

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

YENİ BİR EĞİTİM ALANI: TURİZM OKURYAZARLIĞI

MEHMET KÜÇÜKAHMETOĞLU

Danışman : Prof. Dr. Kutay OKTAY
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Burhan SEVİM
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Alper ATEŞ
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Yakup ÖZTÜRK
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Emrah YAŞARSOY

KASTAMONU-2025

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Mehmet KÜÇÜKAHMETOĞLU

ÖZET

DOKTORA TEZİ

YENİ BİR EĞİTİM ALANI: TURİZM OKURYAZARLIĞI

MEHMET KÜÇÜKAHMETOĞLU

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN: PROF. DR. KUTAY OKTAY

Bu tez çalışmasının temel amacı turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde mevcut eğitim sisteminin rolünün ne olduğunun tespit edilerek nasıl bir öğretim programı tasarımı ile bireylere turizm okuryazarlığı yeterlilik ve yetkinliklerinin verilebileceğine yanıt aramaktır. Bu doğrultuda tasarlanacak öğretim programları vasıtasıyla kişilerin turizm okuryazarlığı ile ilgili temel konularda bilgi, tutum ve beceriyi kazanmalarına, bireylerin kendilerine gerekli olan turizm deneyimlerini edinerek bilinçli bir turizm kullanıcısı seviyesine ulaşmasına, nihayetinde turizm okuryazarlığı yeterlilik ve yetkinliklerine sahip bir birey olarak yetiştirilmesine katkı sağlamak hedeflenmektedir. Bu bağlamda öncelikle Turizm Okuryazarlığı ile ilgili öğretmen görüşleri resmedilmeye çalışılmış, yeni bir eğitim alanı olarak görülen Turizm Okuryazarlığının mevcut görünümü değerlendirilmiştir. Çalışma alan yazında farklı okuryazarlık türleri yapılmış birçok araştırma olmasına rağmen konuya ilişkin araştırmaların yeterli düzeyde olmaması ve öğretmenlerin Turizm Okuryazarlığı ile ilgili görüşlerini ortaya koyarak bu boşluğun doldurması açısından önemli görülmektedir. Araştırmanın deseninde nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmış olup, doküman incelemesi ardından iki aşamada gerçekleştirilen görüşme formlarının uygulanması suretiyle veriler toplanmıştır. Çalışmanın amacına binaen oluşturulan yapılandırılmış görüşme formu birinci aşamada Kastamonu ilindeki öğretmenlere yüz yüze olarak 2023 yılı Temmuz ve Ağustos ayı içerisinde derinlemesine görüşme tekniğinden faydalanılarak uygulanmıştır. Veri grubu betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiş olup; bulgu ve sonuçlara göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde eğitim faktörüne dikkat çekmişlerdir. Bunun yanında öğretmenlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli bilgisinin olmadığı görüldüğü için araştırmanın ikinci aşamasının gerekliliği hasıl olmuştur. Araştırmanın ikinci aşamasında turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman olan akademisyenler ile işin mutfağındaki turizm işletmecileri ile görüşülmek suretiyle turizm okuryazarlığı yeterlilik ve yetkinliklerini yansıtan kazanım önerileri belirlenmeye çalışılmıştır. 2024 yılı Mart ve Nisan ayı içerisinde Haladyna Taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığına ilişkin yapılandırılmış görüşme formu Kastamonu ilindeki akademisyen ve turizm işletmecileri ile yüz yüze olarak derinlemesine görüşme tekniğinden faydalanılarak uygulanmıştır. Katılımcılara ait görüşme formları MAXQDA 2020 nitel analiz programında çözümlenerek mevcut bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgu ve sonuçların tartışılıp analiz edilmesiyle Turizm Okuryazarlığı kazanımlarını içeren model önerisi geliştirilmiştir. Turizm Okuryazarlığı model önerisinde Haladyna Taksonomisi başlangıç seviyesi olan anlama basamağı temalarında 30, temel seviye problem çözme basamağı temalarında 25, ileri seviyeyi yansıtan eleştirel düşünme basamağı temalarında 30 ve uzmanlık seviyesini yansıtan yaratıcılık basamağı temalarında 15 kazanım

önerisi olmak üzere toplam 100 kazanım önerisine yer verilmiştir. Turizm Okuryazarlığı model önerisindeki yetkinlik ve yeterlilikler güncel bir eğitim-öğretim programına dönüştürülerek tüm turizm paydaşlarına katkı sunmak hedeflenmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Okuryazarlık, Turizm Okuryazarlığı, Turizm Eğitimi

Ocak 2025, 217 Sayfa

ABSTRACT

PH.D THESIS

A NEW FIELD OF EDUCATION: TOURISM LITERACY

MEHMET KÜÇÜKAHMETOĞLU

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE

DEPARTMENT OF TOURISM MANAGEMENT

SUPERVISOR: PROF. DR. KUTAY OKTAY

The primary purpose of this thesis is to determine the current education system's role in raising an individual with tourism literacy and to seek answers to what kind of curriculum design can provide individuals with tourism literacy competencies. The design of these curricula aims to enhance students' knowledge, attitudes, and skills on fundamental tourism literacy issues, enabling them to become conscious tourists through the acquisition of necessary tourism experiences and, ultimately, to develop individuals with tourism literacy competencies. In this context, first of all, teachers' views on tourism literacy were to be portrayed, and the current view of tourism literacy, which is seen as a new field of education, was evaluated. Although there are many studies on different types of literacy in the literature, more research must be done on the subject. This study is important in filling this gap by revealing teachers' views on Tourism Literacy. The study employed a case study design and a qualitative research method, and data was collected using two-stage interview forms and document analysis. The study created a structured interview form and applied it face-to-face to teachers in Kastamonu province in July and August 2023, using an in-depth interview technique as the first stage. The data group was analyzed using a descriptive analysis method, and according to the findings and results, most teachers drew attention to the education factor in raising an individual with tourism literacy. Moreover, the need for more sufficient knowledge about tourism literacy among the teachers necessitated a second stage of research. In the second stage of the research, academicians who are experts in the field of tourism and educational sciences and tourism operators in the business kitchen were interviewed to determine the acquisition suggestions reflecting tourism literacy competencies and competencies. In March and April 2024, a structured interview form on Tourism Literacy prepared according to the Haladyna Taxonomy was applied face-to-face with academics and tourism operators in Kastamonu province using an in-depth interview technique. The interview forms of the participants were analyzed in the MAXQDA 2020 qualitative analysis program, and the current findings were reached. A model proposal that included tourism literacy outcomes was developed by discussing and analyzing the findings and results. In the Tourism Literacy model proposal, a total of 100 achievement suggestions were included in the Haladyna Taxonomy, including 30 achievement suggestions in the themes of the comprehension stage, which is the beginning level, 25 in the themes of the basic level problem-solving stage, 30 in the themes of the critical thinking stage reflecting the advanced level, and 15 in the themes of the creativity stage reflecting the level of expertise. It aims to contribute to all tourism stakeholders by transforming the competencies and

qualifications in the Tourism Literacy model proposal into an up-to-date education training program.

KEYWORDS: Literacy, Tourism Literacy, Tourism Education

January 2025, 217 Page

TEŞEKKÜR

“Yeni Bir Eğitim Alanı: Turizm Okuryazarlığı” başlıklı doktora tezimin başlangıcından sonuna kadar her aşamasında beni yönlendiren, geliştiren ve yapıcı eleştirileriyle tezime katkıda bulunan başta değerli Danışman Hocam Prof. Dr. Kutay OKTAY’a çok teşekkür ederim. Tez izleme komitemde yer alarak değerli görüş ve önerileri ile tezimin şekillenmesine katkı sağlayan ve hiçbir zaman o içten yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Alper ATEŞ (Selçuk Üniversitesi) ve Dr. Muharrem AVCI’ya en derin saygılarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum. Bunun yanında tez savunmama katılarak kritik noktalardaki dokunuşları ile tezimin son şeklini almasını sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Burhan SEVİM, Doç. Dr. Yakup ÖZTÜRK (Çankırı Karatekin Üniversitesi) ile Dr. Emrah YAŞARSOY’a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca araştırmaya uzman görüşleri ile katkı sağlayan Doç. Dr. Canan TANRISEVER, Doç. Dr. İlkay AŞKIN TEKKOL ve Doç. Dr. Mustafa Öztürk AKÇAOĞLU hocalarıma da teşekkür ederim. Katılımcı olarak zaman ayırıp veri toplanmasına destek veren turizm işletmecilerine, turizm ve eğitim fakültesindeki akademisyen hocalarıma ve öğretmen arkadaşlarıma da teşekkürlerimi iletirim. Son olarak, beni büyüüp yetiştiren annem Cemile KÜÇÜKAHMETOĞLU ve merhum babam Niyazi KÜÇÜKAHMETOĞLU’na şükran borçluyum. Bu tezin yazılması sürecinde her zaman yanımda olan ve büyük bir anlayış gösteren eşim Reyhan KÜÇÜKAHMETOĞLU’na, ne kadar teşekkür etsem azdır. Doktora süresince en fazla zamanlarından ve ilgilerinden çalmak zorunda kaldığım canım kızım Begüm İrem KÜÇÜKAHMETOĞLU ve canım oğlum Berkant Kamil KÜÇÜKAHMETOĞLU, “iyi ki varsınız ve iyi ki benim çocuklarımsınız” çok teşekkür ederim.

Mehmet KÜÇÜKAHMETOĞLU

Kastamonu, 2025

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEZ ONAYI	ii
TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ.....	xiii
TABLolar DİZİNİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Araştırmanın Problemi	5
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1 Okuryazarlık Kavramı	7
2.2 Okuryazarlık Türleri	9
2.2.1 Alan Okuryazarlığı	12
2.2.2 Dijital Okuryazarlık	12
2.2.3 Teknoloji Okuryazarlığı.....	13
2.2.4 Medya Okuryazarlığı	14
2.2.5 Elektronik Okuryazarlık	16
2.2.6 Bilgi Okuryazarlığı	16
2.2.7 Görsel Okuryazarlık.....	17
2.2.8 Finansal Okuryazarlık.....	17
2.2.9 Dijital Finansal Okuryazarlık.....	18
2.2.10 Bilişim Okuryazarlığı	20
2.2.11 Fen Okuryazarlığı	21
2.2.12 Çevre Okuryazarlığı.....	22
2.2.13 Matematik Okuryazarlığı.....	23
2.2.14 Duygusal Okuryazarlık	24
2.2.15 Ahlak Okuryazarlığı	25
2.2.16 Eleştirel Okuryazarlık	26
2.2.17 Müzik Okuryazarlığı.....	27
2.2.18 Coğrafya Okuryazarlığı	29
2.2.19 Su Okuryazarlığı	30
2.2.20 Harita Okuryazarlığı	31
2.2.21 Mekânsal Okuryazarlık.....	32
2.2.22 Tarih Okuryazarlığı.....	33
2.2.23 Kültürel Okuryazarlık	34
2.2.24 Hukuk Okuryazarlığı	35
2.2.25 Politik Okuryazarlık.....	37
2.2.26 Sağlık Okuryazarlığı	38
2.2.27 Doğal Afet Okuryazarlığı	39
2.2.28 Yurttaşlık Okuryazarlığı	40
2.3 Turizm Kavramı	41
2.4 Turizmin Özellikleri	43

2.5	On Birinci ve On İkinci Kalkınma Planında Turizm Sektörü Hedef ve Amaçları.....	44
2.6	Turizmde Uluslararası Standartlar.....	47
2.6.1	Mavi Bayrak	50
2.6.2	Sakin Şehir (Citta Slow)	52
2.6.3	Yeşil Anahtar	54
2.7	Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Amaçlar ve Turizm.....	56
2.8	Türkiye’de Turizm Eğitiminin Genel Yapısı	60
2.9	Türkiye’de Turizm Eğitiminin Amaçları.....	61
2.10	Turizm Okuryazarlığı	62
3.	YÖNTEM.....	63
3.1	Araştırmanın Deseni.....	63
3.2	Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	63
3.3	Araştırmanın Sayıltı ve Sınırlılıkları	65
3.3.1	Sayıltılar.....	65
3.3.2	Sınırlılıklar	65
3.4	Çalışma Grubu.....	65
3.4.1	Birinci Aşama Katılımcı Bilgileri.....	66
3.4.2	İkinci Aşama Katılımcı Bilgileri.....	67
3.5	Veri Toplama Süreci	69
3.6	Veri Analizi	76
3.7	Etik Kurul Kararları.....	76
4.	BULGULAR	78
4.1	Birinci Aşama Bulgular	78
4.1.1	Öğretmen Görüşlerine Göre Turizm Okuryazarlığı Görünümü	78
4.1.2	Turizm Okuryazarlığına Sahip Olan Bir Bireyde Bulunan Özellikler	81
4.1.3	Turizm Okuryazarlığına Sahip Bireyler Yetiştirmede Eğitim Sisteminin Rolü.....	84
4.1.4	Okul Yaşamı Boyunca Alınan Eğitimin Turizm Okuryazarı Bir Birey Olmadaki Katkısı	86
4.1.5	Turizm Okuryazarlığına Sahip Bir Bireyin Yetişmesinde Etkili Olan Faktörler	88
4.1.6	Turizm Okuryazarlığını Geliştirmek İçin Öneriler	90
4.2	İkinci Aşama Bulgular.....	93
4.2.1	Birinci Basamak Olan Anlama Basamağına İlişkin Ön Bilgiler	93
4.2.1.1	Anlama basamağı tanımlama düzeyi	93
4.2.1.2	Anlama basamağı gösterme düzeyi.....	95
4.2.1.3	Anlama basamağı betimleme düzeyi	97
4.2.1.4	Anlama basamağı bulma düzeyi	99
4.2.1.5	Anlama basamağı örnekleme düzeyi	101
4.2.1.6	Anlama basamağı listeleme düzeyi.....	102
4.2.1.7	Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin Haladyna taksonomisi anlama basamağı ve alt temalarına göre turizm okuryazarlığı kazanım önerileri	104
4.2.1.7.1	Anlama basamağı tanımlama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	105

4.2.1.7.2	Anlama basamağı gösterme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	106
4.2.1.7.3	Anlama basamağı betimleme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	107
4.2.1.7.4	Anlama basamağı bulma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	107
4.2.1.7.5	Anlama basamağı örnekleme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	108
4.2.1.7.6	Anlama basamağı listeleme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	109
4.2.2	İkinci Basamak Olan Problem Çözme Basamağına İlişkin Ön Bilgiler	109
4.2.2.1	Problem çözme basamağı cevaplama düzeyi.....	110
4.2.2.2	Problem çözme basamağı hesaplama düzeyi	112
4.2.2.3	Problem çözme basamağı sonuç çıkarma düzeyi.....	113
4.2.2.4	Problem çözme basamağı bulma düzeyi.....	115
4.2.2.5	Problem çözme basamağı keşfetme düzeyi.....	117
4.2.2.6	Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin Haladyna taksonomisi problem çözme basamağı ve alt temalarına göre turizm okuryazarlığı kazanım önerileri	119
4.2.2.6.1	Problem çözme basamağı cevaplama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	121
4.2.2.6.2	Problem çözme basamağı hesaplama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	121
4.2.2.6.3	Problem çözme basamağı sonuç çıkarma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	122
4.2.2.6.4	Problem çözme basamağı bulma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	123
4.2.2.6.5	Problem çözme basamağı keşfetme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	123
4.2.3	Üçüncü Basamak Olan Eleştirel Düşünme Basamağına İlişkin Ön Bilgiler	124
4.2.3.1	Eleştirel düşünme basamağı analiz etme düzeyi.....	124
4.2.3.2	Eleştirel düşünme basamağı sınıflama düzeyi	126
4.2.3.3	Eleştirel düşünme basamağı karşılaştırma düzeyi.....	128
4.2.3.4	Eleştirel düşünme basamağı ayırt etme düzeyi	129
4.2.3.5	Eleştirel düşünme basamağı yargılama düzeyi	131
4.2.3.6	Eleştirel düşünme basamağı ilişkilendirme düzeyi.....	133
4.2.3.7	Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin Haladyna taksonomisi eleştirel düşünme basamağı ve alt temalarına göre turizm okuryazarlığı kazanım önerileri.....	135
4.2.3.7.1	Eleştirel düşünme basamağı analiz etme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	137
4.2.3.7.2	Eleştirel düşünme basamağı sınıflama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	137
4.2.3.7.3	Eleştirel düşünme basamağı karşılaştırma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	138

4.2.3.7.4	Eleştirel düşünme basamağı ayırt etme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	139
4.2.3.7.5	Eleştirel düşünme basamağı yargılama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	139
4.2.3.7.6	Eleştirel düşünme basamağı ilişkilendirme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	140
4.2.4	Dördüncü Basamak Olan Yaratıcılık Basamağına İlişkin Ön Bilgiler	141
4.2.4.1	Yaratıcılık basamağı oluşturma düzeyi.....	141
4.2.4.2	Yaratıcılık basamağı yaratma düzeyi.....	143
4.2.4.3	Yaratıcılık basamağı dizayn etme düzeyi	145
4.2.4.4	Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin Haladyna taksonomisi yaratıcılık ve alt temalarına göre turizm okuryazarlığı kazanım önerileri.....	147
4.2.4.4.1	Yaratıcılık basamağı oluşturma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	148
4.2.4.4.2	Yaratıcılık basamağı yaratma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	149
4.2.4.4.3	Yaratıcılık basamağı dizayn etme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	150
5.	TARTIŞMA	151
5.1	Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Tartışma: Öğretmen Görüşlerine Göre Turizm Okuryazarlığının Görünümü	152
5.2	Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Tartışma: Turizm ve Eğitim Bilimleri Alanında Uzman Akademisyenler ile Turizm İşletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Anlama Basamağı ve Alt Temalarına Göre Turizm Okuryazarlığı Kazanım Önerileri.....	154
5.3	Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Tartışma: Turizm ve Eğitim Bilimleri Alanında Uzman Akademisyenler ile Turizm İşletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Problem Basamağı ve Alt Temalarına Göre Turizm Okuryazarlığı Kazanım Önerileri.....	158
5.4	Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Yönelik Tartışma: Turizm ve Eğitim Bilimleri Alanında Uzman Akademisyenler ile Turizm İşletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Eleştirel Düşünme Basamağı ve Alt Temalarına Göre Turizm Okuryazarlığı Kazanım Önerileri	162
5.5	Araştırmanın Beşinci Alt Problemine Yönelik Tartışma: Turizm ve Eğitim Bilimleri Alanında Uzman Akademisyenler ile Turizm İşletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Yaratıcılık Basamağı ve Alt Temalarına Göre Turizm Okuryazarlığı Kazanım Önerileri.....	166
6.	SONUÇLAR.....	170
7.	ÖNERİLER.....	178
7.1	Turizm Okuryazarlığı (TOY) Model Önerisi	180
KAYNAKLAR		187
EKLER.....		209
EK A	Öğretmenlere Uygulanan Görüşme Formu	210
EK B	Akademisyen ve Turizm İşletmecilerine Uygulanan Görüşme Formu	212
EK C	Etik Kurul Kararları.....	216

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 4.1 Anlama basamağı alt temalarının dağılımına ilişkin grafik.....	104
Şekil 4.2 Anlama basamağına ilişkin kelime bulutu.....	105
Şekil 4.3 Problem çözme basamağı alt temalarının dağılımına ilişkin grafik.....	119
Şekil 4.4 Problem çözme basamağına ilişkin kelime bulutu.....	120
Şekil 4.5 Eleştirel düşünme basamağı alt temalarının dağılımına ilişkin grafik.....	135
Şekil 4.6 Eleştirel düşünme basamağına ilişkin kelime bulutu.....	136
Şekil 4.7 Yaratıcılık basamağı alt temalarının dağılımına ilişkin grafik	147
Şekil 4.8 Yaratıcılık basamağına ilişkin kelime bulutu	148
Şekil 7.1 Turizm okuryazarlığı (TOY) model önerisi şeması.....	185

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1 Okuryazarlığa ilişkin geçmişten günümüze yapılmış bazı çalışmalar.....	8
Tablo 2.2 Okuryazarlık türleri	10
Tablo 2.3 Turizm kavramına ilişkin geçmişten günümüze yapılmış bazı tanımlar.....	42
Tablo 2.4 On ikinci kalkınma planı turizm sektörü politika ve hedefleri	46
Tablo 2.5 Turizm sektöründeki bazı standartlar	49
Tablo 3.1 Katılımcı öğretmenlere ilişkin bilgiler.....	66
Tablo 3.2 Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerine ilişkin bilgiler	68
Tablo 3.3 Araştırmanın bağlamsal yapısını oluşturan hukuksal metinler ve raporlar	69
Tablo 3.4 Katılımcı öğretmenlere yöneltilen görüşme soruları	71
Tablo 3.5 Haladyna taksonomisine göre hazırlanan turizm okuryazarlığı kazanım önerilerine ilişkin katılımcı görüşme formu	73
Tablo 4.1 Birinci soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları.....	78
Tablo 4.2 İkinci soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları	81
Tablo 4.3 Üçüncü soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları	84
Tablo 4.4 Dördüncü soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları.....	86
Tablo 4.5 Beşinci soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları.....	88
Tablo 4.6 Altıncı soruya ilişkin olarak katılımcı öğretmen cevapları.....	90
Tablo 4.7 Anlama basamağı tanımlama düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	94
Tablo 4.8 Anlama basamağı gösterme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları.....	95
Tablo 4.9 Anlama basamağı betimleme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	97
Tablo 4.10 Anlama basamağı bulma düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	99
Tablo 4.11 Anlama basamağı örnekleme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	101
Tablo 4.12 Anlama basamağı listeleme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları.....	103
Tablo 4.13 Tanımlama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	106
Tablo 4.14 Gösterme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	106
Tablo 4.15 Betimleme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	107
Tablo 4.16 Bulma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	108
Tablo 4.17 Örnekleme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	108
Tablo 4.18 Listeleme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	109
Tablo 4.19 Problem çözme basamağı cevaplama düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	110
Tablo 4.20 Problem çözme basamağı hesaplama düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	112
Tablo 4.21 Problem çözme basamağı sonuç çıkarma düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	114
Tablo 4.22 Problem çözme basamağı bulma düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	116
Tablo 4.23 Problem çözme basamağı keşfetme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	118
Tablo 4.24 Cevaplama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	121
Tablo 4.25 Hesaplama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	122
Tablo 4.26 Sonuç çıkarma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	122

Tablo 4.27 Bulma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	123
Tablo 4.28 Keşfetme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	124
Tablo 4.29 Eleştirel düşünme basamağı analiz etme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	125
Tablo 4.30 Eleştirel düşünme basamağı sınıflama düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	126
Tablo 4.31 Eleştirel düşünme basamağı karşılaştırma düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	128
Tablo 4.32 Eleştirel düşünme basamağı ayırt etme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	130
Tablo 4.33 Eleştirel düşünme basamağı yargılama düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	132
Tablo 4.34 Eleştirel düşünme basamağı ilişkilendirme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	134
Tablo 4.35 Analiz etme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	137
Tablo 4.36 Sınıflama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	138
Tablo 4.37 Karşılaştırma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	138
Tablo 4.38 Ayırt etme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	139
Tablo 4.39 Yargılama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	140
Tablo 4.40 İlişkilendirme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	140
Tablo 4.41 Yaratıcılık basamağı oluşturma düzeyine ilişkin katılımcı cevapları....	141
Tablo 4.42 Yaratıcılık basamağı yaratma düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	143
Tablo 4.43 Yaratıcılık basamağı dizayn etme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları	145
Tablo 4.44 Oluşturma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	149
Tablo 4.45 Yaratma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar.....	149
Tablo 4.46 Dizayn etme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar	150
Tablo 5.1 Tartışma bölümüne ilişkin aşamalar ve tartışma süreci akışı	151
Tablo 6.1 Turizm okuryazarlığı (TOY) anlama basamağı temaları kazanım önerileri	172
Tablo 6.2 Turizm okuryazarlığı (TOY) problem çözme basamağı temaları kazanım önerileri.....	173
Tablo 6.3 Turizm okuryazarlığı (TOY) eleştirel düşünme basamağı temaları kazanım önerileri.....	175
Tablo 6.4 Turizm Okuryazarlığı (TOY) yaratıcılık basamağı temaları kazanım önerileri	176
Tablo 7.1 Turizm Okuryazarlığı (TOY) model önerisi tablosu	180

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Simgeler

f : Frekans

Kısaltmalar

FEE	: Foundation for Environmental Education- Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı
ISO	: International Standardization Organization - Uluslararası Standart Örgütü
ITEA	: International Technology Education Association - Uluslararası Teknoloji Eğitimi Derneği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	: Organisation for Economic Co-Operation and Development- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
TOY	: Turizm Okuryazarlığı
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TUSİAD	: Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği,
TÜRÇEV	: Türkiye Çevre Eğitim Vakfı
UNDESA	: United Nations Department of Economic and Social Affairs - Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı
UNESCO	: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNWTO	: United Nations World Tourism Organization - Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü

1. GİRİŞ

Günümüzde teknoloji ve bilimde yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler sonucunda okuma-yazmaya ilişkin kavramlara yüklenen değerlerde önemli bir değişim olmuştur. Bu değişim ve gelişmeler, okuryazarlığa dair kavramları gün yüzüne çıkarmıştır. Okuryazarlık kavramının, harf sembolleriyle gerçekleştirilmiş eylemler bütünü olan okuma-yazma bilmekten öte birçok bilişsel beceri yanında iletişim becerisini ve tutumları barındıran kapsamı oldukça genişleyen bir eğitim terimi şeklinde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Okullarımızda, tüm dersler ile okuryazarlıkla ilgili becerilerin ilişkilendirilmesi, öğrencilerimizin ders başarısını arttırabilecek, bunun yanında öğrencilerimizin yaşam boyu okuryazar bir birey olmalarını sağlayabilecektir. Turizm sektöründe hizmeti sunan ile hizmeti satın alan kişiler devamlı olarak yüz yüze iletişim halindedir, bu etken turizmde insan ögesinin eğitimini ön plana çıkarmaktadır. Turizm pazarındaki artan rekabet, nitelikli ve eğitilmiş insan gücü gereksinimini açığa çıkarmıştır (Sem ve Clements, 1996: 92-105).

Ülkenin kalkınmasında önemli bir rol oynayan eğitim, doğrudan doğruya insanlar için yapılmış bir yatırım şeklidir (İnce, 1998: 14). Eğitim günümüzde bilgiyi temel alan toplumların temel yapı taşı olmakla birlikte, ülkenin gelişmesine, adaletli olarak inşasına katkı sağlayan, en iyi ve tek yatırım olmakla birlikte, yeni nesilleri, toplumsal hayata hazırlama hedefiyle, onlara gereken yetenek, anlayış ve bilgi kazandırma ve kişiliklerini geliştirmesine yardımcı bulunma faaliyetidir (Hacıoğlu vd., 2008). Günümüz milletleri eğitim sürecini kendi çıkarları doğrultusunda yöneterek, hedeflerine uygun özellik taşıyan kişilerden oluşmuş bir toplum oluşması için eğitim sistemlerini belirledikleri hedeflere göre düzenlemektedir.

Okuryazarlık terimi, bireyin içinde yaşadığı çevreyi tanıyarak, bu çevre içerisinde kendini çeşitli yönleri ile anlamlandırarak yeterli ve doğru bilgiye, duyguya, düşünceye, donanım ve tutuma sahip olmasını sağlayan çok önemli bir yaşam becerisi şeklinde tanımlanmaktadır. Okuma ve yazma bilme yazılı bir metnin çözümlenebilmesi anlamı taşımakta iken, okuryazarlık; teknoloji, genel ağ, bilgi, medya, görsel metin gibi bir alanda bilgi sahibi olarak, bu bilgiyi anlamlandırabilme

yetisini ifade etmektedir. Okuryazarlık yetkinliğinin temel anlamdaki okuma ve yazma becerileri yanında bilişsel yetileri hesaplayabilme becerisini de kapsamış olduğu göz önüne alındığında bunun sonucu olarak kişinin çağdaş bir toplumda yaşayabilmesi için bu beceri ve bilgilere sahip bir donanımı olması gerekmektedir (Güneş, 1997: 2-10). Birleşmiş Milletler 1990 senesini “Uluslararası Okuryazarlık Yılı” ilan etmiş, birçok okuryazarlık alanı tanımlanmıştır. Literatürde alan okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, finans okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı gibi çeşitli okuryazarlık alanları bulunmaktadır. Bireyin kendisini geliştirmesi, yaşamını anlamlı ve zevkli geçirmesi, mesleğine ilişkin yaptığı bütün etkinlikler okuryazarlık temelinde gerçekleşmektedir (Öztunç, 1994).

Turizm, bireylerin ticari ve politik amaçlar gözetmeden devamlı ikamet ettikleri yerlerin haricinde eğlenme, dinlenmek, öğrenme, merak, zevk, sağlık, din, spor gibi nedenlerle yapmış oldukları seyahatler ve gidilen yerlerde geçici konaklamalar sonucu ortaya çıkan gereksinimlerin karşılanmasına ilişkin etkinlikler şeklinde tanımlanmaktadır (Başol, 2012: 351). Turizm ile ilgili tarihsel sürece bakıldığında turizm sektörüne gelişmiş ülkelerin yanı sıra gelişmekte olan ülkeler tarafından da yoğun bir şekilde ilgi gösterilmektedir. Turizm sektörü, İkinci Dünya Savaşı sonrasında süratli bir gelişim göstermiş ve günümüz endüstrilerden en önemlilerinden biri durumuna gelmiştir. Bu sektör; yaratmış olduğu katma değer yanında yatırımlar ve istihdam yönünden hizmetler sektörü genelinde en önemli paya sahip durumdadır (Theobald, 1994). Turizm; ülkelerin milli gelir dağılımında bir denge unsurudur ve endüstrileşmiş merkezlerin dışındaki geri kalmış bölge ve şehirlerin gelişmesine katkı sağlayan önemli bir istihdam kaynağıdır. Turizm sadece ekonomik bir unsur olmayıp aynı zamanda kültürel ve sosyal bir alışverıştır. Turizm sektörünün özellikleri nedeniyle, ekonomik olarak verimliliğin sağlanması ve artırılabilmesi için yapılacak hizmet ve işlerin, görgüsü ve deneyimi yeterli, teknik turizm bilgisi olan bireyler tarafından görülmesi gerekmektedir (Timur, 1978: 16).

Turizm eğitiminin genel eğitimin bir parçası olması nedeniyle, turizm eğitimi hedefleri, milli eğitimin hedeflerine paralel oluşturulmaktadır. Turizm eğitimi; amaç olarak toplumda turizm bilinci oluşturulmasını hedefleyen, turizmle ilgili kaynakları korumak suretiyle, turistlerin memnun olacağı seviyede hizmet sağlama bilincinin

yerleştirilmesini amaçlayan bir süreçtir (Bayer, 1998). Turizm eğitimi ile her seviyedeki öğrenciye turizm bilincinin aşılması, konukseverliğin temel prensiplerinin öğretilmesi hedeflenmektedir. Bununla birlikte turizm sektöründe çalışmakta olan personelin mesleki ve genel bilgilerinin artırılması ve turizm sektörüne yöneticiler, araştırmacı niteliğini taşıyan uzmanlar, uygulayıcılar, teknisyenler yetiştirmesi için yapılan her türlü faaliyetler turizm eğitimi tanımlamaktadır (Olalı, 1973: 10). Turizm sektöründe kalitede standardizasyonun sağlanabilmesi, turizmde hizmet verecek işgücüne kaliteli bir turizm eğitimi verilmesi yanı sıra, toplumdaki bütün kesimlerde yaygınlaşmış bir turizm bilinci oluşturulmasını gerektirmektedir (Hitchcock, 1997: 98).

Kişisel ve toplumsal ihtiyaçlardaki değişiklikler, teknoloji ve bilimdeki hızlı gelişmeler güncel müfredatlar hazırlanmasını; amaçların, ders konularının, uygulama ve değerlendirme yöntemlerinin sürekli olarak güncelleştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Önal, 2009). Bu gelişme ve değişimler, yeni ve çoklu okuryazarlık çeşitlerinin kazandırılmasını gerekli hale getirmektedir. Turizm Okuryazarlığının ise bugünün dünyası için olmazsa olmaz beceriler arasında yer alması gerektiği düşünülmektedir. Günlük yaşamda karşılaşacağımız turizm iletilerinden bir anlam çıkarabilmek ve teknolojiyi kullanarak kendimizi ifade edebilmek için turizm okuryazarlığı yetkinliklerini kazanmamamız gerekmektedir. Turizm Okuryazarlığına sahip olacak çocuklar ve gençlerin, radyoda, televizyonda, gazetelerde, dergilerde, kitaplarda, reklam panolarında, paketlenme ve pazarlama malzemelerinde, video oyunlarında, müzik kayıtlarında, internet ve diğer turizm ürünlerinden alacakları farklı mesajları çözme konularında daha yetenekli olacakları muhtemel görülmektedir. Turizm Okuryazarlığı kavramını, yazılı veya görsel, önemli derecede farklılık gösteren yapılarıdaki iletilere ulaşarak, bu iletileri çözümlemek, değerlendirmek ve sunma becerisi şeklinde tanımlamak da mümkündür. Turizm Okuryazarlığı her bireyin öğrenebileceği bir dizi beceriyi kapsamına almakta olup, bu becerilerden ilk akla gelenler ise farklı turizm mesajlarına ulaşabilme, bu mesajları analiz edebilme, değerlendirebilme ve yeni mesajlar yaratabilme becerileridir. Turizm Okuryazarlığı yetkinliğine sahip bireyler ayrıca gidecekleri yerler hakkında önceden bilgi edinmiş oldukları için yabancı bölge ve ülkelere çekinmeden seyahat edebilmektedir (Chang vd., 2019).

Turizm Okuryazarlığı yetkinliğinin, bireylerin küresel turizm ortamı içinde yaşamasına yardımcı olabileceği ve bireylerin bu beceriyi kullanması sonucu öğrenme kapasitelerinde artış olacağı düşünülmektedir. Çalışmada, yeni bir eğitim alanı olarak Turizm Okuryazarlığı ele alınarak, bu okuryazarlık türünün oluşumuna zemin hazırlayan gelişmeler üzerinde durulmuştur. Çalışmanın temel amacı tasarlanacak öğretim programları ile bireylerin Turizm Okuryazarlığının gerektirdiği temel bilgi ve becerileri kazanması, nihayetinde gerekli turizm deneyimlerini de edinmiş bilinçli bir turizm kullanıcısı düzeyine erişmesi ve Turizm Okuryazarlığı yeterliliklerine sahip bir birey olarak yetiştirilmesine katkı sağlanmaktır. Alan yazında okuryazarlık türleri incelendiğinde turizm okuryazarlığı konusunda sınırlı sayıda araştırma yapıldığı görülmekte iken daha çok farklı okuryazarlık türlerine yoğunlaşmıştır. Bu okuryazarlıklar arasında alan okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, web okuryazarlığı, e-okuryazarlık, ahlak okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, tarih okuryazarlığı, yurttaşlık okuryazarlığı, coğrafya okuryazarlığı, finans okuryazarlığı, eleştirel okuryazarlık, medya okuryazarlığı, kültür okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, matematik okuryazarlığı, tarım okuryazarlığı, politika okuryazarlığı önemli oranda yer almaktadır (Özel, 2013). Ayrıca farklı okuryazarlık türleri yapılmış birçok tez çalışması olmasına rağmen Turizm Okuryazarlığı konusunda herhangi bir tez çalışmasına da rastlanmamıştır. Bu durum araştırmanın özgün bir değer taşıdığını göstermektedir.

Turizm Okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasında okullarımızın önemli görevleri bulunmaktadır. Okullardaki öğretmenler, aileden sonra öğrencilere, tutum, beceri ve değerleri kazandıran önemli kişilerdir. Ancak öğretmenlerin Turizm okuryazarlığı hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları bilinmemektedir. Okullarımızda verilecek Turizm Okuryazarlığı eğitimi ile çocuklarımız ve gençlerimizin bugünün dünyası için önemli becerilerden birini kazanması mümkün olacaktır. Turizm Okuryazarlığı alanındaki eğitimlere erken başlanması ile alınacak sonuçların turizm sektörüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda okul öncesi eğitim kurumlarından yükseköğretim kademesine kadar her seviyedeki öğrencimizin Turizm Okuryazarlığı ihtiyaçlarının karşılanması ve bu yetkinliği kazanması önem arz etmektedir. Araştırma öğretmenlerin Turizm Okuryazarlığı ile ilgili görüşlerini ortaya koyarak bu boşluğun doldurması açısından mühim görünmektedir. Bu kapsamda öncelikle Turizm

Okuryazarlığı ile ilgili öğretmen görüşleri resmedilmeye çalışılmış, akabinde turizm alanında uzman olan akademisyenler ile işin mutfağındaki turizm işletmecileri ile görüşülmek suretiyle Turizm Okuryazarlığı yeterlilik ve yetkinlikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgu ve sonuçlardan yola çıkılarak alanın uzmanlarının önerileri ile oluşturulan Turizm Okuryazarlığı kazanımlarını içeren güncel bir eğitim-öğretim programı hazırlanarak tüm turizm paydaşlarına katkı sunmak hedeflenmiştir. Böylelikle Turizm Okuryazarlığına sahip olan bireylerin toplumda yaygın bir turizm bilincini oluşturabilmesi sağlanabilecek, turizm kültürümüzün farkındalığı yüksek, aktif katılımcıları haline gelmeleri mümkün olacaktır. Bu hedef doğrultusunda araştırmada, turizm eğitimi ve programlarının tasarımı ve geliştirilmesine yönelik diğer önerilere de yer verilmiştir.

1.1 Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın probleminde “turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde mevcut eğitim sisteminin rolünün ne olduğunun tespit edilerek nasıl bir öğretim programı tasarımı ile bireylere turizm okuryazarlığı yeterlilik ve yetkinliklerinin verilebileceği” sorusuna yanıt aranmaktadır. Araştırmanın problemi dikkate alınarak, aşağıdaki alt problemlere de yanıtlar aranmaktadır.

- 1- Öğretmen görüşlerine göre Turizm Okuryazarlığı nasıl bir görünüme sahiptir?
- 2- Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Anlama Basamağı ve alt temalarına göre Turizm okuryazarlığı kazanım önerileri nelerdir?
- 3- Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Problem Çözme Basamağı ve alt temalarına göre Turizm okuryazarlığı kazanım önerileri nelerdir?
- 4- Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Eleştirel Düşünme Basamağı ve alt temalarına göre Turizm okuryazarlığı kazanım önerileri nelerdir?

5- Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Yaratıcılık Basamağı ve alt temalarına göre Turizm okuryazarlığı kazanım önerileri nelerdir?

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Okuryazarlık Kavramı

Okuryazarlık kavramı olarak eğitimin ana hedefini oluşturmakta olan aktif vatandaşlık olgusunun önkoşullarından biri durumundadır. Kavram olarak okuryazarlık, vatandaşlık kavramına benzer şekilde zamanla değişim geçirmiş ve bugünkü yüklenen anlamıyla ön plana çıkmıştır. Gelenekselleşmiş tanımda okuryazarlık konuşma, dinleme, yazma ve okuma gibi dile ilişkin temel becerilerin kazanılıp öğrenilmesi anlamını ifade etmekte idi. Teknolojik gelişmelerin toplumların kültürünü değiştirmeye başlaması sonucu okuryazarlık kavramı ile ilgili yeni anlam ve ifadeler ortaya çıkmaya başladı. Bu süreçle birlikte bilgi kaynağı ve türü değiştiği için artık insanlar bilgileri yalnız yazılı metin ve basılı kaynaklar aracılığı ile edinmemeye başlamışlardır. Bu kültürel değişimi anlayabilmek için, bu değişimi temsil etmekte olan sembol ve kodların anlaşılması gerekmektedir. Okuryazarlık ve okuma-yazma kavramları arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Okuryazarlık kavramı anlamlandırmaya dayalı iken okuma-yazma kod çözmeye odaklıdır (Potter, 2005). Burada önemli nokta okuma-yazmanın anlam eşleştirme ve kod çözme temeline dayandığını vurgulamaktadır. Okuryazarlık kavramında ise anlam eşleştirme ve kod çözmenin yanı sıra ileri düzeyde bir bilişsel süreci ifade eden anlam kurabilme becerisi söz konusu olmaktadır (Potter, 2005).

Küresel olarak kültür çevresi, süratli bir değişim göstermiş, okuryazarlık toplumsal, kişisel ve kültüre ilişkin gelişim ve değişimi oluşturma görevinin yanında görsel, işitsel, dijital ve elektronik medyayla birlikte popüler olan kültürleri de kapsamı alanına alması ile okuryazarlığın çerçevesi genişlemeye devam etmektedir (Hobbs, 2007). Okuryazarlık bir derece belirtirken, okuma-yazma ise sadece bir kategori belirtir. Dolayısı ile okumak ve yazmak sahip olunabilir bir yeteneği ifade eder iken, okuryazarlık geliştirilebilen bir beceriyi açıklamaktadır. Okuma-yazma kavramının sembol sistemi basılmış ortamda yer alan harflere dayalı iken; okuryazarlık kavramının sembol sistemi ise şeyler olarak ifade edilmektedir. Okuma-yazma

kavramının genel bir tanımlanması yapılmış olmasına rağmen; okuryazarlık kavramının ise tanımlanması halen devam etmektedir (Potter, 2005).

Günümüzde okuryazarlık kavramı, yazı simgeleriyle gerçekleştirilmiş bir faaliyet olma yanında, birçok bilişsel beceri ve dilin doğru kullanımı ile gerçekleşmekte iletişimsel becerileri ve tutumları da anlatan eğitime ait bir terim şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Okuryazarlık kavramının dünya üzerindeki gelişimi yanında güncel araştırma ve incelemelere göre UNESCO, 1987 senesinde, Herkes İçin Eğitim Programı'nda, okuryazarlık kavramını tekrar ele almıştır. Bu kavramı daha da iyi anlayabilmek adına UNESCO farklı üç seviyede, okuryazarlığa ilişkin tanım yapmıştır. İlk seviye, temel seviye okuryazarlığı; ikinci seviye, fonksiyonel (işlevsel) okuryazarlığı ifade etmekte iken üçüncü seviye, çok işlevli multi-fonksiyonel okuryazarlık şeklinde tanımlanmıştır. İlk seviye, cümleleri anlama, kelimeleri seslendirme ve temeli oluşturan okuma-yazma becerilerini öğrenme seviyesidir. İkinci seviye, bireyin okuma -yazmanın yanında matematik ile ilgili becerileri ve bilgi düzeyini sosyal, kültürel ve bireysel alanlarda kullanabilme durumunu anlatma düzeyidir. Üçüncü seviye kişinin kendinde var olan kapasiteyi en son seviyeye getirmeyi amaçlamakta, yalnızca kendisini değil okuyup ve yazarak yaşadığı toplumun kalkınması adına gayret göstermeyi de içermektedir. Üçüncü seviye okuryazarlığı olan birey, derin değerleri kendinde barındırmakta, kendini gerçekleştirme, yaratıcı olma, karmaşık problemleri anlayıp çözme ve farklı bakış açıları ile bakabilme gibi özellikleri taşımaktadır (Güneş, 1997:2-10). Artık okuryazarlık, toplumsal olayları anlayabilme, başkaları ile paylaşabilme, yorumlama yapabilme ve ileriki kuşaklara aktarım aracı olarak görülmektedir (Altun, 2005).

Tablo 2.1 Okuryazarlığa ilişkin geçmişten günümüze yapılmış bazı çalışmalar

Yazar/ Yazarlar	Temel Bulgu
Spiro vd. (1991)	Alan bazında okuryazarlık çalışmalarına bir örnek olan zihinsel tabanlı anlayışta okuma-yazma esnek bir süreç olup, etkileşimin ön planda olduğu bir yapıdadır.
Öztunç (1994).	Bireyin kendisini geliştirmesi, yaşamını anlamlı ve zevkli geçirmesi, mesleğine ilişkin yaptığı bütün etkinlikler okuryazarlık temelinde gerçekleşmektedir.
Pearson ve Stephens (1994)	Okuma yazma öğretiminde okulun görevi, var olan lehçeyi ortadan kaldırmaktan öte lehçeye göre okuma yazma öğretmek olsa da pratikte bu çalışmaların başarısız olduğu görülmüştür.
Kellner (2001)	Okuryazarlık güncel tanımı ile toplum tarafından anlamlandırılan iletişime ait simgeleri etkin bir şekilde kullanabilme yeterliliği kazanabilmektir.
Murray (2001)	Bilgisayar, birçok duyu organımıza hitap etmekte, görsel okuryazarlığın sosyal ve kültürel çekiciliğini kamçılama görevini sürdürmektedir.

Tablo 2.1'in devamı

Yazar/ Yazarlar	Temel Bulgu
Salo-Lee (2007)	Okuryazarlık hem ulusal, hem de uluslararası seviyede gerekli bir ihtiyaçtır.
Felten (2008)	Görsel okumaya ilişkin beceriler, imaj ve sembollerin kullanılması, analizi ve üretimi süreci daha zevkli ve kolay bir öğrenme yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.
Dikmenli (2014)	Okuryazarlık; kavrama ve anlama gerektiren, sentez ve analiz yapma becerisi kazanarak belirli hedeflere ulaşmayı amaçlayan durum, olgu, olay ve yerlere karşı sistemli bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır.
Barrett ve Riddel (2016)	Okuryazarlık; kişilerin yaşamları boyunca öğrenme süreçleri yanında, politik ve toplumsal hayata da etkin olarak katılabilmesi için gerekli en önemli yaşam becerilerinden biri durumundadır.
Husna vd. (2020)	Yirmi birinci yüzyıldan itibaren kişilerin, ailelerin ve toplumların güçlenmeleri ve gelişmeleri yanında diğer ülkelerle rekabete girebilmeleri aktif okuryazarlık yetkinliklerine sahip olmaları ile mümkündür

Tablo 2.1'de okuryazarlığa ilişkin geçmişten günümüze yapılmış bazı çalışmalar yer verilmiştir. Tabloda okuryazarlığın günümüzün en önemli yaşam becerilerinden biri olduğu vurgulanmış, okuryazarlık beceri ve yetkinlikleri üzerinde odaklanılmıştır.

2.2 Okuryazarlık Türleri

Yirminci yüzyılda teknolojinin daha fazla önem kazanmasıyla birlikte, geleneksel okuryazarlık kavramı yanında değişik alan ve konularda da okuryazarlık çeşitleri doğmuştur. Okuryazarlık kelimesinin farklı alanlara eklenmesi ile türetilmiş kavramlara zaman geçtikçe yenileri eklenmektedir (Snavely ve Cooper, 1997: 12). Teknolojik ve bilimsel gelişmelerin hızla yaşandığı bu yüzyılda başarıya ulaşmak için tüm vatandaşların geleneksel okuryazarlık becerisine ek olarak medya okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, eleştirel okuryazarlık, görsel okuryazarlık gibi farklı okuryazarlıkların yer aldığı çoklu okuryazarlık anlayış ve becerisine sahip olması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır (Altun, 2010). Gelecek zaman içinde meydana gelmesi muhtemel durum ve olaylar için de yeni bir okuryazarlık becerisinden bahsetmenin mümkün olabileceği düşünüldüğünde, okuryazarlık beceri alanlarının genişlemeye devam etmesi olası görülmektedir (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010). Aşağıda alan yazın doğrultusunda yazar tarafından geliştirilen bazı okuryazarlık türleri holistik olarak sunulmuştur.

Tablo 2.2 Okuryazarlık türleri

<i>Okuryazarlık Türü</i>	<i>Tanımı</i>
Alan Okuryazarlığı	Psikolojik, sosyolojik, politik, dilbilimsel ve bilişsel birçok temeli olan okuryazarlığın, bu alanlardan sadece birini öğreteceği veya yapacağı basit bir yetenek olmadığı okuryazarlığın alan bazında değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Pearson ve Stephens, 1994).
Dijital Okuryazarlık	İletişim kurma, analiz etme, problem çözme, içerik üretimi ve paylaşımı, bilgiyi inşa edebilme gibi birçok işlemin yanı sıra iletişim teknolojilerinin ve dijital medya araçlarının kullanımına ilişkin gerekli olan beceri, bilgi ve tutum seti dijital yetkinlik olarak tanımlanmaktadır (Ferrari, 2012).
Teknoloji Okuryazarlığı	Teknoloji okuryazarlığının iletişim ve bilgi teknolojileri okuryazarlığı tanımının yanında eş anlamda da, teknolojik olanakların kullanılması ile var olan bilgiyi toplama, analiz etme, organize etme ve raporlama becerileri olarak tanımlanmıştır (Leu ve Kinzer, 2000).
Medya Okuryazarlığı	Medya okuryazarlığı bilgiye ulaşılabilmesi, analiz edilebilmesi ve kesin bir sonuç çıkarılabilmesi için bilgiyi üretme yeteneğidir (Aufderheide, 1993)
Elektronik Okuryazarlığı	E-okuryazarlık farklı bir özellik olarak da sadece tek bir okuryazarlık kavramının kalmadığını ifade ederken, değişmekte olan toplum şartları ve teknolojik değişim içinde çoklu okuryazarlıkların bir gereksinim haline geldiğine işaret etmiştir. Çoklu okuryazarlık ile seslerin, görüntülerin, grafik ve yazılar ile temsil edilmekte olan bilginin işlenebilmesi söz konusu olmaktadır (Kellner, 2001).
Bilgi Okuryazarlığı	Bilgi okuryazarı bir birey, bilgiye ulaşmanın yollarını bilmeli ve bilgiyi anlamlandırabilip uygun bir biçimde kullanabilmedir (Henderson ve Scheffler, 2003).
Görsel Okuryazarlık	Görsel okuryazarlık, “bilginin, davranışların ve dikkate değer diğer yeteneklerin öğretilip öğrenilebildiği ve farklı görsel form ve şekillerde iletişim becerilerini arttırmaya sağlayan bir süreçtir (Pettersson. 1993). Resimler şekiller, semboller, işaretler ve grafikler gibi farklı görselleri anlayabilme, çözümleyebilme değerlendirebilme yapmak suretiyle aktarım becerisidir (Güneş, 2013).
Finansal Okuryazarlık	Finans okuryazarlığı bir bireyin paranın kullanımına ve yönetimine dair temel beceri ve bilgiye ilişkin yeterlilik düzeyidir (Çam ve Barut, 2015).
Dijital Finansal Okuryazarlık	Dijital finansal okuryazarlık kişilerin finans durumlarını dijital ortamda takip edip, dijital finansal hizmetlerin üzerinden harcama, borçlanma veya tasarruf, yatırım işlemlerini yapabilmeleri ve bu işlemleri yönetebilmeleri, kısa ve uzun vade yatırımlarını değerlendirebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Alkaya ve Yağlı, 2015).
Bilişim Okuryazarlığı	Bilişim okuryazarlığı yetkinliği olan bir birey; bilgiye erişim tekniklerini bilmenin yanında, genel ağ üzerinde uygun bilgi kayıtlarına erişim kısıtlılıklarından sıyrılan ve hayatı boyunca öğrenmenin ne olduğunu veya nasıl öğreneceğini bilen bir bireydir (Gürdal, 2003).
Fen Okuryazarlığı	Fen okuryazarlığı bilimin doğası ve bilimsel gelişmeleri anlamaya, temel fen bilimlerine ilişkin kavramları, prensipleri, kanun ve teorileri kavramaya ve uygun şekilde kullanmaya; yardımcı olur (Köseoğlu vd., 2003).
Çevre Okuryazarlığı	Çevre okuryazarlığını; bir bireyin çevreye ilişkin bilgilerini davranışa dönüştürüp bunu gösterebilme kapasitesi olarak tanımlayabiliriz (Roth, 1992).
Matematik Okuryazarlığı	Matematik okuryazarlığı becerisi bireyin temel matematik bilgisi ve becerilerinin kazanması yanında matematiksel düşünme, problem çözme, matematiğe karşı olumlu tutum geliştirme ve matematiğin gerçek hayattaki önemini takdir etme hedeflerinden kaynaklanmaktadır. (Özgen ve Bindak, 2008).
Duygusal Okuryazarlık	Duygusal okuryazarlığı ile bireyler kendini keşfetme imkanına sahip olmakta birlikte, duyguların sebeplerini anlama, duygulara ilişkin tepkileri yönetme, duygusal doyum durumunu arttırma, planlama ve problemlerin çözümünde duygulara ilişkin yeterli bilgiye sahip olma, esneklik kabiliyeti, empati, etkin iletişim, kişisel ilişkileri yönetebilme ve bağımsızlık becerilerine de edinmektedir (Weare, 2004).

Tablo 2.2'nin devamı

<i>Okuryazarlık Türü</i>	<i>Tanımı</i>
Ahlak Okuryazarlığı	Ahlak okuryazarlığı ile insanlar ahlakla ilgili beceri ve erdemini geliştirecek, ahlaki konu ve durumlarda derinlemesine bilgiyi özümseyerek doğru bilgiye ulaşacaktır (Bajović ve Elliot, 2011).
Eleştirel Okuryazarlık	Eleştirel okuryazarlık bireylerin eleştirel bir farkındalık geliştirmesine yardımcı olan bir dizi uygulamalar ve vatandaşlık becerileri şeklinde tanımlanmaktadır (Ciardiello, 2004).
Müzik Okuryazarlığı	Müzik okuryazarlığı müziksel davranışı geliştirme sürecidir (Uçan, 2005).
Coğrafya Okuryazarlığı	Coğrafi okuryazarlık gündelik yaşam içinde karşılaşılan sorunları çözme ve karar verme becerisi olarak değerlendirilmektedir (Stoltman, 1991).
Su Okuryazarlığı	Su okuryazarlığı , su döngüsü ve işleyişi hakkında fikir sahibi olunması, yaşam için suyun öneminin bilinmesi, dünyadaki ve yakın çevredeki su kaynaklarını tanınması, su kaynaklarının sürdürülebilirliğe uygun yönetilmesi ve korunmasına dair farkındalığa sahip olunması, su ile ilgili sorunların çözümünde küresel olarak düşünme tarzının benimsenmesi ve bu amaçta eyleme geçilmesidir (Ursavaş ve Genç, 2021).
Harita Okuryazarlığı	Harita okuryazarlığı durumlara göre mantıksal çıkarımlarda bulunup, bireyin kendi içinde zihinsel şemaları yapılandırmasıyla birlikte toplumsal ve evrensel bağlamlardaki değer yargılarını, grafikleri, gösterge ve ritüelleri okuyup anlamlandırabilmesidir (Duman ve Girgin, 2007).
Mekânsal Okuryazarlık	Mekân okuryazarlığı bireyin mekâna ilişkin referansları verilmiş verileri eleştirel bir bakış açısı ile analiz edebilmesi, elde ettiği verilerdeki önemli bilgileri tespit edebilmesi olarak da ifade edilmektedir (Crews, 2008).
Tarih Okuryazarlığı	Tarih okuryazarlığı bireyin okulda tarih ile ilgili öğrendiği bilgileri gündelik yaşamında karşılaştığı olduğu sorunların çözülmesinde kullanabilme yetkinliğidir (Taylor ve Young, 2003).
Kültürel Okuryazarlık	Kültürel okuryazarlık, toplumdaki kültür anlayışını oluşturan ve ortak paydada yer alan bilgi, beceri ve değerler birleşimidir (Valfredini, 2018).
Hukuk Okuryazarlığı	Hukuk okuryazarlığı kapsam olarak genel hukuk bilgisi, hukuki konuları anlama beceresi ve hukuki bilgilerin davranış ile ifade edilerek uygun tutuma dönüştürülmesi şeklinde üç alt bileşenden meydana gelmektedir (Schimmel ve Militello, 2007).
Politik Okuryazarlık	Politik okuryazarlık becerisine sahip bir yurttaş sadece bilgili bir seyirci olmayıp, kendisini ilgilendiren toplumsal konu ve alanlarda aktif bir katılımcı olarak görülmektedir (Fyfe, 2007).
Sağlık Okuryazarlığı	Sağlık okuryazarlığı tanım olarak kişilerin kendi sağlıkları yanında toplumsal sağlığı da iyileştirmek hedefiyle, hayat tarzlarını ve şartlarını değiştirmek için gereken bilgi, beceri, kendine güven düzeyine ulaşabilmesidir (Akbolat vd., 2016).
Doğal Afet Okuryazarlığı	Doğal afet okuryazarlığı bilgi, tutum ve davranış olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. İlk bileşen doğal afetlerin hangi şartlar sonucu oluşabileceğini ve sonuç olarak meydana gelmesi olası olay ve durumları bilebilmeyi gerektiren bilgi bileşenidir. İkinci bileşen duyuşsal, yani tutuma ilişkin boyutu oluşturmaktadır. Üçüncü bileşen ise benimsenmiş ve özümşenmiş bilginin davranış haline dönüştürülmesi boyutu olup ileri düzeyde doğal afet okuryazarlığı yetkinliğini ifade etmektedir. (Sözcü, 2019)
Yurttaş okuryazarlığı	Yurttaş okuryazarlığı, temel olarak vatandaşların hak ve görevleri ile vatandaşlık yaşamıyla ilgili bilgi ve yükümlülükleri de ele almaktadır (Thakur, 2011).

Tablo 2.2'ye göre 28 okuryazarlık türü mevcuttur. Bu okuryazarlık türlerine ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

2.2.1 Alan Okuryazarlığı

Küresel kültürel çevredeki hızla gelişen değişimler sonucu okuryazarlık sosyal, kültürel ve kişisel gelişimi sağlama rolünü üstlenmiş bulunmaktadır. Okuryazarlık kavramı popüler kültür ve görsel, dijital ve elektronik medyayı da kapsayacak şekilde farklı alanlarda genişleme göstermiştir (Hobbs, 2007). Daha güncel bir tanımda okuryazarlık yorumlama, anlamlandırma, üretme ve okuma için gereken bilginin ve becerinin kazanım süreci olması yanında, içinde yaşanılan toplumda bireysel katılım için gerekli olan entelektüel araçların ve kapasitelerin oluşturulmasıdır (Altun, 2012).

Yaşanılan süreçte yalnız okuma kavramının tanımı değişmemiş, bunun yanında eğitim- öğretim müfredat ve sistemlerinde de farklı okuryazarlık tür ve becerileri ortaya çıkmıştır. Geleneksel anlamda basılı materyal ve kitaplardan okumanın yanında, medya okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, internet okuryazarlığı, bilişim okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, veri okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, bilim okuryazarlığı ve moda okuryazarlığı gibi birçok okuryazarlık alanı tartışılıp konuşulmaktadır (Çakmak, 2010). Bu bağlam sonucunda alan bazında okuryazarlık psikolojik, sosyolojik, kültürel alanlar yanında dilbilimsel temelleri bulunan, anlamlaştırma sürecinin yanında, çözümleme gibi mekanik süreçleri de kapsayan bir anlam oluşturma süreci olarak tanımlanabilmektedir (Akyol, 2010).

2.2.2 Dijital Okuryazarlık

Araştırmacılar tarafından 1990'lı yılların başından itibaren dijital okuryazarlık kavramı kullanılmaya başlamıştır. İlk tanımlardan biri Gilster (1997) tarafından yapılmış olup, bu tanımda dijital okuryazarlık genel olarak farklı dijital kaynaklardan gelen bilgileri anlayabilme ve kullanabilme becerisi olarak ifade edilmiştir (Bawden, 2001). Daha ileriki zamanlarda dijital okuryazarlığın yeni boyutları olduğu fark edilmiş, Eshet (2002) dijital okuryazarlığı özel bir düşünce ve zihniyet türü olduğunu ifade ederek, dijital okuryazarlığın yazılım kullanma ya da dijital bir aleti çalıştırma becerisinden daha fazlası olduğunu ifade etmiştir. Dijital okuryazarlık; kullanıcı bireylerin dijital ortamlarda etkili bir şekilde çalışması için gereksinim duydukları çok

çeşitli karmaşık beceriler olan bilişsel, motor, sosyolojik ve duygusal becerileri içermektedir (Eshet, 2002).

Dijital okuryazarlık bilişsel, teknik ve duygusal-sosyal boyut olarak üçe ayrılmıştır. Teknik yeterlikler, teknik boyuttaki, inceleme, araştırma, sorgulama, bilişsel boyuttaki, güvenlik, iletişim, tehlike ve tehditlerin farkına varma, başkalarına saygı gösterme ise duygusal-sosyal boyuttaki konuları oluşturmaktadır (Ng, 2012). Dijital okuryazarlık; dijital teknolojiye ilişkin araçları kültürel, sosyal ve iktisadi alanlarda etkili kullanabilmek, enformasyon ve enformasyona ait kaynakları değerlendirebilmek, dijital dönüşüm ve değişimin getirmiş olduğu riskleri fark edebilme yanında genel bir tanımla günümüz dijital çağına uyum sağlayabilme adına gerekli olan yetkinlikler bütünü şeklinde ifade edilmektedir (Bayrakçı, 2020).

2.2.3 Teknoloji Okuryazarlığı

Farklı ihtiyaçları karşılamaya yönelik pratik çözüm ve önerileri ifade etmekte olan teknoloji genellikle kültürel tutum ve zihinsel modellere dayandırılmakta, bu doğrultuda gelişim göstermektedir (Dobres, 1995). Teknolojik ürünler amaç, üretim süreci, bilgiyi kullanma ve anlamlandırma boyutlarıyla meydana gelmektedir (Kabakçı ve Odabaşı, 2004). İnsanlık geçmiş zamandan bugünün dünyasına kadar birçok eyleminde teknolojik yeniliklerden faydalanmış, belli deneyimler ve gereksinimler sonucunda geliştirdikleri teknolojiyi hayatlarının her alanında kullanmıştır (Saçlı, 2009). Teknolojinin kapsamı içerisinde belirli bir amaç ve gereksinime yönelik olarak geliştirilmiş araç ve gereçler ile bu amaçlar doğrultusunda yapılan insan faaliyetlerinin tümü yer almaktadır (Heidegger, 2010).

Teknolojik okuryazarlık kendi geleceklerine ilişkin eğitim-öğretim, tıp, mühendislik ve diğer farklı alanlar üzerinde kariyer yapmak isteyen bireyler için oldukça önemli bir okuryazarlık çeşididir. Teknoloji okuryazarı bir öğrenci teknolojik sistemlerin işleyişini anlayabilecek ve kendisini geliştirebilecektir. Böylece teknolojinin etkin olduğu alanları ve özelliklerini, teknolojik temel kavramları, farklı teknolojilerin arasında var olan ilişkiyi ve teknolojiyle diğer alanlar arasındaki bağların kazanımını içermektedir. Bireyler bu süreçte teknoloji ve toplum anlayışlarını geliştireceklerdir.

Bireyler öğrenme sürecini, teknolojik gelişmelerin ekonomik, sosyal, kültürel ve politik etkileri ile teknolojik aletlerin ekosisteme etkisini, teknolojik olanakların geliştirilmesi ve kullanılması sürecinde ise toplumun işlevini, teknolojinin gelecekteki etkilerini bileceklerdir. Bu anlamda ekonomiden sosyal yaşama, iletişimden ulaşım, yiyecekten giyeceğe, barınmadan hastalıkları iyileştirme sürecine kadar hayat için gereken her şeyde teknolojik okuryazarlığın varlığı görülmektedir (Childe, 2007).

Teknoloji okuryazarlığı ile öğrencilerin tasarım anlayışında gelişme olacaktır. Bu durum; tasarımın özelliklerini, çeşitli mühendislik tasarımlarını, problem çözme aşamalarındaki yanlışları gidermek, araştırmak ve geliştirmek, yenilik ve buluş ile deneysellik görevini bilmeyi içerir. Bireyler teknolojik bir dünyada ayakta kalmak için bu becerilerini geliştirmek isteyecektir. Bu yetkinlik tasarım yönteminin uygulanmasını, ürün ve sistemlerin kullanılmasını ve korunması ile ürün ve sistemin etkilerini değerlendirmeyi içermektedir. Bireyler böylelikle tasarlanmış bir dünya anlayışını geliştirme fırsatı bulacaklardır. Bu durum ise tıp teknolojisi, tarım ve ilgili biyo-teknolojik enerjiler ile güç teknolojileri, iletişim ve bilgi teknolojileri, ulaşım teknolojileri, üretim teknolojileri, yapım teknolojilerini seçmeyi ve kullanmayı içermektedir (ITEA, 2000).

2.2.4 Medya Okuryazarlığı

Günümüzde medya önemli bir yer tutmakta olup insanlar sanal ve gerçek olmak üzere farklı iki dünyada yaşamaktadır. Bu dünyalardan ilki gerçek dünya iken, ikincisi ise medya dünyası olarak adlandırılmaktadır (Potter, 2001: 7). Gerçek dünyada ailemiz, arkadaşlarımız, tanıdık ve dostlarımız yer alırken, medya dünyasında ise genelde bilgi sağlamak ve deneyim edinmek için başvurduğumuz kitle iletişim araçlarıyla donatılmış sanal dünya unsurları bulunmaktadır. Medya okuryazarlığı kavramı, medya araç gereçleriyle karşılaştığımızda medyaya ilişkin mesajları daha kolay anlamak için kullanmakta olduğumuz bir perspektif olarak tanımlanmaktadır (Potter, 2001: 7).

Medya okuryazarlığı eğitim süreci, güncel olay ve durumlara dayanmakta olan medya metinleri içeriklerinin öğrencilerde oluşturacağı istek ve ilgiyi yönlendirme marifeti ile öğrencinin medyayla olan deneyimleri anlayabilmesini ve geliştirebilmesini

hedefler. Medya okuryazarlığı yazılı ve yazılı olmayan farklı biçimlerdeki iletilere ulaşmak, analiz etmek, değerlendirmek ve iletme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Aufderheide, 1993).

Bunun yanında herkes tarafından kabul edilen, bütün yaklaşım ve yöntemlere uygulanabilen bazı temel ilkeleri bulunmaktadır (Thoman, 2003). Bu ilkeler şu şekilde ifade edilmiştir.

a-) Bütün medya iletileri yapılandırılmış bir şekildedir.

b-) Yapılandırılmış medya iletileri kendisine ait kurallar bütünü olan yaratıcılığı yüksek bir anlatım dili kullanmaktadır.

c-) Aynı medya iletisi farklı kişiler tarafından farklı şekillerde tecrübe edebilmektedir

ç-) Medya esas olarak kazancı hedefleyen bir iş olarak görülmektedir.

d-) Medya içinde değerlerin yanı sıra farklı bakış açıları da yerleştirilmiş bulunmaktadır (Thoman, 2003).

Günümüzde iletişim ortamlarındaki en önemli güçlerden ikisi eğitim ve medya okuryazarlığıdır. Medyanın özellikle çocuk ve öğrencileri kontrol altına almaması ve olumsuz etkilememesi için medya okuryazarlığı sürecinin geliştirilmesi gereken bir beceri, bir düşünme şekli olarak görülmesi gerekmektedir. Medya okuryazarlığı özellikle ilk ve orta dereceli okullardaki çocukların ufkunu açmakla birlikte kazanılmış bilgi ve öğrenmeler çocukların kendilerine ait değer yargılarını kullanmasını sağlayacak, bu durum ise daha derin anlamlara ulaşılmasını sağlayacak ve bireylerin medya araçlarından daha az oranda olumsuz etkilenmelerini sağlayacaktır. Ayrıca medya aşinalığını kazanmış bireyler medya mesajlarının neden verildiğini eleştirel bir bakış açısı ile bakabilmeyi de öğrenmektedir (Erdoğan, 1998: 874).

2.2.5 Elektronik Okuryazarlık

Elektronik Okuryazarlık (e-Okuryazarlık) en geniş tanımıyla elektronik ortama ait mesajları anlamlandırabilme veya elektronik ortamla ilişkili mesajları oluşturabilme sürecidir. Günümüzde bilgi çağı olarak da isimlendirilen bilgi-işlem teknolojileri üzerine dayalı yeni sosyal düzen çerçevesi sosyal bir açılım olarak ilişkili kavramlar önüne bazı durumlarda elektronik bazı durumlarda ise enformasyon anlamını ifade edene- ön eki getirme suretiyle e-ticaret, e-devlet, e-okul, e-toplum ve e-hukuk gibi pek çok farklı kavramı tanımlamakta ve uygulama yollarını ifade etmektedir (Altun, 2005:12). Fakat sosyal alanda gerçekleştirilmekte olan bu uygulamaların anlam kazanması ve yapılmakta olan yatırımların karşılığının olabilmesi için gelenekselleşmiş okuryazarlık becerisinin yanında, elektronik okuryazarlık kavramının da toplum tabanında yaygın hale gelmesi gerekmektedir. Bu yönden bakıldığı zaman elektronik okuryazarlık, gelenekselmiş okuryazarlıkların alternatifi olmamakta, tamamlayıcısı şeklinde görülmesi gerekmektedir (Tuman, 1994). Günümüzde elektronik okuryazarlık bireylerin birbirleriyle veya devlet ile ilişkilerini düzenler hale gelmiştir.

2.2.6 Bilgi Okuryazarlığı

Bilgi okuryazarlığı kavram olarak, bilginin etkili kullanabilmesi amacı ile hem görsel hem de yazılı medya ürününü tanıyabilmek, istenilmiş olan bilgileri bulabilmek, değerlendirebilmek ve seçebilmek yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Altun, 2005: 49). Bilgi okuryazarlığı, birçok kaynaktan bilgi ihtiyacının farkında olma, bilgiyi bulup ulaşma, bilgiyi değerlendirebilme ve etkin bir şekilde kullanabilme olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda bilginin bulunduğu, depolandığı ve erişime sunulduğu dijital ve basılı ortamlarda araştırma yapmak bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip olma yetkinliğini de gerekli kılmaktadır (Altun, 2005: 49).

Günümüz toplumları artık hayat boyu öğrenme becerileri ile donatılmış bireylere gereksinim duymaktadır. Bilgi çağının sonucu olarak, yetiştirilen her bireye öğrenmeyi öğrenme temel becerisinin kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Hızlı bir şekilde değişen bilgi ve verilere çeşitli kaynaklardan ulaşabilme, değerlendirebilme

ve kullanabilme becerisini de beraberinde getirmiş olup, bu durum ise; tüm bireylere bilgi okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Altun, 2005: 49).

2.2.7 Görsel Okuryazarlık

İnsanlık tarihinin başlamasından bu yana, her çağda, insanlar kendilerine özgü bir dil ile ifade etmişlerdir. Aydınlanma çağında matbaa icat edilmiş, bunun sonucunda edebi anlatımlar gelişmiş, bu durum, dilin yazım özgürlüğüne katkı sağlamıştır. Yazı, belirtilen dönem içinde anlatım ve anlamın kurulması sürecinde mutlak hâkimiyet kurarken, teknolojik olanakların hızlı bir şekilde gelişmesiyle ilk önce fotoğraf makinesinin sonrasında televizyon ve sinema gibi hareket halindeki görüntüleri alıp yayan kitle iletişim araçlarının icadı sonucu dünyamız “simgelerin ve görsel kültür öğelerinin” kendisine özgü kuralları ile açıklanabilecek hızlı bir şekilde ilerleyen bir süreç içerisine girmiş bulunmaktadır (Parsa, 2004: 59).

1950’li yıllardan beri tartışma yaratan “görsel okuryazarlık” 21. yüzyıl insanların çevresini kuşatmış imgeleri anlatma ve anlama çabalarının sonucu olarak da geçen her günde büyük önem kazanacaktır (Messaris, 1994). Anlamlandırma adı verilen süreçte dil vasıtasıyla yaşanan nesne-zihin etkileşiminde görsel okuryazarlık simgesel dili devre dışı bırakma amacındadır. 1990 yıllarından itibaren konuşma, okuma, yazma, dinlemenin dışında beşinci bir dil yeteneği olarak Batı ülkelerinin eğitim programlarında görsel okuryazarlık kavramının yer aldığı görülmektedir (McFadzean ve McRenzie, 2001; Burmark, 2002; Elkins, 2003). Ülkemiz eğitim sisteminde görsel okumaya ilişkin en önemli adım 2005 ve 2006 senesinde değişen ilköğretim okullarında yer alan Türkçe dersi müfredatlarıyla atılmıştır. Yenilenmiş müfredatta ilköğretimin birinci kademesinde “görsel sunu ve görsel okuma” öğrenme alanı yer alırken, ikinci kademesinde “dinleme” öğrenme alanının “dinleme ve izleme” öğrenme alanı şeklinde genişletilmiş olduğu görülmektedir.

2.2.8 Finansal Okuryazarlık

Ekonomi eğitimi, bireylerin finansal okuryazarlık hedeflerine ulaşabilmek için, içerisinden geçtikleri bir geçittir (Staubs, 2007). Finans okuryazarlığı bulunan

bireylerin finansal sorumluluk ve karar verme, gelir ve kariyer, planlama ve tasarruf, borçlanma ve kredi süreci, sigorta ve risk yönetimi ile yatırım ve birikim konularında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Finansal okuryazarlık kavramı olarak, farklı toplumlarda geniş bağlamda “finansal yetkinlik”, “finansal farkındalık”, “finansal eğitim” ve “finansal bilgi” gibi farklı terim ve kavramlar ile açıklanmıştır (Huston, 2010: 296; Gökmen, 2012: 72).

Finansal kararlara çocukluk yaşlarında başlanmakta birlikte gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemleri de dâhil olmak üzere yaşamın her döneminde devamlı olarak bireyleri etkilemektedir. Çocuklar ve gençlerin harçlıklarını kullanırken verdikleri kararlarda, yetişkin insanların emeklilik planlarında, bireysel finansal yatırım kararlarda finansal okuryazarlık düzeyi hayatları olumlu veya olumsuz olarak etkilemektedir. Geleceğin vatandaşı olacak çocuklar ve gençlerin, en azından ekonominin insan yaşamını nasıl etkilediğini ve ekonominin işleyiş sürecini bilmeleri gerekmektedir (Turner, 2004). Finansal kararlar aynı zamanda küresel ölçekte de ülkelerin veyahut dünyanın ekonomisine de etkilemektedir. Finansal okuryazarlığı kavramı olarak; finansal psikoloji, finansal davranış, finansal eğitim, kişisel finans ve teknolojik araçları kullanım durumu gibi pek çok farklı alan ile ilişki içerisinde. Finansal okuryazarlık yetkinliğine sahip bir birey, finansal okuryazarlığın tanımını yapabilecek, finansal okuryazarlığın tarihsel gelişimi hakkında yeterli bilgiye sahip olabilecek ve finansal okuryazarlık özelliklerine sahip olacaktır Böylece finans okuryazarlığını etkileyen faktörleri bilebilecek ve bu faktörlere göre yaşamını düzenleyebilecektir (Bayram, 2014:109).

2.2.9 Dijital Finansal Okuryazarlık

Sosyal bilimler alanında önemli bir yeri olan ve toplumsal yaşam içinde etkin bir rolü bulunan ekonomiye ilişkin temel kavram ve terimlerin bilinmesi ve bu bilgileri bireysel olarak finans yaşamı içinde fonksiyonel bir yeteneğe dönüştürebilme üzerine kurulmuş finans okuryazarlığı günümüzdeki en önemli okuryazarlık becerilerinden biri olarak görülmektedir (Adalar, 2019). Bunun yanı sıra Dünya ekonomik sistemindeki değişim ve gelişmeler sonucu sabit döviz kuru sistemi terk edilmiş, piyasa küreselleşmiş, finansal piyasalarda rekabet hız kazanmış ve dijitalleşmenin

önemi daha da artmıştır (Yılmaz ve Tuncay, 2012). Bu durum dijital finans okuryazarlığı adı altında farklı bir okuryazarlık becerisini de gün yüzüne çıkarmıştır.

Finansal işlemlerin pratik ve düşük maliyetli olması gibi avantajları yanı sıra genel finansal anlayışın egemen olduğu bankaların alternatifi olarak ortaya çıkmış olan yeni nesil finans teknolojileri ve dijital finansal şirketler günümüz dünyasında popüler bir sektör haline gelmiştir (Aktuğ,2020). Finans teknolojileri aslında geleneksel finans sistemini etkileyebilme olanağı olan yeni nesil finans yazılımlarını geliştirebilmeyi ve uygulama becerilerini içermekte olan teknik bir süreç olarak kabul edilmektedir (Lee ve Kim, 2015). Diğer yandan finans teknolojileri, bilişim teknolojileri alanında önemli bir konumu olan ancak finansal alanda yer almayan şirketler tarafından oluşturulmuş yenilik odaklı finans ürün ve hizmetleridir (Ryu, 2017).

Dijital Finansal Okuryazarlığı, özetle finansal kavram ve terimlere ilişkin dijital içerikleri özerk bir biçimde okuyup dijital ortamda arayıp bulma becerisi olarak tanımlamak mümkündür (OECD, 2018). Dijital finansal okuryazarlık becerisi diğer bir tanımla, insanların sosyal ve ekonomik statülerini göz önünde bulundurarak en iyi finansal çıkarlar doğrultusu üzerinde hareket ederek, bilinçli finansal kararların alınması süreci içinde dijital bir şekilde kendilerine sunulan finansal hizmet ve ürünleri güvenli bir biçimde kullanabilmeye ilişkin güven, bilgi, beceri ve yetkinlik seviyesi olarak da ifade edilmektedir (FinEquity, 2020). Dünya Finans Örgütü dijital finans okuryazarlığını günümüz dünyası için çok gerekli bir yetkinlik olarak bireylere kazandırılmasını hedeflemekte olup, bu okuryazarlığın öneminin özellikle paranın dijitalleşmesi ve tedavülden kalkmasından sonra daha da artacağını vurgulamaktadır. Dijital ödeme sistemlerindeki hızlı gelişmelerin yanı sıra mobil teknolojilerin tüm dünyada yaygınlığının artış göstermesi ile maddi durumu yetersiz hane halkları için cep telefonları ve diğer dijital programların uygun fiyatlara ve güvenilir finansal araçlara ulaşılmada önemli fırsatlar oluşturmakta, bu durum dijital finans okuryazarlığı yetkinliğinin bireylere faydasını gözler önüne sermektedir (Prasad vd., 2018).

2.2.10 Bilişim Okuryazarlığı

Okuryazarlık kavramsal olarak Yirminci Yüzyıldan itibaren edebiyat ve dil alanlarında kullanılmaktadır. Bilişim teknolojilerinin medyada kullanımı ile birlikte bilişim okuryazarlığı kavramı son dönemlerde dikkat çekici bir hale gelmiştir. Dijitalleşen teknolojiler ile biçimlenmiş ve yenilenen medya platformları işlevselliğiyle ön plana çıkmıştır. Öte yandan medyadaki yeni platformlarda içerik üretimleri yapan profesyonellerin de bilişim okuryazarlığına ilişkin gerekli eğitimleri almaları, söz konusu içerik üretiminde ve yönetiminde kalite noktasında önem arz etmektedir. Bu noktada bilhassa medyadaki yeni uygulamalar eğitim ve öğretim müfredatlarının güncellenmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle öğrencilerin bilişim okuryazarlığı konusunda duyarlılıklarını, bilgileri ve nihayetinde becerilerinin geliştirilmesi bir gerekliliktir (Hobbs, 2010).

Bilişim okuryazarlığı ile tanımlanan aslında teknolojik platformlardaki her türlü içerik ve verilerin analizini akıllara getirmektedir. Daha somut ve kapsamlı bir tanımlama ile bilişim teknolojileri okuryazarlığı kavramsal olarak adlandırılabilir. Sonuç olarak güncel medya teknoloji temelli dijitalleşmiş teknolojiyi, başka bir söylemle bilişim teknolojilerini oluşturur. Dolayısı ile de yetkin ve etkin bir okuryazarlık için bilişim teknolojilerine gerek teoride gerekse uygulamada hâkim olmak gerekmektedir. Çünkü bilişim teknolojileri okuryazarlığı yalnız medyanın içerik ve verilerine ilişkin analizleri kapsamamakta, bundan çok daha çok fazlasını ifade etmektedir. Veriler sadece içeriklere karşılık gelmemekte, teknolojik yapıların veya donanımların işletilmesini ve yönetilmesini biçimsel ve stratejik olarak verinin değerlendirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Hobbs, 2010).

Günümüzde yönetsel kalite, güvenlik, çözüm odaklı anlayış, performans yönetimi, kurumsal hafıza, sürdürülebilirlik, verimlilik gibi kavramlar ve gereksinimler en başta olmak üzere bilhassa analiz yapılabilecek seviyede teknoloji ve bilişim okuryazarlığı konularında yetkinlikler gerekli görülmektedir. Dijitalleşen çağımızda bilişim okuryazarlığı kavramının yeniden tanımlanması gerekmektedir. Bu kapsamda gençler ve öğrencilerin teknolojik okuryazarlık eğitimleri sırasında iletişim teknolojileri ve dijital medyanın değişen doğasına uyum sağlamaları noktasında dikkate almak

zorunda oldukları yöntemlerden birinin de mutlaka “dijital okuryazarlık” olması gerekmektedir (Hobbs, 2010). Dolayısı ile özellikle medya ve iletişim alanında eğitim veren kurum ve okulların programlarında mutlaka bilişim ve teknoloji okuryazarlığı becerisine yönelik derslerin olması önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir.

2.2.11 Fen Okuryazarlığı

Fen okuryazarlığı becerisi genel bir tanım olarak; bireylerin araştırmacı, sorgulayıcı bir anlayışla eleştirel düşünmelerini, karar verme ve problem çözmeye ilişkin becerilerini geliştirmelerini amaçlayan önemli bir beceridir. Fen bilimleri okuryazarlığı öğrencilerin hayat boyu öğrenme odaklı bireyler olmalarını, çevrelerini ve dünyayı merak eder duygularını sürdürebilmeleri için gerekli olan fen bilimleri ile ilgili bilgi, beceri, tutum, anlayış ve değerlerin bir bileşimi olarak ifade edilmektedir (MEB, 2005a). Fen okuryazarlığı, insanların yaşadıkları çevreyi daha iyi anlayabilmelerini, günlük yaşam ve bilimi aralarında ilişkilendirerek hayatlarını daha anlamlı bir şekilde sürdürebilmelerini, bilimin kuramsal kültürüne katkı sağlamalarını ve toplumsal hayatta etkin bir rol üstlenerek toplumun gelişmişlik seviyesini arttırabilmelerini sağlayan önemli bir okuryazarlık becerisidir (MEB, 2005b).

Bu nedenden ötürü fen bilimleri öğretim müfredatları vasıtasıyla fen okuryazarı birey ve öğrencilerin yetiştirilmesini sağlamak dünyadaki birçok ülkenin öncelikli hedefi haline gelmiş bulunmaktadır (Turgut, 2007). Modern bilimin doğasını anlama, bilimsel açıklamanın doğasını kavrama, bilimin sınırlılık ve olasılıklarını anlamlandırma, teknolojik gelişmelerin doğal akışını anlama, problemler karşısında geliştirilmiş teknolojik çözüm önerilerinin mantığını kavrama, teknoloji ve fen bilimlerinin içinde geliştikleri kültürün ürünleri olduğunu anlama, fen ve teknolojinin rolünün ve etkilerinin kültürlere göre değişiklik gösterebileceğini fark etme, çeşitli konularda verilen kararların bilimsel ve teknolojik bilgi ve süreçlere dayandırılması gibi beceriler fen okuryazarı kişilerin sahip olması gereken temel özellikler olarak sıralanmaktadır (Bybee vd., 1991)

2.2.12 Çevre Okuryazarlığı

Çevre kavramı yalın ve açık bir kavram olarak görünse de, incelendiğinde karmaşık bir yapısının olduğu ve sınırlarının çizilmesinde güçlükler yaşandığı görülmektedir. İnsanların etkisinden ayrı olarak düşünilemeyen çevremiz yalnız bizim dışımızda kalan dünya değil, aynı zamanda etkilendiğimiz, etkilediğimiz, biçimlendiğimiz yani kendimizi gerçekleştirip biz olduğumuz yerdir. (Uşak, 2006). Çevre yasal mevzuata göre tüm yurttaşların ortak varlığı olup, toprak, su, hava, hayvan, bitki varlıkları ile tabii, tarihi ve kültürel zenginlik ve unsurları içermektedir (Kahraman ve Türkay, 2006).

Çevre okuryazarlığı kavramının literatüre girişi ile birlikte farklı boyutlarda tanımlamaları yapılmıştır. Bunun yanında alan yazında aktif katılım, çevresel duyarlılık, kişisel sorumluluk, bilgi, beceri, tutum ve değerler başlıkları altında genellikle kabul görülen altı alt boyutu bulunmaktadır. Çevre okuryazarlığı bilgi boyutunda; ekolojik çevre bilgisi, önem arz eden çevre ile ilgili kavram bilgisi, ekolojik döngü sistemleri bilgisi ve ekolojik döngüler ile doğal sistemler arası etkileşim farkındalığını kapsamaktadır. Çevresel ve ekolojik problemlere karşı bireylerin göstermiş olduğu duyarlılık, çevreyle ilgili alınmış kararların ve gösterilen davranışların toplumsal ahlak ve etik değerlerine uygunluk derecesi çevre okuryazarlığı kavramının değer ve tutum unsurlarını oluşturmaktadır. Kişinin sahip olduğu çevre bilgisi, değer ve tutumların çevre ve çevre ile ilgili problemlerin çözümünde kullanabilme becerisi ise çevre okuryazarlığının beceri unsurunu oluşturmaktadır. Çevre okuryazarlığını edinmiş bir bireyden istenen ve beklenen davranış şekli yaşadığı çevreye karşı sorumluluk duygusu taşıyan davranışları göstermiş olmasıdır. Bireylerin sahip oldukları çevre bilgisi, tutumlar ve değerlerin somut bir şekilde davranış haline gelmesi beklenilmektedir (Kışoğlu vd., 2010:779).

Çevre okuryazarlığı toplumun ve bireyin doğal çevreleri ile olan ilişkilerinin tüm boyutları ile detaylı olarak anlaşılması olarak tanımlanmaktadır (Orr, 1990). Çevre okuryazarlığı ile ilgili farklı görüşler olmakla birlikte, genel olarak kabul gören çevre okuryazarlığının bilgi, tutum ve değerler, beceri ve davranış olmak üzere dört unsuru bulunmadır. Bilgi düzeyinde çevre okuryazarlığı ekolojik bilgiler, çevre kavramları ile

ilgili bilgiler, ekolojik döngü bilgisi, ekosistem işleyiş bilgisi ile çevre ve insan arası etkileşim farkındalığı şeklindedir. Tutum ve değer düzeyinde çevre okuryazarlığı ise; çevresel ve ekolojik problemlere karşı hissedilmiş duygu, davranış olumsuz veya olumlu düşünce ve tavırların toplamıdır (Erten, 2005: 91). Beceri düzeyinde çevre okuryazarlığı ise; çevreye ilişkin sahip olunan bilgi ve tutumların, çevresel problemleri çözebilme becerisine dönüştürebilmesidir. Çevre okuryazarlığı yüksek bir bireyin, beceri yeteneğinin de yüksek olması beklenilmektedir (Uyar, 2016: 22). Davranış düzeyinde çevre okuryazarlığı; çevre ile ilgili yüksek bir bilgi yanında, çevreye ilişkin olumlu bir tutum ve yeterli becerilere sahip olmak, bunun kanıtı olarak de çevreye yönelik olumlu davranışları geliştirmektir. Çevresel davranış tarzı; insan ya da toplumun çevreye, çevresel sorunlara karşı yapmış olduğu amaçlı, planlı ve bilinçli eylem ve faaliyetleridir. Bir eylem veya faaliyetin davranış olabilmesi için süreklilik arz etmesi gerekmektedir (Navruz, 2016:32). Çevre okuryazarlığı kavramsal olarak sorumluluk sahibi çevresel davranış ile aynı anlama gelmektedir ki, çevreye karşı sorumlu davranan bireyler ise aynı zamanda çevre okuryazarlığı olan bilinçli bireylerdir (Disinger, 2005). Sonuç olarak çevre okuryazarı bir birey, çevre kavramını tanımlayıp, çevre okuryazarlığının bileşen ve düzeyleri hakkında yeterli yetkinliğine sahip olarak, çevre okuryazarlığı ve çevre eğitiminin ilişkisini kavrayabilecektir.

2.2.13 Matematik Okuryazarlığı

Okuryazarlık tanım olarak toplumun anlamlandırdığı iletişim simgelerini etkin bir şekilde kullanmak konusunda yeterlilik kazanabilme becerisidir. Okuryazarlık yalnızca bireylerin okuma ve yazmaya ilişkin alışkanlıklarını vurgulamamakta aynı zamanda bireylerin sayısal bilgi, mantıksal muhakeme ve matematiksel işlemler konusunda da farkındalık oluşturmalarına önem vermektedir (Kellner, 1995). Her alanda olduğu gibi okuryazarlık kavramı matematik alanında da, bilgiyi ezberleyen, pasif bireyler yerine matematiksel düşünmeyi bilen, sorgulayıcı, aktif bireyleri hedeflemektedir (Ufuktepe, 2003).

Matematik okuryazarlığı genel olarak dört boyutta değerlendirilmiştir. Matematik konu alanı boyutunda temel matematiksel işlemlerin yanında geometri gibi becerileri içermekte; matematiksel süreçlerin düşünme boyutunda ise ölçme, matematiksel

düşünme, problem çözme gibi bilgi ve beceriler yer almaktadır. Matematiğin tarihsel gelişimi boyutunda ise matematiğin gelişim süreci ve ünlü matematikçilerin hayatına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Güncellik boyutunda ise toplumsal, bilimsel ve güncel olaylardaki matematiksel ilişkileri görebilme ve kullanabilme gibi beceriler yer almaktadır (Tekin ve Tekin, 2004). Özetle Matematik okuryazarlığı becerisi bireyin temel matematik bilgisi ve becerilerinin kazanması yanında matematiksel düşünme, problem çözme, matematiğe karşı olumlu tutum geliştirme ve matematiğin gerçek hayattaki önemini takdir etme hedeflerinden kaynaklanmaktadır (Özgen ve Bindak, 2008). Matematik öğretimi müfredatında matematik eğitiminin genel amaçları yanında öğrencinin matematik okuryazarı olmasına ilişkin süreçler ve beceriler yer almaktadır (MEB, 2005b).

2.2.14 Duygusal Okuryazarlık

Günümüz dünyasında duygusal okuryazarlık becerisi, büyük önemli kazanan kavramların başında yer almaktadır. Duygusal okuryazarlık kavramı ile ilgili birçok kuram ve görüş bulunmaktadır. Bu kuram ve görüşlerin temel yapıları benzerlik taşımakta ancak kuramların ayrıntılarında ise önemli farklar göze çarpmaktadır. Bu beceri, zihnin sağlığı yanında duyguların da sağlıklı olması gerektiğini vurgulamakta; kendi hakkında olumlu hisler taşıyan bir bireyin daha etkin ve hızlı öğrenebileceğini varsaymaktadır. Okuma-yazma, matematik gibi öğrenilebilen duygusal okuryazarlık becerisi ile bireylerin duygularında önemli oranda rahatlama sağlanabilir. Çünkü duygusal okuryazarlık becerisi, korku duyulan ve sıkıntılı durumları olumlu bir enerjiye dönüştürmek adına bir stratejiyi takip etmektedir. Bireyler bu beceri ile üretken bir şekilde başka insanların duygusal durumlarını ve kendilerinin yaşadığı duyguları anlayabilmekte ve ifade edebilmektedir. Bunun yanında duygusal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin hayatın farklılık taşıyan birçok alanında daha samimi ve sevilen bireyler olarak bilinmektedir (Weare, 2004).

Duygusal okuryazarlık becerisi, özü itibari ile bireyler arasındaki karşılıklı konuşma ve etkileşimleri aynı kültürel kurgu içerisinde değerlendirmektedir. Bu okuryazarlığa ilişkin tanımlarda, bireyin kendisinin içsel yeteneği ile başka bireylerin yetenekleri arasındaki ayrıma odaklanılmış; duygusal okuryazarlık kavramı, kendine ait duyguları

fark edebilme, duygularını tanımanın ve ifade etmenin yanında başka bireylerin ifade ettikleri duygulara da uygun şekilde yanıtlamayı gerektiren bir bütünlük içinde aktarılmaktadır. Bu değerlendirme ile duygusal okuryazarlık becerisinin doğuştan gelen sonu olan ve sabit bir beceri olmadığı, bütün bireylerde belli derecede bulunduğu, öğrenilen ve sürekli geliştirilebilen bir beceri olduğu görülmektedir (Weare, 2004). Duygusal okuryazarlığa ilişkin öne çıkan kurama göre bireylerin kendini keşfetme imkanına sahip olduğu ifade edilmiş, bu beceriyi oluşturan temel yeterlilikler; kendi benliğini gerçekçi, olumlu ve net bir biçimde anlama, iyimser olma hissi, uyum ve tutarlılık hissi, kendi duygusunu anlamlandırma, yönetme ve ifade etme, duyguların sebeplerini anlama, duygulara ilişkin tepkileri yönetme, duygusal doyum durumunu arttırma, planlama ve problemlerin çözümünde duygulara ilişkin yeterli bilgiye sahip olmak, esneklik kabiliyeti, toplumsal durumları anlama ve ilişkiler kurabilme, başkalarına bağlılık, empati, etkin iletişim, kişisel ilişkileri yönetebilme ve bağımsızlık becerileridir (Weare, 2004).

2.2.15 Ahlak Okuryazarlığı

Bireylerin şahsiyeti ve karakterine yönelik eğitim ahlak eğitimi olarak tanımlanmaktadır. Ancak asıl önemli olan bireylerin ahlaksal davranışı benimseyip, günlük yaşamlarında uygulayabilmesidir (Ulusoy, 2007). Ahlak kurallarının eğitim yoluyla kazandırılması önemli ve zor bir süreçtir. Çünkü ahlaki değerler kolay bir şekilde oluşturulamaz, ahlaki değerlerin oluşturulabilmesi için özenli ve uzun bir eğitim süreci gereklidir (Çoşan, 1995).

Alan yazında ahlaki okuryazarlık kavramı araştırıldığında din okuryazarlığı karşımıza çıkmakta olup, öğreti ve dinlerin insanların yaşamlarına dolayısı ile sosyal ilişki ve etkileşimlere en somut biçimde yansımakta olan kurallar ahlak alanı ile ilgili olmaktadır (Bilecik, 2015). Ahlak okuryazarlığı ise ahlak ile konularda doğru tercihleri yapabilmek adına gereken bilgilere ve becerilere sahip olmayı öğretmekle birlikte bu sürecin ailede ve okulda olmak üzere farklı alanlarda da devam etmesi gerekliliği oldukça önemlidir. Böylece insanlar ahlakla ilgi beceri ve erdemini geliştirecek, ahlaki konu ve durumlarda derinlemesine bilgiyi özümseyerek doğru bilgiye ulaşacaktır (Bajović ve Elliot, 2011).

2.2.16 Eleştirel Okuryazarlık

İnsanlar belirli bir düşünme potansiyeli ile doğar, ancak bu potansiyelin geliştirilmesi gerekmektedir. Düşünebilmenin, diğer yetenekler gibi öğrenilebilir ve öğretilebilir olduğu, beyinle ilgili yapılan bilimsel araştırmalarda vurgulanmıştır (Doğanay, 2007: 181). Eleştirel okuryazarlık diye tanımlanan becerilerin tamamı öğretilebilir nitelikte olduğu için bu yetkinliğin tüm bireylere kazandırılması büyük önem taşımaktadır.

Eleştirel okuryazarlık kavramı, batı felsefesinde toplumsal eylemcilik ile zenginleşmiş bir temele sahip olmasına rağmen tek bir düşünce yapısını temsil etmemektedir. Bu okuryazarlığın temelini oluşturan unsurlar, eleştirel pedagoji ve Paulo Freire'nin düşünce yapısı olarak kabul edilmektedir. Eleştirel okuryazarlık; okuryazarlık öğretiminde bir yaklaşım olması yanında bilginin kullanıcısı ve eleştirel alıcısı olma yolunda öğrenci ve bireylere metinler ve yaşamdaki deneyimlerle hayata dair meydan okumayı sağlayan bir dizi beceriler, eğilim ve stratejilerdir (McLaughlin ve DeVogd, 2004). Eleştirel okuryazarlık, eleştirel pedagojik ilkelerin sınıf ortamına aktarılarak edebiyat, dil sanatları, görsel ve yazılı metinler ile etkileşim halinde uygulanmasını amaçlamaktadır. Toplumsal yaşama yönelik bu okuryazarlığın daha sorgulayıcı ve daha fazla eleştirel olması gerektiği savunulmaktadır. İnsanı; bireylerin tutum, değer ve inançlarını eleştirel bir bakış açısıyla sorgulamakta, söylenen sözler yanında görsel ve yazılı metinleri de sorgulamaya teşvik etmektedir. Yaygın hale gelen yenilikçi teknolojilerin sonucu farklı eleştirel okuryazarlık kuramcılarına göre bir metnin yalnız bir tane doğrusu ve tek bir doğru yorumu olduğu inancı kabul edilmeyerek, metnin genel olarak yorumlanmasına meydan okunmuştur (Yıldırım ve Şensoy, 2011).

Metinlerin derinliklerinde var olan yazarın gizli gündeminin okuyucular tarafından keşfedilmesi gerekmektedir. Paulo Freire, eğitimde geleneksel bankacılık modelini reddetmiştir. Bu modelde öğretmenler bilgiyi öğrencinin beynine yerleştirmekte ve sonuç olarak öğrenci bu bilgiyi almaktadır. Bankacılık eğitim modeli; öğrenciyi nesneye dönüştürmektedir. Böyle bir durumda eğitim öğrencilere yapılmakta, öğrencilerle beraber yapılmamaktadır (Freire, 2003). Problem; öğrenci ya da öğretmen tarafından kurulmakta; yanıtlar ise işbirliği içerisinde yapıcı ve amaçlı bir diyalog sürecinde verilmektedir (Peterson, 2009). Bu okuryazarlık, okuma süreçlerinde

okuyucu bireyleri aktif bir katılımcı olarak görmektedir. Bu arada, incelemek, sorgulamak ya da okuyucular ile yazarın arasında var olan güç ilişkisine itiraz etmek için metindeki mesajı pasif bir şekilde kabul ederek daha ileri düzeyde düşünmeye davet etmektedir. Eleştirel okuryazarlık; okul yaşamını sürdürmek, adaletsizlikleri ve ayrıcalıkları sorgulamak için dilin güçlü bir şekilde kullanılmasından ibarettir. (Comber, 2001).

Eleştirel okuryazarlık ikincil düzeyde tahmin etmeyi, okumalara ilişkin zor sorular sormayı, metinlerin anlatmak istediği fikrin arkasındaki ve gerisindekileri görebilmeyi, bahsi geçen metnin kimin isteklerine göre bizim ve diğerlerinin üzerinde güç kurup kullandıklarını görebilmeyi ve adlandırabilmeyi içerdiğini iddia etmektedir (Luke, 2004). Eleştirel okuryazarlık öğrenci ya da okuyucunun eleştirel bir farkındalık geliştirmesine yardımcı olan bir dizi uygulamalar ve yurttaşlık becerileri olarak tanımlanmaktadır (Ciardiello, 2004). Eleştirel okuryazarlıkta sadece olumsuz bir eleştiri yapılacak diye bir şey yoktur. Olumsuz bir tutuma bürünmeye gerek yoktur; daha ziyade, bir konuya veya meseleye farklı bakış açıları ile bakabilme ve nihayetinde değişim ve gelişim için olanak sunabilme anlamına gelmektedir (Vasquez, 2004). Konulara farklı açılar ile bakabilmek okuyucuların konuya ilişkin farklı düşünebilmesini sağlamanın yanında okuyucuların daha demokratik ve objektif bir karar alabilmesi adına çok önemli bir adımdır. Eleştirel okuryazarlık, insanın dış dünya ile olan bağını derinleştirmek, değiştirmek ve geliştirmek istemektedir. Anlam kurma süreçlerinde her türlü varsayım ve kabulden uzak bir şekilde aktif olmayı hedefler, yorumlamayı amaçlar ve yeniden üretimi temel almaktadır. Eleştirel okuryazarlık yetkinliğine sahip olan bir birey, eleştirel düşünmeyi tanımlayabilecek, bu düşünmenin özelliklerini açıklayabilecek, eleştirel okuryazarlığa ilişkin belli başlı stratejilerini yaşamında kullanıp uygulayabilecektir (Tüzel, 2012: 6).

2.2.17 Müzik Okuryazarlığı

Sanat dalları içinde büyük bir etkileme gücüne sahip olan müzik, sesler ile düşünüp, sesler ile hayatı duyumsamak ve geliştirmek olarak ifade edilebilmektedir (Akarsu, 2017). Sanat eğitime ilişkin önemli bir boyut olan müzik eğitimi temel olarak, bir müziksel davranışı kazandırmak, bir müziksel davranışı değiştirmek ya da bir

müziksel bir davranış değişikliğini oluşturmak, sonuç olarak müziksel davranışı geliştirme süreci olarak ifade edilmektedir (Uçan, 2005). Bunun yanında, öğrencilerin duyuşal, sosyal ve psikomotor gelişimi sürecinde müzik eğitimi etkili bir eğitim aracıdır. Günümüzün eğitim anlayışında kendisini ifade edebilen, özgüveni yüksek olan, eleştirel düşünebilmeyi bilen, sosyal yönü güçlü, yaratıcı ve estetik duyarlılıklara sahip bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Müzik eğitiminin bu temel becerilerin kazandırılması adına önemli bir rolü bulunmaktadır. İlkokuldaki eğitim ve öğretim sürecinde müzik dersi sınıf öğretmenlerince verilmektedir. Özellikle ilkokul dönemi çocukların müziksel etkinliklerle ilgilendiğı bir dönem olup müzik dinleme ve şarkı söyleme alışkanlıklarının yoğun olarak yaşandığı bir süreçtir. Dolayısıyla, öğrencilerin ilkokuldaki eğitim beklentilerinin karşılanabilmesi, müzik etkinliklerinin yaparak yaşayarak öğrenilmesiyle mümkündür Buna göre, ilkokuldaki sınıf öğretmenlerinin temel müzik bilgilerinin yeterli düzeyde olması, uygulamayla ilgili becerilerinin bulunması ve teknik olarak donanımlı olmaları gerektirmektedir. Bunun yanı sıra sınıf öğretmenlerinin çocuk şarkılarından oluşan bir şarkı dağarcığının bulunması, yeni çocuk şarkılarının farkında olabilmesi, buna bağılı olarak şarkı dağarcığını güncelleyebilmesi sınıf öğretmeninden beklenen yeterlilik ve yetkinliklerdir (Afacan ve Şentürk, 2016).

Öğretmenlerde bulunması gereken önemli bir bileşen ise, mesleki nitelik ve donanımdır. Bu donanım, genel kültüre, alan bilgisine, meslek bilgine ve iletişim becerilerine ilişkin niteliklerdir. Öğretmenlerin etkin olarak bu görevleri yerine getirebilmeleri için mesleki niteliklerini oluşturan bu özelliklerle ilgili becerilere yeterli derecede sahip olması gerekmektedir. Öğretmenler, yaşamış oldukları toplumun kültürel ve sosyal özelliklerini bilmeli, yerel, ulusal ve evrensel kültürle ilgili özellikleri ve değerlerini öğrencilerine aktarabilmelidir. Öğretmenler; toplumda müziğe ilişkin yanlış inanç ve değerleri uygun bir yaklaşımla düzeltebilmeli; öğrencilerin bu değerleri doğru öğrenmeleri için gereken rehberliği yapmalı ve bu eğitimi verebilmelidir (Akbulut, 2006).

2.2.18 Coğrafya Okuryazarlığı

Günlük yaşamda bireyleri etkileyen birçok doğal çevre faktörü vardır. Buna rağmen bireyler coğrafya bilgisinin yaşamımızdaki öneminin farkında değildirler ve genellikle formal süreçler sonucu kazanılacağını düşünmektedirler. Oysaki Batılı ülkelerde coğrafya, gerek akademik olarak okul ortamında, gerekse günlük hayatta etkin bir şekilde kullanılmaktadır (Arı, 2008). Dünya'daki gelişmiş ülkeler, farklı bilim alanlarında kazandıkları bilgilerin ve becerilerin seviyesini, günümüz dünyasında okuryazarlık becerisi kavramı olarak kullanmakta ve ele almaktadırlar. Bu noktada bireylerin kendilerini dünya üzerinde meydana gelmekte olan beşeri ve doğa olaylarından soyutlaması mümkün görünmemektedir Yaşanan beşeri ve doğa olaylarının sonuçları yaşamımızı dolaylı ya da doğrudan etkilemekte ve değiştirmektedir (Altınbilek ve Sanalan, 2005). Bireyler bu etkileşimlere ayak uydurabilmek için yüksek derecede beceri ve bilgi gerektiren coğrafya okuryazarlığına sahip olması gereklidir. Coğrafya okuryazarlığı tanımlaması, hem coğrafya bilimcileri arasında fikir birlikteliğinin olmaması, hem de kavramsal olarak sınırlarının belirlenmesinin zor olması nedeniyle bu okuryazarlığın algılanmasında zorluklar yaşanmaktadır. Ancak farklı kurumlar ve araştırmacıların yaptıkları tanımlardan yola çıkarak coğrafya okuryazarlığı tanımı genellikle “lokasyonları bilme ya da haritalar yardımıyla belirtilen yeri bulma becerisi” şeklinde ifade edilmektedir (Winship, 2004). Bunun yanında bir lokasyonun isminin ve özelliklerinin bilinmesi coğrafya biliminin temel unsurları içinde yer almaktadır (Karabağ, 2001). Ancak araştırmacılardan bazıları sadece yer bilgisi ve isim bilgisinin coğrafi okuryazarlık kavramını ifade etmede yetersiz kaldığını söylemekte, bu bilgiye sahip olunmasının coğrafi okuryazarlık becerisinin ilk adımı olduğunu belirtmektedirler (Barcler ve Stoltman, 1986).

Farklı bir bakış açısında coğrafya okuryazarlığı; coğrafya olaylarını anlama ve yorumlama becerisi şeklinde tanımlanmaktadır (Akengin, 2013). Coğrafya okuryazarlığı alt düzey, orta düzey ve üst düzey olarak üç seviyede değerlendirilmektedir (Oigara, 2006). Alt seviyedeki okuryazarlıkta lokasyonların bilinmesi becerisinin yer aldığı görülmektedir. Orta düzey okuryazarlıkta, insanların çevreleriyle olan ilişkilerinin sebep-sonuç ilişkisi içinde birlikte anlama becerisini

gerektirmekte olup, bu düzey sorgulamak, doğrulamak, değerlendirmek ve analiz etmek becerilerinden oluşmaktadır. Üst düzeydeki okuryazarlık ise eleştirel coğrafya yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır. Bu düzeydeki bir birey, eleştirel okuryazarlığa sahip ulusların sahip olduğu gücün ve tabii kaynaklarının farklı olmasının coğrafyayla bağıını anlamaktadır. Bu sebeple coğrafi okuryazarlık basit bir bilgi olmaktan öte, gündelik yaşam içinde karşılaşılan sorunları çözme ve karar verme becerisi olarak değerlendirilmektedir (Stoltman, 1991).

Okuryazarlık; kavrama ve anlama gerektiren, sentez ve analiz yapma becerisi kazanarak belirli hedeflere ulaşmayı amaçlayan durum, olgu, olay ve yerlere karşı sistemli bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Dikmenli, 2014). Coğrafya okuryazarlığı olan bir birey, bu yeterliliği sonucunda doğa ve çevreye zarar vermeden, doğa ve çevrenin olumsuzluk oluşturan etkilerinden kurtulmak için bu becerisini göstermektedir. Bunun yanında değişik kültürler ve bireyler arasındaki ilişkiyi anlama becerisine de sahip olunmaktadır. Bu sebeple birey öncelikle yaşadığı yer ve çevrenin özelliklerini bilmeli, niçin bu yerde yaşadığını fark etmeli, çevresindeki olgu ve olayların neler olduğunu kavramalı, bu kavramlar arasındaki etkileşimlerin kendini ne ölçüde ve ne zaman etkileyebileceğini bilmelidir. Bu hedefleri gerçekleştirmek için iyi derecede bir coğrafya bakış açısına sahip olunmalı, coğrafi bilgiler doğru okunmalı ve belirli becerilere ulaşılması gerekmektedir. Sonuç olarak coğrafya okuryazarı bir birey, coğrafya okuryazarlığını tanımlayıp, coğrafi bilginin önemini fark edecektir. Bunun yanında coğrafya okuryazarlığı yetkinliğini kazanan bir birey kendi özelliklerini keşfedecek, coğrafi okuryazarlığı etkileyen faktörleri analiz ederek, bu okuryazarlığı tüm boyutları ile ayırt edebilecektir (Stoltman, 1991).

2.2.19 Su Okuryazarlığı

Son yıllarda su ile ilgili sorunlar hızlı bir şekilde artış göstermekte olup bu sorunların çözümünde ise su eğitime vurgu yapan, su okuryazarlığı kavramı ön plana çıkmaktadır (Ursavaş ve Genç, 2021). Su okuryazarlığı kavramı ilk zamanlarda çevre okuryazarlığının alt bileşenleri çerçevesinde değerlendirilebilmekte ve bu çerçeve içinde tanımlanmaktaydı (Wood, 2014). Su okuryazarlığı kavramsal olarak eğitimciler, bilim insanları, çeşitli devlet kurum ve kuruluşları ile sivil toplum

kuruluşları tarafınca sık bir şekilde kullanılsa dahi bu kavramın nasıl kullanılacağı, uygulanacağı ve değerlendirileceğine dair ortak bir bakış açısına varılmadığı gözlemlenmektedir (McCarroll ve Hamann, 2020).

Yapılmış tanımlamalarda su okuryazarlığı; su döngüsü ve işleyişi hakkında fikir sahibi olunması, yaşam için suyun öneminin bilinmesi, dünyadaki ve yakın çevredeki su kaynaklarını tanınması, su kaynaklarının sürdürülebilirliğe uygun yönetilmesi ve korunmasına dair farkındalığa sahip olunmasıdır. Farklı disiplinlere ait suya ilişkin bilimsel bilgileri sistematik olarak kullanılması yanında su ile ilgili sorunların çözümünde küresel olarak düşünme tarzının benimsenmesi ve bu amaçta eyleme geçilmesidir (Ursavaş ve Genç, 2021). Güncel olarak su okuryazarlığının alt boyutları; suyun eşsiz bir kimyasal ve fiziksel özelliklerinin varlığı, suyun tüm yaşam için gerekli olması, suyun dünyadaki bütün sistemleri birbirine bağlaması, suyun doğal bir kaynak olarak kullanılması, su kaynaklarının yönetilmesi, su kaynaklarının toplumsal yapılara göre şekillenmesi ve su kaynaklarının kültürel yapılara göre benzer veya farklı görüşlere göre benimsenmesi şeklindedir (ProjectWET, 2011).

İnsanlığın günümüzde karşılaştığı en önemli sorunların başında temiz içme suyuna erişilememesi ve bu probleme bağlı olarak görülen sağlıkla ilgili sorun ve hastalıklar yer almaktadır. Bu sorun insanların yaşam haklarına tehdit oluşturması bakımından aynı zamanda temiz suya erişim bir insan hakkı sorunu olarak görülmektedir. Su hakkı, insanlık onuruna yakışır bir yaşam için vazgeçilemez bir insan hakkı olması yanında, diğer insan haklarının sağlanması için de ön şart olarak kabul edilmektedir (Topçu, 2009).

2.2.20 Harita Okuryazarlığı

Yeryüzünün belirli ölçme kural ve araçlarına göre ölçülmüş tamamının ya da yapay ve doğal unsurlar ile ölçülmüş belli bir bölümünün düzlem üzerinde aktarılması ile elde edilmiş çizime harita denilmektedir (İzıbrak, 1986). Gündelik yaşam içinde doğada karşılaşılabilecek olan sorunları çözebilmek için coğrafya bilgisine ve dolayısı ile haritalara gereksinim duyulmaktadır (Parker, 2001). Geleneksel manada harita okuryazarlığı dünyayla ilişki ve iletişim kurmamızı sağlayabilen okuryazarlığın

ötesinde; durumlara göre mantıksal çıkarımlarda bulunup, bireyin kendi içinde zihinsel şemaları yapılandırmasıyla toplumsal ve evrensel bağlamlardaki değer yargılarını, grafikleri, gösterge ve ritüelleri okuyup anlamlandırabilmesidir (Duman ve Girgin, 2007). Harita okuryazarlığı başka bir ifadeyle, bireyin haritalara baktığı zaman zihninde oluşan anlamlandırmaları ifade etmesidir (Sönmez, 2010).

Harita, coğrafi bilginin temelini oluşturmaktadır ve yaşanılan yer ile bireyin arasında önemli bir iletişim aracı görevini de üstlenmektedir (Demiralp, 2009). 1989 yılında Ulusal Sosyal Bilimler Konseyi tarafından temel eğitim seviyesindeki öğrenciler için altı harita becerisini kapsayan bir kazanım listesi oluşturulmuş bulunmaktadır. Altı beceri şunlardır; Haritada bir yeri saptamak ve yönleri belirlemek, harita üstünde bir yerin konumunu belirlemek, mesafelerin hesaplanması için ölçek kullanmak, haritadaki sembolleri yorumlamak ve ne anlama geldiğini zihin içinde canlandırmak, haritalar arasında karşılaştırmalarda bulunmak ve çıkarımlar yapmak ile ilgi konumu ifade etmedir (White, 1995).

2.2.21 Mekânsal Okuryazarlık

Farklı okuryazarlık türlerinde olduğu gibi mekân okuryazarlığı da tanım olarak bireylerin yaşamları içerisindeki nesneleri, olgu ve olayları anlayabilmesi, anlamlandırabilmesi, değerlendirme yaparak yeniden inşa edebilmesi için gereken bilgiyi, beceriyi, tutumu ve değeri kullanmak suretiyle içinde yaşadığı toplumda kendisini ifade edebilme yeteneğidir (Korkmaz, 2020). Mekanlar genel olarak yaşanmış olayları içerisinde barındırdıkları için farklı anlamlar kazanmakta, toplum ve bireylerin hafızalarında yer edinmektedir (Karatekin vd., 2017). Ayrıca mekânlar bireylerin ve toplumların davranışlarını şekillendirmekte, toplumsal veya bireysel kimlik oluşumuna katkı sağlamakta, bunun sonucu olarak da aidiyet duygusu kazandırmada önemli bir rol oynamaktadır (Çapkın ve Karatekin, 2020). Bundan dolayı mekânlar bireylerin sadece içinde yaşadıkları fiziksel bir çevreden ibaret olmamakta, toplumların geçmişteki yaşamlarını anlamlandırabilmek adına birçok işaretler sunmaktadır.

Mekân okuryazarlığı gündelik yaşamın vazgeçilemez unsurlarından biridir. Yaşamış olduğumuz fiziki çevreyi anlayabilmemize, dünya ile etkileşim kurup, farklı alanlardaki gereksinimlerimizi karşılayabilmemize yardımcı olabilmektedir (Moore-Russo vd., 2011). Bunun yanında mekân okuryazarlığı problem çözme ve düşünme süreçlerine mekâna ilişkin boyutları da dâhil edebilme yeteneği olarak tanımlanabilmektedir (Phoenix, 2009). Mekân okuryazarlığı bir bireyin mekâna ilişkin referansları verilmiş verileri eleştirel bir bakış açısı ile analiz edebilmesi ve elde ettiği verilerdeki önemli bilgileri tespit edebilmesi olarak da ifade edilmektedir (Crews, 2008). Mekânsal okuryazarlığın bileşenleri görselleştirebilme, akıl yürütebilme ve iletişim kurabilme olarak üç alanı kapsamakla birlikte bu üç bileşen bireyin mekâna ilişkin nesne ve objeleri görselleştirebilmesi, mekânla ilişkili nesne ve objelerin özellikleri hakkında akıl yürütebilmesi ve mekâna ilişkin nesne ve objeler hakkında iletişime geçilebilmesi olarak kabul edilmektedir (Moore-Russo vd., 2013).

2.2.22 Tarih Okuryazarlığı

Geçmişte yaşanan olayların kaynaklara dayalı olarak zaman, mekân ve kişileri de göstererek neden sonuç ilişkisine göre inceleyen bilim dalı tarih olarak tanımlanmaktadır (Köstüklü, 2001). Bireylerin yaşamış olduğu toplumun geçmişini bilmeleri ve toplumdaki değer yargılarının tarihsel gelişimi ve değişimini öğrenebilmesi için tarih eğitime gereksinim duyulmaktadır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Tarih eğitimi alanına yüklenmiş amaçlar; bugünün dünyasını anlayabilme, ileriye bakabilme, milli kimlik duygularını verebilme, hayal gücünü geliştirebilme, ahlaksal değerleri verebilme, objektif olabilme, empati kurabilme, eleştirel düşünceyi geliştirme ve iyi bir yurttaş yetiştirmedir (Şıvgın, 2009: 40).

Vatandaşlık duygularının, kültürel ve ahlaki değerlerin aşılması ve Türk milletinin gereksinimlerini karşılamak bakımından tarih bilimi önemli görülmektedir (Dilek, 2007). Tarih gelecek zamanı görebilme adına bir fener vazifesi görmektedir. Bu fenerin güçlü bir şekilde ışıtabilmesi için tarihsel bilginin geleceğin görülmesi adına etkin bir şekilde kullanılabilmesine bağlıdır (Keçe, 2009). Tarih sosyal bilimlerin en önemli ve vazgeçilmez disiplinlerinden biri olup, amaç olarak içinde yaşanan toplumsal yaşamla ilgili çocukların aydınlatılmasını, farklı bir deyişle çocukların

ulusal ve toplumsal yaşama uyum sağlamasını hedeflemektedir (Turan ve Ulusoy, 2011: 148).

Sosyal bilimlerde tarih dersine ayrı bir önem verilmekte olup bunun sebebinin öğrencilerin vatandaşlık eğitiminin genelde tarih dersi ile verilmesi ile açıklanabilir (Barton, 2005). Tarih öğretiminin amaçlarının başında iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Bu bağlamda devletler vatandaşları ile ilişkilerinde kendi temelini oluşturmuş değerlerin bilinip benimsenmesi için tarih öğretiminden yararlanmaktadır (Çapa, 2012).

Tarih okuryazarlığına sahip bir bireyde olması gereken niteliklerin başında, bireyin okulda tarih ile ilgili öğrendiği bilgileri gündelik yaşamında karşılaşmış olduğu sorunların çözülmesinde kullanabilme yetkinliğidir (Taylor ve Young, 2003). Tarih öğretiminin bilgi basamağı kazanımlarının, zaman geçtikçe unutilan, değersiz bilgilerden oluşmasından ziyade, öğrencilerin sosyal, kültürel ve politik konularda geliştirilmesine katkıda bulunmalı, bireylerin içinde yaşadıkları topluma uyum sağlamayı öğretmesi olmalıdır (Seixas, 2006). Tarihi olay ve olguları incelerken sezgisel yaklaşımlara yer verilmemeli, zamanın şartlarını göz önüne alınıp değerlendirmede bulunulmalıdır (Lee, 2011). Tarih okuryazarlığının alt boyutları; tarihi olayları anımsama yeteneği, tarihi olay ve olguları hikayeleştirme yeteneği, araştırma yeteneği, tarih anlatımında kullanılan dili anlama yeteneği, empati yeteneği, iletişim ve bilgi teknolojisini kullanma yeteneği, günümüz ile geçmiş olayları ilişkilendirme yeteneği, tarihi olaylardaki çelişki ve hataları ayırt edebilme yeteneği, konusu tarihi olay ve olgular olan sanat eserlerini izleme ve okuma yeteneği, geçmiş zamana ilişkin ahlaksal değerlendirmeler yapabilme yeteneği ile sebep-sonuç ilişkilerini kurabilme ve kronolojiyi yapabilme becerisidir.

2.2.23 Kültürel Okuryazarlık

Ortak kültür özelliklerinin bir araya getirdiği insan topluluklarını oluşturan kültür, bireyin psikolojik ve biyolojik gereksinimlerine hizmet edip toplumları geleceğe taşıyan belli başlı araçları sağlamaktadır (Smircich, 1983). Kültür bu sebeple, toplumlar için büyük bir öneme sahiptir (Kocadaş, 2005). Kültür aynı zamanda bir

toplumu simgelemekte olan belli başlı davranışları ve bu davranışların arka planındaki toplumsal gerçekliklerle ilgili görüşleri de kapsamaktadır (Ferdman, 1990). Bu görüş ve fikirleri anlayabilmek, analiz edebilmek ve değerlendirebilmek; kültürler arasındaki değişim ve gelişimi okuyabilmek ve görebilmek, kültür okuryazarlığının önemini açığa çıkarmaktadır. Topluma ait birikimlerden yararlanabilmek, topluma yönelik bilgiyi kullanabilmek ve toplumdaki değişimleri gerçekleştirebilmek için kişilerin kültürel okuryazarlık beceri ve yeterliklere sahip olmaları gerekmektedir (Önal, 2010).

Kültürel okuryazarlık, toplumdaki kültür anlayışını oluşturan bilgi, beceri ve değerlerin ortak bir paydasıdır (Merryfield, 1989; Johnson, 2014; Valfredini, 2018). Bu sebeptendir ki “kültürel okuryazarlık, toplumsal ilişkilerin oksijeni durumundadır” (Hirsch, 1987: 19). Farklı kültürlerin, farklı kimlikleri ortaya çıkarması sonucu oluşan durum; eğitim sistemlerini ister istemez etkilemekle birlikte, günümüz toplumları için bu farklılıklar hem bir fırsat, hem de bir tehdit olarak görülmektedir (Lin, 2020). Bununla birlikte kültürel okuryazarlık becerisi, transfer edilebilme özelliği taşımaktadır. Öğrencilerin bu transfer sürecinde tecrübe ettikleri kavramsal değişimlerin yanında oluşturulmuş olan içgüdüsel huzursuzluk durumu sonucunda farklı kültürlerle, kimlikler ve genel olarak da dünyaya bakış açılarının dönüştürülmesi hedeflenmektedir (Ochoa vd., 2018).

Kültürel okuryazarlık, sürdürülebilir bir yaşam için gereksinim duyulan temel vatandaşlık yetkinliklerinden biridir. Gittikçe artma eğilimi gösteren mobilite ve yeni teknolojiler hem yüz yüze hem de sanal olarak küresel ve yerel iletişimi de artırmış bulunmaktadır. İletişimdeki bu artış, farklı kültürleri anlamayı, tanımayı gerekli kılmaktadır. Bu durum ise kültürel okuryazarlığın hem ulusal, hem de uluslararası seviyede gerekli bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Salo-Lee, 2007).

2.2.24 Hukuk Okuryazarlığı

Bireyler yaşamış oldukları toplumda birbirleri ile birçok ilişki kurmakta, bu ilişkiler sonucunda insanların çıkarları ve istekleri çoğu zaman çatışma noktasına gelebilmektedir. Bu sebeptendir ki toplumsal düzeni oluşturacak belirli kurallara

gereksinim bulunmaktadır. Aksi durumda toplumda sürekli bir anarşi ve kargaşa ortamı oluşacağı için sosyal yaşam olumsuz olarak etkilenecektir (Edis, 1997).

Toplumsal düzeni oluşturan kurallar din, ahlak, görgü kuralları ile toplumsal düzenin vazgeçilmez kaynağı olan hukuk kuralları olarak sıralanabilmektedir. Hukuk kelime olarak, hak kelimesinin çoğulu olarak ifade edilmektedir. Toplumdaki bireylerin genel faydasını hedefleyen hukuk; toplumun ve bireyin ortak iyiliğini sağlama amacı ile yetkili makamın eliyle konulmuş, devlet yaptırım ve gücüyle donatılmış, kamu kuvvetiyle desteklenmiş toplumsal kurallar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Gözübüyük, 2009). Günümüzde hukuk okuryazarlığı önem kazanmakta, bireyler için önemli bir yetkinlik olarak görülmektedir. Bununla birlikte hukuk okuryazarı olmak, hukukçu olma anlamı taşımamakta, hukuk alanında temel kavram ve terimleri bilebilme, hukuki metinlerin dilini anlayabilme, hukuk sistemi içinde yer alan gerekli organlar hakkında genel bir bilgiye sahip olabilme ve hukuk sisteminin işleyişini bilme anlamlarına gelmektedir (Snaveley ve Cooper, 1997).

Hukuk okuryazarlığı yetersiz olan bireylerin hukuki kurallara yabancılaştıkları, hukuktan korktukları görülmekte, bu durum sonucu insanların hukuktan yeterince faydalanamaması, kişisel hak ve özgürlüklerini kullanmada zorluklar yaşamaları, adalete erişimlerinde engellerle karşılaşmaları gibi zorluklar ortaya çıkabilmektedir (Zariski, 2011). Çünkü hukuk okuryazarlığı kişinin hayatının her durumunu etkilemekte olan davranış, tutum ve öğretilerle bir takım beceri ve yetkinlikleri kapsamaktadır (Horton, 2008: 3). Bu kapsam genel hukuk bilgisi, hukuki konuları anlama beceresi ve hukuki bilgilerin davranış ile ifade edilerek uygun tutuma dönüştürülmesi şeklinde üç alt bileşenden meydana gelmektedir (Schimmel ve Militello, 2007). Hukuk okuryazarlığına sahip olan bireylerin hukuk kavramının tanımını yapabilmesi, hukuki terimleri doğru anlaması beklenmektedir. Hayatımızda hukuki kavramlarla karşılaştığımız zaman doğru yer ve doğru zamanda bu kavramları hayata geçirebilme becerisi büyük bir önem taşımaktadır (Zariski, 2011).

2.2.25 Politik Okuryazarlık

Politik okuryazarlık kavramı kısa tanım olarak politik bilgiye sahip olma durumunu ifade etmektedir (Krosnick, 1990). Birleşik Krallık 'ta politik okuryazarlık etkin, bilinçli karar alma yanında aktif demokratik katılım sürecini desteklemek için kazanılması gereken temel beceri, bilgi ve değerler şeklinde tanımlanmaktadır. Politik okuryazarlık becerisine sahip bir yurttaş sadece bilgili bir seyirci olmayıp, kendisini ilgilendiren toplumsal konu ve alanlarda aktif bir katılımcı olarak görülmektedir (Fyfe, 2007). Aynı zamanda bu okuryazarlık becerisine sahip olan bireyler, başka insanların bakış açılarını anlayabilmekte, başkalarının kendisi üzerindeki etkisini fark etmekte ve ahlaken onlara yanıt verebilme yeteneğine sahip bulunmaktadır (Fyfe, 2007).

Politik okuryazarlık kavramı iki temel temada değerlendirilmektedir. Bu temalar yaşanılan toplumda bir anlayış olarak bilgi ve bu bilgiye eleştirel bir bakış açısı ile bakabilme becerisi şeklindedir (Maitles, 2000). Politik katılım ve eğitim-öğretim politik okuryazarlık seviyesini etkilemekte olan içsel bir süreçler olarak ifade edilmektedir. Eğitim süreci, vatandaşlık eğitimine hizmet ederek, politikayla ilişkili bireylerin kapasitelerini arttırmaktadır. Toplumda genel eğitim düzeyi arttıkça, halk ve bireylerin politik okuryazarlık farkındalığı da yükselmektedir (Converse, 1964). Okullarda etkin bir demokrasi ve insan hakları öğretimi için öğrencilerin özgür bir sınıf ortamında güncel olaylar ve durumları tartışabilmesi gerekmektedir. Bunun yanında öğrenciler demokratik davranış biçimini özümsemeli, demokratik ilkeleri genişleterek yaşamına geçirebilmeli, aktif katılımcılık yeterliliği olan bir vatandaş olmalıdır (Sarıpek, 2006).

Aktif katılımcı olan bireyler oy verme görevinin yanında siyasal süreçler hakkında bilgili olmalı, uluslararası ve ulusal olay ve durumları takip etmeli, düşünme tekniklerini bilmeli, bilişim teknolojisi araçlarını kullanabilmeli, tartışma ve katılım becerilerini gösterebilmeli, gönüllü olarak toplumsal faaliyetlere aktif bir katılım sağlayabilmelidir (Schusler ve Krasny, 2008). Aktif vatandaşlar ülkesi ile ilgili tüm konularda özgürce tartışabilecek, kötüye giden yasaları değiştirebilmek için çaba gösterecektir. Politik okuryazarlık yetkinliğine sahip olan bir birey, bu kavramı tanımlayabilecek, aktif vatandaşlık kavramına uygun olarak katılım gösterebilecek,

politik okuryazarlık ve aktif katılımcı vatandaşlık arasındaki ilişkiyi kavrayabilecek ve yaşamında uygulayabilecektir (Crick,2007).

2.2.26 Sağlık Okuryazarlığı

Sağlık okuryazarlığına terim olarak ilk kez 1974 senesinde Scott Simonds tarafınca yazılmış olan “Sağlık Eğitimi ve Sosyal Politika” adlı makalede yer verilmiştir. Sağlık okuryazarlığı terimi yaygın olarak kullanılmaya ise; 2003 senesinde Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekleştirilmiş olan “Yetişkin Okuryazarlığında Ulusal Değerlendirilme” adlı çalışma sonrasında başlanmıştır. Sağlık okuryazarlığı konu olarak günümüzde de birçok araştırma ve incelemeye konu olmuş olup araştırmacılar tarafınca da bir hayli ilgi gösterilen bir kavram olmuştur (Balçık vd., 2014).

Sağlık okuryazarlığı kavramsal olarak tanımlandığı ilk senelerde; bireylerin sağlık ile ilgili materyalleri okuyup yazmaları, sağlığa ilişkin gereksinimlerine yönelik gereklilikleri yerine getirebilme şeklinde ifade edilmiş olup, daha sonralarda ise sağlıkta meydana gelen gelişmelerin sonucu olarak yeniden tanımlanmıştır. Bu tanıma göre kişinin kendisinin sağlık durumunun yanında toplum sağlığına ilişkin olarak karar verebilme süreçlerini de içine alan konularda iletişim becerisini kullanabilmesi, gereken güven ve bilgi seviyesine ulaşabilmesi şeklinde ifade edilmektedir (Akbolat vd., 2016).

Sağlık okuryazarlığı, kişilerin her zaman karşılaşmış oldukları; ilaç prospektüslerinde bulunmakta olan talimat ve içerikleri anlayabilme, doktor randevularına ilişkin bilgilere ulaşp, doktorların açıklama ve bilgilendirmelerini anlayabilme; hastalık durumlarında uygun olan sağlık bölüm ve hizmetlerine başvurabilme, bulunduğu ortamdaki sağlığa ilişkin olası riskleri öngörüp gerekli tedbirleri alabilme, tedavi ve iyileşme süreçlerini bütün yönleriyle analiz edebilmeye ilişkin becerileri içermektedir (Sezer ve Kadioğlu, 2014).

Sağlık okuryazarlığı; bireylerin sağlık hizmeti veren çalışanlar ile iyi bir iletişim kurabilmesini, kişinin sağlığına ilişkin durumunun düzelebilmesi ve iyileşebilmesi için yapması ve yapmaması gereken durumları öngörebilmesini, sağlık bakımına yönelik olarak kendi üstüne düşen konuları bilip gereken şekilde uygulayabilmesini sağladığı

için önemli görülmektedir. Sağlık Okuryazarlığını Dünya Sağlık Örgütü; “sağlıkla ilgili iyilik halini koruyabilmek ve geliştirebilmek için, bireylerin sağlıkla ilgili bilgilere erişebilme, elde edilen bilgiyi anlayıp kullanabilme motivasyonlarını belirleyen sosyal ve bilişsel beceriler” şeklinde tanımlamaktadır. Başka bir tanımda ise sağlık okuryazarlığı; “bireyin kendi sağlığı yanında toplum sağlığını da iyileştirmek amacı ile, hayat şekli ve şartlarını değiştirmek adına gerekli bilgi, beceri, kendine güven düzeyine ulaşması” olarak tanımlanmıştır (Akbolat vd., 2016).

Sağlık okuryazarlığına ilişkin yapılan tüm değerlendirme ve tanımlara bakıldığında sağlık okuryazarlığının; bireylerin sağlıklarına yönelik karar alma süreçlerine doğru şekilde dâhil olmasını, kişinin sağlık durumunu olumsuz yönde etkileyecek riskleri öngörerek gerekli önlemleri alabilmesini sağlamanın yanında, hekim ile hasta arasındaki ilişki ve etkileşimi olumlu yönde etkilediği için önemli olduğu görülmektedir (Brabers vd., 2016). Bireylerin gün geçtikçe sağlığa ilişkin konularda bilinç düzeylerinin artmakta olduğu görülmektedir. Böylece hasta olan kişilerin kendilerinin sağlığından önemli oranda sorumlu oldukları, bunun yanında sağlık durumlarına ilişkin olarak karar alma sürecine katılımları beklenilmektedir. Bu durumun nedeni ise hasta olan bireylerin kendi sağlıkları hakkında karar alma süreçlerine katılmasının etik olarak uygulanmasının gerekli olmasıdır. Ayrıca hasta olan bireyin bu konulardaki katılımının; hastaların bilgi seviyesini ve memnuniyetini artıracaklarını, hasta anksiyete düzeyinin hafiflemesini sağlayacaklarını, tedavi süreçlerini olumlu yönde etkileyeceğini ve birçok yönden yarar sağlayacaklarını ortaya konan araştırma sonuçları da göstermektedir (Brabers vd., 2016). Bunun yanında sağlık okuryazarlığının; hekimle hasta arasında ilişkiyi tanımlamak açısından çok önemli görülmekte olup bu okuryazarlık derecesi düşük seviyedeki olan hastaların, iletişim konusunda zorluklarla karşılaştıkları görülmektedir (Akbolat vd., 2016).

2.2.27 Doğal Afet Okuryazarlığı

Doğal afet oluşumunda insanlar tarafından doğrudan herhangi bir müdahale olası görünmemekle birlikte, insanoğlu doğal afetlerin zararını önlemek, afete hazırlanmak, müdahalede bulunmak ve güçlendirme faaliyetlerini yapabilme imkânına sahiptir. Ancak bu imkân ise eğitimle gerçekleştirilebilecektir. Bu nedenden dolayı doğal

afetlerin sebep olacağı problemlerin çözümünde bilgi, tutum ve davranış kazandırma süreçlerinin önemli katkıları bulunmaktadır (Sözcü, 2019).

Doğal afet okuryazarlığı ise insanların doğal afetlere karşı tepki verebilmesi, çözümlemesi ve sonuç çıkarabilmesine katkı verebilecek davranış, bilgi, tutumlara sahip olabilmesi şeklinde tanımlanabilecektir. Doğal afet okuryazarı olunabilmesi için davranışsal alanda, bilişsel alanda ve duyuşsal alandaki becerilerin üst düzeyde gelişmiş olması beklenmektedir. Bu sebeple doğal afet okuryazarlığı bilgi, tutum ve davranış olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. İlk bileşen doğal afetlerin hangi şartlar sonucu oluşabileceğini ve sonuç olarak meydana gelmesi olası olay ve durumları bilebilmeyi gerektiren bilgi bileşenidir. Bu bileşen kişiye sınırlı bir katkı sağlayacaktır. İkinci bileşen duyuşsal, yani tutuma ilişkin boyutu oluşturmaktadır. Bir davranış yapmak için istekli olmak, değer vermek, benimsemek gibi özellikler barındırmakta olan duyuşsal eğilim bileşeni davranış boyutuna geçiş için gerekli bir aşamadır. Üçüncü bileşen ise benimsenmiş ve özümşenmiş bilginin davranış haline dönüştürülmesi boyutu olup ileri düzeyde doğal afet okuryazarlığı yetkinliğini ifade etmektedir. Doğal afet okuryazarlığında bilgi boyutu ile beraber tutum ve davranış boyutları da birbirleriyle bütünleşmiş olmuş bir şekilde geliştirildiği zaman anlam kazanmış olacaktır. Bu durum ise bireylerde okuryazarlığı ilişkin üç boyutun da sahip olunması gerekliliğini göstermektedir. Doğal afet okuryazarı olabilmek; bireylerin doğal afetlerin oluşum sebeplerini bilebilmesi, doğanın gücünü ve sınırları kavrayabilmesi gibi bilişsel; doğal afetlerin yapacağı tahribatların farkındalığında olabilmesi, doğal afetlerle ilgili çabaların benimsenmesi gibi duyuşsal; her türlü doğal afet öncesinde, sırasında ve sonrasında gerekli tedbirleri alabilmesi, yardım faaliyetlerine katılma gibi davranışsal faaliyetlerde bulunmasını sağlamaktadır (Sözcü, 2019).

2.2.28 Yurttaşlık Okuryazarlığı

Yurttaşlık herhangi bir siyasi topluluğa aidiyete ilişkin duygulardan kaynaklanan görev ve haklar bütünü olarak tanımlanabilir (Güngör, 2017). Bilgili ve aktif bir yurttaş olabilmek için genç bireylerin eleştirel bir bakış açısıyla siyasete ilişkin rollerinin farkındalığında olabilmeleri gerekmektedir (Keegan, 2021). Yurttaşlık eğitimleri ile öğrencilerin demokratik süreçlere başarılı bir şekilde katılımı için gereken tutumun

yanında bilgi ve becerileri de içermesi gerekli görülmektedir (Morgan, 2016). Çünkü demokratik bir toplumun temelleri, yurttaşların barışçıl bir değişim ortamının oluşturulması ve egemen olması ile sağlanacaktır (Stambler, 2013).

Yurttaşların kendilerine ait siyasal dünyaları ve bakış açılarını anlamlandırmaya ilişkin yetenek ve bilgi kapasitelerinin toplamı yurttaşlık okuryazarlığı olarak tanımlanmaktadır (Eidson, 2018). Daha geniş bir kavram olarak hükümetlerin yapılarını, rol ve görevlerini, yönetilen yurttaşlarla olan ilişkilerine yön veren becerileri içermektedir (Dreisbach, 2016). Yurttaşlık okuryazarlığı, bir bireyin topluma aktif olarak nasıl katılım sağlayabileceğini, sürekli değişmekte olan bu süreçte nasıl dâhil olabileceğine ilişkin bilgileri kapsamaktadır. Diğer bir tanımda ise bireysel haklar ve sosyal sorumluluklar hakkında bilgi sahibi olunmasının yanında toplumsal adaleti teşvik edecek kararları alabilme becerisine sahip olabilme anlamını taşımaktadır (Zarnowski, 2009). Bunun yanında yurttaş okuryazarlığı, temel olarak vatandaşların hak ve görevleri ile vatandaşlık yaşamıyla ilgili bilgi ve yükümlülükleri de ele almaktadır (Thakur, 2011). Yalnız siyasal süreci ve hükümetin işlev ve görevlerini anlamayı değil, aynı zamanda doğruyu ifade etmekte olan iddiaları da önemsemekte, duygudaşlık kurmayı ve uygulanan politikanın yurttaşların yaşamları üzerindeki etkilerini anlamının yanında ayırt etme becerilerini de içeren yurttaş okuryazarlığı, aktif bir sivil katılım sürecinin önemli bir belirleyicisi durumundadır (Schiavo, 2020).

2.3 Turizm Kavramı

Turizm, yirminci yüzyıl ilk yarısı sonrası birçok ülkenin ekonomik olarak karşılaşmış olduğu problemlerin çözüm aşamasında ve bu darboğazın aşılma sürecinde, dinamikleşen iktisadi yapısı ile devletler için bir çıkış kapısı olduğu görülmüştür (Samırkaş ve Bahar, 2013: 1). Turizmi bütün boyutları ile ifade etmek gerekirse, insanların devamlı olarak yaşamlarını sürdürdükleri kentin dışına yerleşmeme, politikaya yönelik bir amaç izlememe, para kazanmaya ilişkin beklentisi olmamak üzere, serbest bir ortam içinde, merak, deneyim, sağlık, iş, inanç, spor, eğlence, kültür, akraba ve arkadaş ziyareti, kongre, seminer, konser gibi amaçlar kapsamında; toplu olarak veya bireysel şekilde yapılan seyahatlerde, gidilmiş olan şehirde 24 saat süresini

aşma veya geceleme şartıyla konaklama hizmetinin alınmasından meydana gelen; bir sosyal olay; bir tüketim olayından oluşan ağır ve entegre hizmet endüstrisi olarak tanımlanmaktadır (Olalı, 1982). Seyahat veya gezinin başlangıcından bitimine kadar, turist ve ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen organizasyon, işletme ve kurumlar turizm hizmeti kapsamında görülmektedir (Akat, 2000).

Turizmin kendine özgü özelliklerini oluşturmakta olan önemli noktalar bulunmaktadır. Bu noktalar; insanların sürekli olarak yaşamlarını sürdürdükleri yerlerin dışına seyahate gitmesi, bu yolculuğun geçicilik arz etmesi, yapılan seyahat ve gezilerde para kazanmaya dair bir amaç olmaması, yolculuk edilen yerlerdeki turizm işletmelerince sunulan ürün ve hizmetlerin alınması, yolculuk ve geçici olarak konaklama yapılan yerden, sürekli olarak yaşanılan yere dönüşmesi şeklindeki ilişki ve olaylar bütünü şeklindedir (Sezgin, 2001). Birbirinden farklı hizmet ve ürünleri kendi bünyesi içinde barındıran turizm, bu önemli özelliği ile uluslar için istihdam ve döviz kaynağı konumunda yer almaktadır (Koç, 2020).

Tablo 2.3 Turizm kavramına ilişkin geçmişten günümüze yapılmış bazı tanımlar

<i>Yazar/ Yazarlar</i>	<i>Temel Bulgu</i>
Gartner (1996)	Turizm İlk dönemlerde, toplumun üst tabakalarının hegemonyası altında varlığını sürdürmekte olup, hedonizm ağırlıklı bir yapıda idi. Bu dönemdeki turizme ilişkin ürünler genellikle basit tekniklerle üretilmiş, kişisel ve ya belli bir sınıfa ait ürünlerdi. On dokuzuncu. Yüzyıl sonlarında biten bu döneme Modernizm Öncesi Turizm Paradigmalarının yön verdiği görülmektedir.
Swarbrooke ve Horner (2007)	Turizm faaliyeti post-modernist bir turist için yaşamın içinde oynanan bir oyun olup. post-modernizmin hakim olduğu turizm paradigmasında basmakalıp ve basitleştirilmiş turist tür ve tipolojilerinin anlamsızlığı görülmektedir
Kozak ve Bahçe (2009)	Alternatif turizm, turistlerin aktif katılımını sağlayıp, katılımcıları deniz-kum-güneş üçlüsünden farklı ilgi alanlarına yönlmesi ile pasif katılımdan kurtarmıştır. Bu noktada alternatif turizme yönelim, turizme ilişkin paradigmada tüketicileri merkez almış bir anlayışın doğmasına sebep olmuştur.
Urry (2009)	2000 yıllarından itibaren turizm modern dönemde görülen kitleselleşme niteliğinden hızlı bir şekilde uzaklaşmış, bireyselliğin ön planda olduğu bir gelişim göstermiştir. Postmodernist Turizm paradigması anlayışı ile turistlerin tipolojileri anlamsızlaşmış, teknolojik gelişmelerden en yüksek seviyede faydalanılmış, olup gerçek üstü ve sanal deneyimlere otantik öğelerden daha da fazla talep olduğu dikkat çekmiştir.

Tablo 2.3'ün devamı

<i>Yazar/ Yazarlar</i>	<i>Temel Bulgu</i>
Roney (2011)	Turizm endüstrinde sürdürülebilir anlayışın yanında ve alternatif arayışların ön olana çıkmış olduğu Postmodernist turizm paradigmasında ürün çeşitliliğinin artması turizmdeki önemli yeniliklerdendir. Böylece tur operatörleri mevcut pazarda istedikleri gibi hareket edemeyecek ve sektörü manipüle etmesi zorlaşmıştır. Bunun yanında büyük uluslararası işletme ve zincir işletmelerinin yerlerine yerel ve küçük işletmelere pazardan gereken payı almasına olanak verilmesi de aynı anlayışa hizmet etmektedir. Talep yönü ile modern dönemde sosyal değer sistemi oluşturulmuş, kitlesel talepler postmodern dönem içinde bireysel düşünceler ve davranışlarla yeniden şekillendirilmiştir. Benzer tatil ve paket turların yerine turistler kırsal turizm, eko-turizm ve macera turizmi gibi alternatif turizmin hâkim olduğu cazibe merkezlerine yönelmiştir
Odabaşı (2012)	Postmodernist dönem içinde bütün ürün ve marka çeşitleri, fonksiyonel yararlarının yanında önemli bir sembol ve işaret niteliğine bürünmüşlerdir
Kozak vd. (2014)	Toplumsal sınıflardaki farklılıkların azalmasıyla, işçilerin statülerindeki değişimler olmuştur. Bunun yanında insan haklarına ilişkin gelişimler, ulaşım, iletişim ve üretimdeki kitleselleşme ile turizm faaliyetlerinin sosyal bir gereksinim olduğu algısıyla etkinliğinin azalması ile “Modern Turizm Paradigması anlayışının hâkim olduğu bir döneme geçilmiştir.
Van Der Zee ve Vanneste (2015)	Başarılı bir varış noktası için büyük önem taşıyan olan hizmet ve turizm ürünlerini çok çeşitli özel, kamu ve karma taraflar vermektedir ancak, turistler varış noktalarını entegre bir varlık olarak algılamayı, deneyimlemeyi ve tüketmemeyi tercih etmektedirler.
Radovanov vd. (2020)	Günümüz dünyasında turizm işletmeleri, sayıca hızlı bir şekilde artmakta olup, dünya ekonomisindeki faaliyetlerin yaklaşık olarak onda birini turizme ilişkin işletmeler oluşturmaktadır.

Tablo 2.3'te Turizm kavramına ilişkin geçmişten günümüze yapılmış bazı tanımlar verilerek tarihsel süreç açıklanmıştır.

2.4 Turizmin Özellikleri

Turizm sektörü uluslararası havayollarından başlayarak, seyahat acentalarının, konaklama işletmelerinin yanı sıra destinasyon içinde turizm etkinliklerine katkıda bulunan yerel halk ve diğer işletmelerinde yer aldığı birçok hizmet ve ürünü içermekte olan farklı bir özellik taşımaktadır (Spenceley vd., 2009: 15). Turizm genel özellikleri itibariyle birçok gelişmeden etkilenmekte, emek yoğun yapısıyla yüksek bir yatırım maliyeti gerektirmekte, verilen hizmetler hızlı bir şekilde üretilerek sunulmakta, faaliyet ve hizmetler bütünlük içinde verilmekte, tüketicilerin beklenti ve istekleri sürekli olarak değişkenlikler göstermektedir. Bunun yanında turizme ilişkin ürünler soyut ve heterojen bir yapıda bulunmakta, verilen hizmetin kalite kontrolünün yapılmasında güçlükler yaşanmaktadır. Turizme ilişkin arz değişken olmakta ve kısa

bir süre içinde arttırılmasının zorluğu aşikârdır. Tüketim ve üretim çoğu zaman eşzamanlı olup, dağıtım sistemi ise tersine işlemektedir (Kozak vd., 2012).

Turizmin sosyal bir özellik taşımakta olmasının nedeni insanların arasındaki iletişim ve sosyal etkileşimi sağlamasından kaynaklanmaktadır. Farklı kültürlerdeki insanların turizm faaliyet ve hizmetleri sırasındaki karşılıklı etkileşimi, kültürler arası gelişime ve değişime katkı sağlamakta, ülkelerin arasındaki bağı ve ilişkileri güçlendirmekte ve sağlamlaştırmaktadır (Akın vd., 2012). Turizm faaliyetleri ekonomik olarak bölge ve ülkenin gelişmesini sağlamakta, turizm sektöründeki insanlar tüketim ve üretim boyutları ile hareketlilik oluşturmakta, ekonomik kalkınmaya katkı sunmaktadır. Turizm sektörünün döviz ve gelir getiren özelliği sayesinde gayrisafi milli gelirde artış yaşanmakta, ülkenin ilerlemesine olumlu anlamda etkisi bulunmaktadır. Ancak bazı durumlarda turizmin olumsuz etkileri de yaşanmaktadır. Örnek olarak yoğun olarak ziyaretçi çeken destinasyonlarda, özellikle yabancı turistlerin alım gücünün fazla olmasından dolayı yöredeki hizmet ve ürünlerin fiyatlarında artış yaşanmakta, böylece enflasyon artmaktadır (Sezgin, 2015). Turizm endüstriyel özellikler de taşımakta, birçok önemli sektör ile ilişkisiyle ön plana çıkmaktadır Ulaşım, konaklama, yiyecek ve içecek sektörleri, diğer sektörler ile iç içe bir yapı sergilemekte karşılıklı olarak girdiler sağlamakta, bu durum endüstri faaliyetlerinin hareketliliğini artırmaktadır (Sezgin, 2015).

2.5 On Birinci ve On İkinci Kalkınma Planında Turizm Sektörü Hedef ve Amaçları

Turizm Özel İhtisas Komisyonunca incelenip tartışılan On birinci Kalkınma Planında kısa ve uzun vadede planlar geliştirilmiştir. Planın temelinde oluşturmuş vizyon, yenilikçi ve rekabetçi uygulamalar ile yeni trendlere, dünyada yaşanan hızlı gelişim ve değişimlere ayak uydurabilen bir perspektiftir. Turizm endüstrisinin çevre ve yerel hayatlara saygılı olması yanında niteliği yüksek personeliyle kaliteli hizmetler sunabilmesi temel amaçlardandır. Özel ve kamu sektörü işbirliğiyle bütün paydaşların gereksinimine yanıt verme yanı sıra sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin amaçlar doğrultusunda ülkemizin turizm sektöründe öncü ülkelerin arasında olması hedeflenmektedir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

Önümüzdeki süreçte uluslararası seyahat hareketlerine; teknolojik aletleri kullanmada daha da yetkin Z ve Y kuşakları yanında, tek başına seyahate çıkanlar ve çocuğu olmayan çiftler ile ortalama ömür süresinin uzaması sebebiyle emekli kişilerin gereksinim ve tercihlerinin yön vereceğı düşünölmektedir. Bunların yanında uzun mesafe seyahatlerinin kolaylaşması, bireylerin tatile daha fazla zaman ayırmaları, orta sınıf ailelerinin gelirinin artması sonucunda turizm etkinliklerine daha çok katılması, turizmde iletişim ve bilgi teknolojilerinde artan kullanım miktarı ve gelişmekte olan destinasyon ve cazibe merkezleri turizmin gelişimine katkısı olacaktır. Ayrıca küresel ekonomik yeniden yapılanma, dünyadaki savaş ve terör olaylarındaki artış, farklılaşan turist profili ve anlayışının karşılanamaması ve çevresel limit problemleri turizm sektörünün karşılaştacağı zorluklardan bazılarıdır (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

2019-2023 Yılları arasındaki On Birinci Kalkınma Planı amaç ve hedefleri şu şekildedir:

- a- Turizm hizmetlerinin çeşitlendirilmesi,
- b- Ülkenin farklı bölge ve şehirlerinde turizmin gelişiminin sağlanması,
- c- Turizm sektöründe konuk sayısı, turizm gelirlerinin artırılması, mevcuttaki pazarların korunması, güçlendirilmesi, bunların yanı sıra gelişmekte olan pazarlara odaklanması,
- d- Turizm sektöründe dijitalleşme merkezli büyümenin gerçekleştirilmesi,
- e- Türk mutfağı ve gastronomisinin öne çıkarılması ve gastronomide markalaşma ve büyümenin sağlanması,
- f- 2033 yılı uzun vadeli amaç ve hedeflerine yoğunlaşılması,
- g- Türkiye turizm değerlerinin dünyadaki bütün ülkelerde bilinir ve tanınmış duruma getirilmesi,
- h- Sürdürülebilir turizm ilkesinden vazgeçilmeden ülkemizin ilk dört turizm ülkesi içerisinde olması,
- i- Turizmin on iki aya yayılması ile sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması,
- j- Sektörün gereksinim duyacağı bütün üst ve altyapı yatırımlarının tamamlanmış olması,
- k- Turizmde dijitalleşmede öncü ülkelerin arasında yer alınması hedeflenmiştir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

On İkinci Kalkınma Planına göre turizm sektörünün temel amacı değişmekte olan tüketici eğilimlerine göre turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesini ve geliştirilmesinin sağlanmasıdır. Bunun yanı sıra turizm sezonunun süre olarak uzatılarak tüm yıla yayılması, verilen hizmetlerde kalitenin yüksek düzeye çıkarılması ve daha fazla harcama eğiliminde olan turistlerin ülkemizi ziyareti ile turist başı gelirin yükseltilmesi yanında destinasyon yönetimi yaklaşımı ile turizm sektöründe dijital ve yeşil dönüşüm sürecine geçilerek arttırılması ve kullanma/koruma dengesinin gözetilmesi ile sosyal ve ekonomik kalkınmaya katkı sağlanması diğer amaçlardandır. Bu amaçlar doğrultusunda politika ve tedbirleri şu şekilde sıralanmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023).

Tablo 2.4 On ikinci kalkınma planı turizm sektörü politika ve hedefleri

Politika No	Tedbirler
1	Turizm sektöründe sürdürülebilirlik ilkelerinin ışığında sosyal, doğal ve tarihi çevrenin korunması ve geliştirilmesi yaklaşımı ile turizm sektöründe yeşil dönüşümün hızlandırılması
2	Turizm faaliyetlerinin çevreye olumsuz etkilerinin atık ve su yönetimi konularının dikkate alınarak en aza indirilmesi.
3	Turizm sektöründe iklim değişikliği uyum kapasitesinin artırılması
4	Sürdürülebilir Turizm Programında belirtilen turizmde yeşil dönüşümün sağlanabilmesi amacı ile sektöre uygun yenilikçi finansman modellerinin geliştirilmesi
5	Ekosistemlerin korunması yanında korunmakta olan alanların da etkin yönetilmesi
6	Yerel ekonominin desteklenmesinin sağlanması ve turizm sektörünün kapsayıcı olması
7	Turizmin olumsuz etkilerini azaltılması amacı ile ziyaretçilerde sorumlu turizm anlayışının yerleşmesi için bilinçlendirme faaliyetlerinin yürütülmesi
8	Turizm sektörünün rekabetçi yapıya kavuşması adına dijital dönüşüme uyum sağlanması.
9	Turizmde dijital teknolojilerinin etkin kullanımının sağlanması yanında turizm değer zincirindeki bütün paydaşların dijital ortamda birbirine bağlanmasını sağlayan “kesintisiz uçtan uca seyahat” yaklaşımının sektöre kazandırılması
10	Turizm sektöründeki özellikle mikro ve küçük işletmelerin teknolojik altyapısının ve çalışanlarının dijital beceri düzeylerinin yükseltilmesi
11	Ziyaretçilere uygun içeriklerin ulaştırılmasına yanında yenilikçi çözümlerle kullanıcı deneyiminin iyileştirilmesi
12	Rekabetçi ve değişen talebi karşılayabilecek bir turizm sektörü için hizmet kalitesinin iyileştirilmesi.
13	Turizm personelinin mevcut becerilerinin geliştirmesinin yanında yeni beceriler de edinmesinin sağlanması
14	Çalışma koşullarının iyileştirilmesi yanında çalışanların yıl boyu istihdamının sağlanması
15	Mesleki eğitim müfredatının sektör ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmesi
16	Sektörün nitelikli ara eleman ihtiyacının karşılanmasına yönelik uygulamalı eğitim programlarının geliştirilip sürdürülmesi
17	Hizmet kalitesi, turist memnuniyet düzeyinin artırılmasına yönelik olarak turizm tesislerinin fiziki şartlarının iyileştirilmesi için gereken mevzuatın yeniden düzenlenmesi yanında denetim faaliyetlerinin artırılması
18	Tutarlı ve bütüncül turizmin gelişiminin sağlanması için, varış noktalarına ait özgün kimlikler oluşturma yanında yerel ekonomiyi güçlendirmek adına varış noktası yönetim örgütlerinin hayata geçirilmesi.

Tablo 2.4'ün devamı

<i>Politika No</i>	<i>Tedbirler</i>
19	Varış noktası yönetim örgütlenmesi hukuki altyapılarını oluşturulması
20	Varış noktası yönetimi pilot uygulamalarının gerçekleştirilmesi
21	Varış noktası yönetim örgütlenmesinde ihtiyaç duyulan insan kaynağı kapasitesi oluşturulacaktır
22	Ziyaretçi başı turizm gelirini artırmak amacı ile daha fazla gelir elde edilen turizm çeşitlerinin geliştirilmesi
23	Turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesi, yatırımlar ve işletmelerin desteklenmesine yönelik mevzuat çalışmalarının gerçekleştirilmesi.
24	Turizm çeşitlerinin planlı bir şekilde gelişimini sağlamak için stratejik planlama çalışmalarının yürütülmesi
25	Belirlenen turizm alanlarında karma kullanım modelinin uygulanabilirliğine ilişkin çalışmalar yapılması.
26	Turizm yatırımları planlama ve arazi tahsis çalışmaları devam edilmesi, turizm altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi
27	Kültür ve turizm güzergâhlarının geliştirilmesi ile ziyaretçilerin kalış süresi ve harcamalarının artırılması sağlanması
28	Turizm gelirlerin artırılmasının yanında mevcut pazarların da güçlendirilmesi
29	Türkiye markası adı altında ve Türkiye odaklı tanıtım faaliyetlerinin devam ettirilmesi
30	Değişen tüketici eğilimlerine ve teknolojik gelişmelere göre yeni tanıtım stratejilerinin belirlenmesi
31	Yeni pazarların oluşturulabilmesi amacı ile Amerika ve Uzak Doğu başta olmak üzere turist potansiyeli yüksek ülkelerde tanıtıcı çalışmaların yürütülmesi
32	Turizmdeki sektörlerin etkin analizinde veri altyapılarının oluşturulması
33	Turizm sektörünün verilerinin toplanıp, analiz ve raporlaması için dijital araçlardan yararlanılmak sureti ile turizm karar destek platformunun oluşturulması
34	Turizm sürdürülebilirlik düzeyinin ölçülmesi için uluslararası istatistiksel ölçme araçlarının geliştirilmesi ve yeni veri setleri oluşturulması
35	Turizmin ekonomik etkilerini arz ve talep yönüyle dikkate alan turizm uydu hesaplarının yapılması

Tablo 2.4'te 2024-2028 yıllarını kapsayan On İkinci Kalkınma Planı turizm sektörü politika ve hedefleri gösterilmiş olup ülkemizde turizm eğitimi de bu politikalar doğrultusunda planlanmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023).

2.6 Turizmde Uluslararası Standartlar

Son istatistik verilerine göre turizmin, önümüzdeki yıllar için öngörülen büyümeyle dünyanın en hızlı gelişim gösterecek sektörlerinden biri olacağı düşünülmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) verilerine göre toplam uluslararası turist sayısının yılda %3,3 artacağı ve 2030 yılına kadar belirtilen büyüme oranı ile 1,8 milyar dolara ulaşılması beklenilmektedir (UNWTO, 2023: 2-3). Dünya Seyahat ve Turizm Konseyinin 2019 yılı Ekonomik Etki Raporuna göre turizm dünya

apında istihdamın yaklaşık %10'unu oluşturan önde gelen sektörlerin başındadır (UNWTO, 2023: 2-4).

Uluslararası turizm şu anda dünyada gerçekleşmekte olan hizmet ihracatının da %30'unu oluşturmaktadır. Bu veriler ışığında uluslararası turizmin artmasıyla birlikte standartlar her zamankinden daha önemli hale gelecektir. Son zamanlarda yaşanmış Covid-19 Küresel Salgını dünyanın her ülkesinde, Maske-Mesafe-Temizlik kelimelerinden oluşan bir standartlaşma gereksinimini zorunlu olarak ortaya çıkar mıştır. Standart kelimesi akla doğal olarak ISO standartlarını ilk olarak akla getirmektedir. ISO (International Standardization Organization); aralarında Türkiye'nin de bulunduğu yaklaşık 100 ülke tarafından oluşturulan Uluslararası Standart rgt'dr. ISO14000 ise aşağıda sıralanan başlıkları kapsayan rehber-referans belgelerini içeren standartlar serisini kapsamaktadır (Atalar, 2009: 30). ISO Uluslararası Standartlar Enstitüsü, gönüllü kuruluşlar tarafından yapılan evre etiketleme çalışmalarının standartlaştırılmasına yönelik çalışmaları da yürütmektedir. ISO'nun Türkiye ayağını oluşturan TSE (Türk Standartları Enstitüsü) bu çalışmalarda ülkemizi temsil etmektedir (nc, 2009: 23). Ülkemizde TSE tarafından temsil edilen ISO 14001 standardı, hava kirliliği başta olmak üzere temiz suya erişim, kanalizasyon problemleri, doğal, kaynakların verimli şekilde kullanılması, atık yönetimi, toprak kirliliği ve iklim değişikliğine yönelik olarak bütün çevresel konuları dikkate almaktadır (ISO 1401, 2019). Ülkemiz turizm sektöründe ise; 9001, 10002, 14001, 22000, 45001, 50001 ve son zamanlarda ise 22301 ve 27001 standartlarını akla getirmektedir. Tesislerimizin birçoğu, kalite yönetimi ve standart denilince yukarıda numaralandırılmış standartlar ve yaygınlaşmış olan yönetim sistemlerini kabul etmekte olup Türkiye'de ISO 14001 belgesinin özellikle büyük ölçekli kuruluşlar tarafından tercih edilerek alındığı görülmektedir (Erginel, 2001).

Bir kuruluşun faaliyetlerinin çevreye etkisini yönetebilmesine yardımcı olan ISO 14001 evre Yönetim Sistemi, evre koruma tedbirlerinin planlanması ve uygulanmasına yönelik yapısal bir yaklaşım sağlamaktadır. evre Yönetim Sistemi, genellikle çevresel performansın izlenmesi, evre yönetiminin firmanın günlük operasyonları ile bütünleşmesini ve uzun vadede planlama ve diğer kalite yönetim sistemlerini içermektedir (Atalar, 2009: 30). ISO 14001 evresel Yönetim Sistemi;

çevresel etkileri kontrol altına alan, sonuçlarını ölçen, çevresel amaçları planlayarak çevresel politikaları, hedefleri ve bu faaliyetleri uygulayan yönetsel faaliyet setleridir (Üstünay, 2008: 26). Turizm sektörü özelinde olan standartlar ve yönetim sistemleri bulunmaktadır. Birçok sektör temsilcisinin bilmediği ve konuştuğumuzda ilk defa duyduğu ancak birebir turizm sektörü için yazılmış olan standartlardır. Standartların, turizm hizmet sağlayıcıları için değerli bir araç ve yararlı bir bilgi kaynağı haline geldikleri unutulmamalıdır.

Tablo 2.5 Turizm sektöründeki bazı standartlar (URL-1, 2022)

<i>Turizm Standardı No</i>	<i>Tanımı</i>
ISO21401:2018 Konaklama İşletmeleri Yönetim Sistemi:	Bu standart konaklama işletmelerine yönelik sürdürülebilir yönetim sistemini tanımlamaktadır. Bu sistem konaklama endüstrisinin çevre üzerindeki etkisinin azaltılmasına ve yerel ekonominin büyümesi için gerekliliklerin detaylandırılmasına hizmet etmektedir.
ISO/DIS22483:2020 Turizm ve İlgili Hizmetler Yönetim Sistemi:	Turizm ve İlgili Hizmetler Yönetim Sistemi, özellikle konaklama tesisleri açısından hayati öneme haiz gereklilikleri kapsayan standartları kapsar. Bu standartlar personeli, hizmetleri, etkinlikleri, eğlence aktivitelerini, otel güvenliğini ve emniyetini, bakım-onarım, temizlik-tedarik yönetimi ve misafir memnuniyetini kapsamaktadır.
ISO13810:2015 Turizm hizmetleri - Endüstriyel Turizm - Hizmet Sunumu:	Bu sistem, herhangi bir kuruluşun ürün, proses sektörü, tarihi serüven, gıda sektörü, rüzgar çiftlikleri, elektrik santrali gibi enerji sektörü ürünlerini veya hizmetlerini turizm pazarına sunmasına yardımcı olmaktadır.
ISO/CD18513:2003 Turizm Hizmetleri - Oteller ve Diğer Turizm Konaklama Türleri - Terminoloji:	Turizm sektöründe konaklama, yiyecek içecek, rekreasyon ve diğer hizmetler ile ilgili terimleri kapsamaktadır.
ISO/DIS 22525:2019 Turizm ve İlgili Hizmetler Medikal Turizm - Hizmet Gereksinimleri:	Medikal turizmde sağlık hizmeti sağlayıcıları tarafından karşılanacak gereksinimleri ve önerileri belirlemektedir.
ISO/WD 21620:2018 Turizm ve İlgili Hizmetler - Kültür Mirası Otelleri - Ekipman ve Hizmet Gereksinimleri:	Bu standartta belirlenen kriterler, kültür mirası otellerinin işletmecilerinin ilgili müşterilere, özellikle kültür turistlerine tarihi bir ortamda hizmet vermesine yardımcı olmaktadır.
ISO/AWI 23405:2020 Turizm ve İlgili Hizmetler - Sürdürülebilir Turizm - İlkeler, Terminoloji ve Modelleme:	Konaklama işletmelerinde sürdürülebilir bir yönetim sistemi uygulamak için çevresel, sosyal ve ekonomik gereksinimleri belirtmektedir.
ISO 21101:2014 Macera turizmi - Emniyet Yönetim Sistemleri - Gereklilikler:	Macera turizmi sağlayıcılarının riskleri azaltılmasına ve güvenliği artırmaya, yasal gerekliliklere uygunluk sağlamasına ve daha fazla pazara erişimi artırmaya yardımcı olmaktadır.
ISO 20611:2018 Macera turizmi - Sürdürülebilirlik İçin İyi Uygulamalar - Gereksinimler	Macera turizmi sağlayıcılarına, turizmin olumsuz çevresel, ekonomik veya sosyal etkilerini en aza indirmek veya hafifletmek ve olumlu olanları geliştirmek için ihtiyaç duydukları rehberliği vermektedir.

Tablo 2.5'in devamı

<i>Turizm Standardı No</i>	<i>Tanımı</i>
ISO 18065:2015 Turizm ve İlgili Hizmetler - Doğal Koruma Alanı Makamları Tarafından Sağlanan Kamuya Açık Turistik Hizmetler	Korunan ormanlar veya koruma alanları gibi doğal sıcak noktaların yetkililerinin, koruma hedeflerine öncelik verirken ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olmaktadır. Turistler böylece doğal çevreyi aynı zamanda saygı duyarak deneyimleyebilir ve korumanın önemi hakkında daha fazla bilgi edinebilecektir.
ISO 13687:2017 Turizm ve İlgili Hizmetler - Yat limanları	Spor faaliyetlerinin standardizasyonu hariç olmak üzere, her tür rekreasyonel tekne faaliyetlerine, tekne topluluğuna hizmet sunmanın yanı sıra temel seviyeyi tanımlamak amacıyla eğlence tekneleri için ticari ve ticari olmayan limanların kurulmasına ilişkin gereklilikleri belirlemektedir.
ISO 13009:2015 Turizm ve İlgili Hizmetler - Plaj Operasyonu İçin Şartlar ve Gereklilikler:	Sahil güvenliği, bilgi ve iletişim, temizlik ve atık bertaraf dâhil olmak üzere sürdürülebilir yönetim ve planlamanın sağlanmasına yönelik, plaj sahipliği, sürdürülebilir altyapı ve hizmet sağlama ihtiyaçları ile ilgili olarak hem sahil operatörlerine hem de kullanıcılara bir rehberdir.
ISO24802:2014 Rekreasyonel Dalış Hizmetleri – Tüplü Dalış Eğitmenlerinin Eğitimi İçin Şartlar:	Dalış endüstrisi ve bir bütün olarak ülkenin turizm endüstrisi için faydalar sağlamayı hedeflemektedir.
ISO/TR 21102:2013 Macera Turizmi - Liderler - Personel Yetkinliği:	Pazarın neleri gerekli yetkinlikler olarak değerlendirdiğini detaylandıran, çalışanlar için uluslararası kabul görmüş bir kıyaslama yapan ve rekabet avantajı sağlayan teknik raporu ifade etmektedir.

Tablo 2.5'te turizm sektöründeki bazı standartlar listelenerek ve standartlar kısaca tanımlanmıştır.

2.6.1 Mavi Bayrak

Kıyı turizmi plajlarına yönelik olarak eko-etiketleme programlarının ilk örneği olan Mavi Bayrak 1985 senesinde Fransa'da geliştirilmiştir. 1987 senesinde Avrupa Birliği ülkelerinde ve 2000 yılından itibaren ise Avrupa kıtası dışındaki ülkelerde uygulanmaya başlamıştır. Türkiye'de plajlar için kullanılmakta olan tek eko-etiket Mavi Bayrak etiketidir (Üçüncü, 2009: 36). Mavi Bayrak Programına ülkemizde 1993 senesinde Turizm Bakanlığı öncülüğünde başlanılmıştır. Programın Uluslararası koordinasyon merkezi Danimarka'nın Kopenhag şehrinde yer almaktadır. Program, Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı tarafından koordine edilmekte ve aynı zamanda yönetilmektedir (Mavi Bayrak, 2019). Mavi Bayrak plaj, marina, turistik yat ve tekneler için dünya üzerindeki en tanınmış ödüllerindendir. Bu nedenle Mavi Bayrak, turizm sektöründe önemli bir markayı yansıtanın yanında eko-etiket özelliğini de taşımaktadır (Yıldız, 2012: 27). Gönüllülük esasına dayanan Mavi Bayrağa hak kazanılması için, bir dizi güvenlik, eğitim, çevre ve erişilebilirliğe ilişkin kriterin karşılanması ve sürdürülmesi

gerekmektedir. 2007 senesinden itibaren bireysel yat kategorisi de açılmış olup başta çevresel eğitim ve çevresel yönetim olmak üzere yatçılığa ilişkin sorumlu deniz seyri davranışlarının benimsenmesi hedeflenmektedir. Mavi Bayrak programı aşamaları aşağıda listelenmektedir (TÜRÇEV, 2022).

Eğitim: Mavi Bayrak özü ve ideali itibariyle bulunduğu toplumdaki insanları kendi çevresiyle bağlantıya geçirmek yoluyla bulundukları doğa ve çevreye yönelik daha fazla bilgi ve deneyime sahip olmalarını özendirmeyi amaçlamakta olup bu amaç ise eğitim ile sağlanmaktadır (TÜRÇEV, 2022).

Bilgilendirme: Mavi Bayrak Programı'nda önemli bir aşama da ziyaretçileri bulundukları yer hakkında bilgilendirmektir. Bilgilendirme ziyaretçilerin destinasyonda rahat bir biçimde gezebilmesini ve yerel fauna ve flora hakkında daha fazla bilgi edinmelerini sağlamaktadır (TÜRÇEV, 2022).

İzleme: Bu aşama daha kapsamlı bir şekilde alan kontrol ziyaretlerini sağlamakta olup düzenli olarak yapılmakta olan ara kontroller ise Mavi Bayrak ölçütlerinin yerine getirilmesi konusunda teşvik edici bir rol oynamaktadır (TÜRÇEV, 2022).

Yönetim: Mavi Bayrak Programının bütün dünya genelinde güvenilir olmasını sağlayan ölçütlerin yerine getirilmesi konularındaki istikrar, Yerel Mavi Bayrak Sorumlusu ve Mavi Bayrak Temsilcilerinin yönetiminde gerçekleşmektedir (TÜRÇEV, 2022).

Güvenlik: Mavi Bayrak ödüllü yerin sahibi veya işletmecisi, ödüllü bölgede çalışan personelin, bölge halkının ve yerel çevrenin güvende kalması için gerekli önlemlerin tam olarak alınmasını temin etmeli ve sağlamalıdır (TÜRÇEV, 2022).

Günümüzde otuz tane Avrupa ülkesi olmak üzere dünya üzerindeki elli bir ülkede Mavi Bayrak Programı uygulanmaktadır. Mavi Bayrak Ödül Programı, bağımsız bir sivil toplum örgütü olan “Foundation for Environmental Education-FEE” tarafından yürütülmekte olup her üye ülke de benzer kuruluşlar tarafından temsil edilmektedir. FEE seksen bir üye ülke ile dünyanın en büyük çevre eğitim kuruluşlarından birisi durumundadır. Mavi Bayrak Programı'nın uluslararası bir nitelik taşıması da turizm

açısından ayrı bir öneme sahiptir (Kızılırmak, 2011: 6). FEE programları yalnızca sivil toplum kuruluşları tarafınca yürütülebilmektedir ve Türkiye’de ise Mavi Bayrak Programı’nı yürütmekten sorumlu tek yetkili kuruluş Türkiye Çevre Eğitim Vakfı’dır (TÜRÇEV, 2022).

Mavi Bayrak Programı sürdürülebilir kalkınma amaçları için çalışmakta olan bir programdır. Program başta on dördüncü amaç olan Suda Yaşam çalışmaları tüm sürdürülebilir kalkınma amaçlarına dokunmaktadır. Mavi Bayrak Programı ile katkı sağlanan hedefler sayesinde cankurtaran ve temizlik personeli istihdamı artış göstermiş olup Birinci amaç olan *Yoksulluğa Son* amacına hizmet etmektedir. İlk yardım ve can kurtarma olanakları Üçüncü Amaç olan *Sağlıklı Bireyler* amacına hizmet etmektedir. Kıyılarda çevre eğitimi Dördüncü Amaç olan *Nitelikli Eğitim* amacına hizmet etmekte, temiz ve herkes için sıhhi olanaklar Altıncı Amaç olan *Temiz Su ve Sıhhi Koşullar* amacına hizmet etmektedir. Kıyılarda altyapıların güçlendirilmesi dokuzuncu amaç olan *Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı* amacına hizmet etmektedir. Engelliler için olanaklar onuncu amaç olan *Eşitsizliklerin Azaltılması* amacına hizmet etmekte iken plajın gerisinde bulunan ekosistemin ve biyolojik çeşitliliğin korunması on beşinci amaç olan *Karasal Yaşam* amacına hizmet etmektedir. Ödüllü alanlarda kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları işbirlikleri ve halkın katılımı on yedinci amaç olan *Hedefler için Ortaklıklar* amacına hizmet etmektedir (TÜRÇEV, 2022).

2.6.2 Sakin Şehir (Citta Slow)

Küreselleşme etkisi ile kentler hızlı bir şekilde yaşanan ve çalışılan yaşam alanlarına dönüşmüş; şehirler, kendi kendine yetmemeye başlamış, üretimden çok tüketimin merkezi haline gelmişlerdir. Birçok kent, insanların daha hızlı hareket etmelerinin ve daha hızlı çalışmalarının sonucu olarak kuruluş amacı olan insanların bir arada güven içinde yaşadıkları yerler olmaktan çıkmakta, hızlı yaşam için tasarlanmış mekânlara dönüşmektedir. İnsanların sosyalleşip birbirlerine sığındıkları sosyal bir koranak olmaktan zaman geçtikçe uzaklaşan şehirler, insanların tüketim odaklı yaşamlarını sürdürmüş oldukları sahneler halini almıştır. Buna karşıt olarak bu kaynakların kullanım miktarının yani tüketimin kaynakların yenilenme hızından düşük olması

gerekmektedir. Bunun yanı sıra insan sağlığının, canlı yaşamlarının ve çevresel değerlerin korunmasının sürdürülebilirlik kapsamında ele alınması gerekmektedir (Kaypak, 2011: 26).

Yaşamda hızlanmanın sonucunda insanların çoğu daha hızlı bir şekilde yemek yiyecek, daha hızlı alışveriş yapabilmek, gitmek istedikleri yerlere daha hızlı varabilmek için hızlı bir tempoda koşturup durmaktadırlar. Bu hayat biçimi bakkal, kasap, terzi, manav gibi küçük esnafların yerine alışveriş merkezlerinin, çocuklarımızın oyun oynayabileceği alanların yerine otoparkların, daha çok yeşil alan ve park yerine geniş otoyolların yaşamımıza girmesini sağlamıştır. İnsanların hava kirliliği, sağlıksız yiyecek ve içecekler, trafik, alışveriş ve tüketimle yaşamlarını harcaması modern hayatın vazgeçilmezleri olarak sunulmuştur. Bu duruma bir başkaldırı olarak ortaya çıkan Yavaş Yemek (Slow Food) Hareketi'nin felsefesi “Sürdürülebilir Kaliteli Gıda Hedefi” ile “iyi, temiz, adil gıda olarak tanımlanmıştır. Bu felsefe yerel tatlılara sahip çıkmayı önemseyen, doğaya saygı duymayı amaçlayan, sağlıklı ve doğru besinle beslenmeyi hedefleyen ve aynı zamanda sosyalleşmeyi de sağlayan bir akımdır (Sırım, 2012: 121). Yavaş Yemek (Slow Food) Hareketi, 1989 senesinde Carlo Petrini öncülüğünde Slow Food Birliği'ne dönüştürülmüştür. Bu birlik İtalya'nın Barolo şehrinde kurulmuştur (Güven, 2011: 114; Ünal ve Zavalı, 2012: 895).

Tüketimi merkeze alan hayat tarzının insanlara huzur ve mutluluk getirmediği, insanların daha farklı bir hayat tarzı aramalarına yol açmış, kentsel boyutta Sakin şehir anlamına gelen Cittaslow hareketini ortaya çıkarmıştır. Yavaşlığı temsil etmesi adına eylemin sembolü “salyangoz” olmuştur (Güven, 2011: 114). Cittaslow felsefesinde hayatın, yaşamaktan zevk alınacak bir hızda yaşanılması savunulmaktadır. Cittaslow hareketi, insanların sosyalleşebilecekleri, birbirleri ile iletişim kurabilecekleri, sürdürülebilirliği olan, kendi kendine yetebilen, çevresine, doğasına, el sanatlarına, gelenek ve göreneklerine sahip çıkan kentleri hedeflemektedir. Bunun yanında alt yapı problemlerinin olmadığı, yenilenebilir ve sürdürülebilir enerji kaynaklarının kullanıldığı, teknolojinin kolaylıklarından yararlanıldığı kentlerin gerçekçi bir alternatif olacağı felsefesinden hareketle yola çıkmıştır (URL-2, 2021).

Merkezi İtalya olan sakin şehir hareketinin kurumsal yapısını ifade etmekte olan Cittaslow Birliği'nin Cittaslow Türkiye ağı 2009 yılı itibari ile kurulmuş olup 2024 yılı Nisan ayı itibariyle ülkemizde 25 üyesi bulunmaktadır. Türkiye'deki üye şehirler ağı Bitlis ili Ahlat ilçesi, Muğla ili Akyaka ve Köyceğiz ilçeleri, Malatya ili Arapgir ilçesi, Isparta ili Eğirdir ilçesi, İzmir ili Foça ve Seferihisar ilçeleri, Sinop ili Gerze ilçesi, Çanakkale ili Gökçeada ilçesi, Bolu ili Göynük ve Mudurnu ilçeleri, Ankara ili Güdül ilçesi, Şanlıurfa ili Halfeti ilçesi, Bursa ili İznik ilçesi, Erzincan ili Kemaliye ilçesi, Ordu ili Perşembe ilçesi, Artvin ili Şavşat ilçesi, Erzurum ili Uzundere ilçesi, Kırklareli ili Vize ilçesi, Isparta ili Yalvaç ilçesi, Aydın ili Yenipazar ilçesi, Antalya ili Finike ilçesi, Tekirdağ ili Şarköy ilçesi, Karabük ili Safranbolu ilçesi ve Kastamonu ili Daday ilçesinden oluşmaktadır (URL-3, 2024).

Nüfusu sadece 50.000'den az olan şehirlerin başvurabildiği Cittaslow birliğine üye olunabilmesi için; yedi ana başlıkla ilgili kriterler yer almaktadır. Bu ana başlıklar çerçevesinde çevre politikalarına ilişkin 12 kriter, altyapı politikalarına ilişkin 9 kriter, kentsel yaşam kalitesi politikalarına ilişkin 17 kriter, tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkarlara dair politikalara ilişkin 10 kriter, misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlara ilişkin 10 kriter, sosyal uyuma ilişkin 11 kriter ve ortaklıklara ilişkin 3 kriter olmak üzere toplam 72 kritere ilişkin projelerin geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir (URL-2, 2021). Üyelik aşaması için yürütülmüş olan faaliyetlerin Cittaslow Birliği ülke temsilciliği tarafından değerlendirilmesi ve bu faaliyetler ve kriterlerin puanlanması sonucunda elde edilen puanların en az %50'sini almış olan şehirler Cittaslow Birliği'ne dâhil edilmektedir (Pink, 2008: 97).

2.6.3 Yeşil Anahtar

Green Key (Yeşil Anahtar), Programı çevrenin korunması yönündeki girişimleri ödüllendirmek suretiyle destekleyen, iklim değişikliğinin önlenmesi ve sürdürülebilir turizme katkı sağlayabilmeyi amaçlayan uluslararası, kâr amacı gütmeyen, hükümet dışı, bağımsız bir eko etiketleme programıdır Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı (Foundation For Environmental Education) (FEE) programlarından biridir. Yeşil Anahtar Programı 1994 yılında Danimarka'da başlamış ve 1988 yılında Fransa Yeşil Anahtar Programı ile birleşerek, 20 ülkeye yayılmış ve günümüzde de gelişimini

sürdürmektedir. Ülkemizde program 2011 yılından bu yana Türkiye Çevre Eğitim Vakfı tarafından yürütülmektedir (URL-4, 2019).

Yeşil Anahtar Programı'nda yedi temel hedef bulunmaktadır. Bu hedefler çerçevesinde işletmelerin çevreye olan olumsuz etkilerini azaltmak, su ve enerji tasarrufunu sağlamak, çevre dostu olan temizlik malzemelerinin kullanımını sağlamak ve atık yönetimine ilişkin tedbirlerle çevrenin korunmasını hedeflemektedir. Su, elektrik, yakıt, temizlik malzemeleri ile atık konularında tüketimin azaltılarak maliyetlerin de azaltılması amaçlanmaktadır. Ekonomik yönetim sertifikalı işletmeler, Yeşil Anahtar etiketinin saygınlığı sayesinde pazarlama faaliyetlerinde önemli avantajlar sağlamaktadır. Ayrıca sürdürülebilir turizm faaliyetlerine katkı sağlayıp turizmin güçlendirmesini hedeflemektedir. İşletme yöneticilerinin, personel ve müşterilerin çevreye yönelik bilinç düzeyinin artırılmasının yanında sürdürülebilir bir kalkınma için eğitim, su ve enerji tasarrufları konusunda farkındalık oluşturup tüketim değerlerinin azaltılması oldukça önemlidir. Bilinçlendirme, sertifikası olan bir tesisin uluslararası alanda da tesis bilgilerinin sergilenmesi olarak ifade edilmektedir. (URL-4, 2019). Yeşil Anahtar uygulaması ile oteller mevcut tesislerinin doğayla ne kadar uyum içinde olduğunu simgelemektedir. Green Key uygulaması; çevreye olan zararın en aza indirilerek, çevre korumaya ilişkin tedbirlere farkındalık kazandırılmasını hedeflediği için hem otel personelinin hem de müşterilerin eğitimini esas almaktadır Bunun yanında turizm işletmeleri tarafından kazanılmış olan bu belgenin pazarlama amaçlı da kullanılması adına gerekli çalışmaları da desteklemektedir (Şişik, 2012: 66).

Tanınabilirlik kapsamı içinde Yeşil Anahtar kriterlerine ilişkin on üç ana başlık bulunmaktadır. Bu kriterler; personel eğitimine ilişkin, çevre yönetimine ilişkin, ziyaretçilerin bilinçlendirilmesine ilişkin, su tasarrufuna ilişkin, yıkama ve temizleme faaliyetlerine ilişkin, atık yönetimine ilişkin, enerji tasarrufuna ilişkin, yiyecek ve içeceklerle ilişkin, iç çevreye ilişkin, yeşil alanlar ve bahçelere ilişkin, yeşil aktivitelere ilişkin, idare ve yönetim faaliyetlerine ilişkin, kurumsal ve sosyal sorumluluklara ilişkin kriterlerdir. (URL-4, 2019). 2023 yılı itibari ile ülkemizdeki yüz kırk sekiz tesisin Yeşil Anahtar sertifikası bulunmaktadır. Uluslararası alanda ise altmışı aşkın

ülkede uygulanmakta olan Yeşil Anahtar Programı kapsamında toplam 4800'den fazla Yeşil Anahtar sertifikası olan tesis bulunmaktadır. (TÜRÇEV, 2023).

2.7 Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Amaçlar ve Turizm

Turizmde sürdürülebilirlik “mevcut ziyaretçiler ve ev sahibi olarak ziyaret edilen bölgelerdeki gereksinimleri karşılamakta olan ve gelecekteki yaşam için kendini sürekli olarak koruyan ve geliştiren turizm” şeklinde tanımlanmıştır (Dünya Turizm Örgütü, 1993: 7). Önemli bir istihdam potansiyelini barındıran turizmin, gelişme, rekabet edebilme ve sürdürülebilirliği sağlama yönleriyle insan ve insan kaynakları ile yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Dünya Turizm Örgütü, turizm odaklı sürdürülebilir bir kalkınmanın olabilmesi için yeterli bir eğitim almanın yanında alana özgü yeteneklere sahip iş gücü varlığını, turizm işletmelerinin başarısı için temel bir ihtiyaç olarak görmektedir. Bunun yanında Dünya Turizm Örgütü raporlarına göre sürdürülebilirliği olan turizm faaliyetleri, turizmin geleceğini düşünmekte, turistlerin yanında ev sahibi olan yer halkın da beklentilerini göz önüne almaktadır (Kahraman ve Türkay, 2012).

Sürdürülebilir bir turizm için, öğrencilerin özellikle etik değerlere ilişkin yeterli bilgi ve donanımına sahip olmaları yanı sıra girişimcilik, çevre bilinci ve liderlik özellikleriyle donatılmış olarak yetiştirilmeleri önemli görülmektedir (Sheldon vd., 2011). Bu durumun sonucu olarak eğitim kurumları ise öğrencilerinin daha sürdürülebilir bir gelecek için gerekli bilgi, beceri ve yetkinlikler ile donatılması için öğretim programlarında değişime gitmektedir (Bone ve Agombar, 2011). Turizm alanındaki verilecek eğitim, öğrencilere alanlarına ilişkin yeterli bilgi dağarcığını vermenin yanında, etik konularla ilgili karar verme becerisini, liderlik yeteneğini, hayat boyu öğrenme alışkanlığını, esnek düşünme becerisini, değişimi algılama ve anlayışlı davranma yetisini kazandırmalıdır. Ayrıca yeni eğitim anlayışında tüm öğrencilerin eğitim süreçlerine aktif olarak katılımları öngörülmektedir (Padurean ve Maggi, 2011).

Farklı bir anlayış, yaklaşım ve birçok alanda bilgi ve beceriyi gerektiren turizmin sürdürülebilir olması ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleyebilmesi için özellikle alan eğitimi gereklidir (Goeldner, 2001). Profesyonel ve mesleki becerilerin

edinilebilmesi, turizm alanında etkin bir eğitim modelinin göstergesidir (Busby, 2001). Turizm alanı eğitiminin başarısı için öğrenci merkezli olmanın yanında öğrenme süreçlerini kolaylaştıracak çağdaş teknolojilerden yararlanmak da gerekli görülmektedir (Berk, 2009).

Sürdürülebilirliğe dayalı kalkınmaya ilişkin alan yazın incelendiği zaman, insan ve toplum etkinliklerinin çevrenin üzerinde yaratmış olduğu baskı durumuna vurgu yapılmakla birlikte sürdürülebilir kalkınma kavramı ile ilgili birçok tanım göze çarpmaktadır (Saraç ve Alptekin, 2017: 21). Sürdürülebilir kalkınma stratejisi iktisadi kalkınmayla çevrenin arasında oluşan denge durumuna dikkat çekmektedir (Aydın, 2016: 13). Sürdürülebilir kalkınma tarihsel gelişim olarak belirli bir süreç içinde gelişmiş, kavram çerçeve olarak daha geniş bir perspektife dönülerek daha da kapsayıcı hale gelmiş, küresel olarak farklı hedef ve amaçlar benimsenerek, kavrama yeni birçok boyut eklenmiştir. 1992 yılı ortalarında Rio de Janeiro şehrinde düzenlenmiş olan Yeryüzü Zirvesi komisyonunda sürdürülebilir kalkınma yaklaşım olarak küresel manada önemli bir kalkınmaya dayalı strateji aracı şeklinde benimsenmiştir (Peşkircioğlu, 2016). Bu sebeple Yeryüzü Zirvesi, sürdürülebilirliğe dayalı kalkınma stratejisi ve uygulamalarının küresel anlamda yaygınlaşmasında, benimsenmesinde ve ortak bir kavramsal çerçeveye çizilmesinde önemli bir aşama olarak görülmektedir.

2000 senesinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na kabul edilmiş olan "1000 Yıl Kalkınma Hedefleri" sürdürülebilir kalkınma anlayışının gelişiminde ve dünyamızın karşılaşmış olduğu problemlerin aşılabilmesinde kritik bir önem arz etmektedir. 1000 Yıl Kalkınma Hedefleri çerçevesi içinde belirlenmiş olan sekiz hedefin 2015 senesine kadar farklı gösterge ve maddeler göz önüne alınarak gerçekleşmesi üye ülkeler tarafınca taahhüt altına alınmış bulunmaktadır. Çerçeve de belirlene hedef ve konu başlıkları şu şekilde sıralanmıştır (DPT, 2010: 9-13).

1. Hedef: Mutlak Yoksulluğun Yanı Sıra Açlık ve Açlığa Dayalı Ölümün Ortadan Kaldırılması, 2. Hedef: Herkes Tarafınca Temel Eğitim Hakkının Alınmasının Sağlanması, 3. Hedef: Özellikler Kadın Konum ve Durumunun Güçlendirilmesi ve Toplumda Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması, 4. Hedef: Dünya Çocuk Ölümünün

Azaltılması, 5. Hedef :Annelerin Sağlığının İyileştirilmesi, 6. Hedef: AIDS/HIV, Sıtma Gibi Diğer Hastalıklar ve Salgınlar İle Mücadele Edilmesi, 7. Hedef : Çevreye İlişkin Sürdürülebilirlik Anlayışının Sağlanması, 8. Hedef: Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Ortaklıkların Geliştirilmesi hedefleridir.

2012 senesinde Brezilya Rio de Janeiro şehrinde gerçekleştirilmiş olan Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansında alınan kararlar 1000 Yıl Kalkınma Hedeflerinin değerlendirilmesi ve 2030 yılı sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin altyapısının hazırlaması sürecine katkı sağlamış görünmektedir. Belirtilen konferans ile Türkiye Cumhuriyeti devletinin de yer aldığı üye ülkelerce 2015 yılına kadar 1000 Yıl Kalkınma Hedefleri ve amaçlarının gerçekleştirilmesi noktasında politik kararlılıklar vurgulanmıştır. 2015 senesinde ise Birleşmiş Milletler bünyesi içinde gerçekleştirilmiş olan “Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi” 1000 Yıl Kalkınma Hedefleri ve amaçlarının genişletilmesinin yanı sıra, küresel ölçekli yeni strateji ve hedeflerin kabul edilmesi sürecinde önemli görülmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde 2000 senesinde belirlenmiş olan 1000 Yıl Kalkınma Hedefleri olarak kabul edilmiş olan sekiz temel hedef değerlendirilerek, dünyamızın gelmiş olduğu nokta farklı parametrelerle incelemeye tabi tutulmuş bulunmaktadır (Yeşildal, 2020). Bu açıdan, 2015 yılındaki söz konusu Zirve, öz-eleştiri ve revize amacıyla gerçekleştirilmiştir. Devletlerin uygulamış olduğu politikaların, karşılaşılmış olan sosyal, ekonomik ve çevresel problemlerin çözümü noktasında yetersiz kalmış olduğu görülmüş ve bu bağlam içinde sürdürülebilir kalkınma sürecinde zorlu ve kritik bir döneme girilmiş olduğu vurgulanmıştır. Zirve sonucuna göre; Türkiye Cumhuriyet devletinin de yer aldığı 193 Birleşmiş Milletler üyesi ülke tarafınca “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” şeklinde 17 temel hedefin yanında 169 adet alt hedef kabul edilmiş olup, zirvenin sonuç bölümünde yayımlanan belgenin “Önsöz” kısmında ilgili hedeflerin, 2015 yılı itibari ile 15 sene boyunca gezegenimiz ve insanlık adına kritik önemi olan sahalarda eyleme geçilmesi gerektiği dikkat çekilmiştir (UNDESA, 2015). Türkiye Cumhuriyeti devletinin de yer aldığı üye ülkeler, 2030 senesine dek belirlenmiş bütün hedefleri gerçekleştirmeyi taahhüt etmişlerdir.

Sürdürülebilir kalkınmanın yeni küresel hedefleri olarak da ele alınan 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri şöyle sıralanabilir (UNDESA, 2015): Hedef 1:

Yoksulluğun bütün biçimleri ile dünyanın her yerinde sona erdirilmesi Hedef 2: Açlığın sona erdirilmesi, gıda güvenliğinin sağlanması, gelişmiş bir beslenmenin sağlanması ve sürdürülebilir tarımın teşvik edilmesi, Hedef 3: Her yaştan insanın sağlıklı bir hayat sürmesinin ve refahının sağlanması, Hedef 4: Kapsayıcılığı yüksek ve eşitlikçiliğe dayanan kaliteli bir eğitim düzeyine çıkılarak ve tüm insanlığın hayat boyu öğrenme standartlarına ulaşabilmesi için gereken teşviklerin verilmesi, Hedef 5: Toplumsal olarak cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınlar ve kız çocuklarına gereken gücün kazandırılması, Hedef 6: Herkesin içilebilir ve kullanılabilir temiz su kaynaklarına ulaşabilmesi ve sağlık şartlarına uygun hayat şartlarına sürdürülebilir bir şekilde erişimin sağlanabilmesi, Hedef 7: Herkesin ekonomik, güvenli, sürdürülebilirliği olan, modern enerji kaynaklarına erişiminin sağlanabilmesi, Hedef 8: Herkes adına yeterli, istikrarı olan kapsayıcılığı yüksek ve sürdürülebilir bir ekonomik büyümenin sağlanabilmesi, Hedef 9: Dayanaklılığı olan bir altyapının oluşturulması, sürdürülebilir sanayileşme ve yeniliğin teşvik edilmesinin sağlanması, Hedef 10: Ülke içindeki ve ülkelerin arasındaki eşitsizliğin azaltılması, Hedef 11: Kentlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, esnek ve sürdürülebilir bir duruma getirilmesi, Hedef 12: Sürdürülebilir tüketim ve üretim modellerinin sağlanması, Hedef 13: İklim değişikliğinin etkileri ile mücadele edilebilmesi için acil eylem planlarının bulunması, Hedef 14: Sürdürülebilir kalkınma için okyanusların, denizlerin ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilirliğe uygun bir şekilde kullanılması, Hedef 15: Karasal ekosistemlerin korunması, restore edilmesi ve sürdürülebilirliğe uygun bir kullanım için teşvik edilmesi, ormanların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi, çölleşme ile mücadele edilmesi ve arazi bozulmalarının durdurulması, tersine çevrilmesi ve biyolojik çeşitliliğe ilişkin kaybın durdurulması, Hedef 16: Sürdürülebilir bir kalkınma olabilmesi için barış yanlısı ve kapsayıcılığı yüksek toplumların teşvik edilmesi, herkes için adalete erişimin sağlanması ve her seviyede etkin olan, hesap verebilen ve kapsayıcı kurumların oluşturulması, Hedef 17: Sürdürülebilir kalkınma için gerekli uygulama araçlarının güçlendirilmesi ve küresel ortaklıkların kuvvetlendirilmesi olarak belirlenmiştir (UNDESA, 2015).

2030 yılı Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin, bölgesel kalkınma sağlanabilmesi adına kritik bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Bölgesel kalkınma politikaları açısından en temel metinler olan bölge kalkınma planlarında da belirlenen hedeflere

yer verilmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim yönetim ve organizasyondan ziyade yerel yönetim ve yerel demokrasi anlayışlarına göre kurumsallaştırılmış bölge kalkınma ajanslarının, bölge kaynaklarının planlanmasında etkinlik ve verimliliğin sağlanması amacı ile küresel düzeyde belirlenen sürdürülebilir kalkınma hedeflerine bölgesel planlarda da yer verilmesi ve belirlenen hedeflerin küreselleşme çerçevesinde yerel düzeyde de somutlaştırılması beklenilmektedir (UNDESA, 2015).

2.8 Türkiye’de Turizm Eğitiminin Genel Yapısı

Eğitim sistemi bileşenlerinden en önemlisi okullar olup, öğrencilerin eğitilmesi görevini üstlenerek, belirli bir süreçte sistemli, hedefli ve planlı, öğretim faaliyetlerinin yapılmış olduğu kurumlardır. Okullarda uygulanan öğretim ile bireylere kazandırılması hedeflenen bütün davranışlar ile bu davranışların nasıl kazandırılacağı ve ne kadar kazandırıldığı önceden planlanmaktadır. Örgün eğitim; belirli bir yaş grubundaki kişilere yönelik, önceden belirlenmiş hedeflere uygun olan müfredatlarla, okullarda yapılmış olan düzenli eğitim-öğretim faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan, 2005: 9).

Örgün turizm eğitimi ise ortaöğretim seviyesinden doktora programlarına kadar devam etmekte olan turizm eğitimi faaliyetlerini kapsayan diplomaya yönelik eğitimlerdir. Örgün turizm eğitimi amaç olarak; kapsamındaki ilköğretim ve ortaöğretim kurumları ile yükseköğretim kurumları müfredatlarına turizm konularının eklenmesi ile toplumda turizm bilincinin ve turizm şuurunun yerleştirilmesi sağlamak, turizm kaynaklarının sürdürülebilirlik düzeyinin artırılması amacıyla bireyleri bilinçlendirmek, konuklara karşı hakkaniyetin sürekli sağlayabileceği anlayış ve bakış açısını oluşturabilmektir (Olalı, 1984: 15-16).

Ülkemizde örgün turizm eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde temel turizm bilgisi olarak, Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde ise mesleki eğitim seviyesinde verilmektedir. Öğrencilere kazandırılacak bütün kazanımlar ile bu kazanımların ne ölçüde kazandırılması gerektiği daha önce planlanmaktadır. Bu kazanımların verilmesi

öğretim programı çerçevesi içinde gerçekleşmekte olup öğretim programlarını pek çok ögeyi içermekte olan sistemli bir organizasyon olarak tanımlanmak mümkündür. Öğretim programları herhangi bir öğrenim basamağında yer alan farklı sınıflar ve bu sınıflara ait derslerde hangi konular yer aldığını ve ne hedefle okutulmakta olduğunu göstermektedir. Derslerin sınıflar ölçeğinde haftalık olarak kaç ders saati okutulacağı yanında, nasıl ve niçin bulunduğunu gösterir, öğretim yöntemlerini ifade eden bir rehber niteliği taşımaktadır (Özçelik, 1998: 4; Büyükkaragöz ve Çivi 1999). Yükseköğretimde örgün turizm eğitimleri, Yükseköğretim Kurulu'na bağlı üniversitelerde dört yıl boyunca öğretim veren Turizm Fakülteleri ve iki yıllık Meslek Yüksekokullarınca turizme ilişkin farklı alan ve programlarda gerçekleştirilmektedir. Sosyal Bilimler Enstitüsü seviyesinde verilmekte olan turizm eğitimleri ilk olarak lisansüstü ardından doktora eğitimini içermektedir (Gürdal, 2002: 67).

2.9 Türkiye' de Turizm Eğitiminin Amaçları

Turizm eğitimi ülkemizdeki eğitim-öğretim faaliyetlerinin bir parçasıdır. Bunun sonucunda milli eğitim hedeflerine paralel olarak turizm eğitiminin hedefleri oluşmaktadır (MEB, 2008). Genel eğitim amaçları yanında, turizm endüstrisinin gereksinimleri ile hizmet verecek personel ihtiyacı, turizm eğitimi hedeflerinin netleşmesi için etkin rol oynamaktadır. Bu kapsamda turizm eğitimi temel amaçlarını şu maddeler ile sıralamak mümkündür (Sezgin ve Acar, 1991: 291);

- a-)Turizmde çalışabilecek niteliği yüksek işgücü ihtiyacının teminini sağlama,
- b-)Turizm endüstrisinin büyümesine ve gelişimine katkı sağlama,
- c-)Turizm sektörünün ülke ekonomisindeki önemini ve yerini anlatma,
- ç-)Eğitim sonucunda pratik ve teori arasındaki bağlantıyı kurma,
- d-)Ülke insanının turizm sektörüne ilgisini çekme,
- e-)Turizm tesislerinde çalışan personelin bilgisi ve becerisini artırma,

f-)Ülkedeki insanların turizme olumlu yaklaşımı ile toplumda turizm bilincinin oluşmasını sağlamak.

Bu maddelerin değerlendirilmesi sonucunda; mevcuttaki turizm eğitimlerinin sadece sektörde çalışacak nitelikli işgücünün yetiştirilmesini hedeflemediği, bunun yanında ülkemizde turizm bilincinin oluşmasını ve geliştirilmesini de amaçladığı görülmektedir.

2.10 Turizm Okuryazarlığı

Turizm okuryazarlığının günümüzün önemli becerileri arasında yer alması gerektiği düşünülmektedir. Turizm okuryazarlığına sahip olan kişilerin toplumda turizm bilincini oluşturmaları ve turizm kültürümüzün aktif katılımcıları haline gelmesi muhtemeldir. Turizm okuryazarlığı yetkinliği bireylerin küresel turizm ortamı içinde daha rahat yaşayabilmesini amaçlarken, yeni öğrenmelere ve deneyimlere hazır olunmasını sağlayabilecektir. Turizm okuryazarlığına sahip olacak bireylere sevgi, saygı, iyilik, merhamet misafirperverlik, vatanseverlik, yardımlaşma, nezaket, gibi değerlerin kazandırılması ve bu yolla bireylerin turizm deneyimlerinin geliştirilmesi hedeflenmelidir. Böylelikle bu yetkinliğe sahip bireylerin hem kendi hem de ziyaret etmek istedikleri destinasyonlarda kendilerini daha güvende hissetmeleri sağlanabilecektir (Chang vd., 2019).

Turizm okuryazarı bir birey yapacağı turizm etkinliğinde gideceği destinasyonla ilgili seyahat seçeneklerini değerlendirerek bu destinasyona nasıl gideceğine ilişkin bir yol haritası hazırlayabilmenin yanında gideceği destinasyonda nerede konaklama yapabileceğine ilişkin alternatifleri önceden araştırma kabiliyetinde olarak konaklama yapacağı tesisi maliyet, konum, güvenlik ve konfor gibi kriterleri dikkate alarak seçebilme yeterliliklerine sahip olacaktır. Bunun yanında tatile gidilen yer ile ilgili yapacağı etkinlikleri önceden planlayabilecektir. Turizm okuryazarlığına sahip bireyler ayrıca gidecekleri yerler hakkında önceden bilgi edinmiş oldukları için yabancı bölge ve ülkelere çekinmeden seyahat edebilmektedir (Chang vd., 2019).

3. YÖNTEM

Araştırmanın yöntem bölümünde, araştırmaya ait planlamaların yanı sıra araştırma sürecindeki aşamalar gösterilmektedir. Araştırmanın amaç, önem ve alan yazına katkısı, sayıltı ve sınırlılıkları, yöntem, evren ve örneklem alt başlıklar olarak bulunmaktadır.

3.1 Araştırmanın Deseni

Araştırmanın deseninde nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmasında, sınırları olan bir sistemin nasıl çalıştığı ve işlediğine dair sistemli bilgilerin toplanması için çoklu olarak veri toplanmaktadır. Bu verilerin incelenmesine dayanan, sistemin derinlemesine irdelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşım türüdür (Chmiliar, 2010). Bir başka tanıma göre durum çalışması sınırlılığı olan bir sistemin derinlemesine olarak incelenmesi ve betimlenmesidir (Merriam, 2013). Bu doğrultuda doküman incelemesi ardından iki aşamada gerçekleştirilen görüşme formlarının uygulanması sureti ile veriler toplanmıştır. Görüşme formları birinci aşamada öğretmenlere uygulanmış, ikinci aşamada ise akademisyen ve turizm işletmecilerine uygulanmıştır.

3.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Turizm Okuryazarlığı yetkinliğinin, bireylerin küresel turizm ortamı içinde yaşamasına yardımcı olabileceği ve bireylerin bu beceriyi kullanması sonucu öğrenme kapasitelerinde artış olacağı düşünülmektedir. Çalışmada, yeni bir eğitim alanı olarak Turizm Okuryazarlığı ele alınarak, bu okuryazarlık türünün oluşumuna zemin hazırlayan gelişmeler üzerinde durulmuştur. Çalışmanın temel amacı tasarlanacak öğretim programları ile bireylerin Turizm Okuryazarlığının gerektirdiği temel bilgi ve becerileri kazanması, nihayetinde gerekli turizm deneyimlerini de edinmiş bilinçli bir turizm kullanıcısı düzeyine erişmesi ve Turizm Okuryazarlığı yeterliliklerine sahip bir birey olarak yetiştirilmesine katkı sağlanmaktır. Alan yazında okuryazarlık türleri incelendiğinde turizm okuryazarlığı konusunda sınırlı sayıda araştırma yapıldığı görülmekte iken daha çok farklı okuryazarlık türlerine yoğunlaşmıştır. Bu

okuryazarlıklar arasında alan okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, web okuryazarlığı, e-okuryazarlık, ahlak okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, tarih okuryazarlığı, yurttaşlık okuryazarlığı, coğrafya okuryazarlığı, finans okuryazarlığı, eleştirel okuryazarlık, medya okuryazarlığı, kültür okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, matematik okuryazarlığı, tarım okuryazarlığı, politika okuryazarlığı önemli oranda yer almaktadır (Özel, 2013). Ayrıca farklı okuryazarlık türleri yapılmış birçok tez çalışması olmasına rağmen Turizm Okuryazarlığı konusunda herhangi bir tez çalışmasına da rastlanmamıştır. Bu durum araştırmanın özgün bir değer taşıdığını göstermektedir.

Turizm Okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasında okullarımızın önemli görevleri bulunmaktadır. Okullardaki öğretmenler, aileden sonra öğrencilere, tutum, beceri ve değerleri kazandıran önemli kişilerdir. Ancak öğretmenlerin Turizm Okuryazarlığı hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları bilinmemektedir. Okullarımızda verilecek Turizm Okuryazarlığı eğitimi ile çocuklarımız ve gençlerimizin bugünün dünyası için önemli becerilerden birini kazanması mümkün olacaktır. Turizm Okuryazarlığı alanındaki eğitimlere erken başlanması ile alınacak sonuçların turizm sektörüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda okul öncesi eğitim kurumlarından yükseköğretim kademesine kadar her seviyedeki öğrencimizin Turizm Okuryazarlığı ihtiyaçlarının karşılanması ve bu yetkinliği kazanması önem arz etmektedir. Araştırma öğretmenlerin Turizm Okuryazarlığı ile ilgili görüşlerini ortaya koyarak bu boşluğun doldurması açısından mühim görünmektedir. Bu kapsamda öncelikle Turizm Okuryazarlığı ile ilgili öğretmen görüşleri resmedilmeye çalışılmış, akabinde turizm alanında uzman olan akademisyenler ile işin mutfağındaki turizm işletmecileri ile görüşülmek suretiyle Turizm Okuryazarlığı yeterlilik ve yetkinlikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgu ve sonuçlardan yola çıkılarak alanın uzmanlarının önerileri ile oluşturulan Turizm Okuryazarlığı kazanımlarını içeren güncel bir eğitim-öğretim programı hazırlanarak tüm turizm paydaşlarına katkı sunmak hedeflenmiştir. Böylelikle Turizm Okuryazarlığına sahip olan bireylerin toplumda yaygın bir turizm bilincini oluşturabilmesi sağlanabilecek, turizm kültürümüzün farkındalığı yüksek, aktif katılımcıları haline gelmeleri mümkün olacaktır. Bu hedef doğrultusunda araştırmada, turizm eğitimi ve programlarının tasarımı ve geliştirilmesine yönelik diğer önerilere de yer verilmiştir.

3.3 Araştırmanın Sayıltı ve Sınırlılıkları

3.3.1 Sayıltılar

Araştırmanın bağlamsal yapısını oluşturan hukuksal metinler ve raporlar ile katılımcılara ait verilerin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır. Örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır. Araştırmada katılımcıların görüş ve önerilerini içtenlikle sunacakları varsayılmaktadır.

3.3.2 Sınırlılıklar

Bu çalışmanın ilk aşamasında çalışma grubu 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Kastamonu il merkezinde görev yapan ve görüşmeye katılmayı kabul eden toplam on sekiz öğretmen ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasında çalışma grubu 2024 yılında Kastamonu Üniversitesi'nde görev yapan ve görüşmeye katılmayı kabul eden toplam yirmi akademisyen ile Kastamonu il merkezinde işletmesi bulunan ve görüşmeye katılmayı kabul eden beş turizm işletmecisi ile sınırlandırılmıştır. Bunun yanımda çalışma; yöntem bölümünde bahsedilmiş olan örneklem gruplarına ilişkin görüş ve önerileri ile ilgili veri toplama araçlarına ait diğer hususlar ile sınırlıdır.

3.4 Çalışma Grubu

Araştırma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın ilk aşamasının çalışma grubunu Kastamonu il merkezinde farklı eğitim-öğretim kademelerinde görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Katılımcı grubun seçilmesinde de maksimum çeşitlik göstermesine dikkat edilmiştir. Örneklem belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme seçilmiştir (Patton, 2014: 432). Bu yöntemin seçilmesinin en önemli nedeni, daha önce tanışılmış öğretmenlerden bilgi almanın daha kolay olacağının düşünülmesidir. Kastamonu ilinde öğretmenlik yapan farklı kademelerde görev yapan on sekiz öğretmen seçilerek maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Kastamonu il merkezinde görev yapan öğretmenler ile sınırlandırılmış olup, toplam on sekiz görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme formları 30 Temmuz-15 Ağustos 2023 tarihleri arasında katılımcılarla yüz yüze olarak görüşülerek cevaplar anında toplanmıştır.

Görüşmelerden önce tüm katılımcılar telefonla aranarak araştırma konusuna dair bilgiler verilmiştir.

3.4.1 Birinci Aşama Katılımcı Bilgileri

Araştırma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın birinci aşamasının çalışma grubunu Kastamonu il merkezindeki öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın ilk aşamasının bulguları değerlendirme aşamasında, kolaylık olması açısından katılımcı öğretmen isimleri yerine kodlamaya gidilmiştir. Katılımcı öğretmenlere verilen kodlar, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, okul düzeyi, branşı, mesleki deneyim, kurum deneyimi ile son üç yıl içinde tatil deneyimine katılma durumları gibi demografik bilgiler tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.1 Katılımcı öğretmenlere ilişkin bilgiler

<i>Katılımcı Kodu</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Medeni Durum</i>	<i>Yaş</i>	<i>Eğitim Düzeyi</i>	<i>Okul Düzeyi</i>	<i>Branş</i>	<i>Mesleki Deneyim</i>	<i>Kurum Deneyim</i>	<i>Son 3 Yıl Turizm Deneyimi</i>
K1	Kadın	Evli	30-39	Lisans	Okul Öncesi	Ana Sınıfı	12	3	Evet
K2	Kadın	Evli	40-49	Lisans	Okul Öncesi	Ana Sınıfı	20	5	Evet
K3	Erkek	Evli	30-39	Lisansüstü	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	12	2	Evet
K4	Kadın	Evli	30-39	Lisansüstü	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	16	2	Evet
K5	Erkek	Evli	40-49	Lisansüstü	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	18	4	Evet
K6	Erkek	Evli	40-49	Lisansüstü	İlkokul	Özel Eğitim	20	1	Evet
K7	Erkek	Evli	40-49	Lisans	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	22	5	Evet
K8	Kadın	Evli	40-49	Lisans	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	22	7	Evet
K9	Erkek	Evli	40-49	Lisansüstü	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	26	10	Evet
K10	Kadın	Evli	30-39	Lisans	Ortaokul	İngilizce	14	4	Evet
K11	Kadın	Evli	40-49	Lisans	Ortaokul	Rehberlik	18	6	Evet
K12	Erkek	Evli	40-49	Lisans	Ortaokul	Türkçe	22	8	Evet
K13	Kadın	Bekâr	50-59	Lisans	Ortaokul	Sosyal Bilgiler	30	5	Evet
K14	Erkek	Bekâr	30-39	Lisansüstü	Lise	Türk Dili ve Edebiyat	7	7	Evet
K15	Erkek	Evli	30-39	Lisans	Lise	Yiyecek-İçecek Hizmetleri	10	4	Evet
K16	Kadın	Evli	40-49	Lisansüstü	Lise	Özel Eğitim	19	8	Evet
K17	Erkek	Evli	40-49	Lisans	Lise	Tarih	20	2	Evet
K18	Erkek	Evli	40-49	Lisansüstü	Lise	Kimya	20	5	Evet

Tablo 3.1'e göre araştırmaya toplam 18 öğretmen katılmıştır. Bu öğretmenlerin tabloya göre demografik bilgileri; cinsiyetleri; 10 erkek, 8 kadındır, Medeni duruma bakıldığında ise; 16 evli, 2 bekârdır. Yaş aralığına göre; 6 öğretmen 30-39, 11 öğretmen 40-49, 1 öğretmen 50-59 yaş aralığında olup; eğitim düzeyine göre, 10 lisans, 8 lisansüstü olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin çalıştığı okul düzeyine göre, 2 okul öncesi, 7 ilkokul, 4 ortaokul ve 5 lise öğretmeni şeklindedir. Katılımcı öğretmenlerin tamamı son üç yıl içerisinde turizm deneyimine katıldıklarını belirtmişlerdir.

3.4.2 İkinci Aşama Katılımcı Bilgileri

Araştırmanın ikinci aşamasının çalışma grubunu Kastamonu Üniversitesi'nde görev yapan akademisyen ile Kastamonu il merkezindeki turizm işletmecileri oluşturmaktadır. 2024 yılında Kastamonu Üniversitesi'nde farklı alanlarında görev yapan yirmi akademisyen ile Kastamonu il merkezindeki beş turizm işletmecisi ile maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırma 2024 yılında Kastamonu Üniversitesi'nde görev yapan akademisyen ile Kastamonu il merkezindeki turizm işletmecileri ile sınırlandırılmış olup, toplam yirmi beş görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme formları 01 Mart-15 Nisan 2024 tarihleri arasında katılımcılarla yüz yüze olarak görüşülmek suretiyle cevaplar anında toplanmıştır. Görüşmelerden önce tüm katılımcılar telefonla aranarak araştırma konusuna dair bilgiler verilmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasının bulguları değerlendirme aşamasında, kolaylık olması açısından katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin isimleri yerine kodlamaya gidilmiştir. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerine verilen kodlar, cinsiyet, medeni durum, yaş, meslek, unvan, ana bilim dalı, mesleki deneyim ve kurum deneyimi gibi demografik bilgiler tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.2 Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerine ilişkin bilgiler

<i>Katılımcı Kodu</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Medeni Durum</i>	<i>Yaş</i>	<i>Mesleği</i>	<i>Ünvanı</i>	<i>Ana Bilim Dalı</i>	<i>Mesleki Deneyim</i>	<i>Kurum Deneyim</i>
K1	Kadın	Bekar	30-39	Akademisyen	Doçent Doktor	Turizm İşletmeciliği	14	7
K2	Erkek	Bekar	30-39	Akademisyen	Doktor Öğretim Üyesi	Turizm İşletmeciliği	9	9
K3	Erkek	Evli	20-29	Akademisyen	Araştırma Görevlisi	Turizm İşletmeciliği	5	5
K4	Erkek	Evli	40-49	Akademisyen	Doçent Doktor	Turizm İşletmeciliği	15	7
K5	Erkek	Evli	50-59	Akademisyen	Profesör Doktor	Turizm İşletmeciliği	24	3
K6	Kadın	Evli	40-49	Akademisyen	Doçent. Doktor	Turizm Rehberliği	17	9
K7	Erkek	Evli	60 ve üzeri	Akademisyen	Doktor Öğretim Üyesi	Turizm Rehberliği	46	13
K8	Erkek	Evli	30-39	Akademisyen	Doktor. Öğretim Üyesi	Turizm Rehberliği	11	1
K9	Erkek	Evli	40-49	Akademisyen	Araştırma Görevlisi.	Turizm Rehberliği	16	6
K10	Kadın	Evli	50-59	Akademisyen	Doçent Doktor	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	27	3
K11	Erkek	Evli	30-39	Akademisyen	Doktor. Öğretim Üyesi	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	11	6
K12	Kadın	Evli	30-39	Akademisyen	Doktor Öğretim Üyesi	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	7	2
K13	Kadın	Evli	30-39	Akademisyen	Araştırma Görevlisi	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	6	6
K14	Erkek	Evli	40-49	Akademisyen	Profesör Doktor	Sosyal Bilgiler Eğitimi	20	9
K15	Kadın	Bekâr	30-39	Akademisyen	Doçent Doktor	Sosyal Bilgiler Eğitimi	9	6
K16	Erkek	Evli	40-49	Akademisyen	Doktor Öğretim Üyesi	Sosyal Bilgiler Eğitimi	20	10
K17	Kadın	Evli	40-49	Akademisyen	Doçent Doktor	Felsefe	22	12
K18	Erkek	Evli	40-49	Akademisyen	Doçent Doktor	Sınıf Eğitimi	18	12
K19	Erkek	Evli	50-59	Akademisyen	Profesör Doktor	Eğitim Yönetimi	30	16
K20	Kadın	Evli	30-39	Akademisyen	Doçent Doktor	Eğitim Programları ve Öğretim	14	9
K21	Erkek	Evli	50-59	Turizm İşletmecisi	Otel Genel Müdürü	Turizm ve Otelcilik	26	15
K22.	Kadın	Evli	40-49	Turizm İşletmecisi	At Antrenörü	İşletme	10	10
K23	Kadın	Evli	50-59	Turizm İşletmecisi	Seyahat Acentası Yöneticisi	İngilizce	30	12
K24	Erkek	Bekâr	40-49	Turizm İşletmecisi	Otel Sahibi	İktisat	20	20
K25	Erkek	Evli	40-49	Turizm işletmecisi	Otel Genel Müdürü	İşletme ve Yönetim	18	1

Tablo 3.2'ye göre araştırmaya toplam 20 akademisyen ve 5 turizm işletmecisi katılmış olup, bu katılımcıların tabloya göre demografik bilgileri; cinsiyete göre; 15'inin erkek, 10'unun kadın olduğu, bu bireylerin medeni durumuna bakıldığında ise 21'inin evli 4'ünün ise bekâr olduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak, katılımcıların yaş aralığına bakıldığında; 1 katılımcı 20-29, 8 katılımcı 30-39, 10 katılımcı 40-49, 5 katılımcı 50-59 1 katılımcı 60-69 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Katılımcı akademisyenlerin unvan durumlarına göre, 3 Profesör Doktor Öğretim Üyesi, 8 Doçent Doktor Öğretim Üyesi, 6 Doktor Öğretim Üyesi, 3 Araştırma Görevlisi şeklindedir. Katılımcı turizm işletmecilerinin unvan durumlarına bakıldığında ise; 2 Otel Genel Müdürü, 1 Otel Sahibi, 1 At Antrenörü, 1 Seyahat Acentası Yöneticisi şeklindedir. Katılımcı akademisyenlerin ana bilim dalları; 5 Turizm İşletmeciliği, 4 Turizm Rehberliği, 4 Gastronomi ve Mutfak Sanatları, 3 Sosyal Bilgiler Eğitimi, 1 Felsefe, 1 Sınıf Eğitimi, 1 Eğitim Yönetimi ve 1 Eğitimde Program Geliştirme ve Öğretim şeklinde iken, turizm işletmecilerinin ana bilim dalları ise, 1 Turizm ve Otelcilik, 1 İşletme, 1 İktisat, 1 İngilizce ve 1 İşletme ve Yönetim şeklindedir.

3.5 Veri Toplama Süreci

Araştırmada öncelikle doküman analizi yöntemiyle Turizm Okuryazarlığı ile ilgili basılı yayın ve raporlar ile elektronik ortamdaki dokümanlar incelenmiştir. Araştırma ile ilgili dokümanların incelenmesi akabinde görüşme formları veri seti olarak analiz edilerek bulgulara ulaşılmıştır. Veri setinin önemli bir kısmı öğretmenlere uygulanan görüşme formları ile akademisyen ve turizm işletmecilerine uygulanan görüşme formlarından elde edilmekle birlikte turizm okuryazarlığına ilişkin dokümanlar da tamamlayıcı bir unsur olarak kullanılmıştır.

Tablo 3.3 Araştırmanın bağlamsal yapısını oluşturan hukuksal metinler ve raporlar

Doküman Analizinde Kullanılan Belgeler	Görüşmelerin Analizinde Kullanılan Formlar
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	Öğretmenlere Yönelik Görüşme Formu
Turizm Teşvik Kanunu	Akademisyen ve Turizm İşletmecilere Yönelik Görüşme Formu
1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu	
2547 sayılı Yükseköğretim Kanun	
On Birinci Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Raporu	
On İkinci Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Raporu	
Birleşmiş Milletler 1000 Yıl Kalkınma Hedefleri	

Tablo 3.3'ün devamı

Doküman Analizinde Kullanılan Belgeler	Görüşmelerin Analizinde Kullanılan Formlar
2019 Yılı Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi Ekonomik Etki Raporu	
Birleşmiş Milletler Turizme İlişkin Sürdürülebilirlik Politikalar 2019 Raporu	
Türkiye 2023 Turizm Stratejisi Raporu	
TUSİAD Türkiye Turizm Dönüşüm Raporu	

Tablo 3.3'de Araştırmanın bağlamsal yapısını oluşturan hukuksal metin ve raporlar ile görüşmelerin analizinde kullanılan formlar listelenmiştir.

Araştırmada öncelikle doküman analizi yöntemiyle Turizm Okuryazarlığı ile ilgili basılı yayın ve raporlar ile elektronik ortamdaki dokümanlar incelenmiştir. Çalışmada nitel yöntem benimsenerek, derinlemesine görüşme yöntemlerinden yapılandırılmış görüşme yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 132) kullanılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin turizm okuryazarlığına ilişkin görüşlerini öğrenmek adına alan yazın taraması ve doküman incelemesinin ardından öğretmenlere uygulanacak görüşme soruları oluşturulmuştur. Görüşme sorularının belirlenmesinde öncelikle görüşme soruları madde havuzu oluşturulmuş, bu havuzdaki sorulardan oluşan taslak bir mülakat formu hazırlanmıştır. Ardından uzman görüşü aşamasına geçilmiş, hazırlanan taslak mülakat formu soruları, nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman bir öğretim görevlisi ve turizm alanında uzman bir profesör tarafından ayrıntılı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda, mülakat soruları yeniden şekillendirilmiştir. Sorular; anlatım, içerik, akıcılık, anlam ve dil hususları dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir. Uzman görüşleri ile hazırlanmış görüşme sorularının kapsam geçerliliğine sahip olması sağlanmıştır (Christensen, 2004). Ön deneme aşamasında ise yeniden düzenlenerek son şeklini almış olan görüşme soruları pilot olarak iki öğretmene uygulanmış, elde edilen veriler gözden geçirilerek uzman görüşü rehberliğinde son haline ulaşmıştır (Karasar,1995; Akkoyunlu vd., 2005; Köse ve Çıkrıkçı, 2007); Öğretmenlere uygulanacak görüşme formu iki bölümden meydana gelmiştir. İlk bölümde katılımcı öğretmenlerin demografik özelliklerini tespiti yönelik ifadelere yer verilmiştir. İkinci kısımda ise yazar tarafından hazırlanmış Turizm Okuryazarlığı konusuna ilişkin toplam altı açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Formda yer alan sorulara ilişkin detaylı bilgi aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.4 Katılımcı öğretmenlere yöneltilen görüşme soruları

Soru No	Görüşme Soruları
1	Size göre Turizm Okuryazarlığı nedir? Turizm Okuryazarlığı hakkında ne biliyorsunuz?
2	Size göre Turizm Okuryazarlığına sahip olan bir bireyde bulunan özellikler nelerdir?
3	Size göre Turizm Okuryazarlığına sahip bireyler yetiştirmede eğitim sisteminin rolü nedir?
4	Sizin okul yaşamınız boyunca aldığınız eğitimin Turizm Okuryazarı bir birey olmadaki katkısı nedir?
5	Size göre Turizm Okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde etkili olan faktörler nelerdir?
6	Turizm Okuryazarlığını geliştirmek için önerileriniz nelerdir?

Tablo 3.4’de Katılımcı öğretmenlere yöneltilen görüşme soruları listelenmiştir.

Araştırmanın birinci aşamasında çalışma grubu olan öğretmenler ile bireysel olarak yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler ortalama olarak 20 dakikaya yakın sürmüş ve çalışma grubundaki katılımcılardan onay verenlerin görüşmeleri kaydedilmiştir. 2023 Temmuz ayının son haftasında başlayan görüşmeler 2023 yılı Ağustos ayında devam etmiştir. Katılımcılar öncelikle görüşme formlarındaki kişisel demografik özellikler bölümünü doldurmuşlar ardından açık uçlu görüşme soruları katılımcılara sözel olarak sorularak yanıtlarının görüşme formuna doldurulması sağlanmıştır. Gönüllülük esasına dayalı olarak katılım sağlanarak süreç tamamlanmıştır.

Bunun yanında öğretmenlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli bilgisinin olmadığı hatta bu kavramı ilk defa duydukları görüldüğü için araştırmanın ikinci aşamasının gerekliliği hasıl olmuştur, Araştırmanın ikinci aşamasında turizm alanında uzman olan akademisyenler ile işin mutfağındaki turizm işletmecileri ile görüşülmek suretiyle turizm okuryazarlığı yeterlilik ve yetkinlikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda turizm okuryazarlığına ilişkin bilişsel süreç ve bilgilerin ölçülebilmesi için Haladyna (1997) tarafınca geliştirilmiş olan basamak ve aşamalardan oluşan bir sınıflama kullanılmıştır.

Haladyna (1997) Taksonomisi bilişsel öğrenme basamaklarına göre oluşturan Turizm okuryazarlığı seviyesi kazanım öneri tablosunun birinci basamağı ve en alt düzey okuryazarlık becerilerini içermekte olan anlama basamağı; tanımlama, gösterme, betimleme, bulma, örnekleme ve listeleme olmak üzere altı seviyeden oluşmaktadır. Turizm okuryazarlığı seviyesi kazanım öneri tablosunun ikinci basamağı ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içermekte olan problem çözme basamağı; cevaplama,

hesaplama, sonuç çıkarma, bulma ve keşfetme olmak üzere beş seviyeden oluşmaktadır. Turizm okuryazarlığı seviyesi kazanım öneri tablosunun üçüncü basamağı ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içermekte olan eleştirel düşünme basamağı; analiz etme, sınıflama, karşılaştırma, ayırt etme, yargılama ve ilişkilendirme olmak üzere altı seviyeden oluşmaktadır. Turizm okuryazarlığı seviyesi kazanım öneri tablosunun dördüncü basamağı ve üst düzey okuryazarlık becerilerini içermekte olan yaratıcılık basamağı; oluşturma, yaratma ve dizayn etme olmak üzere üç seviyeden oluşmaktadır. Kazanım ve temaların taksonomi başmaklarına göre düzenlenmesi, programın son aşaması olan sınav durumu için belirli standartların oluşturulmasına ve testlerin hazırlanması sürecinde programın uygulayıcısı kişilere yol gösterilmesi amacına dayanmaktadır (Yurdabakan, 2012).

Kazanım ve temaların aşama aşama sınırlandırılmasına dair ilk araştırmalar Amerika Birleşik Devletleri'nde Bloom tarafından 1956 senesinde yapılmış olup Bloom Taksonomisi günümüzde özellikle eğitim alanında halen yaygın şekilde kullanılmaktadır. Ancak Bloom Taksonomisine karşı birçok farklı alternatif taksonomi geliştirilmiştir. Bu taksonomilerden en önemli olanlardan birisi de Haladyna taksonomisidir. Haladyna taksonomisini yüksek seviyedeki düşünme becerileri ve yetkinliklerini dikkate alarak tek boyutlu şekilde tasarlamıştır. Bu taksonomide sırası ile anlama, problem çözme, eleştirel düşünme ve yaratıcılık olmak üzere dört basamak bulunmakta olup, taksonomi Bloom sınıflandırması ile benzerlik taşımaktadır. Bloom taksonomisindeki bilgi basamağına Haladyna taksonomisinde yer verilmemiştir. Taksonomideki anlama basamağı, Bloom sınıflamasındaki kavrama basamağı ile problem çözme basamağı uygulama basamağı ile, eleştirel düşünme basamağı ise analiz ve değerlendirme basamağı ile, yaratıcılık basamağı ise sentez basamağıyla örtüşmektedir (Yüksel, 2007). Haladyna taksonomisindeki anlama basamağı Bloom taksonomisindeki hatırlama basamağından daha karmaşık olup öğrenen bireyler gerçekleri, kavram, prensip ve teknikleri tanıyabilmektedir. Problem çözme basamağında öğrenen birey öğrenme amacının farkına varmakta, herhangi bir sorun veya durumla ilgili olarak izlenecek aşamaları belirleyip karşılaşmış olduğu duruma uygulayabilmektedir. Eleştirel düşünme basamağında ise öğrenen birey karşılaştırma, değerlendirme ve analizler yapabilmektedir. Yaratıcılık basamağında ise bilişsel

becerilere yönelik özgün olan biliş yolları üretebilmekte ve bu yolları kullanabilmektedir (Karacaoğlu, 2011).

Haladyna (1997) Taksonomisine göre oluşturan Turizm okuryazarlığı seviyesi kazanım öneri tablosuna ilişkin taslak bir mülakat formu hazırlanmıştır. Haladyna Taksonomisine Göre hazırlanan Turizm okuryazarlığına ilişkin yapılandırılmış görüşme formu, eğitim programları ve öğretimi alanında uzmanlığı olan bir doçent öğretim görevlisi ile turizm alanında uzman bir profesör tarafından ayrıntılı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda, görüşme formu yeniden şekillendirilmiştir Görüşme formu; anlatım, içerik, akıcılık, anlam ve dil hususları dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir.

Akademisyen ve turizm işletmecilerine uygulanacak görüşme formu iki bölümden meydana gelmiştir. İlk bölümde katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin demografik özelliklerini tespiti yönelik ifadeler yer verilmiştir. İkinci kısımda ise yazar tarafından Turizm Okuryazarlığı konusuna ilişkin Haladyna Taksonomisine göre hazırlanmış Turizm Okuryazarlığı (TOY) Seviyesi Kazanım Öneri Tablosu yer almıştır. Haladyna Taksonomisine göre belirtilen seviye ve basamaklara uygun toplam 20 kazanım örneği Turizm Okuryazarlığı (TOY) Seviyesi Kazanım Öneri Tablosunda yazar tarafından belirtilmiştir. Bu örnekten hareketle katılımcılardan Turizm Okuryazarlığı Kazanım basamaklarına uygun en az bir kazanım önerisi yazması beklenilmiştir. Görüşme formuna ilişkin detaylı bilgi aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.5 Haladyna taksonomisine göre hazırlanan turizm okuryazarlığı kazanım önerilerine ilişkin katılımcı görüşme formu

<i>Basamaklar</i>	<i>Turizm okuryazarlığı (Toy) seviyesi</i>	<i>Toy kazanımları(örnek)</i>	<i>Toy kazanımları(öneriler)</i>
1. ANLAMA	Başlangıç Seviyesi	Alt düzey okuryazarlık becerilerini içerir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
1.1. Tanımlama	Başlangıç Seviyesi	1.1.1.Turizm kavramını tanımlar. 1.1.2.Turist kavramını tanımlar.	
1.2.Gösterme	Başlangıç Seviyesi	1.2.1.Yaşadığı ülke/yöre/şehir/ yerdeki turistik çekicilikleri gösterir. 1.2.2.Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerdeki turistik yerleri harita, fotoğraf veya başka görsel araçlar kullanarak gösterir.	

Tablo 3.5'in devamı

<i>Basamaklar</i>	<i>Turizm okuryazarlığı (Toy) seviyesi</i>	<i>Toy kazanımları(örnek)</i>	<i>Toy kazanımları(öneriler)</i>
1.3.Betitleme	Başlangıç Seviyesi	1.3.1.Yaşadığı ülke/yöre/şehri/ yeri betimler. 1.3.2.Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerin turistik özelliklerini betimler.	
1.4.Bulma	Başlangıç Seviyesi	1.4.1 Yön bilgisini kullanarak aradığı yeri haritada bulur. 1.4.2 Belirli bir turistik yerin konumunu harita üzerinde bulur.	
1.5.Ömekleme	Başlangıç Seviyesi	1.5.1 Turizmin yararlarına örnekler verir. 1.5.2 Turizmin ekonomik, kültürel veya sosyal yararlarına dair örnekler verir.	
1.6.Listeleme	Başlangıç Seviyesi	1.6.1 Turizm çeşitlerini sınıflandırır ve listeler. 1.6.2 Turizm özelliklerini sınıflandırır ve listeler.	
2.PROBLEM ÇÖZME	Temel Seviye	Orta düzey okuryazarlık becerilerini içerir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
2.1 Cevaplama	Temel Seviye	2.1.1 Gerçekleştirdiği turizm faaliyeti sonrasında, bu deneyimin kendisine ne gibi katkılarının olduğuna yanıt arar. 2.1.2 Bir turistik yerdeki ziyaretçi yoğunluğunun artmasıyla ilgili bir soruna çözüm önerileri sunar.	
2.2.Hesaplama	Temel Seviye	2.2.1 Yıl içinde katıldığı turizm etkinliklerinin kendi yıllık bütçesi içindeki payını hesaplar. 2.2.2 Bir turistik gezinin maliyetini hesaplayabilir. Bir turistik gezinin maliyetini bütçesiyle karşılaştırabilir	
2.3 Sonuç Çıkarma	Temel Seviye	2.3.1 Katılmış olduğu turizm deneyiminin sonucuna göre sonra yapacağı turizm etkinliklerini planlar. 2.3.2 Belirli bir turistik yerdeki ziyaretçi profiliyle ilgili verileri inceleyerek, o bölgedeki turistik taleplerle ilgili basit çıkarımlarda bulunur.	
2.4 Bulma	Temel Seviye	2.4.1 Kendi bütçesine uygun turizm etkinliklerini araştırıp bulma tutumunu sergiler. 2.4.2 Belirli bir turistik yerin özellikleri hakkında temel bilgileri bulabilir.	
2.5 Keşfetme	Temel Seviye	2.5.1 Katıldığı turizm deneyiminin kendisinde yarattığı değişiklikleri keşfeder. 2.5.2 Belirli bir turistik bölgede yeni bir turistik aktivite veya hizmet keşfeder.	
3.ELEŞTİREL DÜŞÜNME	İleri Seviye	Yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içerir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.

Tablo 3.5'in devamı

<i>Basamaklar</i>	<i>Turizm okuryazarlığı (Toy) seviyesi</i>	<i>Toy kazanımları(örnek)</i>	<i>Toy kazanımları(öneriler)</i>
3.1 Analiz Etme	İleri Seviye	3.1.1 Bir tatil deneyiminin zayıf ve güçlü yanlarını analiz ederek açıklar. 3.1.2 Bir turistik yerin sürdürülebilirlik stratejilerini analiz eder	
3.2 Sınıflama	İleri Seviye	3.2.1.Gitmiş olduğu turizm destinasyonundaki çekicilikleri sınıflandırır. 3.2.2 Farklı turistik faaliyet türlerini sınıflandır	
3.3 Karşılaştırma	İleri Seviye	3.3.1 Turistik ürünü seçerken önceki deneyimleri ile karşılaştırır. 3.3.2 İki farklı turistik yeri avantajları ve dezavantajları açısından karşılaştırır.	
3.4 Ayırt Etme	İleri Seviye	3.4.1 Turizm okuryazarı bireylerin özelliklerini ayırt eder. 3.4.2 Bir turistik etkinliğin sosyal ve kültürel etkilerini ayırt eder	
3.5 Yargılama	İleri Seviye	3.5.1 Katıldığı turizm deneyiminin sonuçlarının beklentilerini ne derece karşıladığını ifade eder. 3.5.2.Bir turistik projenin sürdürülebilirlik açısından etik değerlendirmesini yapar. 3.5.3 Bir turistik projenin toplumsal etkilerini yargılar.	
3.6 İlişkilendirme	İleri Seviye	3.6.1 Güncel olaylar ile yapacağı/yaptığı tatil deneyimini ilişkilendirir. 3.6.2.Turizm endüstrisinin yerel ekonomi, kültür ve çevre üzerindeki etkilerini ilişkilendirir.	
4.YARATICILIK	Uzman Seviyesi	Üst düzey okuryazarlık becerilerini içerir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
4.1 Oluşturma	Uzman Seviyesi	4.1.1 Destinasyon Yönetim Merkezi koordinesinde yöresine uygun güncel bir turizm programı oluşturur. 4.1.2 Bir turizm destinasyonuna ilişkin turistik harita ve rotaları oluşturur.	
4.2 Yaratma	Uzman Seviyesi	4.2.1 Yeni bir turistik ürün yaratır. 4.2.2 Sürdürülebilir turizm ilkelerini içeren bir turistik destinasyon tasarlar.	
4.3 Dizayn Etme	Uzman Seviyesi	4.3.1 Farklı veya çok konteksli bir tatil deneyimi dizayn eder. 4.3.2.Turistik alanların estetik değerlerini artırıcı bir dizayn geliştirir.	

Tablo 3.5'te Haladyna Taksonomisine göre Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosu sunulmuştur.

Araştırmanın ikinci aşamasında çalışma grubu olan turizm ve eğitim bilimleri alanındaki akademisyenler ve turizm işletmecileri ile bireysel olarak yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler ortalama olarak 20-30 dakika arası sürmüştü ve çalışma grubundaki katılımcılardan onay verenlerin görüşmeleri kaydedilmiştir. 2024 Mart

ayının ilk haftasında başlayan görüşmeler 2024 yılı Nisan ayının ortalarına kadar devam etmiştir. Katılımcılar öncelikle görüşme formlarındaki kişisel demografik özellikler bölümünü doldurmuşlar ardından açık uçlu görüşme soruları katılımcılara sözel olarak sorularak yanıtlarının görüşme formuna doldurulması sağlanmıştır. Gönüllülük esasına dayalı olarak katılım sağlanarak süreç tamamlanmıştır.

3.6 Veri Analizi

Araştırmanın birinci aşamasında çalışma grubu olan öğretmenler ile bireysel olarak yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler sonucu elde edilen veriler, metin haline getirilmiştir. Ardından metin çalışma grubundaki katılımcılara verilerek, kayıtların kontrol edilerek doğrulanmış böylece elde edilen verilerin güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği uygulanmıştır. İlk olarak araştırmanın kuramsal yapısı ve görüşmelerden veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuş ve sonrasında veriler düzenlenerek tanımlanmış ve son aşamada ise bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılarak yorumlanması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında çalışma grubu olan turizm ve eğitim bilimleri alanındaki akademisyenler ve turizm işletmecileri ile bireysel olarak yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler sonucu elde edilen veriler, metin haline getirilmiştir. Sonrasında veri analizinin ikinci aşamasına geçilmiş, MAXQDA Pro2020 nitel analiz programı belge sistemine katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerine ait 25 adet görüşme formu aktarılmıştır. Ardından Haladyna Taksonomisi basamakları ve alt temaları MAXQDA Pro2020 programı kod sistemine tanımlanmıştır. Belge sisteminden elde edilen veriler baz alınarak MAXQDA Pro2020 programında Anlama, Problem Çözme, Eleştirel Düşünme ve Yaratıcılık ana başlıkları altındaki alt temalara ilişkin kod başlıkları oluşturularak mevcut bulgulara ulaşılmıştır.

3.7 Etik Kurul Kararları

Bu araştırmanın etik izinleri Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu'nun 11.07.2023 tarih ve 12 karar sayısı

ve 10.01.2024 tarih ve 41 karar sayısında aldığı kararlar doğrultusunda alınmıştır ve yürütülmüştür.

4. BULGULAR

Araştırma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın ilk aşamasının bulguları tabloda sunulmuştur.

4.1 Birinci Aşama Bulgular

4.1.1 Öğretmen Görüşlerine Göre Turizm Okuryazarlığı Görünümü

Öğretmenlere ilk olarak “Size göre Turizm Okuryazarlığı nedir? Turizm Okuryazarlığı hakkında ne biliyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcı öğretmenlerin verdikleri cevaplar tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.1 Birinci soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları

Katılımcı	Verilen Cevap
K1	“Turizm kavramlarını bilme olabilir. Herhangi bir bilgim yok.”
K2	“Turizm Okuryazarlığını ilk defa duyuyorum.”
K3	“Okuryazarlık; araştırma, düşünme, anlamlandırma, ayırt etme, eleştirel düşünme, soru sorma vb. gibi çeşitli becerileri gerektirir. Dolayısıyla turizm okuryazarlığı turizmle ilgili temel kavramları bilme, turizm potansiyeli olan bölgeleri bilme, turizm türlerini bilme, yüksek verimli bir turistik gezinin nasıl yapılacağını bilme ve bunları uygulama, turistlere (özellikle yabancı turistlere) olumlu bir tutum sergileme vb. gibi turizmle ilgili çeşitli bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip olma derecesidir diyebiliriz.”
K4	“Turizm hakkındaki temel kavramları bilme, bu bilgileri doğru yorumlayıp, var olan sistemi daha ileriye götürebilmek için (varsa) sorunlara çözüm üretebilecek bilgi sahibi olmaktır diye düşünüyorum. Turizm okuryazarlığı konusunda bilgi sahibi değilim.”
K5	“Turizm alanındaki etkileşimli ve etkileşimsiz kitle iletişim araçları vasıtası ile tüketilen mesajların doğru okunması ve geniş kitlelere turizm alanında ulaştırılması gereken bilgilerin doğru okunmasıdır. Turizm okuryazarlığı hakkında herhangi bir bilgim yok.”
K6	“Turizmin çevreye sosyal, ekonomik vb. etkileri ile turizmin kalkınmadaki rolü, ülke ekonomisine katkısı ve turizm hakkında asgari bilgiler hakkında bilgi sahibi olmaktır. Daha önce bu kavramı duymamıştım.”
K7	“Bireylerin kendi ilgi ve ihtiyaçlarını tanıması ve turizmle ilgili temel kavramları bilmeleri sonucu turizm planlarını gerçekleştirebilmesidir.”
K8	“Turizm kavramlarını bilme olabilir. Yeterli bir bilgim yok.”
K9	“Turizm okuryazarlığı, turizmin bir bilim dalı olarak ele alınması, turizmin geliştirilmesine ve çeşitlendirilmesine yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Bu bağlamda turizmin daha ilkökul yıllarından başlayarak Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde aktif olarak öğrencilerin kullanımına sunulması ve öğrencilerin turizm okuryazarı olarak yetiştirilmelerinin sağlanması öğrencilerimizin turizme bakış açılarının farklı boyutlar kazanmasına imkân sağlayacaktır.”
K10	“Turizm ile ilgili genel bilgi sahibi olmaktır. Daha önce duymadım.”

Tablo 4.1'in devamı

Katılımcı	Verilen Cevap
K11	<i>“Turizm hakkında güncel bilgileri takip etmektir. Diğer okuryazarlık türlerini duymama rağmen turizm okuryazarlığını duymamıştım.”</i>
K12	<i>“Bana göre bireylerin turizmle ilgili bilgiye ulaşması, anlaması, bunu kullanması için gerekli beceri kapasitesine ulaşması olarak tanımlarım. Turizm okuryazarlığını ilk defa duyuyorum.”</i>
K13	<i>“Turizm okuryazarlığı, turizm metinlerini okuma ve yazma (üretme) becerilerini geliştirme, turizm ve diğer uyaranlarla daha bilinçli ilişki kurma becerisidir.”</i>
K14	<i>“Günümüzde bilgisayara bağlı iletişim araçlarının günlük yaşamda önemli bir yer edinmesiyle birlikte: Turizm sektöründe çalışan kişilerin kendi alanlarıyla ilgili gelişmeleri, değişimler görsel-işitsel ve benzeri unsurlar yardımıyla takip etmeleri, yorumlamaları ve mesleki gelişimlerini sürekli bir şekilde gerçekleştirmeleri. Turizm faaliyetlerinden yararlanacak kişilerin turizm ile ilgili gelişmelerden, faaliyetlerin çeşitliliğinden, hizmetlerden kısa sürede haberdar olup daha kolay araştırma imkânına sahip olmalarıdır.”</i>
K15	<i>“Bana göre Turizm okuryazarlığı turizm sektör ve dallarının kişi veya kurumlarca değerlendirilmesi çeşitlendirilmesi ve kategorize etmesi, bu dallarda faaliyet gösteren turizm alanlarını yorumlaması eleştirmesi ve bilinçlenmesi diyebilirim. Turizm okuryazarlığı hakkında şunları aktarabilirim; Turizmin sadece otel tatilinden ibaret olmadığını bunların örnek: Sağlık turizmi, kış sporları turizmi, dağcılık turizmi ve benzeri şeklinde kategorize ederek bu turizm çeşitleri hakkında yorum yapabilme, eleştirebilme becerisidir”</i>
K16	<i>“Turizmin en basit anlamda ne anlama geldiğinden, turizm etkinlikleri, turizm ekonomisi, turizm sosyal çevre, turizm ulusal kalkınma, doğal çevre, kültürel çevre, koruma, bilgi sahibi olma, paylaşma gibi hususlarda en erken eğitim sürecinden başlayarak hayat boyu devam etmesi gereken becerilerin barındıran birikimi ifade eder.”</i>
K17	<i>“Bana göre Turizm Okuryazarlığı vatandaşı olduğu ülkenin veya dünyanın çeşitli bölgelerinin turizm potansiyeli hakkında bilgi sahibi olma demektir. Bu bağlamda bir kişinin özellikle kendi ülkesindeki deniz, kültür, inanç vb. turizm bölgeleri hakkında yeterli bilgi ve deneyime sahip olmanın önemini fark etmiş olması gerekmektedir.”</i>
K18	<i>“Bu konuda net bir bilgim yok, ancak genel turizm bilgisinin bireysel olarak öğrenilmesi diye düşünüyorum.”</i>

Tablo 4.1’de birinci soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları listelenmiştir.

Katılımcılar *“Turizm Okuryazarlığı nedir?”* sorusuna ilişkin çeşitli tanımlamalar yapmıştır. K1, K3, K4, K6, K7, K8, K10, K12 ve K18 kodlu toplam dokuz katılımcı, *“Turizmle ilgili temel kavramları bilme”* ve *Turizm ile ilgili genel bilgi sahibi olmaktır”* şeklinde ifade etmiştir. Bu görüşler katılımcıların bahsettikleri görüşler arasında ilk sırada gelmesi açısından önem arz etmektedir.

Bununla birlikte K5 kodlu katılımcı, *Turizm alanındaki etkileşimli ve etkileşimsiz kitle iletişim araçları vasıtası ile tüketilen mesajların doğru okunması ve geniş kitlelere turizm alanında ulaştırılması gereken bilgilerin doğru okunmasıdır.”* şeklinde belirtmiştir. Bu görüşe benzer şekilde K14 kodlu katılımcı *“Günümüzde bilgisayara bağlı iletişim araçlarının günlük yaşamda önemli bir yer edinmesiyle birlikte turizm*

sektöründeki kişilerin kendi alanlarıyla ilgili gelişmeleri, değişmeler görsel-işitsel unsurlar yardımıyla takip etmeli, yorumlamaları ve mesleki gelişimlerini sürekli bir şekilde gerçekleştirmeleri” şeklinde cevap vererek, K5 kodlu katılımcı gibi kitle iletişim araçlarına vurgu yapmıştır. Bunun yanında K9 kodlu katılımcı, “Turizm okuryazarlığı, turizmin bir bilim dalı olarak ele alınması, turizmin geliştirilmesine ve çeşitlendirilmesine yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Turizmin bir bilim dalı olarak ele alınmasına dikkat çekerken,” K11, “Turizm hakkında güncel bilgileri takip etmektir” K13, “Turizm okuryazarlığı, turizm metinlerini okuma ve yazma (üretme) becerilerini geliştirme, turizm ve diğer uyananlarla daha bilinçli ilişki kurma becerisidir.” K15, “Bana göre Turizm okuryazarlığı turizm sektör ve dallarının kişi veya kurumlarca değerlendirilmesi çeşitlendirilmesi ve kategorize etmesi, bu dallarda faaliyet gösteren turizm alanlarını yorumlaması eleştirmesi ve bilinçlenmesi diyebilirim.” K16, “Turizmin en basit anlamda ne anlama geldiğinden, turizm etkinlikleri, turizm ekonomi, turizm sosyal çevre, turizm ulusal kalkınma, doğal çevre, kültürel çevre, koruma, bilgi sahibi olma, paylaşma gibi hususlarda en erken eğitim sürecinden başlayarak hayat boyu devam etmesi gereken becerilerin barındıran birikimi ifade eder.” şeklinde ifade ederken K17 kodlu katılımcı ise “Bana göre Turizm Okuryazarlığı vatandaşı olduğu ülkenin veya dünyanın çeşitli bölgelerinin turizm potansiyeli hakkında bilgi sahibi olma demektir. Bu bağlamda bir kişinin özellikle kendi ülkesindeki deniz, kültür, inanç vb. turizm bölgeleri hakkında yeterli bilgi ve deneyime sahip olmanın önemini fark etmiş olması gerekmektedir.” cevabıyla turizm okuryazarlığı ile farkındalık ilişkisine odaklanmıştır.

“Turizm Okuryazarlığı hakkında ne biliyorsunuz?” sorusuna ilişkin ise K1 kodlu katılımcı “Herhangi bir bilğim yok.”, K2 ve K12, “Turizm Okuryazarlığını ilk defa duyuyorum.”, K4, “Turizm okuryazarlığı konusunda bilgi sahibi değilim.” K5, “Turizm okuryazarlığı hakkında herhangi bir bilğim yok.” K6, “Daha önce bu kavramı duymamıştım.” K8, “Yeterli bir bilğim yok.” K10, “Daha önce duymadım.” K11, “Diğer okuryazarlık türlerini duymama rağmen turizm okuryazarlığını duymamıştım.” K18, “Bu konuda net bir bilğim yok,” şeklinde ifade etmiştir.

K1, K2, K4, K5, K6, K8, K10, K11, K12 ve K18 kodlu, toplam on katılımcının birbirine yakın ve aynı hususlara değinmiştir. Bu durum öğretmenlerin turizm

okuryazarlığı konusunda yeterli bilgisinin olmadığını hatta bu kavramı ilk defa duyduklarını göstermektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli bilgilerinin bulunmadığı çıkarımı yapılabilir.

Ancak K3 ve K15 kodlu iki katılımcı ise turizm okuryazarlığı ile ilgili neler bildiklerini ifade etmiştir. K3 “*Turizm okuryazarlığı, turizmle ilgili temel kavramları bilme, turizm potansiyeli olan bölgeleri bilme, turizm türlerini bilme, yüksek verimli bir turistik gezinin nasıl yapılacağını bilme ve bunları uygulama, turistlere (özellikle yabancı turistlere) olumlu bir tutum sergileme ve benzeri gibi turizmle ilgili çeşitli bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip olma derecesidir diyebiliriz.*” şeklinde belirtirken, K15 kodlu katılımcı ise “*Turizm okuryazarlığı hakkında şunları aktarabilirim; Turizmin sadece otel tatilinden ibaret olmadığını bunların örnek olarak; sağlık turizmi, kış sporları turizmi, dağcılık turizmi ve benzeri şeklinde kategorize ederek bu turizm çeşitleri hakkında yorum yapabilme, eleştirebilme becerisidir.*” şeklinde ifade ederken turizm çeşitlerine odaklanmıştır.

4.1.2 Turizm Okuryazarlığına Sahip Olan Bir Bireyde Bulunan Özellikler

Öğretmenlere ikinci olarak “*Size göre Turizm Okuryazarlığına sahip olan bir bireyde bulunan özellikler nelerdir?*” sorusu sorulmuştur. Katılımcı öğretmenlerin verdikleri cevaplar tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.2 İkinci soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları

Katılımcı	Verilen Cevap
K1	“İlgi ve merak.”
K2	“Çevreye duyarlı, meraklı ve araştırmacı.”
K3	“Turizmin temel kavramları hakkında bilgi sahibi olmak. Turizm hakkında yakın çevresi başta olmak üzere- bilgi sahibi olmak. Turistlere olumlu tutum sergilemek. Olumlu ve olumsuz turistik uyarıcıların farkında olmak ve bunları ayırt edebilmek. Turizmle ilgili yayınları takip etmek. Turizmin diğer disiplinlerle ilişkisinin farkında olmak.”
K4	“Yenilikçi okuryazarlık türlerini düşünerek cevap verecek olursak; araştıran, üreten, yorum yeteneği olan, stratejik düşünebilen, yenilikçi olmalıdır.”
K5	“1-Sorgulama 2-Bilgiyi düzenleme 3-Eleştirel düşünme.”
K6	“Yakın çevresinden başlayarak ülkemizin turistik yeleri, turizm potansiyeli, turizmin insanın sosyal ve kültürel gelişimine nasıl katkı sağlayacağını farkında olur. Turizmle ilgili tarih doğal ve kültürel mekânların nasıl korunacağı, gelecek kuşaklara nasıl aktarılması gerektiği, buralar gezilirken nasıl bir yol izlenmesi gerektiği hakkında bilgilere sahiptir.”

Tablo 4.2'nin devamı

Katılımcı	Verilen Cevap
K7	<i>"Kendi ilgi alanlarını tanıma, Araştırmacı olma. Maddi yeterlilik."</i>
K8	<i>"İyi bir gözlemci olması, bulunduğu ortama ayak uydurabilmesidir. Deneyimlerini kâğıda aktarabilmesidir."</i>
K9	<i>"Turizm okuryazarlığına sahip bir birey; turizm tüm bileşenleri ile inceleyen ve irdeleyen birey olarak değerlendiriyorum."</i>
K10	<i>"Teknoloji bilgisi, araştırmacı, meraklı, ilgili."</i>
K11	<i>"Uygun turizm fırsatlarını takip eden, bilinçli turizm yapan bireyler."</i>
K12	<i>"Böyle bir birey turizmin ne olduğunu, turizmi etkileyen faktörleri, turizm için yapılması gerekli yatırımları, turizm çeşitlerini, turizmdeki yerimizi, turizmin ekonomideki yerin iv önemini bilir. Turizmin yapılması ve sürdürülebilmesi için kültür oluşturmaya yardımcı olur."</i>
K13	<i>"Daha dikkatli, ilgili ve seçici olurlar. Merak edip, görünmeyeni görürler."</i>
K14	<i>"Bilgisayara bağlı iletişim araçlarını etkin bir şekilde kullanmak." Değişim ve gelişimlere açık olmak, Mesleki yeterliliklerini artırmak, Analiz, değerlendirme ve yorum yapmak."</i>
K15	<i>"Bana göre Turizm Okuryazarlığına sahip olan bir bireyde bulunan özellikler; Yorum yapabilen Eleştirebilen Anlam katabilen, Çeşitlendirebilen, Empati becerisi gelişmiş Yaratıcı bir biçimde davranabilen Sorunları ciddiye alan Çözüm odaklı olabilen, özelliklerde olmalıdır birey."</i>
K16	<i>"Çevresine, doğaya ilgili, özellikle tarihi ve kültürel alanların korunması, tanıtılmasına katkı sağlayan."</i>
K17	<i>"Çevresinde olup bitenlere karşı ilgili olmak, meraklı olmak, belli bir farkındalık düzeyine sahip olmak, doğayı sevmeye ve koruma anlamında bilinçli olmak diyebilirim."</i>
K18	<i>"Bilinçli turizm yapan, turizm hakkında güncel haberlere ulaşabilen bireyler olarak düşünüyorum."</i>

Tablo 4. 2’de ikinci soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları listelenmiştir.

Katılımcılar “*“Turizm Okuryazarlığına sahip olan bir bireyde bulunan özellikler nelerdir?”* sorusuna ilişkin çeşitli tanımlamalar yapmıştır. K1, K3, K4, K6, K7, K10, K16 ve K17 kodlu toplam sekiz katılımcı, “*İlgi*” şeklinde ifade ederken turizm ile ilgili olmaya vurgu yapmışlardır. Bu görüş katılımcıların bahsettikleri görüşler arasında ilk sırada gelmesi açısından önem arz etmektedir. K1, K2, K10, K13 ve K13 kodlu toplam beş katılımcı, “*merak*” şeklinde ifade ederken turizme merak duymaya vurgu yapmışlardır. Bu görüş katılımcıların bahsettikleri görüşler arasında ikinci sırada gelmektedir.

Bunun yanında K3 kodlu katılımcı, “*Turizmin temel kavramları hakkında bilgi sahibi olmak, Turizm hakkında yakın çevresi başta olmak üzere bilgi sahibi olmak. Turistlere*

*olumlu tutum sergilemek. Olumlu ve olumsuz turistik uyarıcıların farkında olmak ve bunları ayırt edebilmek. Turizmle ilgili yayınları takip etmek. Turizmin diğer disiplinlerle ilişkisinin farkında olmak.” şeklinde ifade ederken, K4 kodlu katılımcı, “Yenilikçi okuryazarlık türlerini düşünerek cevap verecek olursak; araştıran, üreten, yorum yeteneği olan, stratejik düşünebilen, yenilikçi olmalıdır.” cevabıyla yenilikçi olmaya dikkat çekmiştir. K5 kodlu katılımcı, *Sorgulama, Bilgiyi düzenleme, Eleştirel düşünme.*” şeklinde ifade etmiştir.*

K6 kodlu katılımcı, *“Yakın çevresinden başlayarak ülkemizin turistik yeleri, turizm potansiyeli, turizmin insanın sosyal ve kültürel gelişimine nasıl katkı sağlayacağını farkında olur. Turizmle ilgili tarih doğal ve kültürel mekânların nasıl korunacağı, gelecek kuşaklara nasıl aktarılması gerektiği, buralar gezilirken nasıl bir yol izlenmesi gerektiği hakkında bilgilere sahiptir.”* şeklinde ifade ederken, K7 kodlu katılımcı, *“Kendi ilgi alanlarını tanıma, araştırmacı olma ve maddi yeterlilik.”* şeklindeki yanıtıyla maddi yeterliliğe vurgu yapmıştır. K8 kodlu katılımcı ise, *“İyi bir gözlemci olması, bulunduğu ortama ayak uydurabilmesidir. Deneyimlerini kâğıda aktarabilmesidir.”* yanıtıyla gözlemci olmayı vurgulamıştır. K9 kodlu katılımcı, *“Turizm okuryazarlığına sahip bir birey; turizm tüm bileşenleri ile inceleyen ve irdeleyen birey olarak değerlendiriyorum.”* şeklinde ifade etmiş, K11 kodlu katılımcı, *“Uygun turizm fırsatlarını takip eden, bilinçli turizm yapan bireyler.”* şeklinde ifade etmiş.” K11’e benzer şekilde K18 kodlu katılımcı, *“Bilinçli turizm yapan, turizm hakkında güncel haberlere ulaşabilen bireyler olarak düşünüyorum.”* şeklinde ifade ederken *“bilinçli turizm”* konusuna vurgu yapmışlardır. K10 kodlu katılımcı, *“Teknoloji bilgisi, araştırmacı, meraklı, ilgili”* şeklinde ifade etmiş, K10 kodlu katılımcıya benzer olarak K14 kodlu katılımcı, *Bilgisayara bağlı iletişim araçlarını etkin bir şekilde kullanmak., Değişim ve gelişimlere açık olmak, Mesleki yeterliliklerini artırmak, Analiz, değerlendirme ve yorum yapmak* şeklindeki yanıtıyla teknoloji bilgisine odaklanmıştır.

K12 kodlu katılımcı, *“Böyle bir birey turizmin ne olduğunu, turizmi etkileyen faktörleri, turizm için yapılması gerekli yatırımları, turizm çeşitlerini, turizmdeki yerimizi, turizmin ekonomideki yerin iv önemini bilir. Turizmin yapılması ve sürdürülebilmesi için kültür oluşturmaya yardımcı olur.”* şeklinde ifade etmiş, K13

kodlu katılımcı, “Daha dikkatli, ilgili ve seçici olurlar. Merak edip, görünmeyeni görürler.” şeklinde ifade etmiş, K15 kodlu katılımcı, “Bana göre Turizm Okuryazarlığına sahip olan bir bireyde bulunan özellikler; Yorum yapabilen, Eleştirebilen, Anlam katabilen, Çeşitlendirebilen, Empati becerisi gelişmiş, Yaratıcı bir biçimde davranabilen, Sorunları ciddiye alan, Çözüm odaklı olabilen, özelliklerde olmalıdır birey.” şeklinde ifade etmiştir. K16 kodlu katılımcı “Çevresine, doğaya ilgili, özellikle tarihi ve kültürel alanların korunması, tanıtılmasına katkı sağlayan” şeklinde ifade etmiş iken; K16 kodlu katılımcıya benzer şekilde K17 kodlu katılımcı, “Çevresinde olup bitenlere karşı ilgili olmak, meraklı olmak, belli bir farkındalık düzeyine sahip olmak, doğayı sevmek ve koruma anlamında bilinçli olmak diyebilirim.” şeklinde ifade ederken “çevreye duyarlılık” konusuna vurgu yapmışlardır.

4.1.3 Turizm Okuryazarlığına Sahip Bireyler Yetiştirmede Eğitim Sisteminin Rolü

Öğretmenlere üçüncü soru olarak “Size göre Turizm Okuryazarlığına sahip bireyler yetiştirmede eğitim sisteminin rolü nedir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcı öğretmenlerin verdikleri cevaplar tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.3 Üçüncü soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları

Katılımcı	Verilen Cevap
K1	“Genel turizm bilgisi kazandırmıştır.”
K2	“Turizm bilgisi kazandırma.”
K3	“Turizm bölümleri dışında turizm dersi bulunmadığından bu açık eğitim sistemimizde çeşitli disiplinler aracılığı ile sağlanmaktadır. Örneğin ortaöğretimde coğrafya, özellikle de beşeri ve ekonomik coğrafya ve tarih gibi derslerle; ilköğretimde ise hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve yurttaşlık gibi derslerde yer alan bazı kazanımlarla turizm konularına değinilmektedir. Tabii ayrı bir ders bulunmaması turizm okuryazarlığı açısından bir dezavantaj teşkil etmektedir”
K4	“Turizm yönünden oldukça avantajlı bir coğrafyaya sahip olduğumuzu göz önünde bulundurursak Turizm okuryazarlığı konusunda eğitimlerle bilinçli bireyler yetiştirmemiz ülkemizin sosyoekonomik açıdan daha da ilerlemesini sağlayacaktır.”
K5	“Turizm bilgisi, yöresel kültür ve toplumsal ahlakın olduğu dengeli bir kişilik yapısına uygun karakterde bireylerin yetiştirilmesini amaç edinmelidir. Bu bağlamda sadece genel bilgilerin verildiği kültürel ve sosyal değerlere saygılı bireylerin yetiştirmesini sadece program üstünde görüyoruz.”
K6	“İnsanın doğası gereği sürekli değişim ve gelişim içerisinde. İnsan yaşamı boyunca turizm faaliyetine mutlaka katılır. Ya da çevresindeki tarihi, kültürel ve turistik özelliklere sahip mekânları, yerleri gezer ve bilir. Turizm okuryazarlığı eğitimi daha ilköğretim hatta okulöncesi dönemde alan bireylerin bu konularda da bilinçli hareket edebileceği, turistik alanların korunması ve ülke ekonomisine nasıl katkı sağladığı konusunda kendi bilinçlenir, çevresini bilinçlendirir.”

Tablo 4.3'ün devamı

Katılımcı	Verilen Cevap
K7	<i>“Eğitim sistemi bireylerin ilgi alanlarının oluşmasında birinci derecede etkilidir. Eğitim sistemi içinde insanlar kendilerini tanır, bilinç kazanır. Öz güven edinir İlgi alanlarının farkına varır.”</i>
K8	<i>“Tarihi ve turistik yerlere merak uyandırıp, genel turizm bilgi kazandırarak, gezi düzenlenmesidir.”</i>
K9	<i>“Eğitim sisteminde turizm okuryazarlığına sahip bireylerin yetiştirilmesi turizme farklı bir bakış açısı ve turizm faaliyetlerinin artışına da katkı sağlayacaktır.”</i>
K10	<i>“Turizm bilinç kazandırmada önemli bir rol oynamaktadır.”</i>
K11	<i>“Turizm temel kavramlarının derslerle ilişkilendirilmesinin, oldukça önemli olduğunu düşünüyorum.”</i>
K12	<i>“Aslında küçük yaşlardan itibaren verilmesi gerekir. Ortaokullarda seçmeli ders olarak okutulabilir. Özellikle yöresel bilgiye yönelik müfredat programı uygulanmalıdır. Özelde bir ürün veya bir yer anlatılır ve bilinç kazandırılırsa diğer sektörlerde bundan faydalanacaktır.”</i>
K13	<i>“Temel bilinçlendirme konusunda mutlaka eğitim verilmeli.”</i>
K14	<i>“Üniversitelerde böyle bir eğitimin verilip verilmediği konusunda bir bilgiye sahip değilim.”</i>
K15	<i>“Bana göre eğitim sisteminin buradaki rolü bireyi yaratıcı düşünmeye ve farklı açıdan bakabilme yeteneğine, özellikle aynaya tersten bakabilme yeteneğini geliştirmelidir.”</i>
K16	<i>“İlkokulla beraber ayrı bir ders ya da konu ve ünitelere ilişkilendirilmiş etkinlikler şeklinde başlanmalı. Ortaokul, lise ve üniversitelerde yoğunluğu farklı (alan ve bölüme göre) olarak devam edilmeli.”</i>
K17	<i>“İlköğretimden başlamak üzere ilk etapta ülkemizde sonra da dünyanın çeşitli yerlerinde var olan tarihi, turistik mekânların öğrencilerimize öğretilmesi gerekir. Bu bir ders olarak yapılabileceği gibi çeşitli derslerin konuları içerisine belli bir plan dâhilinde yerleştirilebilir. Turizm Otelcilik liseleri daha işlevsel hale getirebilir. Bu okulların uygulama otelleri öğrencilerimizin gelişimine daha fazla katkı sağlayabilecek mekânlar haline getirilmelidir. Eğitimde fırsat eşitliği bağlamında ülkemizin her bölgesinden öğrencilerimiz daha önceden belirlenmiş nesnel kriterler doğrultusunda ücretsiz veya düşük ücretlerle ülke içi ve yurt dışı gezilerine daha çok çıkarılabilir. .”</i>
K18	<i>“Okullarda genel turizm ile bilgiler verilmekte, ilgili derslerin bu konuda bilgi sahibi olmada oldukça önemli olduğunu düşünüyorum.”</i>

Tablo 4.3'te üçüncü soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları listelenmiştir.

Katılımcılar, *“Turizm Okuryazarlığına sahip bireyler yetiştirmede eğitim sisteminin rolü nedir?”* sorusuna ilişkin çeşitli tanımlamalar yapmıştır. K1, K2, K4, K7, K8, K10, K11, K12, K3 ve K17 kodlu toplam on katılımcı, *“Genel turizm bilgisi ve turizm bilinci kazandırmaktır”* şeklinde ifade ederken eğitim sisteminin turizm bilinci kazandırmada ve genel turizm bilgisi vermede rolü olduğuna vurgu yapmışlardır. Bu görüş katılımcıların bahsettikleri görüşler arasında ilk sırada gelmesi açısından önem taşımaktadır. Bunun yanında K3 kodlu katılımcı *“Turizm bölümleri dışında turizm dersi bulunmadığından bu açık eğitim sistemimizde çeşitli disiplinler aracılığı ile sağlanmaktadır. Örneğin ortaöğretimde coğrafya, özellikle de beşeri ve ekonomik coğrafya ve tarih gibi derslerle; ilköğretimde ise hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve*

yurttaşlık gibi derslerde yer alan bazı kazanımlarla turizm konularına değinilmektedir. Tabii ayrı bir ders bulunmaması turizm okuryazarlığı açısından bir dezavantaj teşkil etmektedir” ifadesiyle turizm dersinin bulunmadığına dikkat çekmiştir.

K9 kodlu katılımcı “Eğitim sisteminde turizm okuryazarlığına sahip bireylerin yetiştirilmesi turizme farklı bir bakış açısı ve turizm faaliyetlerinin artışına da katkı sağlayacaktır.” şeklinde ifade etmiş, K14, “Üniversitelerde böyle bir eğitimin verilip verilmediği konusunda bir bilgiye sahip değilim.” şeklinde ifade etmiş, K15, “Bana göre eğitim sisteminin buradaki rolü bireyi yaratıcı düşünmeye ve farklı açıdan bakabilme yeteneğine, özellikle aynaya tersten bakabilme yeteneğini geliştirmelidir.” şeklindeki ifadesiyle eğitimin yaratıcı düşünmedeki rolüne vurgu yapmıştır. K18 kodlu katılımcı ise İlköğretimden başlamak üzere ilk etapta ülkemizde sonra da dünyanın çeşitli yerlerinde var olan tarihi, turistik mekânların öğrencilerimize öğretilmesi gerekir.” ifadesiyle tarihi, turistik mekânların öğrencilere öğretilmesine odaklanmıştır.

4.1.4 Okul Yaşamı Boyunca Alınan Eğitimin Turizm Okuryazarı Bir Birey Olmadaki Katkısı

Öğretmenlere dördüncü soru olarak “Sizin okul yaşamınız boyunca aldığınız eğitimin Turizm Okuryazarı bir birey olmadaki katkısı nedir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcı öğretmenlerin verdikleri cevaplar tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.4 Dördüncü soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları

Katılımcı	Verilen Cevap
K1	“Genel turizm bilgisi kazandırmıştır.
K2	“Yetersiz düzeydedir.”
K3	“Doğrudan bir ders bulunmadığından turizm konusunda edindiğim bilgilerin bir kısmı bireysel çabalarımın araştırılmalarımın doğmuştur.”
K4	“Coğrafya derslerimiz ve Edebiyattaki yazıtlarımız bizlere sahip olduğumuz coğrafyanın avantajlarını ve güzelliklerini göstermiştir hep.”
K5	“Tarihi ve turistik bölge ve bilgilerin öğretilmesinin ötesine geçmemiştir.”
K6	“Üniversite son sınıfta turizm ve çevre dersi aldım. Sayın Muharrem AVCI hocamızdan. Turizme bakış açımız değişti. Turizm kültürü, çevreyi tetikler. Bu olumlu etki hayatımın her süresinde etkili oldu.”
K7	“Turizm seyahatlerimde, seçimlerimde etkili olmuştur.”

Tablo 4.4'ün devamı

Katılımcı	Verilen Cevap
K8	<i>“İlk ve ortaokul seviyesinde öncelikle yurdumuzun tarihi ve turistik yerleri hakkında bilgi sahibi oldum. Üniversite seviyesinde ise bu yerleri görme ve bilgilerimi pekiştirme imkânım oldu.”</i>
K9	<i>“Okul yıllarımızda aldığımız eğitimde bizler turizmi bilgi boyutunda öğrendik. Şimdi ise öğrencilerimiz turizm faaliyetlerini hem bilgi, hem görsel destekli hem de alanda gezi çalışmaları ile daha ayrıntılı olarak kalıcı öğrenme sağlanmaktadır. Bu durum aslında turizm okuryazarlığının da kapılarını aralamaktadır.”</i>
K10	<i>“Genel kültür düzeyinde kalmıştır.”</i>
K11	<i>“Turizm okuryazarlığı konusunda aldığım bir eğitim yok.”</i>
K12	<i>“Direk bir etkisi olmadı. Böyle bir müfredat görmedim. İlkokuldaki birkaç turizm hakkındaki bilgiden başka.”</i>
K13	<i>“İlgi oluşturmaz.”</i>
K14	<i>“Okuduğum bölümle ilgili böyle bir eğitim almadım.”</i>
K15	<i>“Aldığım eğitim turizm odaklı bir eğitim sistemi olduğu için, bu sektörde ve alanda yıllarca çalışan insanlar ile birlikte çalışma imkanı bulabilmem ve hali hazırda turizm alanında öğrenci yetiştirmemden kaynaklı olarak bu alanda birçok yorum yapabilme öğrendiklerimi bir sonraki nesillere aktarma ve onlara karşılaştıkları durumlar ile nasıl başa çıkabileceklerini nasıl empati yapabileceklerini öğretebilmemi sağlamıştır.”</i>
K16	<i>“Çevreye doğal ve kültürel mirasımızın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda daha bilinçli olmam.”</i>
K17	<i>“Okul yaşantımın bu anlamda bana çok fazla bir katkı sağladığını söylemem. Buna rağmen özellikle Kastamonu ili içinde görülmesi gereken bazı yerlere geziler düzenlendiğini ve buna katıldığımı belirtmeliyim. Benim dönemimde şimdi olduğu gibi yurt dışına gitme imkânı olmadığı gibi il dışı gezi imkânları da oldukça kısıtlı idi. Bu nedenle benim Türkiye içinde yaptığım geziler ve görme imkanı bulduğum tarihi, turistik yerler daha çok üniversite hayatımda ve özellikle de meslek hayatımın getirmiş olduğu imkan ve durumlardan dolayı oldu.”</i>
K18	<i>“Turizm okuryazarlığı konusunda aldığım bir eğitim yok.”</i>

Tablo 4.4'te dördüncü soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları listelenmiştir.

Katılımcılar, “Sizin okul yaşamınız boyunca aldığınız eğitimin turizm okuryazarı bir birey olmadaki katkısı nedir?” sorusuna ilişkin çeşitli tanımlamalar yapmıştır. K1, K2, K3, K10, K11, K12, K14, K17 ve K18 kodlu toplam dokuz katılımcı, “Genel kültür düzeyinde kalmıştır, “Yetersiz düzeydedir.”. “Turizm okuryazarlığı konusunda aldığım bir eğitim yok.” şeklinde ifade ederken okul yaşamını boyunca alınan eğitimin genel kültür düzeyinde kaldığını, yetersiz olduğunu belirtmişler, hatta bazı katılımcılar, turizm okuryazarlığı konusunda bir eğitim almadıklarını ifade etmiştir. Toplam dokuz katılımcının birbirine yakın ve aynı hususlara değinmiştir. Bu durum öğretmenlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli eğitim almadıklarını göstermektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin okum yaşamları boyunca aldıkları eğitimlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli düzeyde katkı sağlamadığı çıkarımı yapılabilir. Bunun yanında K5 kodlu katılımcı “Tarihi ve turistik bölge ve bilgilerin öğretilmesinin ötesine geçmemiştir.” ifadesiyle bu durumu desteklemiştir.

Ancak K15 kodlu katılımcı, “Aldığım eğitim turizm odaklı bir eğitim sistemi olduğu için, bu sektörde ve alanda yıllarca çalışan insanlar ile birlikte çalışma imkanı bulabilmem ve hali hazırda turizm alanında öğrenci yetiştirmemden kaynaklı olarak bu alanda birçok yorum yapabilme öğrendiklerimi bir sonraki nesillere aktarma ve onlara karşılaştıkları durumlar ile nasıl başa çıkabileceklerini nasıl empati yapabileceklerini öğretebilmemi sağlamıştır.” şeklindeki ifadesiyle turizm alanında eğitim aldığını, aldığı eğitim sonucu, bu sektördeki insanlarla birlikte çalıştığını vurgulamış, empati kavramına dikkat çekmiştir.

4.1.5 Turizm Okuryazarlığına Sahip Bir Bireyin Yetişmesinde Etkili Olan Faktörler

Öğretmenlere beşinci soru olarak “Size göre Turizm Okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde etkili olan faktörler nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcı öğretmenlerin yanıtları tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.5 Beşinci soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları

Katılımcı	Verilen Cevap
K1	“Eğitim, çevre, ilgi.”
K2	“Maddi imkânlar ve çevre.”
K3	“Aile, çevre, eğitim.”
K4	“Çevre en önemli faktör bu konuda sanırım. Çevreyi gözlemleyip doğru yorumlayınca ihtiyaçlar ve diğer önerileri düşünebilecek bir öngörüye de sahip olmalı birey.”
K5	“Eğitim sonucu, 1-Bulunduğu coğrafyayı sahiplenme. 2-Tarihi ve kültürel bileşenlerin iyi kavratılması.”
K6	“Başta eğitim, bireyin yetiştiği ve sahip olduğu ailenin sosyal kültürel durumu, yaşadığı çevre. Çevresine duyarlı, ülkesinin geleceği konusunda endişe ve fikir sahibi olması.”
K7	“Aile, yetiştiği çevre, okuldaki eğitim, maddi imkânlar.”
K8	“Eğitim, ilgi, merak, araştırmacı ruh ve çevre. Maddiyat”
K9	“Eğitim, öğretim programları(müfredat) Çevre imkânları ve fırsat eşitliği Öğretmenlerin ilgileri ve bakış açısı Gezi ve gözlem faaliyetlerine yeteri kadar zaman ayrılması Okul dışı öğrenme etkinlikleri. Ailenin ilgisi ve maddi imkânı”
K10	“Aile, okul, çevre, maddi imkânlar.”
K11	“Bireyin coğrafya eğitimlerinin ve tarih bilgilerinin faydalı olacağını düşünüyorum.”
K12	“Küçük yaşlardaki eğitim ve çevresel faktörler bireyin yetişmesinde önemlidir.”
K13	“Seyahat imkânı, okul eğitimi, geziler, aile,”
K14	“Eğitimdeki teknolojik gelişmeler Hizmet standartlarının artırılması ihtiyacı Turizm faaliyetlerinin çeşitliliğinin artması Daha iyi hizmet verme ve verilen hizmetten daha iyi yararlanma ihtiyacı Kalite standartlarını artırmak.”

Tablo 4.5'in devamı

Katılımcı	Verilen Cevap
K15	<i>"Bu özelliklere sahip bir birey yetişmesinde en önemli faktör bana göre turizmin en alt yapısından başlayarak en üst kademesine gelene kadar bu sektördeki her alanda faaliyet göstermesi, eğitimi alabilmesi ve birebir olarak işleyişin içinde yetişmiş olması gerekmektedir,"</i>
K16	<i>"Eğitim en önemli faktör. Diğerleri; ailenin turizm faaliyetlerine ayırdığı bütçe, çevre ve tarih duyarlılığı gibi faktörlerde etkili. Gelir ile turizm etkinlikleri arasında bağlantı olduğunu da düşünüyorum."</i>
K17	<i>"Bireyin ebeveyninin bu anlamda yeterliliği ve tarihi, turistik yerleri gezme, ziyaret etme faaliyetlerinden hoşlanması ve bunun için yeterli maddi olanaklara sahip olmaları. Kişinin kendisinin bu anlamda ilgili ve meraklı olması. Öğrenim gördüğü okullarda gerçekleşen gezi faaliyetlerine katılma oranı. Ülke içi ve yurt dışında yer alan görülmeye değer yerlerle ilgili medya aracılığı ile edindiği bilgi birikimi."</i>
K18	<i>"Turizm Okuryazarlığına sahip olan bir bireyin yetişmesinde etkili olan faktörler, bireyin turizm hakkındaki coğrafya eğitimiyle ön bilgisi olabilir diye düşünüyorum."</i>

Tablo 4.5'te beşinci soruya ilişkin katılımcı öğretmen cevapları listelenmiştir.

Katılımcılar, *"Turizm Okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde etkili olan faktörler nelerdir?"* sorusuna ilişkin çeşitli faktörlerden bahsetmişlerdir. K1, K3, K5, K6, K7, K18, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17 ve K18 kodlu toplam on beş katılımcı, *"eğitim"* şeklinde ifade ederken, turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde eğitim faktörüne dikkat çekmişlerdir. Toplam on beş katılımcının birbirine yakın ve aynı hususlara değinmiştir. Bu durum öğretmenlerin turizm okuryazarlığına sahip yeterli eğitim almadıklarını göstermektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde eğitimi en önemli faktör olarak gördükleri çıkarımı yapılabilir. Bu durumu K12, *Küçük yaşlardaki eğitim ve çevresel faktörler bireyin yetişmesinde önemlidir* ifadesiyle belirtmiş ve küçük yaşlardaki turizm eğitimine ve çevresel faktörlere dikkat çekmiştir. K12 kodlu katılımcıyı destekler nitelikte, K1, K3, K5, K6, K7, K18, K9, K10 ve K11 kodlu toplam on katılımcı, turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde çevre faktörüne dikkat çekmişlerdir.

Bunun yanında K2, K7, K9, K10, K13 ve K16 kodlu toplam altı katılımcı, turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde aile faktörüne dikkat çekmişlerdir. K16 kodlu katılımcı *"Ailenin turizm faaliyetlerine ayırdığı bütçe, çevre ve tarih duyarlılığı gibi faktörlerde etkili. Gelir ile turizm etkinlikleri arasında bağlantı olduğunu da düşünüyorum."* ifadesiyle bütçe ve maddi imkânlarla da dikkat

çekmiş, gelir ile turizm etkinlikleri arasında bağlantı olduğunu vurgulamıştır. K16 kodlu katılımcıyı destekler şekilde, K2, K7, K8, K9, K10 ve K17 kodlu, toplam altı katılımcı turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde maddi imkânlar faktörüne dikkat çekmişlerdir. K17 kodlu katılımcı, *Bireyin ebeveyninin bu anlamda yeterliliği ve tarihi, turistik yerleri gezme, ziyaret etme faaliyetlerinden hoşlanması ve bunun için yeterli maddi olanaklara sahip olmaları* şeklindeki ifadesiyle maddi olanaklara odaklanmıştır. Sonuç olarak turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde ; eğitim, çevre, aile ve maddi imkân faktörleri yanında ilgi, merak, araştırmacı ruh, bulunduğu coğrafyayı sahiplenme, tarihi ve kültürel bileşenlerin iyi kavratılması, fırsat eşitliği, öğretmenlerin ilgileri ve bakış açısı, gezi ve gözlem faaliyetlerine yeteri kadar zaman ayrılması, okul dışı öğrenme etkinlikleri, eğitimdeki teknolojik gelişmeler, hizmet standartlarının artırılması ihtiyacı, turizm faaliyetlerinin çeşitliliğinin artması, daha iyi hizmet verme ve verilen hizmetten daha iyi yararlanma ihtiyacı ve kalite standartlarını artırmak faktörlerinin önem taşıdığı görülmektedir.

4.1.6 Turizm Okuryazarlığını Geliştirmek İçin Öneriler

Öğretmenlere altıncı soru olarak “*Turizm Okuryazarlığını geliştirmek için önerileriniz nelerdir?*” sorusu sorulmuştur. Katılımcı öğretmenlerin yanıtları tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.6 Altıncı soruya ilişkin olarak katılımcı öğretmen cevapları

Katılımcı	Verilen Cevap
K1	<i>“Aile eğitimi, okul eğitimi.”</i>
K2	<i>“Anaokulundan itibaren tüm kademelerde eğitim verip, geziler düzenlemek.”</i>
K3	<i>“Bireye öncelikle araştırma, eleştirel düşünme, gözlem, karar verme vb. becerilerin kazandırılması gerekir. Daha sonra bu konuların bireyde farkındalık oluşturacak şekilde anlatılması; bireyin ise konuya ilgi duyması ve konu hakkında araştırmalar yaparak kendisini geliştirmesi gerekir. Okuryazarlık var veya yok şeklinde değil derece olarak ifade edildiğinden turizme dair her kazanım bireyin okuryazarlık düzeyini artıracaktır.”</i>
K4	<i>“Asya ve Avrupa’nın köprüsü konumunda olan güzel ülkemizi turizm alanında ilerletebilecek yönde sunu, slayt, animasyon çalışmaları hazırlanarak ilkokul seviyesinden itibaren verilmesi.”</i>

Tablo 4.6'nın devamı

Katılımcı	Verilen Cevap
K5	"Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersinin içerisinde azda olsa turizm okuryazarlığına ait bilgiler mevcut. Tüm bilgileri kitapların ve programın içerisine alma gibi bir lüksümüz olmadığına göre, ilkokul öğrencilerin daha çok kendi bölgesinden başlayarak yaşadığı yeri ve coğrafyayı tanımasına olanak sağlayan içerikler üretilebilir. Ayrıca öğretmenlerin doğa sevgisi ve turizm ile ilgili bilgileri bulunduğu bölgeyi çok iyi tanıyarak ve öğrencilerle bu alanlarda gezi gözlem yaparak incelemeleri faydalı olur."
K6	"Okul öncesi dönemden başlanarak planlı bir eğitim süreci içerisinde öğrenciler hem teorik, hem de tarihi turistik ve doğal mekânların nasıl gezilmesi, not edilmesi, korunması, ekonomik ve sosyal kültürel etkileri gibi konularda uygulamalı eğitim süreçlerinde yer almalı."
K7	"Okul hayatları sırasında öğrencilerin çeşitli turizm faaliyetlerine (doğa turizmi, tarih turizmi, din turizmi, kültür turizmi, deniz turizmi) katılması gerekli maddi destekler verilerek sağlanmalı, öğrencilerin bilgi edinirken kendi ilgi alanlarını keşfetmeleri sağlanmalıdır"
K8	"Eğitimde sanat tarihi dersinin de daha çok yer alması, slaytlar ve görsellerle öğrencilerin merakının uyandırılması."
K9	"İlkokuldan itibaren yukarıda belirtilen ilgili derslerin müfredat programlarında yer alması ve öğretmenlerin konu ile ilgili hizmet içi eğitim faaliyetlerinden yararlandırılarak Turizm okuryazarlığını geliştirebiliriz diye düşünüyorum"
K10	"Turizm müfredatta kapsamlı şekilde yer almalıdır."
K11	"Öğretmenlere eğitim ve seminerler olabilir"
K12	"Devletin eğitim kurumları başta olmak üzere, tüm kurumlarıyla turizmin önemini kavraması, yerel yöneticilerin gözle görülür, turist çekmeye yönelik çalışmaları, turist geldiğinde esnafı eğitmek ve işyerini düzenlemek, turizmin gelir getirdiğini gören kişiler turizm okuryazarı olma yolunda hızla ilerleyeceklerdir."
K13	"Ailede eğitim, okulda bilinçlendirme."
K14	"İlkokuldan itibaren okuryazarlık dersi oluşturulup bir ünitesinde turizm okuryazarlığına yer verilebilir. Bu derse ortaöğretim ve üniversitelerde de yer verilebilir."
K15	"Bu alanda yapılacak olan çalışmaların öğretimin yanı sıra eğitiminde birçok sorumluluğu üstlenmesiyle ve daha geniş bir bakış açısına sahip bireyler yetiştirilerek elde edilebileceğini düşünüyorum yani yaparak ve yaşayarak yetiştirmelidir bir turizm okuryazarı. Sosyal bir deyimle turizmin içinde yetiştirmelidir."
K16	"Turizm ve çevre konusunda minimum düzeyde de olsa eğitim almak şart. Doğal, tarihi ve kültürel alanların ziyareti, bunlara ayrılan bütçenin ayrılması. Turizm ekonomi, çevre ilişkisi hakkında bilgi sahibi olma."
K17	"Okullarda bu konuda daha fazla teorik ve pratik anlamda faaliyetlerin yürütülmesi. Devlet bütçesinden bunun için gerek ailelere (özellikle dar gelirli) gerekse okullara daha fazla kaynak ayrılması. Ülkemizin çeşitli yerlerine gelen turistlerin genel ve lokal anlamda ülke ve bölge ekonomilerine katkısı hakkında halkın daha çok bilgilendirilmesi. Turizm Okuryazarlığı ile ilgili olarak belli bir eğitimden geçirilerek insanlara sertifikalar verilmesi. Bu sertifikaya sahip olan insanlar için iş imkanları yaratılması. Ev hanımlarının çocukları ile birlikte katılabilecekleri ücretsiz veya düşük ücretli turlar düzenlenmesi."
K18	"Eğitim ve öğretmenlere seminerler verilmesi olabilir."

Tablo 4.6'da altıncı soruya ilişkin olarak katılımcı öğretmen cevapları listelenmiştir.

Katılımcılar, "Turizm Okuryazarlığını geliştirmek için önerileriniz nelerdir?" sorusuna ilişkin çeşitli öneriler ifade etmişlerdir. Bütün katılımcılar Turizm Okuryazarlığını geliştirmek için okullarda eğitim verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

K2 kodlu katılımcı, *Anaokulundan itibaren tüm kademelerde eğitim verip, geziler düzenlemek.*” ifade ederken, K3, *“Bireye öncelikle araştırma, eleştirel düşünme, gözlem, karar verme vb. becerilerin kazandırılması gerekir. Daha sonra bu konuların bireyde farkındalık oluşturacak şekilde anlatılması; bireyin ise konuya ilgi duyması ve konu hakkında araştırmalar yaparak kendisini geliştirmesi gerekir. Okuryazarlık var veya yok şeklinde değil derece olarak ifade edildiğinden turizme dair her kazanım bireyin okuryazarlık düzeyini artıracaktır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Benzer olarak K4 kodlu katılımcı da *“Asya ve Avrupa’nın köprüsü konumunda olan güzel ülkemizi Turizm alanında ilerletebilecek yönde sunu, slayt, animasyon çalışmaları hazırlanarak ilkokul seviyesinden itibaren verilmesi.”* şeklinde ifade ederken eğitimlerin ilkokuldan itibaren verilmesi gerektiğini önermiştir. K4 kodlu katılımcıyı destekler şekilde, K5 kodlu katılımcı, *“Hayat Bilgisi ve sosyal bilgiler dersinin içerisinde azda olsa turizm okuryazarlığına ait bilgiler mevcut. Tüm bilgileri kitapların ve programın içerisine alma gibi bir lüksümüz olmadığına göre, ilkokul öğrencilerin kendi bölgesinden başlayarak yaşadığı yeri ve coğrafyayı tanımasına olanak sağlayan içerikler üretilebilir. Ayrıca öğretmenlerin doğa sevgisi ve turizm ile ilgili bilgileri bulunduğu bölgeyi çok iyi tanıyarak ve öğrencilerle bu alanlarda gezi gözlem yaparak incelemeleri faydalı olur.”* önerisinde bulunmuştur.

Bunun yanında K1 ve K13 kodlu katılımcılar, Ailede de eğitim eğitimler verilmesini önermişlerdir. Ayrıca K11 ve K18 kodlu katılımcılar, öğretmenlere seminerler verilmesini önermiştir. K6, *Okul öncesi dönemden başlanarak planlı bir eğitim süreci içerisinde öğrenciler hem teorik, hem de tarihi turistik ve doğal mekânların nasıl gezilmesi, not edilmesi, korunması, ekonomik ve sosyal kültürel etkileri gibi konularda uygulamalı eğitim süreçlerinde yer almalı.”* önerisinde bulunurken, K7, *Okul hayatları sırasında öğrencilerin çeşitli turizm faaliyetlerine (doğa turizmi, tarih turizmi, din turizmi, kültür turizmi, deniz turizmi) katılması gerekli maddi destekler verilerek sağlanmalı, öğrencilerin bilgi edinirken kendi ilgi alanlarını keşfetmeleri sağlanmalıdır* ”önerisinde bulunmuş, K12 ise, *“Devletin eğitim kurumları başta olmak üzere, tüm kurumlarıyla turizmin önemini kavraması yerel yöneticilerin gözle görülür turist çekmeye yönelik çalışmaları, turist geldiğinde esnafı eğitmek ve işyerini düzenlemek, turizmin gelir getirdiğini gören kişiler turizm okuryazarı olma yolunda*

hızla ilerleyeceklerdir.” şeklindeki yanıtıyla esnafların eğitilmesi önerisinde bulunmuştur. K17 ise, Okullarda bu konuda daha fazla teorik ve pratik anlamda faaliyetlerin yürütülmesi, devlet bütçesinden bunun için gerek ailelere (özellikle dar gelirli) gerekse okullara daha fazla kaynak ayrılması, ülkemizin çeşitli yerlerine gelen turistlerin genel ve lokal anlamda ülke ve bölge ekonomilerine katkısı hakkında halkın daha çok bilgilendirilmesi. Turizm Okuryazarlığı ile ilgili olarak belli bir eğitimden geçirilerek insanlara sertifikalar verilmesi, bu sertifikaya sahip olan insanlar için iş imkânları yaratılması, ev hanımlarının çocukları ile birlikte katılabilecekleri ücretsiz veya düşük ücretli turlar düzenlenmesi.” şeklinde önerilerde bulunarak sertifika programları ile ev hanımlarına yönelik ücretsiz turlar düzenlenmesini önermiştir. Bu önerilerin yanı sıra katılımcılar, öğretmenlere doğa ve turizm ile ilgili bilgilerin verilmesini, öğretmenlerin bulunduğu bölgeyi çok iyi tanımasını ve öğrencilerle bu alanlarda geziler düzenlenmesini önermişlerdir. Ayrıca turizm alanında sunu, slayt, animasyon çalışmaları hazırlanarak ilkökul seviyesinden itibaren verilmesi, öğrencilerin kendi bölgesinden başlayarak yaşadığı yeri ve coğrafyayı tanımaya olanak sağlayan içerikler üretilmesini önerilmiştir.

4.2 İkinci Aşama Bulgular

Araştırmanın ikinci aşamasına ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.2.1 Birinci Basamak Olan Anlama Basamağına İlişkin Ön Bilgiler

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna Taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir.

4.2.1.1 Anlama basamağı tanımlama düzeyi

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı başlangıç seviyesinde yer alan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren anlama basamağının 1. düzeyi olan Tanımlama

düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.7 Anlama basamağı tanımlama düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

<i>Basamaklar/ Seviyesi</i>	<i>Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları</i>	<i>Toy Kazanımları (Öneriler)</i>
1.ANLAMA 1.1.Tanımlama Başlangıç Seviyesi	Alt düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 1.1.1.Turizm kavramını tanımlar. 1.1.2.Turist kavramını tanımlar.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>	
K1	“1.1.1.Tatil kavramını tanımlar. 1.1.2.Turizm işletmesi kavramını tanımlar.”	
K2	“1.1.1.Destinasyon kavramını tanımlar. 1.1.2.Turizm işletmecisi kavramını tanımlar. 1.1.3.Turist rehberliği kavramını tanımlar. 1.1.4.Seyahat acenteciliği kavramını tanımlar.”	
K3	“1.1.1.Turizme ilişkin kavramları tanımlar. 1.1.2. Paket tur kavramını tanımlar.”	
K4	“1.1.1.Turizm kavramını ve turist kavramını tanımlayabilir 1.1.2.Turizm türlerini bilir ve her bir turizm türüne ilişkin genel bir anlayışa sahip olur.”	
K5	“1.1.1.Destinasyon kavramını tanımlar. 1.1.2.Rekrasyon kavramını tanımlar.”	
K6	“1.1.1.Yaşağını yörenin turizme dair genel özelliklerini tanımlar. 1.1.2.Turizm ile ekonomi, kültür ve çevrenin etkilerini tanımlar.”	
K7	“1.1.1.Boş zaman kavramını tanımlar. 1.1.2.Turizm kavramlarını tanımlama.”	
K8	“1.1.1.Destinasyonu tanımlar. 1.1.2.Turizm kavramlarını tanımlama.”	
K9	“1.1.1.Turizm ile ilgili temel kavramları tanımlar. 1.1.2.Turizm ile ilgili bilgi toplama kaynaklarını tanımlar. 1.1.3. Rekreasyon kavramını tanımlar. 1.1.4. Konaklama, ulaşım, yeme-içme işletmeleri tanımlar.”	
K10	“1.1.1.Turizme dâhil olan faaliyetleri açıklar. 1.1.2.Turizme dâhil olmayan faaliyetleri açıklar.”	
K11	“1.1.1.Turistik ürünü tanımlar. 1.1.2.Alternatif turizm türlerini tanımlar.”	
K12	“1.1.1.Yaşağını yörenin turizme dair genel özelliklerini tanımlar. 1.1.2.Turizm ile ekonomi, kültür ve çevrenin etkilerini tanımlar.”	
K13	“1.1.1.Turizm ile ilgili kavramları açıklar. 1.1.2.Turizm paydaşı kavramını açıklar.”	
K14	“1.1.1.Turizm kavramını açıklar. 1.1.2.Turist kavramını açıklar.”	
K15	“1.1.1.Turizmin önemini açıklar. 1.1.2.Turizmin tarihsel gelişimini açıklar.”	
K16	“1.1.1.Seyahat, konaklama, yeme içme, alışveriş kavramlarını tanımlar.”	
K17	“1.1.1.Turistik yer kavramını tanımlar. 1.1.2.Turistik etkinlik kavramını tanımlar. 1.1.3.Turizmin önemini açıklar. 1.1.4.Kahverengi trafik tabelalarının turistik çekicilikleri gösterdiğini bilir.”	

Tablo 4.7'nin devamı

<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
K18	"1.1.1.Turistik gezi kavramını tanımlar. 1.1.2.Turizm işletmelerindeki hizmetleri tanımlar."
K19	"1.1.1.Turizm kavramını bilir. 1.1.2. Paydaş kavramını ve turizm paydaşlarını bilir."
K20	"1.1.1. Turizm ile ilgili temel kavramları yazma/söyleme. 1.1.2 Turizm endüstrisindeki paydaşları bilme."
K21	"1.1.1.Turizm sistemini tanımlar. 1.1.2.Turizm endüstrisindeki işletmelerin özelliklerini tanımlar."
K22	"1.1.1.Turizm işletmecisi kavramını tanımlar. 1.1.2.Yöreye özgü turizm potansiyelini tanımlar."
K23	"1.1.1.Turizm ve turist kavramlarını tanımlar."
K24	"1.1.1.Varış noktası kavramını tanımlar."
K25	"1.1.1.Turizm ve turist kavramını açıklar."

Tablo 4.7'de Anlama basamağı tanımlama düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.1.2 Anlama basamağı gösterme düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna Taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı başlangıç seviyesinde yer alan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren anlama basamağının 2.düzei olan Gösterme düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.8 Anlama basamağı gösterme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

<i>Basamaklar/ Seviyesi</i>	<i>Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları</i>	<i>Toy Kazanımları (Öneriler)</i>
1.ANLAMA 1.2.Gösterme Başlangıç Seviyesi	Alt düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 1.2.1.Yaşadığı ülke/yöre/şehir/ yerdeki turistik çekicilikleri gösterir. 1.2.2.Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerdeki turistik yerleri harita, fotoğraf veya başka görsel araçlar kullanarak gösterir	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>	
K1	"1.2.1. Gittiği bölgenin doğal, kültürel çekicilikleri gösterir. 1.2.2. Bulunduğu bölgenin doğal, kültürel çekicilikleri gösterir."	

Tablo 4.8'in devamı

<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
K2	"1.2.1.Turistik faaliyetleri gösterir. 1.2.2.Turizmle ilgili bilimsel etkinlikleri gösterir. 1.2.3.Turizm festivallerini gösterir."
K3	"1.2.1.Şehrindeki tarihi çekicilikleri gösterir. 1.2.2.Ülkesindeki inanç turizmi bölgelerini gösterir."
K4	"1.2.1.Dünyadaki ve Türkiye'deki turistik değerleri bilir, bu değerleri turizm arzı ve talebi açısından değerlendirir. 1.2.2.Yaşadığı bölgenin turizm potansiyelini istatistiksel ve sayısal olarak gösterebilir. Bu konuda tablolardan, araştırma ve raporlardan yararlanabilir."
K5	"1.2.1. Gittiği ülke/yöre/şehir/ yerdeki rekreasyon olanaklarını gösterir 1.2.2. Yaşadığı ülke/yöre/şehir/ yerdeki rekreasyon olanaklarını gösterir."
K6	"1.2.1.Gittiği destinasyonu harita üzerinde gösterir. 1.2.2.Yaşadığı bölgedeki doğal ve kültürel sembolleri gösterir."
K7	"1.2.1.Dijital ve sanal ortamlarda seyahat edeceği/ettiği destinasyonlardaki kültürel miras öğelerini gösterir."
K8	"1.2.1.Yaşadığı ülke/yöre/şehir/ yerdeki gastronomik unsurları görsel araçlarla gösterir."
K9	"1.2.1.Destinasyondaki ülke/yöre/şehir/ yerdeki turistik aktiviteleri gösterir. 1.2.2.Destinasyona ait turistik ürünleri gösterir."
K10	"1.2.1.Yaşadığı ülkedeki doğal güzelliklerden 5 tanesini haritada gösterir. 1.2.2.Yaşadığı ülkedeki tarihi çekiciliklerden 5 tanesini haritada gösterir."
K11	"1.2.1.Yaşadığı ülke/yöre/şehir/ yerdeki turistik ürün veya hizmetleri gösterebilir. 1.2.2.Ülkesindeki doğal güzellikleri harita üzerinde gösterebilir. 1.2.3.Ülkesindeki tarihi ve kültürel güzellikleri harita üzerinde gösterebilir."
K12	"1.2.1. Gittiği destinasyonu harita üzerinde gösterir. 1.2.2. Yaşadığı bölgedeki doğal ve kültürel sembolleri gösterir."
K13	"1.2.1.Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerdeki somut kültürel miras öğelerini gösterir. 1.2.2.Gittiği ülke, yöre, şehir veya yerdeki somut kültürel miras öğelerini gösterir."
K14	"1.2.1.Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerdeki turistik yerlere kanıtlar gösterir. 1.2.2.Gittiği ülke, yöre, şehir veya yerdeki turistik yerlere kanıtlar gösterir."
K15	"1.2.1 Yakın çevresindeki turistik faaliyetleri fark eder. 1.2.2 Yakın çevresindeki turistik tabelaları fark eder ve gösterir."
K16	"1.2.1.Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerdeki turizm öğelerini sergiler."
K17	"1.2.1.Dünyadaki, yaşadığı çevre dışındaki, turistik çekicilikleri bilir/gösterir. 1.2.2.Dünyadaki, yaşadığı çevre dışındaki, turistik çekicilikleri görsel araçlar yardımıyla gösterir."
K18	"1.2.1.Gitmiş olduğu ülke/yöre/şehir/ yerdeki turistik ürün veya hizmetleri gösterebilir. 1.2.2.Yakın çevresindeki /bölgesindeki doğal güzellikleri harita üzerinde gösterebilir."
K19	"1.2.1.Yaşadığı şehirdeki turistik yerleri harita üzerinde gösterir. 1.2.2.Yaşadığı şehirdeki önemli konaklama tesislerini bilir ve adreslerini gösterebilir."
K20	"1.2.1.Turizmin türlerini açıklama 1.2.2.Turistik bölgeleri ve bu bölgelerin özelliklerini kavrama."
K21	"1.2.1.Konaklama işletmesi organizasyonu içindeki bölümleri gösterir. 1.2.2.Konuklar ile ilgilenirken ve hizmet verirken nezaket gösterir."
K22	"1.2.1.Sosyal medya ve diğer teknolojik araçları kullanarak yöresindeki çekicilikleri gösterme suretiyle şehrinin tanıtımına katkı sağlar. 1.2.2.Yöresindeki turizm hizmet ve ürünleri işletmesinin web sayfası ve sosyal medya hesaplarında gösterir."
K23	"1.2.1.Yaşadığı yöredeki turizm hizmetini veren işletmeleri gösterir."

Tablo 4.8'in devamı

<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
K24	"1.2.1.Çevresindeki turizm ile ilişkili tabelaları gösterir."
K25	"1.2.1.Yaşadığı çevredeki turizm işletmelerini gösterir."

Tablo 4.8'de Anlama basamağı gösterme düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.1.3 Anlama basamağı betimleme düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna Taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı başlangıç seviyesinde yer alan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren anlama basamağının 3.düzeyi olan Betimleme düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.9 Anlama basamağı betimleme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

<i>Basamaklar/ Seviyesi</i>	<i>Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları</i>	<i>Toy Kazanımları (Öneriler)</i>
1.ANLAMA 1.3.Betimleme Başlangıç Seviyesi	Alt düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 1.3.1.Yaşadığı ülke/yöre/şehri/ yeri betimler. 1.3.2.Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerin turistik özelliklerini betimler.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>	
K1	"1.3.1.Turisti betimler. 1.3.2.Turizm işletmelerinin sınıflarına göre özelliklerini betimler."	
K2	"1.3.1.Katıldığı turistik bir faaliyeti betimler. 1.3.2.Konakladığı turistik bir tesisi betimler."	
K3	"1.3.1.Gittiği destinasyondaki sosyokültürel özellikleri betimler. 1.3.2.Bölgesinin/yöresinin sosyokültürel özelliklerini betimler."	
K4	"1.3.1 Yaşadığı yerin turizm ürünlerini ve turizme ait kültürünü betimler. 1.3.2.Farklı kültürleri tanır, anlar ve o kültürün baskın özelliklerini betimler."	
K5	"1.3.1.Gideceği/ gittiği ülke, yöre, şehir veya yerin rekreasyonel özelliklerini betimler. 1.3.2. Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerin rekreasyonel özelliklerini betimler."	
K6	"1.3.1.Turistin özelliklerini betimler. 1.3.2.Yaşadığı yerdeki doğal ve kültürel sembollerin özelliklerini betimler."	

Tablo 4.9'un devamı

<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
K7	"1.3.1.Gittiği ülke/yöre/şehir/ yerin turistik donanım ve altyapısını betimler."
K8	"1.3.1 Yaşadığı ülke/yöre/şehir/ yerin turistik çekiciliklerini turistlerin ilgisini çekecek şekilde betimler."
K9	"1.3.1.Gideceği/ gittiği destinasyon, ülke, yöre, şehir veya yerdeki konaklama tesislerini betimler. 1.3.2. Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerin yerel lezzetlerini betimler. 1.3.3.Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerdeki turistik aktiviteleri betimler."
K10	"1.3.1.Herhangi bir turistik bölgeyi özellikleri ile betimler. 1.3.2. Yöresinin gastronomik bir lezzetini betimler."
K11	"1.3.1.Turistik ürünlerin hangi amaçla, nasıl kullanılacağını bilir ve bu ürünleri betimler. 1.3.2. Tatil olarak gitmiş olduğu ülke/yöre/şehri/ yeri betimler."
K12	"1.3.1.Turistin özelliklerini betimler. 1.3.2.Yaşadığı yerdeki doğal ve kültürel sembollerin özelliklerini betimler."
K13	"1.3.1.Yaşadığı yerdeki turistik yerleri betimler. 1.3.2.Gittiği ülke, yöre, şehir veya yerdeki yerel lezzetleri betimler."
14	"1.3.1.Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerdeki turistik yerlerin özelliklerini çözümler/analiz eder. 1.3.2.Gittiği ülke, yöre, şehir veya yerdeki turistik yerlerin özelliklerini çözümler/analiz eder."
K15	"1.3.1.Yaşadığı bölgedeki turistik faaliyetleri açıklar. 1.3.2.Tatil için gittiği bölgedeki turistik faaliyetleri açıklar."
K16	"1.3.1.Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerin turizm öğelerini ayrıntılı bir şekilde anlatır."
K17	"1.3.1.Yaşadığı ülke, yöre, şehir dışındaki turistik yerlerin turistik özelliklerini kabaca betimler. 1.3.2.Yaşadığı ülke, yöre, şehir dışındaki turistik yerlerin turistik çekiciliklerini kabaca betimler."
K18	"1.3.1.Turistik ürün ve hizmetleri betimler. 1.3.2.Tatil olarak gitmiş olduğu ülke/yöre/şehri/ yerin gastronomisini betimler."
K19	"1.3.1.Yaşadığı şehrin turistik özelliklerini betimler. 1.3.2.Yaşadığı şehirdeki yöresel lezzetleri betimler."
K20	"1.3.1.Turistik bölgelerin özelliklerini betimleme 1.3.2.Turistik bir ürünü betimler."
K21	"1.3.1 Konaklama işletmelerinin özelliklerini betimler. 1.3.2.Konukları karşılarken uygulamış olduğu yöntemleri betimler."
K22	"1.3.1.Hizmet vermiş olduğu turizm faaliyet türünü betimler. 1.3.2.Yaşadığı şehrin turizm özelliklerini betimler."
K23	"1.3.1. İşletmesinin vermiş olduğu turizm hizmetini betimler."
K24	"1.3.1. Yaşadığı ülke/yöre/şehri/ yerin doğal güzelliklerini betimler."
K25	"1.3.1. Yaşadığı coğrafyadaki turistik yerleri betimler."

Tablo 4.9'da Anlama basamağı betimleme düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.1.4 Anlama basamağı bulma düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı başlangıç seviyesinde yer alan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren anlama basamağının 4.düzeyi olan Bulma düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.10 Anlama basamağı bulma düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

<i>Basamaklar/ Seviyesi</i>	<i>Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları</i>	<i>Toy Kazanımları (Öneriler)</i>
1.ANLAMA 1.4. Bulma Başlangıç Seviyesi	Alt düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 1.4.1.Yön bilgisini kullanarak aradığı yeri haritada bulur. 1.4.2.Belirli bir turistik yerin konumunu harita üzerinde bulur.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>	
K1	"1.4.1 Belirli bir turistik yeri sorarak bulur. 1.4.2.Belirli bir turistik yerin konumunu tarif ederek bulunmasına yardımcı olur."	
K2	"1.4.1.En çekici turistik destinasyonları bulur. 1.4.2.İlgisini çeken turistik faaliyetleri bulur."	
K3	"1.4.1.Seyahat edeceği güzergâhı keşfederek bulur. 1.4.2.Belirli bir turistik yere ulaşmak için en güvenli yolu veya ulaşım aracını bulabilir."	
K4	"1.4.1. Hem coğrafi bilgi sistemlerini hem de haritaları kullanarak yön bulabilir. 1.4.2. Diğer mobil yön bulma/ yer işaretleme araçlarını kullanarak aradığı yeri bulabilir."	
K5	"1.4.1 Tatil için güvenilir destinasyonları bulur. 1.4.2.Güvenli bir yolculuk için gerekli bilgi ve dokümanları bulur."	
K6	"1.4.1 Yaşadığı yerdeki doğal ve kültürel sembollerin konumu bulur. 1.4.2.Türkiye'nin doğal ve kültürel sembollerinin konumunu teknolojik araçlar yardımıyla bulur."	
K7	1.4.1.Somut kültürel miras öğelerini yerinde tespit eder. 1.4.2.Belirli bir turizm türüyle ilgili önemli noktaları dijital ortamda bulma 1.4.3.Gideceği destinasyonu kendi imkânları ile bulabilir."	
K8	"1.4.1.Yön bilgisini kullanarak aradığı yeri haritada veya navigasyonda bulur. 1.4.2.Belirli bir turistik yerin konumunu harita veya navigasyon üzerinde bulur."	

Tablo 4.10'un devamı

Katılımcılar	Kazanım Önerisi
K9	“1.4.1 İlgili bilgi ve kaynakları tarayıp hayal ettiği tatil için güvenilir destinasyonları bulur. 1.4.2. Güvenli bir seyahat için gereken bilgi ve dokümanları bulma eğilimi gösterir.”
K10	“1.4.1.Dünya haritası üzerinde en az 5 turistik çekiciliği bulur. 1.4.2. Belirli bir turistik yerin coğrafi işaretli ürünlerini bulur.”
K11	“1.4.1.Turistik noktaları zihninde konumlandırıp bulabilir. 1.4.2.Teknojik araçları kullanarak tatil için gideceği yeri kendisi bulabilir.”
K12	“1.4.1 Yaşadığı yerdeki doğal ve kültürel sembollerin konumu bulur. 1.4.2.Türkiye'nin doğal ve kültürel sembollerinin konumunu teknolojik araçlar yardımıyla bulur.”
K13	“1.4.1.Yapacağı turistik gezi için seyahat edeceği ulaşım araçlarını bulma 1.4.2.Teknolojik imkânları kullanarak turistik yerler ile ilgili doğru bilgileri bulma.”
K14	“1.4.1.Belirli bir turistik yerin konumunu harita üzerinde bulup gösterir. 1.4.2.Mobil cihazları kullanarak gideceği turistik mekânı bulur.”
K15	“1.4.1. Gezi rotalarını bulur. 1.4.2.Gezi için uygun ve güvenli ulaşım araçları bulur.”
K16	“1.3.1.Yön bulma yöntemleriyle yakın çevresindeki turizm öğelerinin yerini bulur.”
K17	“1.4.1.Turistik haritaları okumayı bilir ve o haritalar yoluyla turistik yerleri bulur. 1.4.2.Kahverengi tabelaları izleyerek turistik çekicilikleri bulur. 1.4.3.Müze, metro, ören yeri gibi turistik çekicilikleri gösteren evrensel işaretleri bulur. 1.4.4.Navigasyon araçları kullanarak gideceği turistik noktalara ulaşır.”
K18	“1.4.1.Bulunduğu yerdeki turistik mekânı yön bilgisini kullanarak bulabilir. 1.4.2.Teknojik araçları kullanarak en güvenli seyahat seçeneğini kendisi bulabilir.”
K19	“1.4.1.Söylenen turistik yerin konumunu harita üzerinde bulur 1.4.2.Söylenen turistik yerin konumunu teknolojik araçlar yardımıyla bulur.”
K20	“1.4.1.Türkiye'deki turistik bölgeleri harita üzerinde bulma 1.4.2.Dünya'daki turistik bölgeleri harita üzerinde bulma.”
K21	“1.4.1 İşletmesine uygun kaynakları araştırıp bulur. 1.4.2.Kendisine uygun seyahat acentelerini bulabilir.”
K22	“1.4.1.Tatil yapmak için aradığı şehri dijital platformlarda internet aracılığı ile bulmaya ve keşfetmeye çalışır 1.4.2.İşletmesini görünür hale getirmek için teknolojik imkânları bulur.”
K23	“1.4.1.Tatil için gitmek istediği bölgedeki konaklama tesislerini teknolojik olanakları kullanarak bulabilir.”
K24	“1.4.1.Teknolojik araçlar yardımı ile gitmeyi düşündüğü tatil noktasını araştırıp bulur. Yaşadığı ülke/yöre/şehri/ yerin doğal güzelliklerini betimler.
K25	“1.4.1.Tatil rezervasyonu yapabileceği otelleri internet ve mobil uygulamalar aracılığı ile bulabilir.”

Tablo 4.10'da Anlama basamağı bulma düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.1.5 Anlama basamağı örnekleme düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna Taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) Seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı başlangıç seviyesinde yer alan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren anlama basamağının 5.düzeyi olan Örnekleme düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.11 Anlama basamağı örnekleme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

Basamaklar/ Seviyesi	Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları	Toy Kazanımları (Öneriler)
1.ANLAMA 1.5. Örnekleme Başlangıç Seviyesi	Alt düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 1.5.1. Turizmin yararlarına örnekler verir. 1.5.2.Turizmin ekonomik, kültürel veya sosyal yararlarına dair örnekler verir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
Katılımcılar	Kazanım Önerisi	
K1	“1.5.1. Çevresindeki destinasyonlara örnekler verir. 1.5.2. Çevresindeki rakip destinasyonlara dair örnekler verir.”	
K2	“ 1.5.1.Deneyimlediği/memnun kaldığı destinasyonları ve faaliyetleri örnek olarak verir. 1.5.2.Turizmin psikolojik yararlarına örnekler verir.”	
K3	“1.5.1.Çevresindeki doğal çekiciliklere örnekler verir. 1.5.2 Çevresindeki kültürel çekiciliklere örnekler verir.”	
K4	“1.5.1.Türkiye ve dünya ekonomisi ve turizmdeki gelişmeleri izleyerek geleceğe ilişkin tahminlerde bulunabilir. 1.5.2.Turizm sektörünün yapısı, işleyişi ve ülke kalkınmasındaki önemi konusunda bilgi sahibidir.”	
K5	“1.5.1.Turizmin çevresel yararlarına örnekler verir. 1.5.2.Turizmin sosyoekonomik yararlarına örnekler verir.”	
K6	“1.5.1.Turizmin ekonomik kalkınmaya etkilerine örnekler verir. 1.5.2. Turizmin bölgedeki ulaşım, ticaret ve tarım faaliyetlerine etkilerine örnekler verir.”	
K7	1.5.1.Turizmdeki etik olmayan konulara ve etik ihlallerine örnekler verir.	
K8	“1.5.1.Turizm sektöründeki işletmelerin etik değerlere uyup uymadıklarını örnekler vererek açıklar.	
K9	“1.5.1. Turizm kavramını somut örneklendirme yaparak açıklar. 1.5.2. Farklı turistik deneyimlere somut örnekler verir. 1.5.3.Turist profillerine örnekler vererek anlamlandırabilir.”	
K10	“1.5.1.Turizm endüstrisindeki hizmetleri örneklerle açıklar. 1.5.2. Yöresinin gastronomik tatlarına örnekler verir.”	
K11	“1.5.1.Turizm etkinliklerinin faydalarını örneklendirerek izah eder. 1.5.2. Turizm olmayan etkinliklere örnek verir .”	

Tablo 4.11'in devamı

<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
K12	1.5.1.Turizmin ekonomik kalkınmaya etkilerine örnekler verir. 1.5.2.Turizmin bölgedeki ulaşım, ticaret ve tarım faaliyetlerine etkilerine örnekler verir.”
K13	“1.5.1.Yakın çevresinden başlayarak dünyadaki turistik yerlere örnekler verir. 1.5.2.Turizm türüne göre örnek destinasyonları söyleme.”
K14	“1.5.1.Turizmin yararlarına örnekler gösterir. 1.5.2.Turizm türlerine örnekler gösterir.”
K15	” 1.5.1.Turizmin politik işlevini örneklerle açıklar. 1.5.2.Turizmin finansal faydasını örneklerle açıklar.”
K16	“1.5.1.Turizmin sürdürülebilirliğinin önemine örnek verir”
K17	1.5.1.Turizm alanında yapılan yatırımların ve tanıtıcı çalışmaların bölge/yöre kalkınmasına katkıda bulunduğu örnekleri bilir. 1.5.2. İşletmesindeki konukların memnuniyetine ilişkin olarak hizmet sunan çalışanlarının olumlu davranışlarına örnekler verir.
K18	“1.5.1.Bulunduğu yerdeki turistik mekânlara örnekler verebilir. 1.5.2.Bölgesindeki turizm destinasyonlarına örnek verir”
K19	“1.5.1.Turizmin ülke ekonomisine olan yararlarını bilir ve örnekler verir 1.5.2. Turizmin yerel halkın ekonomisine olan katkıları hakkında örnekler verir.”
K20	“1.5.1.Turizm alanını örnekler üzerinden açıklama 1.5.2 Turistik bölgelerin önemini açıklama.”
K21	“1.5.1. Konaklama işletme türlerine örnekler verir. 1.5.2. Turizm endüstrisi içinde var olan işletmelere örnekler verir.”
K22	“1.5.1.Turizmin spor sağlık, eğlence sektörü gibi sektörlerle ilişkisine örnek olarak verir. 1.5.2.Turizmin etki alanlarına örnekler verir.”
K23	“1.5.1.Turizme hizmeti veren işletmelere örnek verir.”
K24	“1.5.1.Çevresindeki turizm tesislerine örnek verir.”
K25	“1.5.1.Turizmin istihdama etkilerine örnek verir.”

Tablo 4.11’de Anlama basamağı örnekleme düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.1.6 Anlama basamağı listeleme düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna Taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı başlangıç seviyesinde yer alan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren anlama basamağının 6.düzeyi olan Listeleme düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.12 Anlama basamağı listeleme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

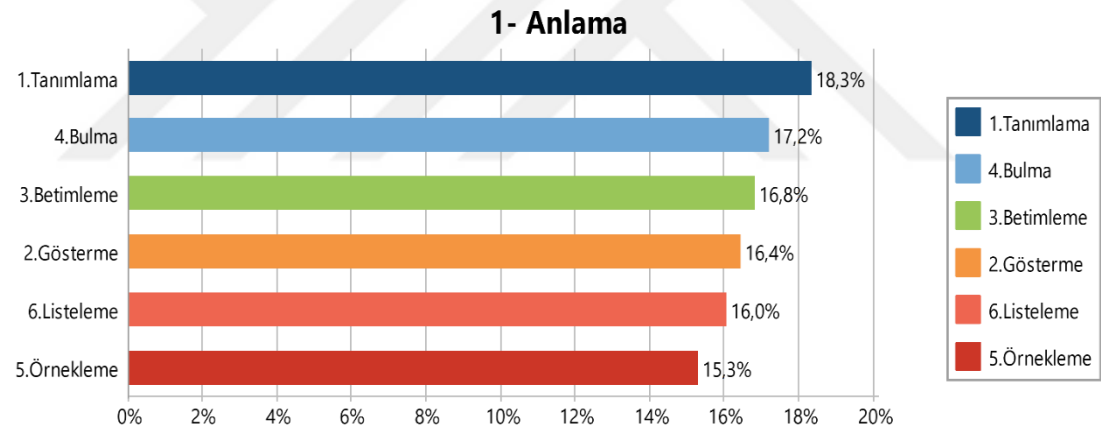
<i>Basamaklar/ Seviyesi</i>	<i>Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları</i>	<i>Toy Kazanımları (Öneriler)</i>
1.ANLAMA 1.6. Listeleme Başlangıç Seviyesi	Alt düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 1.6.1.Turizm çeşitlerini sınıflandırır ve listeler. 1.6.2.Turizm özelliklerini sınıflandırır ve listeler.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>	
K1	"1.6.1.Turizm işletmelerinden beklentilerini sıralayabilir. 1.6.2. İşletmesine gelecek turistlerin beklentilerini sınıflandırır ve sıralayabilir."	
K2	"1.6.1.Konaklama işletmeleri sınıflandırır ve listeler. 1.6.2.Turistik işletmeleri sınıflandırır ve listeler."	
K3	"1.6.1.Turizm işletmelerinden alabileceği hizmetleri listeleyebilir. 1.6.2.Turizm işletmelerini sınıflandırır."	
K4	"1.6.1.Turizm türlerini bilir, tanımını yapabilir ve genel hatlarıyla turizm türlerine ilişkin anlayışa sahiptir. 1.6.2. Alternatif turizm çeşitleri ile diğer turizm türlerini bilir bunları katılan kişi sayısı, ziyaret edilen yer ve demografik özelliklere göre sınıflandırır."	
K5	"1.6.1.Turistik rekreasyon türlerini sınıflandırıp listeleyebilir. 1.6.2. Turistik rekreasyonun özelliklerini sınıflandırıp listeleyebilir."	
K6	"1.6.1.Yaşadığı bölgedeki turizm türlerini sınıflandırıp listeler. 1.6.2.Türkiye'deki önemli turistik yerleri bilme ve listeleme"	
K7	1.6.1.Bulunduğu bölgenin turizm işletme ve tesisleri açısından turistik envanterini listeler 1.6.2. Turizm ile ilgili kanun ve yönetmelikleri listeler.	
K8	"1.6.1.Turizm ile ilgili meslekleri listeler. 1.6.2. Turizme ilişkin sivil toplum kuruluşlarını listeleme."	
K9	"1.6.1.Dünyadaki/ülkedeki/bölgesindeki önemli turizm destinasyonlarını sınıflandırıp listeleyebilir. 1.6.2.Turistik aktiviteleri sınıflandırıp listeleyebilir 1.6.3. Bölgesindeki konaklama işletmelerini listeler. 1.6.4. Bölgesindeki yerel lezzet ve ürünleri listeler. 1.6.5 Bölgesindeki coğrafi işaretli ürünleri listeler."	
K10	"1.6.1 Ülkemizdeki sakin şehirleri sayar. 1.6.2.Turizm endüstrisindeki sivil toplum kuruluşları listeler."	
K11	"1.6.1.Ülkesindeki/çevresindeki turistik öğeleri listeler. 1.6.2. Turizm faaliyetlerinde yer alan hizmetleri listeler."	
K12	1.6.1.Yaşadığı bölgedeki turizm türlerini sınıflandırıp listeler. 1.6.2.Türkiye'deki önemli turistik yerleri bilme ve listeleme"	
K13	"1.6.1.Turizm ile ilgili kavramları listeler. 1.6.2.Alternatif turizm etkinliklerini listeler."	
K14	"1.6.1.Turizmi türlerine göre sınıflandırır. 1.6.2.Turizmin özelliklerini yorumlar."	
K15	"1.6.1 Turist çeşitlerini sıralar. 1.6.2 İnsanları turizme yönelten sebepleri sıralar."	
K16	"1.6.1.Tatil turizm, kültür turizmi, doğa turizmi, sağlık ve termal turizm, macera ve spor turizmi, iş veya kongre turizmi ve inanç turizmi çeşitlerini özelliklerine göre sınıflandırır"	
K17	"1.6.1.Turistleri sosyo-ekonomik-kültürel ve beklenti düzeylerine sınıflandırır. 1.6.2.Konaklama işletmelerini çeşitlerine göre sınıflar ve listeleyebilir."	
K18	"1.6.1.Yaşadığı şehirdeki kültürel miras öğelerini listeler. 1.6.2. Turizm ile ilgili sivil toplum kuruluşlarını listeler"	
K19	"1.6.1.Verilen turizm çeşitlerini sınıflandırır ve listeler. 1.6.2.Yöresindeki coğrafi işaretli ürünleri listeler."	

Tablo 4.12'nin devamı

Katılımcılar	Kazanım Önerisi
K20	"1.6.1.Turizmin önemini listeleme 1.6.2.Turizm paydaşlarını listeler."
K21	"1.6.1.Turizm işletmelerinin verdiği hizmetleri listeleyebilir. 1.6.2.Turizm işletmelerinin özelliklerini listeler."
K22	"1.6.1.Yöresindeki turizm türlerini listeler. 1.6.2.Yöresindeki turistik işletmeleri listeler."
K23	"1.6.1.Katılanların amacına göre turizm çeşitlerini listeleyebilir."
K24	"1.6.1.Turizm türlerini listeleyebilir."
K25	"1.6.1.Turizm sektöründeki paydaşları sıralar."

Tablo.4.12.'de Anlama basamağı listeleme düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.1.7 Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin Haladyna taksonomisi anlama basamağı ve alt temalarına göre turizm okuryazarlığı kazanım önerileri

Şekil 4.1 Anlama basamağı alt temalarının dağılımına ilişkin grafik

Şekil 4.1'e göre, MAXQDA Pro2020 programından elde edilen veri setinde Anlama basamağında altı tane alt tema keşfedilmiştir. Bu temalar sırasıyla Tanımlama, Gösterme, Betimleme, Bulma, Örnekleme ve Listeleme şeklinde olup Anlama basamağına ilişkin alt temaların dağılımı; %18,3 Tanımlama, %17,2 Bulma, %16,8 Betimleme, %16,4 Gösterme, %16,0 Listeleme ve %15,3 Örnekleme olarak belirlenmiştir. Anlama basamağı alt temalarında ortaya çıkan Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerinin kod sayıları ise sırasıyla tanımlama teması dokuz kod, gösterme teması sekiz kod betimleme teması dokuz kod, bulma teması sekiz kod, örnekleme

teması sekiz kod ve listeleme teması sekiz kod olmak üzere toplam 50 kod olarak saptanmış olup, anlama basamağındaki temaların oranı %30,67 olarak belirlenmiştir.

Şekil 4.2 Anlama basamağına ilişkin kelime bulutu

Şekil 4.2’de Anlama basamağına ilişkin kelime bulutu gösterilmiştir. Buna göre Turizm Okuryazarlığına yönelik olarak Anlama basamağı temalarında en fazla kullanılan sözcükler daha büyük yazı boyutu ile gösterilmiştir. Kelime bulutu değerlendirildiğinde turistik, turizm, işletmeler, çekicilik, tabelalar, paydaşlar, rekreasyon, destinasyon, gastronomi, ürün ve internet sözcüklerinin diğer kelimeler oranla daha fazla kullanıldığı görülmektedir.

4.2.1.7.1 Anlama basamağı tanımlama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.13’te Anlama Basamağı tanımlama temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.13 Tanımlama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Tanımlama (f=48)	Turizm Kavramı	16
	Turizm İşletmeleri	8
	Destinasyon/varış noktası	5
	Turizm Önemi	4
	Rekreasyon	4
	Turizm Paydaşları	4
	Turizm Özellikleri	3
	Turizm Türleri	2
	Turistik Etkinlik	2

Tablo 4.13'e göre tanımlama temasında dokuz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar turizm kavramı (f=16), turizm işletmeleri (f=8), destinasyon/varış noktası (f=5), turizmin önemi (f=4), rekreasyon (f=4), turizm paydaşları (f=4), turizm özellikleri (f=3), turizm türleri (f=2) ve turistik etkinlik (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.1.7.2 Anlama basamağı gösterme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.14'te Anlama Basamağı gösterme temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.14 Gösterme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Gösterme (f=43)	Turistik Çekicilikler	10
	Turizm Etkinlikleri	8
	Harita	8
	Turizm İşletmeleri	4
	Turistik Bölgeler	4
	Turistik Ürün	4
	Teknoloji ve internet	3
	Turistik Tabelalar	2

Tablo 4.14'e göre gösterme temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar turistik çekicilikler (f=10), turizm etkinlikleri (f=8), harita (f=8), turizm işletmeleri (f=4), turistik bölgeler f=4), turistik ürün (f=4), teknoloji ve internet (f=3), ve turistik tabelalar (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.1.7.3 Anlama basamağı betimleme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.15'te Anlama Basamağı betimleme temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.15 Betimleme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Betimleme (f=44)	Turizmin Özellikleri	11
	Turistik Yer	8
	Gastronomi	5
	Turistik Etkinlikler	4
	Turizm İşletmeleri	4
	Turistik Çekicilikler	4
	Turist	3
	Turistik Ürün	3
	Turizm Hizmeti	2

Tablo 4.15'e göre betimleme temasında dokuz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar turizmin özellikleri (f=11), turistik yer (f=8), gastronomi (f=5), turistik etkinlikler (f=4), turizm işletmeleri (f=4), turistik çekicilikler (f=4), turist (f=3), turistik ürün (f=3) ve turizm hizmeti (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.1.7.4 Anlama basamağı bulma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.16'da Anlama Basamağı bulma temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.16 Bulma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Bulma (f=45)	Teknoloji ve İnternet	14
	Güvenli Seyahat	7
	Turistik Yer	7
	Harita	6
	Yön Bilgisi	4
	Kültürel Miras	3
	Turistik Tabelalar	2
	Seyahat Acentaları	2

Tablo 4.16'ya göre bulma temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar teknoloji ve internet (f=14), güvenli seyahat (f=7), turistik yer (f=7), harita (f=6), yön bilgisi (f=4), kültürel miras (f=3), turistik tabelalar (f=2) ve seyahat acentaları olarak saptanmıştır.

4.2.1.7.5 Anlama basamağı örnekleme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.17'de Anlama Basamağı örnekleme temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.17 Örnekleme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Örnekleme (f=40)	Turizmin Etki Alanı	12
	Turizm Yararları	7
	Turizm İşletmeleri	6
	Destinasyonlar	5
	Turistik Çekicilikler	3
	Turizm Türleri	3
	Etik Değerler	2
	Turizm Kavramı	2

Tablo 4.17'ye göre örnekleme temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar turizmin etki alanı (f=12), turizm yararları (f=7), turizm işletmeleri (f=6), destinasyonlar (f=5),

turistik çekicilikler (f=3), turizm türleri (f=3), etik değerler (f=2) ve turizm kavramı (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.1.7.6 Anlama basamağı listeleme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.18’de Anlama Basamağı listeleme temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.18 Listeleme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Listeleme (f=42)	Turizm Çeşitleri	15
	Turizm İşletmeleri	8
	Turistik Yerler	6
	Beklentiler	3
	Turizm Sivil Toplum Kuruluşları	3
	Turizm Hizmetleri	3
	Coğrafi İşaret	2
	Turizm Paydaşları	2

Tablo 4.18’e göre listeleme temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar turizm çeşitleri (f=15), turizm işletmeleri (f=8), turistik yerler (f=6), beklentiler (f=3), turizm sivil toplum kuruluşları (f=3), turizm hizmetleri (f=3), coğrafi işaret (f=2) ve turizm kavramı (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.2 İkinci Basamak Olan Problem Çözme Basamağına İlişkin Ön Bilgiler

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna Taksonomisine Göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir.

4.2.2.1 Problem çözme basamağı cevaplama düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna Taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı temel seviyesinde yer alan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağının 1.düzeyi olan Cevaplama düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.19 Problem çözme basamağı cevaplama düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

Basamaklar/ Seviyesi	Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları	Toy Kazanımları (Öneriler)
2.PROBLEM ÇÖZME 2.1.Cevaplama Temel Seviye	Orta düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 2.1.1.Gerçekleştirdiği turizm faaliyeti sonrasında, bu deneyimin kendisine ne gibi katkılarının olduğuna yanıt arar. 2.1.2. Bir turistik yerdeki ziyaretçi yoğunluğunun artmasıyla ilgili basit bir soruna çözüm önerileri sunar.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
Katılımcılar	Kazanım Önerisi	
K1	"2.1.1.Ziyaret ettiği destinasyonlarda gördüğü ulaşım, atık vb. sorunlara yanıt arayıp çözüm önerebilir. 2.1.2. Bulunduğu ülke/yöre/destinasyonda turizmin neden kötüye gittiğine dair çözüm önerileri sunabilir."	
K2	"2.1.1.İnsanların neden turizm faaliyetlerine katıldığına yanıt arar. 2.1.2.Turizm faaliyetlerinin insanlara ne tür katkılar sunacağına yanıt arar."	
K3	"2.1.1.Turizm talebine ilişkin ihtiyaçları anlayıp cevaplayabilir. 2.1.2. Bulunduğu bölgedeki turizm potansiyelini artırabilecek çözüm önerileri sunabilir."	
K4	"2.1.1. Kişisel deneyimlerini ölçme ve değerlendirme konusunda yetkinliğe sahiptir. 2.1.2. turistik bölgenin taşıma kapasitesi hakkında yorum yapabilir, taşıma kapasitesi kavramını bilir ve buna ilişkin sorunlara çözüm önerileri sunar."	
K5	"2.1.1.Turist ile yerel halk arasında yaşanabilecek sorunlara yanıt arayıp çözüm önerileri sunar. 2.1.2. Turizmin ortaya çıkardığı ekonomik, çevresel ve sosyokültürel sorunlara çözüm önerileri sunabilir."	
K6	"2.1.1. Gerçekleştirdiği turizm faaliyeti sonrasında, duygu ve düşüncelerindeki farklılıkları ifade eder. 2.1.2 Bulunduğu ülke/yöre/destinasyonda turizm aktivitelerinde yaşanan problemlere ilişkin çözüm önerileri sunabilir."	
K7	"2.1.1. Turist gözüyle yöresindeki turizme ilişkin problemlerin tespit edilmesine yönelik öneriler sunma."	
K8	"2.1.1.Turizmin karakteristik özelliklerini cevaplama"	
K9	"2.1.1. Bölgesindeki yerel kültür ve gelenekler ile ilgili sorulara yanıt verebilir. 2.1.2. Bölgesindeki ulaşım imkânları ile ilgili soruları cevaplayabilir. 2.1.3. İşletmesindeki hizmetler ile ilgili talepleri cevaplayabilir."	

Tablo 4.19'un devamı

<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
K10	"2.1.1.Turizm endüstrisindeki faaliyetlerin çeşitlendirilmesine yönelik sorunlara öneriler getirebilir."
K11	"2.1.1.Tatilde yaşayabileceği olası problemleri tahmin eder ve çözüm önerileri arar. 2.1.2. Ziyaretçilerin işletmesindeki hizmet veya ürünler konusunda yaşadığı sorunların çözümüne ilişkin yanıt arar."
K12	"2.1.1. Gerçekleştirdiği turizm faaliyeti sonrasında, duygu ve düşüncelerindeki farklılıkları ifade eder. 2.1.2.Bulunduğu ülke/yöre/destinasyonda turizm aktivitelerinde yaşanan problemlere ilişkin çözüm önerileri sunabilir."
K13	"2.1.2.Turizm ile ilgili sorunlara cevaplar arar. 2.1.2.Turistik yeri farklı kılan özellikleri sıralayıp cevaplar."
K14	"2.1.1.Gerçekleştirdiği turizm faaliyetlerine ilişkin yaşadığı deneyimleri sorgular. 2.1.2.Turistik yerlerdeki ziyaretçi yoğunluğunu artırmaya yönelik özgün öneriler geliştirir."
K15	"2.1.1.Yerli ve yabancı turistlerin karşılaştıkları sorunlara çözüm üretir. 2.1.2 Turizm tesislerini seçeceği ve rezervasyon yapacağı teknolojik araçlar ve uygulamaların farkındadır."
K16	"2.1.1.Turizm faaliyetlerinin sunduğu kişisel gelişim, eğlence ve keşif fırsatlarını bir örnekle açıklar."
K17	"2.1.1.Bir turistik yerde yaşanan çöküntünün nedenlerini analiz eder ve çözümleri üzerine yanıt arar. 2.1.2.Turistik bir yerde yaşadığı sorunlar/haksızlıklar karşısında ilgili mercilere ulaşır ve çözüm yollarını zorlar."
K18	"2.1.1.Tatil deneyiminin kendisine ne gibi katkıları olduğunu cevaplar. 2.1.2.Bulunduğu yöredeki turistik mekânların özelliklerini yabancı ziyaretçilere anlatabilir."
K19	"2.1.1 Yaşadığı yerdeki ziyaretçi yoğunluğunun artmasının şehir trafiği açısından ortaya koyduğu sorunlara çözüm önerileri getirir. 2.1.2. Kendi turizm deneyimi hakkında memnuniyet düzeyini belirtebilir"
K20	"2.1.1.Turizmde pazarlama stratejilerini kullanma. 2.1.2.Turizm alanında karşılaşılabilecek temel sorunları çözme."
K21	"2.1.1.Konaklama işletmelerinde ziyaretçilerin karşılaştıkları problemleri bilir ve bu problemlere çözüm önerileri sunabilir. 2.1.2 Konaklama işletmesinin organizasyonunda yaşanan problemleri genel hatlarıyla açıklar ve çözmeye çalışır."
K22	"2.1.Gezi sonrasında yaptığı tatile ilişkin beklentilerinin gerçekleşip gerçekleşmediğine dair yanıt arar. 2.1.2 Katıldığı turizm aktivitesinin kendisine ne gibi katkıları olduğuna yanıt arar."
K23	"2.1.1.İşletmesinin verdiği hizmetle ilgili konukların memnuniyetsizliğine yol açan problemlere yanıtlar arayıp çözümler önerir."
K24	"2.1.1.Çevresindeki turizm faaliyetlerinin yöresine etkilerini tartışır ve cevaplar.
K25	"2.1.1.Turizm sektöründeki problemlere cevaplar arar, çözüm önerileri sunar"

Tablo.4.19'da problem çözme basamağı cevaplama düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.2.2 Problem çözme basamağı hesaplama düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna Taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı temel seviyesinde yer alan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağının 2.düzeyi olan Hesaplama düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.20 Problem çözme basamağı hesaplama düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

Basamaklar/ Seviyesi	Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları	Toy Kazanımları (Öneriler)
2.PROBLEM ÇÖZME 2.2.Hesaplama Temel Seviye	Orta düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 2.2.1 Yıl içinde katıldığı turizm etkinliklerinin kendi yıllık bütçesi içindeki payını hesaplar. 2.2.2 Bir turistik gezinin maliyetini hesaplayabilir. 2.2.3. Bir turistik gezinin maliyetini bütçesiyle karşılaştırabilir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
Katılımcılar	Kazanım Önerisi	
K1	"2.2.1 Turizm için bütçe ayırır ve ayıracağı bütçeyi hesaplayabilir. 2.2.2.Bir turistin günlük ortalama ne kadar harcama yapacağını hesaplayabilir."	
K2	"2.2.1.Kendi gelirine göre turizme ayıracağı bütçeyi hesaplar. 2.2.2.Herhangi bir turistik tesisten ürün/hizmet satın alırken o ürün/hizmetin maliyetini az çok hesaplar."	
K3	"2.2.1 Turizm faaliyetlerinin ortalama maliyetlerini hesaplayabilir. 2.2.2 Turizm faaliyetlerinin olası getirilerini hesaplayabilir."	
K4	"2.2.1.Bütçe hazırlama, bütçe planlaması yapma konusunda yetkindir. Tatil planının sahip olduğu bütçe ile uyumunu bilebilir. 2.2.2.Planladığı tatilin vasıta, otel ve diğer harcama maliyetleri hakkında bilinçlidir."	
K5	"2.2.1 Bir turistik etkinliğe katılımın fayda-maliyet analizini yapabilir. 2.2.2.Bir turistin işletmesine günlük ortalama maliyetini hesaplayabilir."	
K6	"2.2.1 Turizme ayıracağı bütçenin yıllık bütçesi içerisindeki yerini hesaplar. 2.2.2.Bir turistik geziye en uygun maliyetle hesaplayıp gidebilir."	
K7	"2.2.1.Turistik ziyaretlerin yöreye ekonomik katkılarını hesaplama."	
K8	"2.2.1 Bir turistin destinasyonda geçireceği tatil süresini hesaplayabilir. 2.2.2.Otel erken rezervasyon uygulamaları ile ne kadar tasarruf yaptığını hesaplar."	
K9	"2.2.1 Bir turistik etkinliğin bütçesini planlayıp yapabilir. 2.2.2.Bir turistin işletmesine günlük maliyetini hesaplayabilir. 2.2.3.Yabancı destinasyonlarda döviz dönüşüm hesabı yaparak ürün ve hizmetlerin fiyatını hesaplayabilir."	
K10	"2.2.1.Farklı destinasyonlara yapılacak turistik geziler arasındaki maliyet farklarını hesaplayıp karşılaştırır."	

Tablo 4.20'nin devamı

<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
K11	"2.2.1.Turizm-maliyet hesaplaması yapar. 2.2.2.Yapacağı tatilin bütçesini hesaplar. 2.2.3.Yapacağı tatilin yolculuk süresini hesaplar."
K12	"2.2.1.Turizme ayıracağı bütçenin yıllık bütçesi içerisindeki yerini hesaplar. 2.2.2.Bir turistik geziyi en uygun ve ekonomik maliyetle hesaplayabilir."
K13	"2.2.1.Bütçesine göre konaklama yapacağı süreyi hesaplar. 2.2.2. Bir tatil deneyimi için ayıracağı bütçeyi hesaplayabilir"
K14	"2.2.1.Turizm etkinliklerinin kendi günlük/aylık/yıllık bütçesine maliyetini hesaplar. 2.2.2. Bir turizm etkinliği için ayıracağı bütçeyi hesaplar."
K15	"2.2.1.Turizmin ekonomik kalkınmaya katkısını hesaplar. 2.2.2 Bir turistik gezideki harcamaları kalem kalem hesaplar."
K16	"2.2.1.Turizm faaliyetlerinin hedeflerine bağlı olarak turizm yıllık bütçesi içindeki payını belirler."
K17	"2.2.1.Gideceği yerde para ve zamanla ilgili kısıtlarını göz önünde bulundurarak, parasını ve vaktini en verimli şekilde kullanacağı bir planlama yapar. 2.2.2.Konaklama, yemek ve başka etkinlikler için fiyat-performans değerlendirmesi yapar."
K18	"2.2.1.Gezmeyi düşündüğü turistik yerlere ne kadar para harcayacağını hesaplayabilir. 2.2.2.Günü birlik yapacağı tatil etkinliğindeki seyahat süresini hesaplar."
K19	"2.2.1.Bir yıl içinde katılmış olduğu turizm etkinliklerinin kendi yıllık bütçesi içerisindeki oranını hesaplar. 2.2.2.Yıl içinde turizm faaliyetine katılabileceği dönemler için yapacağı harcama miktarlarını hesaplar."
K20	"2.2.1. Turizm alanına yönelik hedef kitleyi belirleme 2.2.2 Turizm alanındaki dijital pazarlama araçlarının maliyetini hesaplama."
K21	"2.2.1.Paket turların özelliklerine göre maliyetlerini hesaplar. 2.2.2. Paket turların işletmesine olan etkilerini hesaplar."
K22	"2.2.1.İşletmesine gelen konuk sayısını hesaplar. 2.2.2. İşletmesindeki hizmetlerin kendisine maliyetini hesaplar. 2.2.3. Yaptığı turizm aktivitesinin ortalama maliyetini hesaplar."
K23	"2.2.1.İşletmesinin kapasitesini ne kadar kullanabildiğini (Oda doluluk oranını) hesaplar."
K24	"2.2.1.Bir gezinin günlük maliyetini hesaplar."
K25	"2.1.1 Paket turların hesaplanmasını yaparak fiyatlandırabilir."

Tablo.4.20'de problem çözme basamağı hesaplama düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.2.3 Problem çözme basamağı sonuç çıkarma düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı temel seviyesinde yer alan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağının 3.düzeyi olan Sonuç Çıkarma düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.21 Problem çözme basamağı sonuç çıkarma düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

Basamaklar/ Seviyesi	Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları	Toy Kazanımları (Öneriler)
2.PROBLEM ÇÖZME 2.3.Sonuç Çıkarma Temel Seviye	Orta düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 2.3.1. Katılmış olduğu turizm deneyiminin sonucuna göre sonra yapacağı turizm etkinliklerini planlar. 2.3.2.Belirli bir turistik yerdeki ziyaretçi profili ile ilgili verileri inceleyerek, o bölgedeki turistik taleplerle ilgili basit çıkarımlarda bulunur.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
Katılımcılar	Kazanım Önerisi	
K1	“2.3.1. Katılmış olduğu turizm deneyiminin sonucuna göre tekrar ziyaret etme niyetini ortaya koyar. 2.3.2.Turistin işletmeyi tekrar ziyaret etme niyetine dair sonuç çıkarabilir.”	
K2	“2.3.1. Deneyimlediği turizm destinasyonuna göre o destinasyonun çevre dostu olup olmadığını değerlendirir.”	
K3	“2.3.1. Katılmış olduğu turizm deneyiminin sonuçlarına ilişkin yorum yapabilir. 2.3.2.İşletmesine yönelik turist memnuniyetine ilişkin verileri yorumlayıp sonuç çıkarabilir. 2.3.3.Bölgenin turizme yönelik ihtiyaç ve taleplerini belirleyip sonuç çıkarabilir.”	
K4	“2.3.1. Turizm deneyiminin olumlu/olumsuz değerlendirmesini yapabilir. Bu deneyimlere göre sonraki tatil planını ve etkinliklerini tasarlayabilir. 2.3.2. Gözlem, anket ve mülakat yöntemleriyle belli bir yerdeki ziyaretçi profilini inceleyebilir ve bölgenin arz-talep yönetimine dair çıkarımlarda bulunabilir.”	
K5	“2.3.1Bir destinasyonda turizmin gelişmesi sonucunda ekonomik, çevresel ve sosyokültürel açılardan ortaya çıkan sonuçlardan yararlanarak geleceğe yönelik planlamalar yapar. 2.3.2. Elindeki veri ve istatistiklerden yararlanarak ileriki yıllarda işletmesini ziyaret edecek turist sayısına dair çıkarım yapabilir.”	
K6	“2.3.1. Katılmış olduğu turizm deneyimini değerlendirerek memnuniyet düzeyini belirtir. 2.3.2.Katıldığı turizm faaliyetlerinden sonra ziyaret ettiği bölge, yer ve unsurlarla ilgili daha detaylı araştırma isteği oluşur.”	
K7	“2.3.1 Turizm deneyiminin sonucundan kazanç sağlamasını bilme ve bu sonuca göre sonra yapacağı turizm etkinliklerine planlama.”	
K8	“2.3.1.İşletmesindeki verilere göre sonraki sezona gelecek turist sayısını artırtırmayacağına ilişkin sonuçlar çıkarma.”	
K9	“2.3.1.Turistik verileri analiz ederek sonuçlar çıkarabilir 2.3.2. Rakip destinasyonların analizlerini yapıp kendi işletmesi hakkında sonuç çıkarabilir.”	
K10	“2.3.1. Bir bölgenin özelliklerini inceleyerek yapılabilecek turizm faaliyetlerine öneriler geliştirebilir.”	
K11	“2.3.1.Potansiyel turizm kazancını hesaplar. 2.3.2.İşletmesindeki mevcut verileri değerlendirip ileriki tatil sezonunun planlamasını yapar.”	
K12	“2.2.1.Yapmış olduğu tatilin sonucuna göre tekrar ziyaret etme niyetini ifade eder. 2.3.2.İşletmesini tekrar ziyaret etme niyetine sahip konuklara ilişkin sonuçlar çıkarabilir.”	
K13	“2.3.1 Katıldığı turizm deneyiminden sonuçlar çıkarma 2.3.2.İşletmesine ilişkin istatistiksel verilerden sonuçlar çıkarır”	
K14	“2.3.1.Katılmış olduğu turizm deneyiminin sonucuna ilişkin çıkarımlarda bulunur. 2.3.2.Turizme ilişkin istatistiksel verileri yorumlar/dönüştürür.”	
K15	“2.3.1.Turizmin ekonomiye etkilerini değerlendirir. 2.3.2 Turizm deneyiminin kendisine katkılarını değerlendirir.”	
K16	“2.3.1.Bölgedeki turistik yerin özelliklerini, tarihsel ve kültürel bağlamını da göz önünde bulundurarak çıkarımlarda bulunur.”	

Tablo 4.21'in devamı

<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
K17	“2.3.1.Sonraki turistik faaliyetlerini önceki seyahatinde karşılaştığı olumsuzlukları yaşamayacağı/önceden önleyeceği şekilde planlar. 2.3.2.Tatil deneyiminde farklı kültürlerin olabileceğini, farklı kültürlerin ortaya çıkış sebeplerini anlar. ”
K18	“2.3.1.Gerçekleştirdiği turizm faaliyetinin ne kadar verimli olduğuna yönelik düşüncelerini ifade eder. 2.3.2.İşletmesine ilişkin verilere göre ziyaretçilerin memnuniyet düzeyi hakkında çıkarımlarda bulunur. ”
K19	“2.3.1.Belirli bir yerdeki ziyaretçi istatistikleri kullanarak o yere ilişkin geleceğe yönelik kestirimlerde bulunabilir. 2.3.2.İşletmesini ziyaret eden turistlerin demografik verilerine bakarak işletmesini ziyaret eden turist profilleri hakkında sonuçlar çıkarır. ”
K20	“2.3.1.Turizm alanına yönelik bir etkinlik planlama 2.3.2. Müşteri ilişkileri becerilerini turizm alanında kullanma. ”
K21	“2.3.1. Çevresindeki popülerliği artan konaklama tesislerini araştırıp nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 2.3.2.İşletmesinde konuk memnuniyetine ilişkin verilere göre işletme yönetiminden beklenen hizmetleri yeniden düzenler. ”
K22	“2.3.1. Deneyimlemiş olduğu turizm aktivitesi kendisine katkı sağlamış ise aynı deneyimi tekrar yaşama isteğinde olur. 2.Misafirlerin memnuniyeti ve aidiyetini sağlamada empatinin nezaketin ve iletişimin önemli olduğunu bilir. ”
K23	“2.3.1.Vermiş olduğu hizmetlerdeki aksayan yönler ile ilgili çözümler planlar. ”
K24	“2.3.1.Yapmış olduğu turizm deneyiminden olumlu veya olumsuz sonuçlar çıkarabilir. ”
K25	“2.3.1.Vermiş olduğu turizm hizmetlerinin yeterliliğini, müşteri memnuniyet düzeylerine ilişkin yorum ve görüşlere göre belirler. ”

Tablo.4.21’de problem çözme basamağı sonuç çıkarma düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.2.4 Problem çözme basamağı bulma düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı temel seviyesinde yer alan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağının 4.düzeyi olan Bulma düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.22 Problem çözme basamağı bulma düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

Basamaklar/ Seviyesi	Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları	Toy Kazanımları (Öneriler)
Orta düzey okuryazarlık becerilerini içerir.		
2.PROBLEM ÇÖZME 2.4.Bulma Temel Seviye	2.4.1.Kendi bütçesine uygun turizm etkinliklerini araştırıp bulma tutumunu sergiler. 2.4.2.Belirli bir turistik yerin özellikleri hakkında temel bilgileri bulabilir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
Katılımcılar	Kazanım Önerisi	
K1	“2.4.1.Gitmek istediği yeri araştırıp, güvenli ve uygun turlar bulabilir, turizm acentaları ile görüşmeler yapıp bilgi alabilir. 2.4.2.Pazar bölümlendirme yaparak işletmesinin hizmet verebileceği en uygun ziyaretçi profilini bulabilir.”	
K2	“2.4.1. Seyahat bütçesine uygun konaklama seçeneklerini araştırmak için çeşitli platformları bulur. 2.4.2.Yerel mutfağı deneyimlemek için bütçe dostu restoranları ve sokak satıcılarını bulur.”	
K3	“2.4.1.Gideceği ülke veya destinasyona ilişkin en doğru ve güvenilir bilgileri bulabilir. 2.4.2.Arz-talep dengesini bulabilir.”	
K4	“2.4.1. Planladığı turistik gezinin en uygun maliyetli alternatifini araştırma ve bulma yetisine sahiptir. 2.4.2. Bütçeye uygun turistik geziler planlarken mobil teknolojilerden ve diğer dijital uygulamalardan yararlanır 2.4.3. Alanıyla ilgili edindiği teorik ve pratik deneyimle; bilgiye ulaşma, analiz, sentez ve yorumlama, sorunlara çözüm üretme becerisine sahiptir.”	
K5	“2.4.1.Mobil araçlar ve sosyal medyadan yararlanarak kendi ilgi alanına ve isteğine uygun tatil seçeneklerini bulabilir. 2.4.2.Gideceği destinasyonla ilgili doğru ve temiz bilgilere ulaşarak yapacağı yolculuğu planlayabilir.”	
K6	“2.4.1. Benzer turizm faaliyetleri ve destinasyonlarını web ortamında araştırarak, kendine uygun en ekonomik etkinlik ve yeri bulabilir, 2.4.2. İşletmesini ziyaret edebilecek en uygun ziyaretçi profilini bulmak için pazar bölümlendirme yapar.”	
K7	“2.4.1.Yeni trend turizm destinasyon noktalarını bulabilir.”	
K8	“2.4.1.Turizme ilişkin yeni akımlarını bulma. 2.4.2.İşletmesine uygun inovasyonu bulabilir.”	
K9	“2.4.1.Gitmiş olduğu destinasyonda mobil araçlar ve sosyal medyadan yararlanarak yerel imkânları bulabilir. 2.4.2.Gideceği destinasyonla ilgili doğru ve güvenilir kaynaklara ulaşarak en uygun seyahat ve tatil seçeneğini bulabilir.”	
K10	“2.4.1.Belirli bir bütçe ile bulunan bölgeye yapılacak ziyaretteki maksimum deneyimi kazanabilme planı geliştirebilir.”	
K11	“2.4.1.Alternatif turizm türlerini bulabilir. 2.4.2.Kendisi için uygun ve güvenli olan tatil yer ve aktivitelerini bulup seçebilir.”	
K12	“2.4.1.Güvenli destinasyonları ve uygun ulaşım araçlarını bulma yetkinliğe sahiptir. 2.4.2.İşletmesine en uygun konuk profilini bulabilmek için pazar bölümlendirme yapabilir.”	
K13	“2.4.1.Kendi bütçesine uygun seyahat seçeneklerini bulma. 2.4.2.Güvenli turizm destinasyonlarını araştırıp bulma”	
K14	“2.4.1. Kendi bütçesine uygun turizm etkinliklerini belirler/seçer. 2.4.2. Herhangi bir yerin turistik özelliklerini ayırt eder.”	
K15	“2.4.1.Revaçtaki turizm destinasyonlarını araştırıp bulur. 2.4.2.Katılmak istediği turizm türüne göre seçenekleri teknolojiden faydalanarak bulur.”	
K16	“2.4.1. Eldeki bütçe ve ilgi alanlarına uygun gerekli karşılaştırmaları yaparak ve yerel turizm imkânlarını göz önünde bulundurarak uygun turizm seçeneğini bulur.”	

Tablo 4.22'nin devamı

Katılımcılar	Kazanım Önerisi
K17	“2.4.1.Seyahat bloglarını bulur ve okur. ” “2.4.2Uçak bileti alma ve konaklayacak yer bulma hizmeti veren web sitelerini bulur. 2.4.3.Aşına olmadığı bir kültürel ziyaret öncesinde karşılaşacağı yabancı durumları öğrenir.”
K18	“2.4.1.Alternatif turizm türlerini bulabilir. 2.4.2 Uygun tatil faaliyeti gerçekleştirebilme adına web araçları/ sitelerini bulabilir.”
K19	“2.4.1.Kendi bütçesine uygun turizm etkinliklerini araştırır. 2.4.2.Kendi ilgi alanına uygun turizm aktivitelerini araştırıp bulma”
K20	“2.4.1. Alanına uygun olan turizm etkinliklerini bulma 2.4.2 Belirli bir turistik yerin önemli görülen turistik değerlerini bulabilme.”
K21	“2.4.1.Teknolojik araçları ve sosyal medyayı doğru kullanarak işletmesine uygun Turist profilini bulabilir 2.4.2.İşletmesinin büyümesine katkı sağlayacak girişimci fikirleri bulabilir.”
K22	“2.4.1. Tatilini bütçesine göre planlar ve bu bütçeye göre gideceği yerleri önceden araştırıp net bilgiler bulmaya çalışır. 2.4.2.Görgü kuralları ve nezakete uygun bir şekilde işletmesini ziyaret eden kişilerin problemlerine çözümler bulabilir.”
K23	“2.4.1.İşletmesinin büyümesini sağlayan kaynak veya ortakları bulabilir. ”
K24	“2.4.1. Avantajlı tatil fırsat ve kampanyalarını kendi imkânlarıyla araştırıp bulur. ”
K25	“2.4.1 İşletmesinin kapasitesi ve özelliklerine uygun ziyaretçi tiplerini bulur.”

Tablo 4.22’de problem çözme basamağı bulma düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.2.5 Problem çözme basamağı keşfetme düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı temel seviyesinde yer alan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağının 5.düzeyi olan Keşfetme düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.23 Problem çözme basamağı keşfetme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

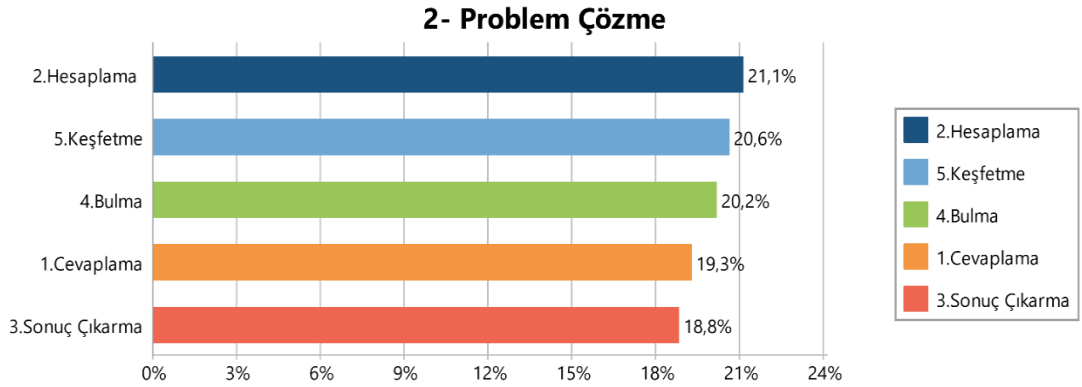
Basamaklar/ Seviyesi	Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları	Toy Kazanımları (Öneriler)
2.PROBLEM ÇÖZME 2.5.Keşfetme Temel Seviye	Orta düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 2.5.1.Kendi bütçesine uygun turizm etkinliklerini araştırıp bulma tutumunu sergiler. 2.5.2.Belirli bir turistik yerin özellikleri hakkında temel bilgileri bulabilir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
Katılımcılar	Kazanım Önerisi	
K1	"2.5.1.Kendisi için yeni yerler keşfetme, yeni insanlarla tanışma, yeni lezzetler tatma tutumunu sergiler. 2.5.2.İşletmesindeki hizmetleri nasıl geliştirebileceğini keşfeder."	
K2	"2.5.1. Farklı bir kültürle etkileşime geçerek, yeni gelenekler, yemekler ve yaşam tarzları keşfeder."	
K3	"2.5.1.Destinasyondaki yeni hizmet veya ürünleri keşfeder. 2.5.2.Yeni turizm unsurlarının/ hareketlerinin farkına varır."	
K4	"2.5.1. Turizme katılmadan önce ve turizm faaliyetinden sonra kendisinin dünya görüşünde, anlayışında ve beklentilerinde oluşan değişiklikleri fark eder. 2.5.2. Belirli bir turistik bölgedeki yeni, farklı ve hiç denenmemiş ürün ve hizmetleri keşfedebilir."	
K5	"2.5.1.Mobil araçları kullanarak edindiği bilgilerden gittiği yörenin gastronomisine ait farklı bir deneyimi keşfeder. 2.5.2.İşletmesinde gelen ziyaretçilerin talebine binaen yeni bir girişim keşfeder."	
K6	"2.5.1.Kendisi için yeni yerler keşfetme, yeni insanlarla tanışma, yeni lezzetler tatma tutumunu sergiler. 2.5.2.Katıldığı turizm faaliyeti sonrası kendi dünyasında oluşan ilgi, ihtiyaç ve beklentilerindeki değişikliklerin farkında olur."	
K7	"2.5.1.Yaşadığı yörenin yeni özelliklerini keşfeder. 2.5.2. Yerli halkın özelliklerini yansıtan (şive, ağız, yemek gibi) özgün kültürel miras öğelerini keşfeder."	
K8	"2.5.1.Yaşadığı turizm deneyiminin hayatına yaptığı katkıları keşfeder. 2.5.1.Mobil teknolojilerinden edindiği bilgilerle yeni ve alternatif rotaları keşfedebilir. 2.5.2.Tatil için gittiği yörenin yerel bir lezzetini keşfeder."	
K9	"2.5.3.İşletmesinde yoğun olarak talep edilen bir hizmetten yola çıkarak inovatif bir fikir keşfeder. 2.5.4. Kültürel keşifler yapabilir."	
K10	"2.5.1. Katıldığı turizm deneyiminden elde ettiği kazanımları, başka bir bölgede nasıl değerlendirebileceğini keşfeder"	
K11	"2.5.1.Farklı kültürleri öğrenmenin hazzını keşfeder. 2.5.2.Turistik yaşam biçiminin özelliklerini keşfeder."	
K12	"2.5.1. Tatil için gittiği bölgede yöresel bir oyun veya dans keşfeder".	
K13	"2.5.1. Yaşadığı bölgedeki turizm çeşitliliğini keşfeder. 2.5.2.Turizm bölgelerindeki yerel kültürel kimlik öğelerini keşfeder."	
K14	"2.5.1.Turizm faaliyetlerinin bireye ve topluma faydalarını açıklar. 2.5.2.Turizm bölgelerindeki yeni turistik hizmetleri belirler."	
K15	"2.5.1 Turizmin diğer sektörlere etkisini fark eder. 2.5.2 Alternatif turizme ilişkin deneyimleri keşfetme eğiliminde olur."	
K16	"2.5.1.Turizm deneyimiyle edindiği zengin dünya görüşlerini keşfeder."	
K17	"2.5.1Farklı kültürlerle etkileşimin önemini keşfeder. 2.5.2.Farklı kültürleri yargılamadan önce tanımak ve anlamak gerektiğini fark eder. 2.5.3.Kendi beklentilerini ve önceliklerini keşfeder."	
K18	"2.5.1. Turizm etkinliklerinde gitmediği, görmediği yerlere öncelik verir. 2.5.2.Daha önce deneyimlemediği yöresel lezzetleri deneyimleme isteğinde olur."	

Tablo 4.23'ün devamı

Katılımcılar	Kazanım Önerisi
K19	"2.5.1.Katıldığı turizm deneyimlerinin kendisinde yarattığı değişiklikleri fark edebilir. 2.5.2. Bölgesindeki artan turist sayılarına paralel olarak yeni turizm girişimlerini keşfeder."
K20	"2.5.1. Turizm pazarlama stratejilerini gerçek durumlara uygulama 2.5.2 Turizm işletmelerindeki operasyonel stratejileri keşfetme ."
K21	"2.5.1.Kriz dönemlerinde turistik tüketici davranışlarını keşfederek, krizi fırsata çevirebilir. 2.5.2.Yeni ve alternatif turizm akımlarının farkına varır."
K22	"2.5.1. Gittiği gezide aradığı ortamı bulmuş ve geziyi beğenmiş ise farklı geziler için arayışa geçme ve yeni yerler keşfetme isteğinde olur. 2.5.2. Kendisini turizm faaliyetlerine yönelten nedenleri keşfeder."
K23	"2.5.1 Turizm işletmesinin imajını etkileyen faktörleri keşfeder."
K24	"2.4.1 Tatil için gittiği yerlerde kendisi için yöresel bir lezzet, kıyafet veya bir ürün keşfeder."
K25	"2.5.1.Konukların beğeni ve beklentilerine paralel olarak işletmesine uygun farklı hizmet türlerini keşfeder."

Tablo 4.23'de problem çözme basamağı keşfetme düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.2.6 Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin Haladyna taksonomisi problem çözme basamağı ve alt temalarına göre turizm okuryazarlığı kazanım önerileri

Şekil 4.3 Problem çözme basamağı alt temalarının dağılımına ilişkin grafik

Şekil 4.3'e göre, MAXQDA Pro2020 programından elde edilen veri setinde Problem Çözme basamağında beş tane alt tema keşfedilmiştir. Bu temalar sırasıyla Cevaplama, Hesaplama, Sonuç Çıkarma, Bulma ve Keşfetme şeklinde olup Problem Çözme basamağına ilişkin alt temaların dağılımı; %21,1 Hesaplama, %20,6 Keşfetme, %20,2 Bulma, %19,3 Cevaplama ve %18,8 Sonuç Çıkarma olarak belirlenmiştir.

Problem Çözme basamağı temalarında ortaya çıkan Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerinin kod sayıları ise sırasıyla cevaplama teması yedi kod, hesaplama teması altı kod, sonuç çıkarma teması altı kod, bulma teması dokuz kod ve keşfetme teması sekiz kod olmak üzere toplam 36 kod olarak saptanmıştır. Problem Çözme basamağı temaları %22,09 olarak belirlenmiştir.

Şekil 4.4 Problem çözme basamağına ilişkin kelime bulutu

Şekil 4.4’de problem çözme basamağına ilişkin kelime bulutu gösterilmiştir. Buna göre Turizm Okuryazarlığına yönelik olarak Problem çözme basamağı temalarında en fazla kullanılan sözcükler daha büyük yazı boyutu ile gösterilmiştir. Kelime bulutu değerlendirildiğinde tatil, turizm, deneyim, alternatif, hesaplama, güvenli, memnuniyet, strateji sözcüklerinin diğer kelimeler oranla daha fazla kullanıldığı görülmektedir.

4.2.2.6.1 Problem çözme basamağı cevaplama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.24'te problem çözme basamağı cevaplama temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.24 Cevaplama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Cevaplama (f=42)	Sorunlar ve Çözümleri	26
	Turizmin Faydası	4
	Deneyimler	3
	Beklentiler/Memnuniyet	3
	Turizm Özellikleri	2
	Turistik Yer	2
	Turizmin Etkileri	2

Tablo 4.24'e göre cevaplama temasında yedi kod ortaya çıkmıştır. Bunlar sorunlar ve çözümleri (f=26), turizmin faydası (f=4), deneyimler (f=3), beklentiler/memnuniyet (f=3), turizm özellikleri (f=2), turistik yer (f=2) ve turizmin etkileri (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.2.6.2 Problem çözme basamağı hesaplama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.25'te problem çözme basamağı hesaplama temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.25 Hesaplama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Hesaplama (f=46)	Maliyet/Bütçe	31
	Seyahat/Konaklama Süresi	5
	Turizmin Etkileri	3
	Paket Tur	3
	Hedef Kitle	2
	Kapasite/Doluluk	2

Tablo 4.25'e göre hesaplama temasında altı kod ortaya çıkmıştır. Bunlar maliyet/bütçe (f=31), seyahat/ konaklama süresi (f=5), turizmin etkileri (f=3), paket tur (f=3) hedef kitle (f=2) ve kapasite/doluluk (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.2.6.3 Problem çözme basamağı sonuç çıkarma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.26'da Problem Çözme basamağı sonuç çıkarma temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.26 Sonuç çıkarma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Sonuç Çıkarma (f=41)	Turizm Deneyimi	10
	Memnuniyet	10
	Veri ve İstatistik	9
	Çevre Gözlemi	7
	Turizmin Etkileri	3
	Müşteri İlişkileri Becerileri	2

Tablo 4.26'ya göre sonuç çıkarma temasında altı kod ortaya çıkmıştır. Bunlar turizm deneyimi (f=10), memnuniyet (f=10), veri ve istatistik (f=9), çevre gözlemi (f=7) turizmin etkileri (f=3) ve müşteri ilişkileri becerileri (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.2.6.4 Problem çözme basamağı bulma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.27’de problem çözme basamağı bulma temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.27 Bulma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Bulma (f=44)	Güvenli Turizm	8
	Tatil Bütçesi	7
	Teknoloji/ İnternet Kullanımı	5
	Sorunların Çözüm Yolları	5
	Turist Profili	5
	Turizm Etkinlikleri	4
	Turistik Yer/Değer	4
	Avantajlı Tatil Fırsatları	4
	Kaynak/Ortak Temini	2

Tablo 4.27’ye göre bulma temasında dokuz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar güvenli turizm (f=8), tatil bütçesi (f=7), teknoloji/ internet kullanımı (f=5), sorunların çözüm yolları (f=5), turist profili (f=5), turizm etkinlikleri (f=4), turistik yer/değer (f=4), avantajlı tatil fırsatları (f=4) ve kaynak/ortak temini (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.2.6.5 Problem çözme basamağı keşfetme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.28’de Keşfetme temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.28 Keşfetme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Keşfetme(f=45)	Deneyim	13
	Yeni/Alternatif Turizm	9
	Yöresel Yemek	6
	Beklenti ve Değişim	5
	Pazarlama Stratejileri	4
	Turizmin Etkisi	3
	Hizmet Türleri	3
	Turizmin Nedenleri	2

Tablo 4.28'e göre keşfetme temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar deneyim (f=13), yeni/alternatif turizm (f=9), yöresel yemek (f=6), beklenti ve değişim (f=5), pazarlama stratejileri (f=4), turizmin etkisi (f=3), hizmet türleri (f=3) ve turizmin nedenleri (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.3 Üçüncü Basamak Olan Eleştirel Düşünme Basamağına İlişkin Ön Bilgiler

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir.

4.2.3.1 Eleştirel düşünme basamağı analiz etme düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı ileri seviyesinde yer alan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağının 1.düzeyi olan Analiz Etme düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.29 Eleştirel düşünme basamağı analiz etme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

Basamaklar/ Seviyesi	Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları	Toy Kazanımları (Öneriler)
3.ELEŞTİREL DÜŞÜNME 3.1.Analiz Etme İleri Seviye	Yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 3.1.1.Bir tatil deneyiminin zayıf ve güçlü yanlarını analiz ederek açıklar. 3.1.2.Bir turistik yerin sürdürülebilirlik stratejilerini analiz eder	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>	
K1	"3.1.1.Tatil yaptığı bölgenin eksikliklerini analiz eder, işletmelerin durumunu analiz edebilir. 3.1.2.Bölgesindeki değişen turist profilini analiz edebilir."	
K2	"3.1.1.Bir turistik tesisin çalışanlarının memnuniyet düzeyini analiz eder. 3.1.2. Bir turistik tesisin müşterilerinin memnuniyet düzeyini analiz eder."	
K3	"3.1.1.Turizm destinasyonlarının mevcut durumunu analiz edebilir. 3.1.2. Turizm destinasyonlarının potansiyelini analiz edebilir"	
K4	"3.1.1. Araştırma yapma ve proje önerisi üretme süreci ile ilgili temel düzeyde bilgi sahibidir. 3.1.2. Turistik bölgenin SWOT analizini yapabilme, bölgenin temel/çekirdek özelliklerine göre strateji belirleyebilme yeteneğine sahiptir. "	
K5	"3.1.1.Bir turistik destinasyonda turizmin gelişimi sonucunda ortaya çıkan ekonomik, çevresel ve sosyokültürel değişimleri analiz eder, 3.1.2.İşletmesine gelen turist profillerini analiz edebilir."	
K6	"3.1.1.Tatil yaptığı işletmelerin güçlü ve zayıf yönlerini analiz edebilir. 3.1.2.Bir turizm destinasyonunun mevcut turizm potansiyeline ek, öne çıkmamış ama turizm potansiyeline sahip olan diğer yönlerini turizm faaliyetleri kapsamında değerlendirebilir."	
K7	"3.1.1.Tatil deneyimindeki kazanımlarını analiz etme. "	
K8	"3.1.2. Benzer işletmelerdeki hizmet ve fiyat politikalarını analiz eder. "	
K9	"3.1.1.Bir turistik destinasyonda ki turizm ile ilgili istatistikleri veri analiz araçlarını kullanarak analiz edip değerlendirebilir. 3.1.2.Sektöründeki Pazar fırsat ve tehditlerini analiz edebilir. 3.1.3.Turizmdeki trend ve öngörülerini analiz eder. "	
K10	"3.1.1.Yöresinin turizm çekiciliğini artırmaya yönelik olarak rakip diğer bölgeler ile kıyaslama yaparak stratejiler geliştirebilir. "	
K11	"3.1.1.Mevcut ziyaretçi verilerini analiz edip destinasyonun geleceği hakkında fikir sahibi olur. 3.1.2.Turizmin kalkınmaya olan katkılarını analiz "	
K12	"3.1.1.İşletmesini tercih eden turist prototipini analiz eder. "	
K13	"3.1.1.Karşılaştığı turizm ile ilgili bir durum veya sorunu analiz eder. 3.1.2. Turizmdeki sürdürülebilirlik uygulamalarını analiz etme."	
K14	"3.1.1.Herhangi bir tatil deneyiminin güçlü ve zayıf yönlerini analiz eder/çözümler. 3.1.2.Herhangi bir turistik yeri sürdürülebilirlik stratejileri açısından değerlendirir. "	
K15	"3.1.1 Turizm endüstrisinin olumlu ve olumsuz yönlerini analiz eder. 3.1.2 İşletmenin sürdürülebilirliğe ilişkin hassasiyetlerini analiz eder. "	
K16	"3.1.1.Turistik yerlerde sürdürülebilirlik stratejileri uygulanarak doğal ve kültürel kaynakların korunması, bölge insanının refahının artırılması ve turizm sektörünün uzun vadeli sağlıklı bir şekilde yönetilmesi gibi hususları analiz eder."	
K17	"3.1.1.Turistik bir faaliyetin fiyat-performans analizini yapar. 3.1.2.Bir tatil deneyiminin sunabilecekleriyle kendi beklentilerinin örtüşüp örtüşmeyeceğini analiz eder. 3.1.3.Turizmin yöredeki halk üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini analiz eder. "	
K18	"3.1.1. Mevcut ziyaretçi verilerine göre işletmesinin güçlü ve zayıf yanlarını analiz eder 3.1.2.Turizmin sosyoekonomik ve sosyokültürel etkilerini analiz eder."	
K19	"3.1.1.Kendisine verilen bir turistik yerin sürdürülebilirlik stratejilerini analiz edebilir. 3.1.2.Turizmin kültürler arası sağladığı etkileşimin sonuçlarını analiz eder."	

Tablo 4.29'un devamı

<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
K20	"3.1.1. Turizm endüstrisindeki verileri analiz etme 3.1.2. Turizmdeki hukuki ve etik konuları analiz."
K21	"3.1.1.Konaklama işletmesinin mevcut durumunu analiz edebilir."
K22	"3.1.1. İşletmesinin potansiyelini analiz edebilir."
K23	"3.1.1.Bir konaklama tesisinin zayıf ve güçlü yanlarını analiz edebilir."
K24	"3.1.1 Yöresinin turizm kapasitesini ve potansiyelini analiz eder."
K25	"3.1.İşletmesinin güçlü ve zayıf yönlerini analiz ederek mevcut durumunu değerlendirir."

Tablo.4.29'da eleştirel düşünme basamağı analiz etme düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.3.2 Eleştirel düşünme basamağı sınıflama düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı ileri seviyesinde yer alan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağının 2.düzeyi olan Sınıflama düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.30 Eleştirel düşünme basamağı sınıflama düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

<i>Basamaklar/ Seviyesi</i>	<i>Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları</i>	<i>Toy Kazanımları (Öneriler)</i>
3.ELEŞTİREL DÜŞÜNME 3.2.Sınıflama İleri Seviye	Yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 3.2.1.Gitmiş olduğu turizm destinasyonundaki çekicilikleri sınıflandırır. 3.2.2.Farklı turistik faaliyet türlerini sınıflandır	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>	
K1	"3.2.1.Destinasyonları çekicilikleri açısından sınıflandırabilir, çekiciliklere puan verebilir. 3.2.2.Ziyaret eden turist tiplerini sınıflandırır."	
K2	"3.2.1. Gitmiş olduğu turizm destinasyonundaki konaklama tesislerini sınıflandırır. 3.2.2. Gitmiş olduğu turizm destinasyonundaki yiyecek-içecek işletmelerini sınıflandırır. 3.2.3. Gitmiş olduğu turizm destinasyonundaki aktiviteleri sınıflandırır."	
K3	"3.2.1.Turistik faaliyetleri sınıflandırabilir. 3.2.2. Turizm işletmelerinin kapasitelerini sınıflandır."	
K4	"3.2.1. Bir turistik bölgenin doğal, tarihi ve kültürel çekiciliklerini bilir, ayırt eder ve sınıflandırır 3.2.2. Hangi turizm faaliyetlerinin hangi turizm türleri ile karşılanacağını bilir."	

Tablo 4.30'un devamı

Katılımcılar	Kazanım Önerisi
K5	"3.2.1.İşletmeleri verilen hizmet kalitesine göre sınıflandırabilir, 3.2.2.İşletmesinde verilen hizmet veya ürünleri sınıflandırabilir. "
K6	"3.2.1.Destinasyonların çekiciliklerini tarihi, kültürel, doğal çekicilikler olarak sınıflandırır. 3.2.2.Ziyaret edilen yöredeki kültürel miras öğelerini sınıflandırır. "
K7	"3.2.1.Turizm işletmelerindeki hizmet kalitesini sınıflandırır. 3.2.2. Turizm işletmelerindeki fiyatları sınıflandırır 3.2.3.Turist türlerini sınıflandırabilir. "
K8	"3.2.1.İşletmeleri verilen hizmete göre sınıflandırabilir, 3.2.2.İşletmesindeki müşteri segmentlerini sınıflandırabilir. 3.2.3.Pazarlama stratejilerini sınıflandırır. 3.2.4. Destinasyonları sınıflandırır. "
K9	"3.2.1.Turizm işletmelerini hizmet alanlarına göre sınıflandırır. 3.2.2.Turistleri özelliklerine göre gruplayabilir. 3.2.3. Turizmde rekreasyon faaliyetlerini örnek vererek sınıflandırır. "
K10	3.2.1. Turizm destinasyonlarını arasındaki farklara göre kategorize ederek sınıflama yapar. "
K11	"3.2.1.Turist profillerini sınıflandırır. 3.2.2.Turizm hizmetlerini sınıflandırır".
K12	"3.2.1.Yaşamış olduğu yerdeki turizme ait çekicilikleri kültürel, doğal, tarihi vb. özellikleri açısından sınıflar. "
K13	"3.2.1.İşletmesinin vermiş olduğu hizmetleri sınıflama. 3.2.2.Bölgesindeki turistik faaliyet türlerini sınıflandırma "
K14	"3.1.1. Herhangi bir turizm bölgesinin ilgi çeken yönlerini belirler. 3.1.2.Turistik faaliyetleri türlerine göre analiz eder/sınıflandırır."
K15	"3.2.1.Turizm çeşitlerini sınıflar. 3.2.2.Turist çeşitlerini sınıflar. "
K16	"3.2.1.Turizm sektörünün çeşitli yönlerini ve turistlerin ilgi alanlarını yansıtan farklı türlerdeki turistik faaliyetleri sınıflandırır."
K17	"3.2.1.Turizm etkinliklerini planlarken katılımcıların yaşına göre, sosyo-ekonomik ve kültürel durumlarına göre sınıflandırmalar yapar. 3.2.2.Konaklama işletmelerinin olanaklarına göre sınıflandırarak konuklara en iyi hizmet eden tesisi belirler."
K18	"3.2.1.Gitmeyi düşündüğü yerleri özelliklerine göre kategorize eder. 3.2.2.Destinasyondaki rekreasyon aktivitelerini sınıflandırır. "
K19	"3.2.1.Kendisine verilen farklı turistik faaliyet türlerini sınıflandırabilir. 3.2.2.Turizm işletmelerini yaptığı hizmete göre sınıflandırır "
K20	"3.2.1. Turizm alanındaki teknolojik gelişmeleri sınıflandırma 3.2.2. Gideceği/Gitmiş olduğu turizm destinasyon ile ilgili bilgi kaynaklarını sınıflandırır. "
K21	"3.2.1.Turizm faaliyetlerinde pazar bölümlendirme yaparak işletmesinin kime hitap edebileceğini sınıflandırabilir. 3.2.2. Rekreasyon faaliyetlerini sınıflandırır. "
K22	"3.2.1. Gitmiş olduğu bölgedeki turizm faaliyetlerini sınıflandırır. 3.2.2. Ziyaretçilerin memnuniyet düzeyinin artması için personelinden beklemiş olduğu davranışları sıralar."
K23	"3.2.1.Turizm talebini etkileyen faktörleri sınıflandırır. "
K24	"3.2.1.Bir tatilde yapabileceği etkinlikleri sınıflar. "
K25	"3.2.1.Konukların talep, istek ve gereksinimlerini sınıflandırır. "

Tablo 4.30'da eleştirel düşünme basamağı sınıflama düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.3.3 Eleştirel düşünme basamağı karşılaştırma düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı ileri seviyesinde yer alan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağının 3.düzeyi olan Karşılaştırma düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.31 Eleştirel düşünme basamağı karşılaştırma düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

Basamaklar/ Seviyesi	Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları	Toy Kazanımları (Öneriler)
3.ELEŞTİREL DÜŞÜNME 3.3.Karşılaştırma İleri Seviye	Yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 3.3.1.Turistik ürünü seçerken önceki deneyimleri ile karşılaştırır. 3.3.2İki farklı turistik yeri avantajları ve dezavantajları açısından karşılaştırır.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>	
K1	"3.3.1.Destinasyonların çekiciliklerini tarihi, kültürel, doğal vb. ayırarak kendi içinde karşılaştırır. 3.3.2 Yakın rakipleri ile kendini maliyet-fiyat ve ürün-hizmet açısından karşılaştırır."	
K2	"3.3.1. Ziyaret ettikleri yerdeki kültürü, gelenekleri, yerel yemekleri, el sanatlarını, festivalleri ve diğer kültürel etkinlikleri karşılaştırır. 3.3.2. Ziyaret ettikleri yerdeki ulaşım seçeneklerini, altyapıyı ve genel seyahat kolaylıklarını karşılaştırır. "	
K3	"3.1.Destinasyonların arz-talep dengesini karşılaştırır. 3.3.2 Gitmek istediği/gideceği yerdeki işletmelerdeki hizmet ve ürünlerin fiyatlarını mobil araçlar vasıtasıyla karşılaştırır"	
K4	"3.3.1. Turistik ürün-turist deneyimi karşılaştırmasını yapabilir. Bu karşılaştırmayı sayısal olarak ölçebilecek nitel ve nicel yöntemleri bilir. 3.3.2. Destinasyonların karşılaştırmalı üstün ve zayıf özelliklerini bilir, değerlendirmesini bu özellikler temelinde yapar."	
K5	"3.3.1.Farklı parametreleri dikkate alarak destinasyonlar arası kıyaslama yapar 3.3.2 Farklı destinasyondaki rakip işletmelerle kendi işletmesini karşılaştırır. "	
K6	"3.3.1. Yaptığı turizm faaliyetlerindeki rehberlik hizmetlerini karşılaştırabilir, 3.3.2 Gideceği turistik faaliyete uygun konaklama işletmelerini web araçları yoluyla maliyet- fayda açısından karşılaştırıp seçebilir. "	
K7	"3.3.1. İki farklı turistik destinasyonun hizmet standartlarını karşılaştırır. 3.3.2. Benzer turizm işletmelerini fiyat yönünden karşılaştırabilir. "	
K8	"3.3.1.Benzer destinasyonların yerel yönetim web sitelerindeki turizme ait verileri kıyaslar. 3.3.2.İki farklı turizm deneyimini (Örneğin macera turizmi deneyimi ile kuş gözlemi turizmi), deneysimsel olarak karşılaştırabilir. "	

Tablo 4.31'in devamı

Katılımcılar	Kazanım Önerisi
K9	“3.3.1.Eşdeğer işletmeler arasındaki hizmet kalitesini karşılaştırır. 3.3.2.Eşdeğer işletmeler arasındaki fiyatları karşılaştırır 3.3.3 Farklı destinasyonları karşılaştırır. 3.3.4.İşletmesine yönelik müşteri yorumlarını karşılaştırır. 3.3.5.Sektördeki pazar değişimlerini karşılaştırır. ”
K10	“3.2.1. Farklı bölgelerdeki benzer turistik faaliyetler arasında hizmet ve kalite karşılaştırmasını yapabilir. ”
K11	“3.3.1. Aynı hizmeti veren İki farklı turistik yeri karşılaştırması sonucunda deneyimlerini kıyaslayabilir. 3.3.2. Eşdeğer turistik hizmetlerin fiyatlarını karşılaştırabilir. ”
K12	“3.3.1 Alternatif turizm faaliyetlerini maliyet ve verilen hizmet açısından karşılaştırır.
K13	“3.3.1.Eşdeğer turizm destinasyonlarının genel ağıdaki turizme ilişkin verilerini karşılaştırma. 3.3.2.Farklı seyahat seçeneklerini avantajları ve dezavantajları açısından değerlendirir. ”
K14	“3.3.1.Turistik ürünü seçerken önceki deneyimlerini sorgular. 3.3.2.İki farklı turistik yeri avantajları ve dezavantajları açısından değerlendirir. ”
K15	“3.3.1. Kendi ülkesi ve diğer ülkelerdeki turizm faaliyetlerini karşılaştırır. 3.3.2. Turizm türlerini fiyat skalasına göre karşılaştırır. ”
K16	“3.3.1 Geçmiş deneyimlerimizin rehberlik ettiği yeni turizm tercihlerini karşılaştırır. ”
K17	“3.3.1.Farklı turistik faaliyetleri, kendi koşullarını baz alarak, kendi beklentilerini karşılayıp karşılamayacağını karşılaştırır. 3.3.2.Yerli ve yabancı turistin karakteristik özelliklerini karşılaştırıp ona göre davranış sergiler. ”
K18	“3.3.1. Destinasyonları avantaj ve dezavantajları yönünden kıyaslayabilir. 3.3.2. Benzer iki turistik mekânı verdikleri hizmetler açısından karşılaştırabilir. ”
K19	“3.3.1.Yeni bir turistik ürünü seçerken önceki deneyimlerine başvurarak karar verir. 3.3.2. İki farklı turistik yerin gastronomik tatlarını karşılaştırır. ”
K20	“3.3.1. Turizm işletmelerindeki operasyonel zorlukları ve fırsatları karşılaştırma 2İki farklı turistik yeri turizm değerleri ve imkânlarına göre karşılaştırma yapma . ”
K21	“3.3.1.Turizm endüstrisindeki ulaştırma işletmelerini maliyet-zaman analizi yaparak karşılaştırır. 3.3.2 Kendi işletmesinin avantaj ve dezavantajlarını rakip işletmelere bakarak karşılaştırır. ”
K22	“3.3.1. İşletmesindeki standartları ulusal mevzuattaki standartlar ile karşılaştırır. 3.3.2.Turist tiplerini karakteristik özelliklerine göre karşılaştırır. ”
K23	“3.3.1.İşletmesini belli kriterlere göre rakip işletmeler ile kıyaslayabilir. ”
K24	“3.3.1. İki farklı turistik yerin turizm olanakları karşılaştırır. 3.3.2.Bir tatilde yapabileceği etkinlikleri sınıflar. ”
K25	“3.3.1. İşletmesini avantaj ve dezavantajları açısından sektöründeki rakipleriyle kıyaslar.”

Tablo.4.31.'de eleştirel düşünme basamağı karşılaştırma düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.3.4 Eleştirel düşünme basamağı ayırt etme düzeyi

Katılımcı Akademisyen ve Turizm İşletmecilerinden Haladyna Taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek

kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı ileri seviyesinde yer alan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağının 4. düzeyi olan Ayırt Etme düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.32 Eleştirel düşünme basamağı ayırt etme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

<i>Basamaklar/ Seviyesi</i>	<i>Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları</i>	<i>Toy Kazanımları (Öneriler)</i>
3.ELEŞTİREL DÜŞÜNME 3.4. Ayırt Etme İleri Seviye	Yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 3.4.1. Turizm okuryazarı bireylerin özelliklerini ayırt eder. 3.4.2.Bir turistik etkinliğin sosyal ve kültürel etkilerini ayırt eder.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>	
K1	"3.4.1. Destinasyonların stratejilerini ayırt edebilir. 3.4.2.İşletmesinin stratejisindeki farklılıkları aynı hizmeti veren işletmelere göre ayırt eder."	
K2	"3.4.1.Turizm okuryazarı işinden memnun çalışanı ayırt eder. 3.4.2.İyi konaklama tesisini kötüsünden ayırt eder. 3.4.3.İyi rehberi kötüsünden ayırt eder."	
K3	"3.4.1. Çevre dostu işletmeleri ayırt edebilir. 3.4.2.Turist davranışlarını ayırt edebilir"	
K4	"3.4.1. Turizm konusunda bilgili ve yetkin insanları tanıyabilir. Onlarla etkili iletişim kurabilir. 3.4.2. Turizm konusunda yapılması gereken ve yapılmaması gereken faaliyet ve uygulamaları bilir, nedenleriyle birlikte açıklar."	
K5	"3.4.1. Destinasyonların imajına zarar verebilecek unsurları ayırt edebilir. 3.4.2.Destinasyonlara ilişkin internet sitelerinde yer alan doğru ve güvenli bilgiler ile yanlış veya güvenli olmayan bilgileri ayırt edebilir."	
K6	"3. 4.1. Destinasyonların pazarlama stratejilerini ayırt edebilme 3.4.2.Ulusötesi turizm faaliyetinin bireylerin çok dillilik, kültürel farklılık vb. etkilerini yerel turizm faaliyetlerine göre ayırt eder."	
K7	"3.4.1 İşletmelerin hizmet kalitelerini ayırt eder. 3.4.2. İşletmesine uygun turist profilini ayırt eder."	
K8	"3.4.1.Turistik deneyimin sosyolojik etkilerini ayırt eder. 3.4.2.Destinasyonların karakteristik özelliklerini ayırt eder"	
K9	"3.4.1. İşletmesinin imajına zarar verebilecek etkenleri ayırt eder. 3.4.2.İşletmeleri kalite ve fiyat farklarına göre ayırt edebilir."	
K10	"3.4.1.Bir destinasyonun imajını belirleyen unsurları ayırt eder."	
K11	"3.4.1.Turizm etkinliklerinin önemini ayırt eder. 3.4.2.Ziyaretçilerin etik olmayan davranışlarını ayırt edebilir."	
K12	"3.4.1. Yerli ve yabancı turistlerin turizme ilişkin davranışlarını ayırt eder."	
K13	"3.4.1.Gittiği tatil bölgesindeki tarihi ve kültürel çekicilikleri ayırt eder. 3.4.2. Gittiği tatil bölgesindeki doğal çekicilikleri ayırt eder."	
K14	"3.4.1.Turizm okuryazarı bireylerin özelliklerini yorumlar. 3.4.2.Turistik etkinliklerin sosyal ve kültürel etkilerini sınıflandırır."	
K15	"3.4.1-Turizmin alt ve üst yapı yatırımlarına olan etkisini ayırt eder. 3.4.2-Turizm faaliyetlerinin bölgenin taşıma kapasitesini aşıp aşmadığını ayırt eder."	
K16	"3.4.1.Turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel boyutlarıyla ilgili bilgi ve anlayışı sahip turizm okuryazarı bireyin özelliklerini bilir."	
K17	"3.4.1 Bir turistik mekânın işletmesinin ve çalışanlarının niyetlerini ayırt eder. 3.4.2.Uluslararası veya ulusal standartları baz alıp bu kalitede hizmet veren turizm işletmelerini ayırt eder."	

Tablo 4.32'nin devamı

<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
K18	"3.4.1.Bir turistik mekânın olumlu ve olumsuz yönlerini ayırt eder. 3.4.2.Sürdürülebilirliğe önem veren çevre dostu turizm işletmelerini ayırt edebilir"
K19	"3.4.1.Turizm okuryazarı olmanın özelliklerini ayırt edebilir. 3.4.2.Yoksul yanlısı turizm uygulamalarını ayırt eder. 3.4.3Turizm faaliyetlerindeki etik dışı eylemleri ayırt eder."
K20	"3.4.1. Sürdürülebilir turizm ile sürdürülebilir olmayan turizmin özelliklerini ayırt etme. Yaşadığı ülke/yöre/şehri/ yerin turizme yönelik güçlü ve zayıf yönlerini ayırt etme."
K21	"3.4.1. İşletmesinin güçlü ve zayıf yönlerini ayırt edebilir. 3.4.2.Yerli ve yabancı turistlerin davranışlarını ayırt edebilir. "
K22	"3.4.1. Yapmış olduğu gezinin kendisinde yarattığı olumlu etkilerin farkında olur. 3.4.2.İşletmesinde yaşanabilecek olağanüstü durumları ayırt eder. 3.4.3.İyi bir rehberin yetkinliklerini ayırt eder. "
K23	"3.4.1.İşletmesini tercih edebilecek konukların ortak özelliklerini ayırt edebilir. "
K24	"3.4.1.Turizm sektöründeki sürdürülebilir uygulamaları ve çevre dostu turizm işletmelerini ayırt eder. "
K25	"3.4.1. Konukların işletmesindeki hizmetlerden genel olarak memnun kalıp kalmadığını ayırt eder. "

Tablo 4.32’de eleştirel düşünme basamağı ayırt etme düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.3.5 Eleştirel düşünme basamağı yargılama düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna Taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) Seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı ileri seviyesinde yer alan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağının 5.düzeyi olan Yargılama düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.33 Eleştirel düşünme basamağı yargılama düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

Basamaklar/ Seviyesi	Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları	Toy Kazanımları (Öneriler)
3.ELEŞTİREL DÜŞÜNME 3.5 Yargılama İleri Seviye	Yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 3.5.1. Katıldığı turizm deneyiminin sonuçlarının beklentilerini ne derece karşıladığını ifade eder. 3.5.2.Bir turistik projenin sürdürülebilirlik açısından etik değerlendirmesini yapar. 3.5.3Bir turistik projenin toplumsal etkilerini yargılar.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
Katılımcılar	Kazanım Önerisi	
K1	“3.5.1. Destinasyondaki yerel yöneticilere dair yargılarda bulunabilir. 3.5.2.Bir turistik bölgedeki ziyaretçilerin ziyaret esnasında etik kurallara uyup uymadığının değerlendirmesini yapabilir. 3.5.3.Bir turistik projenin çevresel etkilerini yargılar.”	
K2	3.5.1. Aldıkları hizmetin veya ürünün fiyatının, sunulan değer ve kaliteyle orantılı olup olmadığını değerlendirir.”	
K3	“3.5.1. Destinasyondaki yerel halkın ziyaretçilere karşı yaklaşım ve tutumlarına dair yargılarda bulunabilir. 3.5.2.Turizm hareketlerinin sosyokültürel ve çevresel etkilerini yargılayabilir.”	
K4	“3.5.1. Turizm deneyimini yorum olarak hem fiziksel hem de dijital ortamlarda paylaşabilir, bu ortamların hangisi olduğunu bilir ve onları kullanır. 3.5.2. Hazırlanacak bir turizm stratejisinin ve planının değerlendirmesini yapabilir, paydaşlarla işbirliği kurabilir.”	
K5	“3.5.1. Destinasyondaki yöresel halkın ziyaretçilere karşı gösterdikleri tutum ve yaklaşıma dair yargılarda bulunabilir. 3.5.2.Destinasyona gelen ziyaretçilerin yerel halkın değer yargılarına ve mahremiyetine saygı duyup duymadığını, etik kurallara uyup uymadığını yargılayabilir.”	
K6	“3.5.1. Bir turizm faaliyetinin engelli, yaşlı gibi kısıtlaması bulunan bireylerin katılımını ne oranda kolaylaştırdığı ile ilgili çıkarımlarda bulunur 3.5.2.Bir turistik bölgedeki işletmelerdeki uygulamaların etik kurallara uyup uymadığının değerlendirmesini yapabilir.”	
K7	“3.5.1.Konaklama işletmelerinin niteliklerini beklentileri üzerinden yargılar. 3.5.2 Turizm işletmelerinin hizmet kalitesini yargılar.”	
K8	“3.5.1.Turizmin sosyal etkilerini yargılar. 3.5.2.Turizmin ekonomik etkilerini yargılar. 3.5.3Turizmin toplumsal etkilerini yargılar.”	
K9	“3.5.1. İşletmelerin pazarlama ve reklam stratejilerine dair yargılarda bulunabilir. 3.5.2.Destinasyona gelen turistlerin video ve fotoğraf çekimlerinde etik kurallara uyup uymadığını yargılayabilir. 3.5.3. Fiyat fayda hesabı ile hizmet kalitesine olan katkı yargılanabilir.”	
K10	“3.5.1. Uluslararası ilişkilerde turizm faaliyetlerinin önem ve etkisini tartışır.”	
K11	“3.5.1.Turizmin olumlu ve olumsuz etkilerini/sonuçlarını irdeler. 3.5.2. Katıldığı turizm faaliyetlerinin çevre dostu olup olmadığını yargılar.”	
K12	3.5.1. İşletmesinin vermiş olduğu turizm hizmetinin konuk beklentilerini ne derece karşıladığını ifade eder.”	
K13	“3.5.1.Yaşadığı bölgenin turizm imajını yargılar. 3.5.2.Yerel yöneticilerin turizme ilişkin yaklaşımını yargılar.”	
K14	“3.5.1.Katıldığı turizm deneyiminin sonuçlarını beklentilerini karşılama durumu açısından değerlendirir. 3.5.2.Turizm projelerini sürdürülebilirlik açısından yargılar.” 3.5.3.Turizm projelerinin toplumsal etkilerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.”	

Tablo 4.33'ün devamı

Katılımcılar	Kazanım Önerisi
K15	“3.5.1 Açık hava müzesi, ören yeri gibi turizm alanlarının ne derece korunduğunu tartışır. 3.5.2 Turistlerin turizm faaliyetleri sırasındaki (izinsiz video ve fotoğraf çekimi vb.) etik dışı davranış ve tutumlarını tartışır. ”
K16	“3.5.1.Bir turistik projenin planlama ve uygulama aşamalarında toplumun katılımını ve proje sürdürülebilirliğini yargılar.”
K17	“3.5.1. Turistik bir bölge veya mekândaki turizmden kaynaklı ahlaki çöküntüyü yargılar. 3.5.2. Turizm işletmelerindeki personelin yabancı ve yerli turiste yaklaşımını, iki gruba farklı davranıp davranmadığını yargılar.”
K18	“3.5.1.Turizm işletmesinde almış olduğu hizmete yönelik ödemiş olduğu ücretin değerini sorgular. 3.5.2. Turizm faaliyeti öncesi hedeflenen ile faaliyet sonrası ulaşılan durum arasında karşılaştırma yaparak mekânın beklentilerini karşılama düzeyi hakkında yargıda bulunur.”
K19	“3.5.1.Katıldığı turizm deneyiminin sonuçlarının beklentilerini karşılama düzeyini ortaya koyabilir. 3.5.2.Turizm faaliyetlerindeki etik dışı eylemlerin sonuçlarını yargılar. ”
K20	“3.5.1. Turizmde güvenlik ve risk yönetimine ilişkin yargıda bulunma 3.5.2. Bir turistik mekânı seçerken belirlemiş olduğu kriterler ile almış olduğu hizmetin ilgili olup olmadığını yargılar. ”
K21	“3.5.1. İşletme prosedürüne göre çalışanlarının konuklara karşı yaklaşım ve tutumlarını yargılar. 3.5.2.Turizm faaliyetlerinin kültürel ve politik etkilerini tartışır. 3.5.3 İşletmesindeki kurum kültürünü ve personelin işletmesine aidiyeti hakkında çıkarım yapar.”
K22	“3.5.1. Alınan hizmetin kalitesini yargılar. 3.5.2. Bir turistik hizmetin genel ahlaka uygunluğunu ve çocuk ve gençlere etkilerini yargılar.”
K23	“3.5.1.İşletmesinin vermiş olduğu hizmetlerin konukların beklentilerine ne derece cevap verebildiğini tartışır. ”
K24	“3.5.1. Turizm etkinliklerindeki etik dışı ihlalleri yargılar. ”
K25	“3.5.1. İşletmesinin verdiği hizmet ile müşterilerce beklenen hizmet arasında farkı yargılar. ”

Tablo 4.33.'de eleştirel düşünme basamağı yargılama düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.3.6 Eleştirel düşünme basamağı ilişkilendirme düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı ileri seviyesinde yer alan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağının 6.düzeyi olan İlişkilendirme düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.34 Eleştirel düşünme basamağı ilişkilendirme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

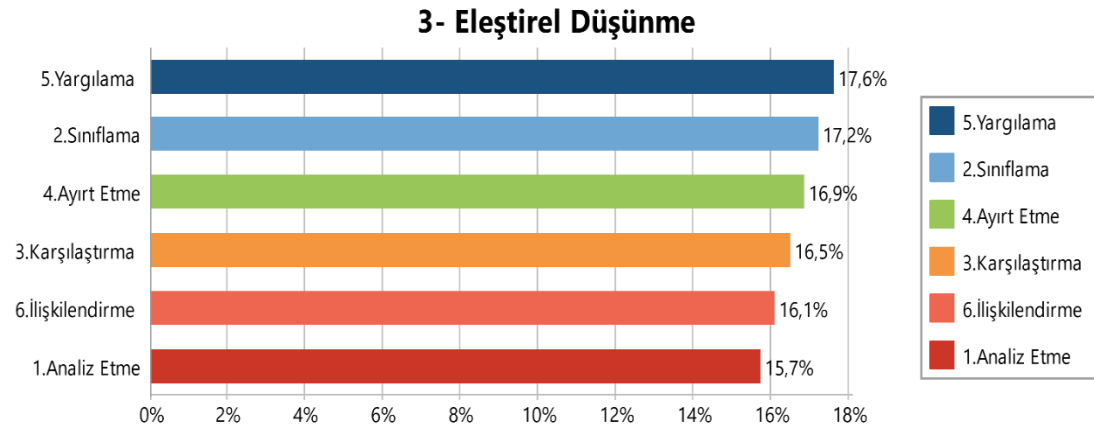
Basamaklar/ Seviyesi	Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları	Toy Kazanımları (Öneriler)
3.ELEŞTİREL DÜŞÜNME 3.6 İlişkilendirme İleri Seviye	Yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 3.6.1. Güncel olaylar ile yapacağı/yaptığı tatil deneyimini ilişkilendirir. 3.6.2.Turizm endüstrisinin yerel ekonomi, kültür ve çevre üzerindeki etkilerini ilişkilendirir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
Katılımcılar	Kazanım Önerisi	
K1	"3.6.1. Her deneyim sonucu kendini tanıma seviyesi yükselecek ve karakteri ile uyumlu destinasyonları tercih edecek hatta bazı bölgeler ile kendini ilişkilendirebilir. 3.6.2. Destinasyon çekicilikleri, destinasyonda sunulan hizmet ile turist beklentilerini ve harcamalarını ilişkilendirir."	
K2	"3.6.1. Konakladığı otel, tatil köyü veya kiralık konaklama gibi yerler ile tatil deneyimi arasında bir ilişki kurabilir. 3.6.2. Ziyaret ettiği yerin kültürü, gelenekleri, yerel yemekleri ve yerel halkla etkileşimi ile tatil deneyimi arasında bağlantılar kurabilir."	
K3	"3.6.1. Turizmdeki güncel hareketler ve trendler ile vereceği kararları ilişkilendirebilir. 3.6.2. Kendisine özgü özellikler ile destinasyon çekicilikleri arasında bağ kurabilir."	
K4	"3.6.1. Türkiye ve dünya ekonomisi ve turizmdeki gelişmeleri izleyerek geleceğe ilişkin tahminlerde bulunabilir. Bu gelişmeleri tatil tercihleri ile ilişkilendirir. 3.6.2. Turizmin ortaya çıkardığı etkileri çok disiplinler arası bir anlayışla değerlendirebilir."	
K5	"3.6.1. Kendi ilgi alanına göre katılmak istediği tatil deneyimini ilişkilendirebilir."	
K6	"3.6.1. Turizm faaliyetlerinin yerel halkın eğitime bakış açısını ne derece etkilediğini belirler 3.6.2. Tatil yapacağı ülke/ bölgeyi seçerken güncel olaylar ile ilişkilendirir."	
K7	"3.6.1.Ekonomik durumu ile yapacağı turistik gezinin gerekliliğini ilişkilendirebilir. 3.6.2. İlgi alanları ile yapacağı tatil deneyimini ilişkilendirir."	
K8	"3.6.1.Turizm sektörünün bölgesel ekonomi, kültür, çevre, sosyal yapı üzerindeki etkilerini ilişkilendirir. 3.6.2. Ziyaret ettiği/ bulunduğu destinasyonu kendi hayat felsefesi ile ilişkilendirir."	
K9	"3.6.1. Müşteri memnuniyetini ve sadakatini ilişkilendirebilir. 3.6.2. Turizm ile ilgili kavramları birbiri ile ilişkilendirebilir. 3.6.3. Turizm endüstrisindeki trend ve değişimleri ilişkilendirebilir."	
K10	"3.6.1. Bir destinasyonu tercih etmeye ilişkin olarak, seyahatle ilgili motivasyonları, turistlerin memnuniyet düzeyini, destinasyona ait sadakati ve tekrar ziyaret etme niyeti gibi durumları ilişkilendirebilir."	
K11	"3.6.1. Yapacağı tatil deneyimini günün şartlarına göre ilişkilendirip esnekleştirebilir. 3.6.2. Boş zaman kavramı ile tatil kavramını ilişkilendirebilir."	
K12	"3.6.1. Turizm faaliyetlerini iletişim, nezaket, empati, memnuniyet, aidiyet gibi kavramlarla ilişkilendirebilir. 3.6.2.Teknolojik gelişmeler ile yeni turizm akımları arası bağ kurar."	
K13	"3.6.1.Kendi kişilik özellikleri ile yapacağı tatil deneyimleri arasında bağ kurar. 3.6.2.Turizm ile ekonomik kalkınma arasında bağ kurar."	
K14	"3.6.1.Güncel olaylar ile tatil deneyimleri arasında bağ kurar. 3.6.2.Turizm endüstrisi ile yerel ekonomi, kültür ve çevre arasındaki etkileşimi örneklendirir."	
K15	"3.6.1.Yapmak istediği tatil deneyimini mevcut siyasi ve ekonomik konjonktür ile ilişkilendirebilir. 3.6.2.Turizm faaliyetleri ile bölgesinin ekonomik kalkınmasını ilişkilendirir."	
K16	"3.6.1.Tatil planlarının güvenli, sağlıklı ve keyifli bir şekilde yapılmasına güncel olayların etkisini araştırır."	
K17	3.6.1.Gidilecek bölgelerin ekonomik kriz, savaş gibi koşullarını göz önünde bulundurur. 3.6.2.Turizmi, yörede ve yöre halkındaki değişimlerle ilişkilendirir."	

Tablo 4.34'ün devamı

Katılımcılar	Kazanım Önerisi
K18	"3.6.1. Yapacağı yolcuğun süresi ile tatil süresini ilişkilendirir. " 3.6.2. Önceden gitmiş olduğu bir destinasyondaki deneyimini yeni yapacağı deneyim ile ilişkilendirebilir. "
K19	"3.6.1.Turizm endüstrisinin yakın ve uzak çevreye olan etkilerini ilişkilendirebilir. 3.6.2. Gideceği turizm bölgesindeki yaşanan güncel olayları değerlendirerek tatil planlamasında revizyona gidebilir. "
K20	"3.6.1. Teknolojik gelişmeler ile turizm alanındaki gelişmeleri ilişkilendirme. 3.6.2.Yaşadığı şehir ile şehirdeki turizm unsurlarını ilişkilendirme. "
K21	"3.6.1. Boş zaman kavramı ile rekreasyon aktivitelerini ilişkilendirebilir. 3.6.2. Ulusal standartlar ve turizm mevzuatına uygun şekilde işletmesine ilişkin prosedür ve uygulamaları düzenler. "
K22	"3.6.1. Turizm endüstrisi içerisindeki işletmeleri birbirleri ile ilişkilendirebilir. 3.6.2. Uluslararası ve ulusal standartlara uygun olarak işletmesinin prosedürlerini ilişkilendirir. "
K23	"3.6.1.Turizmdeki güncel eğilimler ile işletmesinin vermiş olduğu hizmetleri ilişkilendirebilir. "
K24	"3.6.1.Birleşmiş Milletler 1000 Yıl hedefleri ile vermiş olduğu turizm hizmetlerini ilişkilendirebilir. "
K25	"3.6.1. Bölgesinde yaşanan savaş, kriz, salgın gibi durumlar karşısında, işletmesinde verdiği hizmetlerde revizyona giderek bu durumları fırsata çevirebilecek yeni girişimlerde bulunur. "

Tablo 4.34'de eleştirel düşünme basamağı ilişkilendirme düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.3.7 Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin Haladyna taksonomisi eleştirel düşünme basamağı ve alt temalarına göre turizm okuryazarlığı kazanım önerileri

Şekil 4.5 Eleştirel düşünme basamağı alt temalarının dağılımına ilişkin grafik

Şekil 4.5'e göre, MAXQDA Pro2020 programından elde edilen veri setinde Eleştirel Düşünme basamağında altı tane alt tema keşfedilmiştir. Bu temalar sırasıyla Analiz Etme, Sınıflama, Karşılaştırma, Ayırt Etme, Yargılama ve İlişkilendirme şeklinde olup

Eleştirel Düşünme basamağına ilişkin alt temaların dağılımı; %17,6 Yargılama, %17,2 Sınıflama, %16,9 Ayırt Etme %16,5 Karşılaştırma, %16,1 İlişkilendirme ve %15,7 Analiz Etme olarak belirlenmiştir. Eleştirel Düşünme basamağı alt temalarında ortaya çıkan Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerinin kod sayıları ise sırasıyla,, analiz etme teması sekiz kod, sınıflama teması yedi kod, karşılaştırma teması yedi kod, ayırt etme teması on iki kod, yargılama teması sekiz kod ve ilişkilendirme teması on bir kod olmak üzere toplam 53 kod olarak saptanmıştır. Eleştirel Düşünme basamağı temaları oranı %32,52 olarak belirlenmiştir.

Şekil 4.6 Eleştirel düşünme basamağına ilişkin kelime bulutu

Şekil 4.6’da eleştirel düşünme basamağına ilişkin kelime bulutu gösterilmiştir. Buna göre Turizm Okuryazarlığına yönelik olarak Eleştirel Düşünme basamağı temalarında en fazla kullanılan sözcükler daha büyük yazı boyutu ile gösterilmiştir. Kelime bulutu değerlendirildiğinde sürdürülebilirlik, turist, turizm, işletmeler, çekicilik, etik, aidiyet, imaj, destinasyon, memnuniyet, strateji sözcüklerinin diğer kelimeler oranla daha fazla kullanıldığı görülmektedir.

4.2.3.7.1 Eleştirel düşünme basamağı analiz etme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.35’te Analiz Etme temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.35 Analiz etme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Analiz Etme (f=42)	Güçlü/Zayıf Yönler	10
	Turizmin Etkileri	7
	Memnuniyet	6
	Sürdürülebilirlik	5
	Veri	4
	Kapasite/Potansiyel	4
	Turist Profili	3
	Fiyat	2

Tablo 4.35’e göre Analiz Etme temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar güçlü/zayıf yönler (f=10), turizmin etkileri (f=7), memnuniyet (f=6), sürdürülebilirlik (f=5), veri (f=4), kapasite/potansiyel (f=4), turist profili (f=3) ve fiyat (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.3.7.2 Eleştirel düşünme basamağı sınıflama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.36’da Sınıflama temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.36 Sınıflama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Sınıflama (f=46)	Turizm İşletmeleri	13
	Turist Tipleri	9
	Turizm Etkinlik ve Türleri	9
	Destinasyon	6
	Turizm Çekicilikleri	4
	Rekreasyon	3
	Pazarlama Stratejileri	2

Tablo 4.36'ya göre sınıflama temasında yedi kod ortaya çıkmıştır. Bunlar turizm işletmeleri (f=13), turist tipleri (f=9), turizm etkinlik ve türleri (f=9), destinasyon (f=6), turizm çekicilikleri (f=4), rekreasyon (f=3) ve pazarlama stratejileri (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.3.7.3 Eleştirel düşünme basamağı karşılaştırma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.37'de Karşılaştırma temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.37 Karşılaştırma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Karşılaştırma (f=44)	Turistik Yerler	14
	Turistik Hizmetler	8
	Turizm İşletmeleri	7
	Deneyim	6
	Maliyet	4
	Turizm Türleri	3
	Turist Tipleri	2

Tablo 4.37'ye göre Karşılaştırma temasında yedi kod ortaya çıkmıştır. Bunlar turistik yerler (f=14), turistik hizmetler (f=8), turizm işletmeleri (f=7), deneyim (f=6), maliyet (f=4), turizm türleri (f=3) ve turist tipleri (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.3.7.4 Eleştirel düşünme basamağı ayırt etme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.38’de ayırt etme temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.38 Ayırt etme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Ayırt Etme (f=45)	Hizmet Kalitesi	6
	Turizmin Etkileri	5
	Turizm Okuryazarı	5
	Turist Tipleri	5
	Etik	4
	Destinasyon	4
	Sürdürülebilirlik Uygulamaları	4
	İmaj	3
	Güçlü/ Zayıf Yönler	3
	Çekicilik	2
	Taşıma Kapasitesi	2
	Memnuniyet	2

Tablo 4.38’e göre Ayırt Etme temasında on iki kod ortaya çıkmıştır. Bunlar hizmet kalitesi (f=6), turizmin etkileri (f=5), turizm okuryazarı (f=5), turist tipleri (f=5), etik (f=4), destinasyon (f=4) sürdürülebilirlik uygulamaları (f=4), imaj (f=3), güçlü/ zayıf yönler(f=3), çekicilik (f=2), taşıma kapasitesi (f=2) ve memnuniyet (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.3.7.5 Eleştirel düşünme basamağı yargılama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.39’da Yargılama temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.39 Yargılama temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Yargılama (f=47)	Turizmin Etkileri	10
	Etik Dışı Uygulamalar	10
	Beklentiler	8
	Turizm Hizmeti	7
	Sürdürülebilirlik	4
	Yerel Halk Yaklaşımı	3
	Aidiyet	3
	Yerel Yöneticiler	2

Tablo 4.39’a göre Yargılama temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar turizmin etkileri (f=10), etik dışı uygulamalar (f=10), beklentiler (f=8), turizm hizmeti (f=7), sürdürülebilirlik (f=4), yerel halk yaklaşımı (f=3), aidiyet (f=3) ve yerel yöneticiler (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.3.7.6 Eleştirel düşünme basamağı ilişkilendirme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.40’da İlişkilendirme temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.40 İlişkilendirme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
İlişkilendirme (f=43)	Güncel Olaylar	9
	Ekonomi	7
	Deneyim	5
	Memnuniyet	4
	Güncel Eğilimler	4
	Çevre	3
	Turizm Unsurları	3
	Turizm Hizmeti	2
	Boş Zaman	2
	Turizm İşletmeleri	2
	Standartlar	2

Tablo 4.40’a göre ilişkilendirme temasında on bir kod ortaya çıkmıştır. Bunlar güncel olaylar (f=9), ekonomi (f=7), deneyim (f=5), memnuniyet (f=4), güncel eğilimler (f=4), çevre (f=3) turizm unsurları (f=3), turizm hizmeti (f=2), boş zaman (f=2), turizm işletmeleri (f=2), ve standartlar (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.4 Dördüncü Basamak Olan Yaratıcılık Basamağına İlişkin Ön Bilgiler

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir.

4.2.4.1 Yaratıcılık basamağı oluşturma düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı uzman seviyesinde yer alan ve üst düzey okuryazarlık becerilerini içeren Yaratıcılık basamağının 1.düzeyi olan Oluşturma düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.41 Yaratıcılık basamağı oluşturma düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

<i>Basamaklar/ Seviyesi</i>	<i>Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları</i>	<i>Toy Kazanımları (Öneriler)</i>
4.YARATICILIK 4.1.Oluşturma Uzman Seviyesi	Üst düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 4.1.1.Destinyasyon Yönetim Merkezi koordinesinde yöresine uygun güncel bir turizm programı oluşturur. 4.1.2.Bir turizm destinasyonuna ilişkin turistik harita ve rotaları oluşturur.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>	
K1	“4.1.1.Destinyasyona gitmeden önce bölge ile ilgili okuma ve araştırmalar yapar ve profesyonel bir hizmet olarak destinasyonları dolaşmaya çalışır. 4.1.2.Bir turizm destinasyonuna ilişkin yeni rotalar oluşturmaya çalışır.”	

Tablo 4.41'in devamı

Katılımcılar	Kazanım Önerisi
K2	“4.1.1. Destinasyona özgü tur paketleri ve tatil paketleri oluşturabilir. 4.1.2.Destinasyonda düzenlenebilecek tematik etkinlikler, festivaller ve özel etkinlikler organize edebilir. 4.1.3.Destinasyonda turizmi desteklemek ve geliştirmek için altyapı projeleri geliştirebilir.”
K3	“4.1.1.Destinasyonlaa özel seyahat paket programları oluşturabilir. 4.1.2.Bir turizm destinasyonuna ilişkin amblem ve logo oluşturmaya çalışır.”
K4	“4.1.1. Yaşadığı bölgede kurulu olan bir turizm kuruluşu ile koordineli bir şekilde çalışabilir, birlikte bir çıktı hazırlayabilir. 4.1.2. Gezilecek/görülecek yerlere ilişkin bir rota çizebilir, bu konuda gerekli bilgilendirmeleri yaparak bölgenin gelişimine katkıda bulunur.”
K5	“4.1.1.Destinasyona ilişkin ulaşımı kolaylaştırıcı, alt yapıyı iyileştirici ve erişebilirliği artırıcı projeler oluşturabilir. 4.1.2.Bir turizm destinasyonuna ilişkin kültür varlığı bilançosunu oluşturabilir.”
K6	“4.1.1.Turistik rotalarda deneyimlerin farklılaştırılan etkinlikler ile zenginleştirilerek sunulması. 4.1.2.İşletmesinde ziyaretçilerin yanı sıra çalışan memnuniyetini de esas alan bir iklim oluşturmaya çalışır.”
K7	“4.1.1.Bir turizm destinasyonunda yöre halkının turizme ilişkin düşüncelerini tespit etmek amacıyla bilimsel bir çalışmayı oluşturabilir. 4.1.2.Turizm paydaşları arası iletişimi ve uyumu artıran bilimsel araştırma ve projeleri oluşturma ve yürütme.”
K8	4.1.1. Bir turizm destinasyonuna ilişkin gezi programları oluşturabilir. 4.1.2. Akşam aktiviteleri, gece eğlenceleri ya da kültür şovları gibi rekreasyonel programları oluşturabilir. 4.1.3 Doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık aktiviteleri gibi etkinliklere ilişkin rotalar oluşturabilir.”
K9	“4.1.1. Destinasyonun turizmdeki gelişimine ilişkin, inovatif fikir ve projeler oluşturabilir. 4.1.2. Bir turizm destinasyonuna ilişkin sürdürülebilir turizm stratejilerini oluşturabilir. 4.1.3. Bir turizm destinasyonuna ilişkin pazarlama stratejilerini oluşturabilir.”
K10	“4.1.1. Bölgesinin turizm imajını artırmaya yönelik bir model önerisi oluşturma”
K11	“4.1.1.Destinasyon paydaşlarının kimler olduğunu ve bunların görevlerinin kavranmasına yönelik bir strateji geliştirir. 4.1.2.Basit düzeyde kişiselleştirilmiş turlar planlar.”
K12	“4.1.1. Yöresinin doğal ve tarihi güzelliklerini turizm vitrinine çıkarabilecek yeni rotalar oluşturur.”
K13	“4.1.1 Yaşadığı çevre/şehre/ülkede turizm bilinci oluşturmaya yönelik stratejik bir eylem planı hazırlama. 4.1.2. Destinasyona özgü ritüeller ile turistik bir değer oluşturabilme.”
K14	“4.1.1.Yaşadığı çevreye/şehre/ülkeye uygun turizm eylem planı hazırlar. 4.1.2.Bir destinasyona ilişkin turistik harita hazırlar.”
K15	“4.1.1 Kendisi veya ailesi için yıllık turizm planı oluşturur. 4.1.2. İşletmesinin tanıtım ve reklam sürecini etik kurallar çerçevesinde yapar.”
K16	“4.1.1. Destinasyon Yönetim Merkezi koordinesinde turizm Programı oluştururken güncel etkinlikleri, mevsimsel aktiviteleri ve yöredeki popüler yerleri dikkate alır.”
K17	“4.1.1.Kendi ihtiyaçlarına göre detaylı bir tatil planı hazırlar. 4.1.2.İşletmesindeki olası riskleri önceden kestirmeye çalışır ve risk yönetim planı oluşturur.”
K18	“4.1.1.Bulunduğu yerdeki turistik mekânlara yönelik tanıtıcı etkinlikler oluşturur. 4.1.2.Özel ilgi alanlarına yönelik alternatif turlar organize eder.”
K19	“4.1.1Kendisine verilen bir turizm destinasyonuna yönelik turistik harita ve rota oluşturabilir. 4.1.2.Dezavantajlı gruplara yönelik özgün bir tatil projesi oluşturur.”
K20	“4.1.1. Turizmde sürdürülebilirlik ilkelerini temel alarak yeni turizm ürünleri oluşturma. 4.1.2. Turizm işletmelerinde kriz durumlarına yönelik etkili iletişim stratejileri oluşturma.”

Tablo 4.41'in devamı

<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
K21	"4.1.1.İşletmesine yönelik sürdürülebilir bir çevre yönetim sistemini ve standardizasyonu oluşturabilir. 4.1.2.İşletmesinin sosyal medya ve web sayfalarını sürekli yenileyerek işletmesinin daha fazla görünür hale getirmeye çalışır. "
K22	"4.1.1. Bir geziye yönelik yeni rotalar oluşturur. 4.1.2.Konaklama tesislerinde müşteri memnuniyeti odaklı inovasyonlar oluşturur. "
K23	"4.1.1.İşletmesinin rakiplerle rekabet edebilme düzeyini artırıcı pazarlama stratejilerini oluşturmak. "
K24	"4.1.1.Yöresinde turizm etkinliklerini stratejik olarak planlayabilmek adına Destinasyon Yönetim Merkezini oluşturur. "
K25	"4.1.1-İşletmesini ve hizmetlerini tanıtıcı sürekli güncellenen bir web sayfası oluşturur. "

Tablo 4.41'de yaratıcılık basamağı oluşturma düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur

4.2.4.2 Yaratıcılık basamağı yaratma düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı uzman seviyesinde yer alan ve üst düzey okuryazarlık becerilerini içeren Yaratıcılık basamağının 2.düzeyi olan Yaratma düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.42 Yaratıcılık basamağı yaratma düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

<i>Basamaklar/ Seviyesi</i>	<i>Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları</i>	<i>Toy Kazanımları (Öneriler)</i>
4.YARATICILIK	Üst düzey okuryazarlık becerilerini içerir.	Lütfen basamaklara uygun
4.2. Yaratma	4.2.1.Yeni bir turistik ürün yaratır.	en az bir kazanım önerisi
Uzman Seviyesi	4.2.2.Sürdürülebilir turizm ilkelerini içeren bir turistik destinasyon tasarlar.	yazınız.
<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>	
K1	"4.2.1.Daha önce hiç planlamadığı yerlere gitmeye çalışır ve kendine fırsatlar yaratır. 4.2.2.Turisti destinasyona çekebilecek yeni ürünler/ hizmetler geliştirir. "	
K2	"4.2.1. Yerel turizm çalışanlarına veya turizm sektörüne ilgi duyan kişilere yönelik eğitim programları düzenleyebilir. "	
K3	"4.2.1.Yeni bir turizm hareket/potansiyelini oluşturabilir. 4.2.2.Turisti destinasyona çekebilecek söylem, sloganlar ve kampanyalar geliştirir. "	

Tablo 4.42'nin devamı

Katılımcılar	Kazanım Önerisi
K4	“4.2.1. Türkiye ve dünyada gezip gördüğü turizm ürünlerini ve turistik faaliyetleri kendi kültürel değerlerine göre yorumlayarak yeni bir turizm ürünü önerisi sunabilir. 4.2.2. BM Sürdürülebilir Kalkınma amaçlarının farkındadır ve bu amaçlara uygun hareket eder. ”
K5	“4.2.1.Destinasyonun mevcut durumunu iyileştirici stratejiler geliştirip, fırsatlar yaratır. 4.2.2.Yerel halkın turizm algısını artırabilecek stratejiler geliştirebilir. ”
K6	“4.2.1.Çeşirli engel durumlarından dolayı tam anlamıyla turizm hizmeti alamayan kısıtlılığı olan gruplara bakıcı, yardımcı, mentör eşliğinde turizm faaliyetlerini sunmaya yönelik erişebilirliği artırıcı bir ortam oluşturur. 4.2.2.Turistik destinasyonun imajını artırıcı ürün ve hizmetler geliştirir. ”
K7	“4.2.1.Destinasyonun çekiciliklerini cazip hale getiren ve farkındalık yaratan etkinlikler tertip etme. 4.2.2.Destinasyonla özdeşleşen ürün veya marka tasarlar. ”
K8	“4.2.1.Yeni bir turistik deneyim oluşturabilir. (Örneğin teknede kuş gözlemi, drone destekli vahşi yaşam fotoğrafçılığı, köy evinde konaklama deneyimi vb.) 4.2.2.Destinasyonu simgeleyen logo veya sloganlar tasarlar. ”
K9	“4.2.1.Destinasyona özgü yeni deneyimler yaratır. 4.2.2.Destinasyona ziyareti artırabilecek tanıtım ve reklam kampanyaları geliştirebilir. 4.2.3.İşletmesine özgü yenilikçi iş modelleri tasarlar. ”
K10	“4.2.1.Bölgesindeki turizm çekiciliklerinin tanıtımındaki eksiklerin tespitine yönelik tüm paydaşlardan dönütler alarak farkındalık oluşturan bir eylem planı hazırlar. ”
K11	“4.2.1.Potansiyel turistik ürün ve aktivitelerini tasarlar. 4.2.2.Bulunduğu destinasyona ekonomik anlamda katkı sağlayacak bir turistik ürün veya marka tasarlar. ”
K12	“4.2.1.Yaşadığı şehre yeni ziyaretçiler çekmek üzere ilgi alanlarına özel farklı tatil deneyimleri ve hizmetleri geliştirir.
K13	“4.2.1: Özgün bir turizm rehberi tasarlar. 4.2.2. Yerel ürünlerin üretim süreçlerinin deneyimlenebileceği ortamları oluşturma. ”
K14	“4.2.1: Özgün bir turistik ürün tasarlar. 4.2.2. Sürdürülebilir özelliklere sahip bir turistik destinasyon tasarımı hazırlar. ”
K15	“4.2.1 Bölgenin turizm hareketlerini canlandırmak için yaratıcı fikirler üretir. 4.2.2-Bölgesindeki turizm faaliyetlerinde sürdürülebilir kalkınmaya dayalı bir politikayı hâkim kılmaya çalışır. ”
K16	“4.2.1.Yerel ve ulusal düzeydeki sürdürülebilir turizm politikaları ve rehberlikleri de dikkate alarak bir turistik destinasyon tasarlar. ”
K17	“4.2.1.Alışılmışın dışında hediyelik eşyalar tasarlar. 4.2.2.Alışılmışın dışında deneyimler sunan turistik faaliyetler yaratır. ”
K18	“4.2.1.Bulunduğu yöredeki turistik mekânda yeni ve farklı bir turistik faaliyet tasarlar. 4.2.2.Bulunduğu destinasyona özgü sürdürülebilir turizm ilkelerini içeren turistik hizmetleri tasarlayabilir. ”
K19	“4.2.1.Katma değeri yüksek yeni bir turistik ürün yaratır. 4.2.2.Sürdürülebilir turizm hareketliliğini sağlamak yerel ürünlerin markalaşması adına rekabetini artırıcı imkânlar yaratma. ”
K20	4.2.1. Turizmde sürdürülebilirlik ilkelerini temel alarak yeni turizm hizmetleri tasarlama. 4.2.2.Destinasyonun görsel kimliğini oluşturma. ”
K21	“4.2.1.İşletmesi ile özdeşleşen isme özel hatıra ürünleri tasarlayıp konuklarıyla paylaşır. 4.2.2.İşletmesinin marka değerini ve imajını artırıcı sloganlar ve kampanyalar geliştirir. ”
K22	4.2.1. Yerel turizmin tanıtılması sürecine ilişkin eylem planlarını hazırlar. 4.2.2.Bölgesinin tanıtımına yönelik paket turların tasarımını yapar ve bu turların yönetimine ilişkin bir çerçeve oluşturur. ”
K23	“4.2.1.İşleminde eko turizm uygulamalarını ön plana çıkartan bir iklim yaratarak, işletmesinin imajına olumlu anlamda katkılar sağlayabilecek söylem veya sloganlar oluşturur. ”

Tablo 4.42'nin devamı

<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
K24	"4.2.1.Yöresinin müziği, yemeği folkloru, kültürel dokusunu yansıtan tanıtıcı festival, fuar, kısa film, gibi etkinlikler yaratır. "
K25	"4.2.1-Sosyal medya araçları vasıtasıyla işletmesinin marka değerini ve imajını artırıcı bir algı yaratır. "

Tablo 4.42'de yaratıcılık basamağı yaratma düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.4.3 Yaratıcılık basamağı dizayn etme düzeyi

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinden Haladyna taksonomisine göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) seviyesi kazanım öneri tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun bakış açılarını ortaya koymaya yönelik en az bir kazanım önerisini tabloya yazmaları istenmiştir. Katılımcılara fikir vermesi açısından örnek kazanım örnekleri tabloda belirtilmiştir. Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı uzman seviyesinde yer alan ve üst düzey okuryazarlık becerilerini içeren Yaratıcılık basamağının 3.düzeyi olan Dizayn Etme düzeyine ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım örnekleri tabloda olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 4.43 Yaratıcılık basamağı dizayn etme düzeyine ilişkin katılımcı cevapları

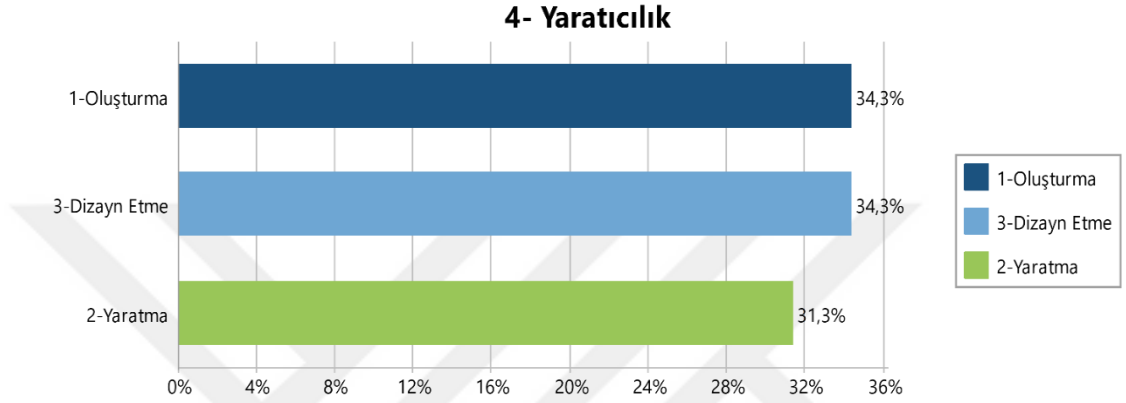
<i>Basamaklar/ Seviyesi</i>	<i>Toy Seviyesi/ Örnek Kazanımları</i>	<i>Toy Kazanımları (Öneriler)</i>
4.YARATICILIK 4.3. Dizayn Etme Uzman Seviyesi	Üst düzey okuryazarlık becerilerini içerir. 4.3.1.Farklı veya çok kontekstli bir tatil deneyimi dizayn eder. 4.3.2.Turistik alanların estetik değerlerini artırıcı bir dizayn geliştirir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
<i>Katılımcılar</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>	
K1	"4.3.1.Kendine özgü bir tur programı organize eder. 4.3.2.Yeni deneyimsel faaliyetler dizayn eder."	
K2	"4.3.1. Çeşitli turistik rotalar ve doğa yürüyüşü parkurları tasarlayabilir. 4.3.2. Destinasyonun turizm potansiyelini ve cazibesini vurgulayan reklam ve tanıtım materyalleri tasarlayabilir. "	
K3	"4.3.1.Farklı turist tipolojilerine uygun olarak tatil deneyimi organize edip sunabilir. 4.3.2.Kişiyi özel yeni ve farklı deneyimler tasarlayabilir."	
K4	"4.3.1. Farklı kültürleri tanır, anlar; misafirler ve iş birliği yaptığı kişilerle etkili iletişim kurarak tatil deneyimi planlar. 4.3.2. Kültürlerarası diyaloga önem verir, evrensel estetik değerlerin yanı sıra yerel estetik zevkini arttıracak uygulamalar geliştirir. "	
K5	"4.3.1.Turizmde tematik önceliklendirmeye ilişkin bir tasarım yapabilir. 4.3.2.Sürdürülebilir ve etkili bir algı dizayn eder. "	

Tablo 4.43'ün devamı

Katılımcılar	Kazanım Önerisi
K6	“4.3.1.Turistik tesis ve alanların erişebilirlik seviyesini her türlü engel tipine göre nasıl artırabileceğine dair çıkarımlarda bulunup bu minvalde tasarlar 4.3.2.Destinasyonun estetik değerlerini ön plana çıkaracak şekilde dizayn eder. ”
K7	“4.3.1.Turizm sektörünün etik değerlerle örtüşmesini sağlayan gerekli dizaynı yapma. 4.3.2. Turizm paydaşlarınca yapılan sempozyum, panel gibi bilgilendirici çalışmalar ile destinasyonun kendine özgü kimliğinin oluşturulmasını sağlayan etkinlikleri dizayn eder. ”
K8	“4.3.1.Yeni otel tasarımları dizayn edebilir. 4.3.2. Müze iç dekorasyonları tasarlayabilir. 4.3.3.Turistik mağazaların iç ve dış mimari dizaynlarını yapabilir. ”
K9	“4.3.1.Turistik ürün ve hizmetlerle ilgili tematik dijital deneyimler tasarlar 4.3.2.Turistik ürün ve hizmetlerle ilgili marka ve logo tasarımı yapar. 4.3.3.Sürdürülebilir bir turizm destinasyonu tasarlar. 4.3.4.Konaklama tesislerinin tasarımı yapar. 4.3.5. Tema parkları gibi rekreasyonel aktiviteler tasarlar. ”
K10	“4.3.1.Yerel halkın kendi yöresel ve coğrafi işaretli ürünleri satılabileceği yerel pazar veya marketler dizayn eder. ”
K11	“4.3.1.İşletmesindeki mevcut durumu gözden geçirip artı ve eksi yönlerini irdeleyerek yeni pazarlama stratejileri dizayn eder. 4.3.2.Yöre/ ülkesine özel bir sembol veya logo tasarlar. ”
K12	“4.3.1.Yöresine özgü müzik, şive, halk oyunu, gelenek gibi değerleri ön plana çıkaran şenlik, festival veya fuarlar tasarlar. ”
K13	“4.3.1.Turistik alanları o coğrafyanın tarihi, kültürel ve sosyolojik yapısına uygun olarak dizayn eder. 4.3.2.Turistik mekânların marka değerlerini artırmaya yönelik özgün ürünler tasarlar. ”
K14	“4.3.1.Farklı özellikler sahip bir tatil deneyimi oluşturur. 4.3.2.Turistik alanların estetik değerlerini artırmaya yönelik özgün ürünler hazırlar. ”
K15	“4.3.1-Turizm alanlarının korunması için proje üretir. 4.3.2-Konak, müze gibi turistik mekanların iç tasarımında estetik değerler yanında mekanın kültürel dokusuna uygun bir dizayn geliştirir. ”
K16	“4.3.1.Turistik alanların estetik değerlerini artırmak için doğal, kültürel ve mimari unsurları dikkatlice değerlendirerek tasarım yapar.”
K17	“4.3.1.Hastalık vb. riskleri de bertaraf etmeyi barındıran bir tatil deneyimi hazırlar. 4.3.2.Ülkenin turizm potansiyeli daha keşfedilmemiş bölgelerini kapsayan iki- üç günü geçmeyen paket tur programlarını tasarlar. ”.
K18	“4.3.1.Bulunduğu yerdeki turistik mekanın farklı özelliklerini ön plana çıkaran faaliyet listesi dizayn eder 4.3.2.Yöresinin/ ülkesinin turizm imajına katkı sağlayacak bir marka, slogan veya logo dizayn eder. ”
K19	“4.3.1.Kendi beklenti ve gereksinimlerine uygun bir tatil deneyimi tasarlar. 4.3.2.Destinasyonun yerel yönetim sitelerine yönelik Sanal tur benzeri web uygulamaları tasarlar. ”
K20	4.3.1. Turizm endüstrisindeki teknoloji ve yenilikleri entegre ederek yeni iş modelleri tasarlama 4.3.2. Turistik alanların engelli dostu olmasına yönelik tasarımlar yapma. ”
K21	“4.3.1.Yeni eğilimlere uygun olarak akıllı turizm ve otel uygulamaları dizayn edebilir. 4.3.2.Kişiyi özel sanal, kurgusal ve hayali tatil deneyimleri dizayn eder. ”
K22	“4.3.1. Dezavantajlı gruplara (yoksul, engelli, yaşlı vb. gibi) yönelik bir tatil deneyimi tasarlayabilir. 4.3.2. Destinasyonun alternatif turizm potansiyelini ortaya çıkaracak bir tatil deneyimi tasarlayabilir. ”
K23	“4.3.1.Turizmde yaşanmakta olan değişim ve eğilimler doğrultusunda verdiği hizmetleri dizayn edip işletmesini değişime. ayak uydurabilir duruma getirebilir. ”
K24	“4.3.1.Sit alanları, müze, ören yeri, konak gibi turizm alanlarını yöreye özgü estetik öğeler ile çeşitlendirir ve bu bağlamda tasarlar. ”
K25	“4.3.İşletmesini bulunduğu coğrafyanın tarihi, kültürel ve sosyolojik yapısına uygun olarak dizayn eder. ”

Tablo 4.43’de yaratıcılık basamağı dizayn etme düzeyine ilişkin 25 katılımcının cevapları sunulmuştur.

4.2.4.4 Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin Haladyna taksonomisi yaratıcılık ve alt temalarına göre turizm okuryazarlığı kazanım önerileri

Şekil 4.7 Yaratıcılık basamağı alt temalarının dağılımına ilişkin grafik

Şekil 4.7’e göre, MAXQDA Pro2020 programından elde edilen veri setinde Yaratıcılık basamağında üç tane alt tema keşfedilmiştir. Bu temalar sırasıyla Oluşturma, Yaratma ve Dizayn Etme şeklinde olup Yaratıcılık basamağına ilişkin alt temaların dağılımı; %34,3 Oluşturma, %34,3 Diyazn Etme ve %31,3 Yaratma olarak belirlenmiştir.

Yaratıcılık basamağı alt temalarında ortaya çıkan Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerinin kod sayıları ise sırasıyla oluşturma teması dokuz kod, yaratma teması yedi kod, dizayn etme teması yedi kod, ayırt etme teması on iki, yargılama teması sekiz kod ve ilişkilendirme teması on bir kod olmak üzere toplam 24 kod olarak saptanmıştır. Yaratıcılık basamağı alt temaları oranı %14,72 olarak belirlenmiştir.

Şekil 4.8 Yaratıcılık basamağına ilişkin kelime bulutu

Şekil 4.8’de Yaratıcılık basamağına ilişkin kelime bulutu gösterilmiştir. Buna göre Turizm Okuryazarlığına yönelik olarak yaratıcılık basamağı temalarında en fazla kullanılan sözcükler daha büyük yazı boyutu ile gösterilmiştir. Kelime bulutu değerlendirildiğinde turistik, estetik, tasarım, imaj, özgünlük, rota-harita, sürdürülebilirlik, destinasyon, pazarlama, strateji sözcüklerinin diğer kelimeler oranla daha fazla kullanıldığı görülmektedir.

4.2.4.4.1 Yaratıcılık basamağı oluşturma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.44’te oluşturma temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.44 Oluşturma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Oluşturma (f=46)	Eylem Planı	10
	Seyahat Programı	8
	Rota-Harita	8
	Tanıtım	7
	Sürdürülebilirlik	3
	Pazarlama Stratejileri	3
	Destinasyon Yönetim Merkezi	3
	Etkinlik-Festival	2
	Turistik Etkinlik Memnuniyet	2

Tablo 4.44'e göre oluşturma temasında dokuz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar eylem planı (f=10), seyahat programı (f=8), rota-harita (f=8), tanıtım (f=7), sürdürülebilirlik (f=3), pazarlama stratejileri (f=3), destinasyon yönetim merkezi (f=3), etkinlik-festival (f=2) ve memnuniyet (f=2) olarak saptanmıştır.

4.2.4.4.2 Yaratıcılık basamağı yaratma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.45'te yaratma temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.45 Yaratma temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
İ Yaratma (f=42)	Etkinlik Tasarımı	9
	Turistik Ürün	9
	Sürdürülebilirlik	7
	İmaj	7
	Tanıtım	4
	Strateji	3
	Kültürel Doku	3

Tablo 4.45'e göre yaratma temasında yedi kod ortaya çıkmıştır. Bunlar etkinlik tasarımı (f=9), turistik ürün (f=9), sürdürülebilirlik (f=7), imaj (f=7), tanıtım (f=4), strateji (f=3), ve kültürel doku (f=3) olarak saptanmıştır.

4.2.4.4.3 Yaratıcılık basamağı dizayn etme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Aşağıda Tablo 4.46’da dizayn etme temasında ortaya çıkan kodlar sunulmuştur.

Tablo 4.46 Dizayn etme temasına ilişkin ortaya çıkan kodlar

Tema	Kodlar	Frekans
Dizayn Etme (f=46)	Özgünlük	14
	Estetik Değerler	9
	Kişiyeye Özel	5
	Güncel Eğilimler	5
	Dezavantajlı Gruplar	4
	İmaj	4
	Sürdürülebilirlik	3
	Dijital Tur	2

Tablo 4.46’ya göre Dizayn Etme temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar özgünlük (f=14), estetik değerler (f=9), kişiyeye özel (f=5), güncel eğilimler (f=5), dezavantajlı gruplar (f=4), imaj (f=4), sürdürülebilirlik (f=3) ve dijital tur (f=2) olarak saptanmıştır.

5. TARTIŞMA

Tartışma kısmında temel olarak, mevcut araştırma ile ilgili elde edilmiş bulguları var olan kuramsal bilgileri, önceden yapılan çalışmaların bulgularını ve araştırmacıların fikir ve önerilerini birleştirmek suretiyle ortaya koymak amaçlanmaktadır. Tartışma kısmının göreviyse araştırma sonucunda elde edilen yeni bulguların var olan bilgilerin ışığında yorumlanması ve böylece araştırmanın başlangıç safhasında ortaya koyulmuş olan problem durumunun yeniden kavranmasını sağlamaktır (Karaçam, 2015). Tartışma bölümünde, araştırmanın problemi ve alt problemlerine ilişkin elde edilmiş olan bulgular daha önce yapılmış olan araştırmalar çerçevesinde tartışılmış, yapılan araştırmanın diğer araştırmalara göre farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu sürece ilişkin akış aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5.1 Tartışma bölümüne ilişkin aşamalar ve tartışma süreci akışı

AŞAMALAR	TARTIŞMA SÜRECİ
1.AŞAMA	Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin tartışma ve sonuçlar
2.AŞAMA	Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin tartışma ve sonuçlar
3.AŞAMA	Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin tartışma ve sonuçlar
4.AŞAMA	Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin tartışma ve sonuçlar
5.AŞAMA	Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin tartışma ve sonuçlar
MODEL ÖNERİSİ AŞAMASI	Araştırmanın birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci aşamalarının tartışılıp analiz edilmesi ile oluşturulmuş olan Turizm Okuryazarlığı (TOY) kazanımlarını gösteren model önerisi

Tablo 5.1’de Tartışma bölümüne ilişkin aşamalar ve tartışma süreci akışı sunulmuştur.

Araştırmanın tartışma sürecinde ilk aşamasına yönelik olarak birinci alt problemde öğretmenlerin görüşlerine göre turizm okuryazarlığının mevcut görünümü incelenmiş Turizm okuryazarlığının görünümüne ilişkin bulgular tartışılmıştır. Turizm ve eğitim bilimleri alanlarında uzman akademisyen ve turizm işletmecilerinin görüş ve önerilerine göre araştırmanın ikinci alt problemde Haladyna taksonomisi Anlama basamağı, üçüncü alt problemde Problem çözme basamağı, dördüncü alt problemde Eleştirel düşünme basamağı ve beşinci alt problemlerinde Yaratıcılık

basamağı kazanım önerileri tartışılıp analiz edilmiştir. Son aşama olan model önerisi aşamasında, araştırmanın birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci aşamalarının tartışılıp analiz edilmesi ile geliştirilmiş olan Turizm Okuryazarlığı (TOY) kazanımlarını gösteren model önerisine yer verilerek araştırmacılar ve tüm paydaşlara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1 Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Tartışma: Öğretmen Görüşlerine Göre Turizm Okuryazarlığının Görünümü

Turizm Okuryazarlığı ile öğrencilerin küresel turizm ortamı içinde yaşamalarına ve öğrenmeye hazırlanmasına destek olmak amaçlamaktadır. Turizm Okuryazarlığının, küresel turizm ortamı içinde bireylerin yaşamasına yardımcı olacağı ve bireylerin bu beceriyi kullanması sonucu öğrenme kapasitelerinde artış olacağı düşünülmektedir. Okullardaki öğretmenler, aileden sonra öğrencilere, tutum, beceri ve değerleri kazandıran önemli kişilerdir. Ancak öğretmenlerin Turizm Okuryazarlığı hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları bilinmemektedir. Ayrıca farklı okuryazarlık türleri yapılmış birçok araştırma olmasına rağmen Turizm Okuryazarlığı konusunda herhangi bir tez çalışmasına rastlanmamıştır. Okullarımızda verilecek Turizm Okuryazarlığı eğitimi ile çocuklarımız ve gençlerimizin bugünün dünyası için önemli becerilerden birini kazanması mümkün olacaktır. Araştırma öğretmenlerin Turizm Okuryazarlığı ile ilgili görüşlerini ortaya koyarak bu boşluğun doldurması açısından mühim görünmektedir.

Bu çalışmada, yeni bir eğitim alanı olarak Turizm Okuryazarlığı ele alınarak, bu okuryazarlık türünün oluşumuna zemin hazırlayan gelişmeler üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, tasarlanacak öğretim programları ile bireylerin turizm okuryazarlığının gerektirdiği temel bilgi ve becerileri kazanması, nihayetinde gerekli turizm deneyimlerini de edinmiş bilinçli bir turizm kullanıcısı düzeyine erişmesi ve turizm okuryazarlığı yeterliliklerine sahip bir birey olarak yetiştirilmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bunun yanında turizm eğitime yönelik turizm paydaşlarına yönelik önerilerin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda, turizm eğitimi ve programlarına yönelik öneriler sunulmuştur. Bu kapsamda Turizm

Okuryazarlığı ile ilgili öğretmen görüşleri resmedilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre;

Öğretmenlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli bilgisinin olmadığı hatta bu kavramı ilk defa duydukları görülmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli bilgilerinin bulunmadığı çıkarımı yapılabilir. Öğretmenler *Turizm Okuryazarlığına sahip bireyler yetiştirmede eğitim sisteminin rolü nedir?*” sorusuna, “*Genel turizm bilgisi ve turizm bilinci kazandırmaktır*” şeklinde ifade ederken eğitim sisteminin turizm bilinci kazandırmada ve genel turizm bilgisi vermede rolü olduğuna vurgu yapmışlardır. Benzer bir şekilde okuryazarlığa ilişkin bir araştırmada Koç ve Karatekin de (2013) Coğrafya dersi öğretmen adaylarının çevresel okuryazarlık düzeylerinin orta seviyede olduğunu belirlemiştir. Alan yazına bakıldığında; öğretmen ve öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığı seviyelerini tespit etmeye yönelik yapılmış benzer araştırmalarda da öğretmenlerin çevre okuryazarlığı seviyelerinin orta (Kışoğlu, 2009; Altınöz, 2010; Karatekin, 2011; Timur, 2011 Bilim, 2012); bilgi düzeyi seviyelerinin düşük (Altınöz, 2010); algı düzeyi durumlarının orta (Altınöz, 2010; Bilim, 2012); davranışa dönüştürme seviyelerinin orta (Timur, 2011; Bilim, 2012) ve tutuma ilişkin durumlarının ise yüksek düzeyde (Altınöz, 2010; Timur, 2011; Bilim, 2012) olduğu tespit edilmiştir.

Sizin okul yaşamınız boyunca aldığınız eğitimin Turizm Okuryazarı bir birey olmadaki katkısı nedir?” sorusuna ilişkin katılımcı öğretmenler, “*Genel kültür düzeyinde kalmıştır, “Yetersiz düzeydedir” ve “Turizm okuryazarlığı konusunda aldığım bir eğitim yok”* şeklinde ifade ederken okul yaşamını boyunca alınan eğitimin genel kültür düzeyinde kaldığını, yetersiz olduğunu belirtmişler, hatta bazı katılımcılar, turizm okuryazarlığı konusunda bir eğitim almadıklarını ifade etmiştir. Bu durum öğretmenlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli eğitim almadıklarını göstermektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin okum yaşamları boyunca aldıkları eğitimlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli düzeyde katkı sağlamadığı çıkarımı yapılabilir. Amerika Birleşik Devletleri’nde yer alan Ulusal Coğrafya Topluluğu tarafından 1988 ile 1996 seneleri arasında yapılmış olan bir okuryazarlık araştırmasında farklı ülkelerde coğrafya dersine yönelik eğitimler alan lisans düzeyi öğrencilerinin, coğrafya okuryazarlık düzeyleri incelenmiş olup taslak haritaların

kullanılması ile gerçekleştirilmiş araştırmada, Türkiye’den çalışmaya katılmış lisans düzeyi öğrencilerinin başarı sıralamasındaki yerinin araştırmaya katılan 52 ülke arasında 49. sırada olduğu tespit edilmiştir (Altınbilek ve Sanalan, 2005).

Öğretmenler, “*Turizm Okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde etkili olan faktörler nelerdir?*” sorusuna ilişkin çeşitli faktörlerden bahsetmişlerdir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde eğitim faktörüne dikkat çekmişlerdir. Dolayısıyla öğretmenlerin turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde eğitimi en önemli faktör olarak gördükleri çıkarımı yapılabilir. Bu kapsamda turizm okuryazarlığına ilişkin güncel bir eğitim-öğretim programının hazırlanması gerekliliği görülmüştür. Eğitim faktörünün incelendiği benzer araştırmalarda da çevre konusunun işlendiği derslerdeki farklı öğretim, teknik, yöntem, uygulama ve etkinliklerinin öğrencilerin çevresel okuryazarlık seviyelerine etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmalara göre çevre ile ilgili derslerin öğrencilerin çevresel okuryazarlık seviye ve bileşenlerine ilişkin becerileri olumlu anlamda etkilemiş olduğu sonucuna varılmıştır (Kışoğlu, 2009; Altınöz, 2010; Benzer, 2010; Fettahlioğlu, 2012; Karatekin ve Aksoy, 2012; Balkan-Kıyıcı vd., 2014; Yucasu, 2015; Karakaya, 2016; Kocatürk, 2016; Gürbüz ve Kışoğlu, 2017; Karayılan, 2017; Karakaya-Akçadağ ve Çobanoğlu, 2018; Demirdirek, 2019; Kaya, 2019; Sonekinci, 2019; Tokur, 2019; Şafak, 2020). Koç ve Karatekin (2013) ise çevreyle ilgili dersler almanın katılımcı kişilerin çevresel bilgisi yanında tutum ve davranış düzeylerini artırmış olsa da çevre okuryazarlığı seviyelerini etkilemediği sonucuna ulaşmıştır.

5.2 Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Tartışma: Turizm ve Eğitim Bilimleri Alanında Uzman Akademisyenler ile Turizm İşletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Anlama Basamağı ve Alt Temalarına Göre Turizm Okuryazarlığı Kazanım Önerileri

Katılımcı Akademisyen ve Turizm İşletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Anlama basamağı Turizm Okuryazarlığı (TOY) kazanım önerileri MAXQDA Pro2020 programında analiz edilmiştir. Elde edilen veri setinde değerlendirildiğinde başlangıç basamağı olan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren Anlama basamağında altı

tane alt tema keşfedilmiştir. Bu temalar sırasıyla Tanımlama, Gösterme, Betimleme, Bulma, Örneklem ve Listeleme şeklinde olup Anlama basamağına ilişkin alt temaların dağılımı; %18,3 Tanımlama, %17,2 Bulma, %16,8 Betimleme, %16,4 Gösterme, %16,0 Listeleme ve %15,3 Örneklem olarak belirlenmiştir.

Anlama basamağına ilişkin alt temaların Turizm Okuryazarlığı kazanım önerileri sayılarına bakıldığında en çok %18,3 ile tanımlama temasına ilişkin kazanım önerisi getirilirken, en az kazanım önerisi %15,3 örneklem temasında keşfedilmiştir. Anlama basamağı alt temalarında ortaya çıkan Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerinin kod sayıları ise sırasıyla tanımlama teması dokuz kod, gösterme teması sekiz kod, betimleme teması dokuz kod, bulma teması sekiz kod, örneklem teması sekiz kod ve listeleme teması sekiz kod olmak üzere toplam elli kod olarak saptanmıştır. Öğretim programında bulunan kazanım ve temaları incelemek, öğretimin etkililiğinin artmasına, programın uygulama sürecindeki karşılaşılan sorunların belirlenmesine ve süreç sonunda varmak istediğimiz ve hedeflemiş olduğumuz beklenti ve durumun somutlaştırılmasına olanak sağlar. Bu sebeptir ki kazanım ve temalar belirli bir sınıflama ve sıralamalara yani taksonomiye göre düzenlenmektedir (Krathwohl, 2002; Ornstein ve Hunkins, 2004; Tekin, 2009; Tutkun ve Okay, 2012; Gültekin ve Burak, 2019). Alan yazındaki benzer bir araştırmada Özcan ve Kaptan (2019) fen bilimleri dersi öğretim programındaki kazanım ve temaları yenilenmiş olan Bloom taksonomisi basamaklarına göre incelemiş, araştırma sonucuna göre kazanımların ağırlıklı olarak, kavrama ve bilimsel süreç becerileri basamaklarına yönelik olduğu ve iki ders saatine bir kazanım düşmüş olduğuna ilişkin bulgulara ulaşmışlardır. Doğan ve Burak (2018) da benzer şekilde 4.sınıf fen bilimleri dersi kazanımlarını yenilenmiş Bloom taksonomisi basamaklarına göre incelemiş oldukları çalışmalarında genel olarak programdaki kazanımların üst düzey bilişsel becerileri destekleyip desteklemediğini tespit etmeye çalışmışlar, araştırma sonucuna göre bilişsel süreç boyutundaki üst düzey basamaklara yeterince yer verilmediği sonucunu varmışlardır. Sağlamöz ve Soysal (2021) fen bilimleri dersi öğretim programındaki bütün kazanım ve temaları yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelemiş oldukları çalışmalarında, incelemiş kazanım ve temaların daha çok anlama ve uygulama seviyelerinde kaldığını gözlemlemiştir.

Anlama basamağı alt temalarında belirlenen Turizm Okuryazarlığı (TOY) kazanım önerilerine ilişkin sonuçlara bakıldığında katılımcıların Turizm Okuryazarlığı başlangıç seviyesinde yer alan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren Anlama basamağının birinci düzeyi olan Tanımlama temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre tanımlama temasında dokuz kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları; turizm kavramı 16, turizm işletmeleri 8, destinasyon/varış noktası 5, turizmin önemi 4, rekreasyon 4, turizm paydaşları 4, turizm özellikleri 3, turizm türleri 2 ve turistik etkinlik 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Anlama basamağının 1.düzeyi olan tanımlama temasındaki dokuz kazanım önerisine bakıldığında, turizm kavramını tanımlama 16 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri sırasıyla turizm işletmelerini tanımlama, destinasyon/varış noktasını tanımlama, turizmin önemini tanımlama, rekreasyonu tanımlama, turizm paydaşlarını tanımlama, turizmin özelliklerini tanımlama, turizm türlerini tanımlama ve turistik etkinliği tanımlama şeklindedir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı başlangıç seviyesinde yer alan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren Anlama basamağının 2.düzeyi olan Gösterme temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre gösterme temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları; turistik çekicilikler 10, turizm etkinlikleri 8, harita 8, turizm işletmeleri 4, turistik bölgeler 4, turistik ürün 4, teknoloji ve internet 3 ve turistik tabelalar 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Anlama basamağının 2.düzeyi olan gösterme temasındaki sekiz kazanım önerisine bakıldığında turistik çekicilikleri gösterme 10 kazanım önerisi ile dikkat çekmekte iken diğer kazanım önerileri sırasıyla turizm etkinliklerini gösterme, haritada gösterme, turizm işletmelerini gösterme, turistik bölgeleri gösterme, turistik ürünleri gösterme, teknoloji ve internet vasıtasıyla gösterme ve turistik tabelaları gösterme olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı başlangıç seviyesinde yer alan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren Anlama basamağının 3.düzeyi olan Betimleme temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre betimleme temasında dokuz kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları

turizmin özellikleri 11, turistik yer 8, gastronomi 5, turistik etkinlikler 4, turizm işletmeleri 4, turistik çekicilikler 4, turist 3, turistik ürün 3 ve turizm hizmeti 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Anlama basamağının 3.düzeyi olan betimleme temasındaki dokuz kazanım önerisine bakıldığında turizmin özelliklerini betimleme 11 kazanım önerisi ile dikkat çekmekte iken diğer kazanım önerileri sırasıyla turistik yeri betimleme, gastronomiyi betimleme, turistik etkinlikleri betimleme, turizm işletmelerini betimleme, turistik çekicilikleri betimleme, turisti betimleme, turistik ürünü betimleme ve turizm hizmetini betimleme olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı Başlangıç seviyesinde yer alan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren Anlama Basamağının 4.düzeyi olan Bulma temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre bulma temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları teknoloji ve internet 14, güvenli seyahat 7, turistik yer 7, harita 6, yön bilgisi 4, kültürel miras 3, turistik tabelalar 2 ve seyahat acentaları 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Anlama basamağının 4.düzeyi olan bulma temasındaki sekiz kazanım önerisine bakıldığında teknoloji ve internet kaynaklarını bulma 14 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri güvenli seyahat olanaklarını bulma, turistik yerleri bulma, harita ile bulma, yön bilgisi ile bulma, kültürel miras değerlerini bulma, turistik tabelalar yardımı ile bulma ve seyahat acentalarını bulma olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı başlangıç seviyesinde yer alan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren Anlama basamağının 5.düzeyi olan Örnekleme temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre örnekleme temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları turizmin etki alanı 12, turizm yararları 7, turizm işletmeleri 6, destinasyonlar 5, turistik çekicilikler 3, turizm türleri 3, etik değerler 2 ve turizm kavramı 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Anlama basamağının 5.düzeyi olan örnekleme temasındaki sekiz kazanım önerisine bakıldığında turizmin etki alanlarını örnekleme 12 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri turizm yararlarını örnekleme, turizm işletmelerini örnekleme, destinasyonları

örnekleme, turistik çekicilikleri örnekleme, turizm türlerini örnekleme, turizmde etik değerlere örnek verme ve turizm kavramına örnek verme olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı başlangıç seviyesinde yer alan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren Anlama basamağının 6.düzeyi olan Listeleme temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre listeleme temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bunlar turizm çeşitleri 15, turizm işletmeleri 8, turistik yerler 6, beklentiler 3, turizm sivil toplum kuruluşları 3, turizm hizmetleri 3, coğrafi işaret 2 ve turizm kavramı 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Anlama basamağının 6.düzeyi olan listeleme temasındaki sekiz kazanım önerisine bakıldığında turizmin çeşitlerini listeleme 15 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken, diğer kazanım önerileri turizm işletmelerini listeleme, turistik yerleri listeleme, turizm beklentilerini listeleme, turizm sivil toplum kuruluşlarını listeleme, turizm hizmetlerini listeleme, coğrafi işaretli ürünleri listeleme ve turizm kavramını listeleme olarak belirlenmiştir.

5.3 Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Tartışma: Turizm ve Eğitim Bilimleri Alanında Uzman Akademisyenler ile Turizm İşletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Problem Basamağı ve Alt Temalarına Göre Turizm Okuryazarlığı Kazanım Önerileri

Katılımcı Akademisyen ve Turizm İşletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Problem Çözme basamağı Turizm Okuryazarlığı (TOY) kazanım önerileri MAXQDA Pro2020 programında analiz edilmiştir. Elde edilen veri setinde değerlendirildiğinde temel seviyeyi yansıtan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağında beş tane alt tema keşfedilmiştir. Bu temalar sırasıyla Cevaplama, Hesaplama, Sonuç Çıkarma, Bulma ve Keşfetme şeklinde olup Problem Çözme basamağına ilişkin alt temaların dağılımı; %21,1 Hesaplama, %20,6 Keşfetme, %20,2 Bulma, %19,3 Cevaplama ve %18,8 Sonuç Çıkarma olarak belirlenmiştir.

Problem Çözme basamağına ilişkin alt temaların Turizm Okuryazarlığı kazanım önerileri sayılarına bakıldığında en çok tanımlama basamağına ilişkin kazanım önerisi %21,1 Hesaplama temasına getirilirken, en az kazanım önerisi %18,8 Sonuç Çıkarma

temasında keşfedilmiştir. Problem Çözme basamağı temalarında ortaya çıkan Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerinin kod sayıları ise sırasıyla cevaplama teması yedi kod, hesaplama teması altı kod, sonuç çıkarma teması altı kod, bulma teması dokuz kod, ve keşfetme teması sekiz kod olmak üzere toplam otuz altı kod olarak saptanmıştır. Problem çözme ile ilgili benzer bir çalışmada, Sıdar (2011), bilim sanat merkezlerinde eğitim alan öğrencilerin yaratıcılık becerilerinin problem çözme becerilerine etkisini incelemiş, problem çözme becerisini farklı boyutlarıyla incelemiş ve güvene ilişkin alt temada okul türü açısından iki grup arasında anlamlı bir farklılık bulmuştur. Özel okula gitmekte olan öğrenci grubunun problem çözme becerisini güven alt temasında devlet okuluna giden öğrenci grubuna göre daha olumlu olduğunu tespit etmiştir. Problem çözme becerisi özdenetim alt temasında ise, okul türü açısından iki grup arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Özel okula gitmekte olan öğrenci grubunun, özdenetim alt temasında devlet okuluna giden öğrenci grubuna göre daha yüksek puan aldığını belirlemiştir. Problem çözme becerisi kaçınma alt teması açısından bakıldığında, yine okul türü bakımından iki grup arasında anlamlı fark tespit etmiştir. Özel okula gitmekte olan öğrenci grubu kaçınma alt temasında, devlet okuluna gitmekte olan öğrenci grubuna göre daha yüksek puan aldıkları belirlemiş ve farklılaşmayı özel okul öğrenci grubu lehine tespit etmiştir. Sıdar'ın (2011) bu araştırma sonucu, bu çalışma ile önemli oranda farklılık göstermektedir.

Benzer diğer bir çalışmada Serin ve Derin (2008), ilköğretim öğrencilerinin kişiler arasındaki problem çözme becerileri algılarını ve denetim odağı seviyelerini etkileyen faktörleri tespit etmeyi hedeflediği araştırmalarında; öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algılarında kız öğrenciler lehine anlamlı bir fark tespit etmiştir. Bulunan sonuçlara göre, kız öğrencilerin problem çözme becerilerinde, erkek öğrencilere göre, kendilerini daha etkin algıladıkları sonucu bulunmuştur. Açık (2013), lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve öğrenme stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, öğrencilerin öğrenme stilleri ile cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılık bulamazken, öğrencilerin cinsiyetleri ile problem çözme becerisine ilişkin güven ve yaklaşma kaçınma alt temasında ve toplam puan değerler arasında kız öğrencilerin lehine anlamlı bir ilişki belirlemiştir. Açık (2013) tarafından yapılan araştırma ile Serin ve Derin (2008) tarafından yapılan araştırmalar, bu çalışmaya kısmen benzemektedir. Tezel ve Tezgören (2019) öğrencilerin bilimsel okuryazarlık

düzeyleri ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, öğrencilerin bilimsel okuryazarlık düzeyleri ile problem çözme becerisi arasında, pozitif doğrusal bir ilişki saptamıştır. Bulunan sonuca göre, bilimsel okuryazarlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin, problem çözmeye ilişkin testlerde daha başarılı olduğu saptanmıştır. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre öğrencileri pasif konumdan yani dinleyici veya izleyici konumundan çıkartıp, daha da fazla uygulama yapan bireyler konumuna getirmenin; öğrencileri, problem çözme ve düşünme konularında daha da hevesli yapacağı ve bu durumun ise öğrencilerin problem çözme becerileri yanında aynı zamanda fen okuryazarı bireyler olmasına da önemli katkı yapacağı tespit edilmiş olup araştırmanın sonucu, yapılan bu çalışma ile örtüşmektedir. Problem Çözme basamağı alt temalarında belirlenen Turizm Okuryazarlığı (TOY) kazanım önerilerine ilişkin sonuçlar aşağıdadır.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı temel seviyesinde yer alan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağının 1.düzeyi olan Cevaplama temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre cevaplama temasında yedi kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları sorunlar ve çözümleri 26, turizmin faydası 4, deneyimler 3, beklentiler/memnuniyet 3, turizm özellikleri 2, turistik yer 2 ve turizmin etkileri 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Problem Çözme basamağının 1.düzeyi olan cevaplama temasındaki yedi kazanım önerisine bakıldığında, turizme ilişkin sorunlar ve çözümleri 26 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri sırasıyla turizmin faydasını cevaplama, deneyimlere ilişkin soruları cevaplama, beklentiler/memnuniyete ilişkin soruları cevaplama, turizmin özelliklerini cevaplama, turistik yerlere ilişkin soruları cevaplama ve turizmin etkilerini cevaplama olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı temel seviyesinde yer alan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağının 2.düzeyi olan Hesaplama temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre hesaplama temasında altı kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları maliyet/bütçe 31, seyahat/ konaklama süresi 5, turizmin etkileri 3, paket tur 3, hedef kitle 2 ve kapasite/doluluk 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve

turizm işletmecilerinin Problem Çözme basamağının 2.düzeyi olan hesaplama temasındaki altı kazanım önerisine bakıldığında, maliyet/bütçe hesaplama 31 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri sırasıyla seyahat/ konaklama süresini hesaplama, turizmin etkilerini hesaplama, paket turu hesaplama, hedef kitleyi hesaplama ve kapasite/doluluk oranını hesaplama olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı temel seviyesinde yer alan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağının 3.düzeyi olan Sonuç Çıkarma temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre sonuç çıkarma temasında altı kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları turizm deneyimi 10, memnuniyet 10, veri ve istatistik 9, çevre gözlemi 7, turizmin etkileri 3 ve müşteri ilişkileri becerileri (f=2) olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Problem Çözme basamağının 3.düzeyi olan sonuç çıkarma temasındaki altı kazanım önerisine bakıldığında, turizm deneyimi ile ilgili sonuç çıkarma ve memnuniyete ilişkin sonuç çıkarma 10'ar kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri sırasıyla veri ve istatistiklere ilişkin sonuç çıkarma, çevre gözlemine ilişkin sonuç çıkarma, turizmin etkilerine ilişkin sonuç çıkarma ve müşteri ilişkileri becerilerine ilişkin sonuç çıkarma olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı temel seviyesinde yer alan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağının 4.düzeyi olan Bulma temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre bulma temasında dokuz kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları güvenli 8, tatil bütçesi 7, teknoloji/ internet kullanımı 5, sorunların çözüm yolları 5, turist profili 5, turizm etkinlikleri 4, turistik yer/değer 4, avantajlı tatil fırsatları 4 ve kaynak/ortak temini 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Problem Çözme basamağının 4.düzeyi olan bulma temasındaki dokuz kazanım önerisine bakıldığında, güvenli turizm ile ilgili seçenekleri bulma 8 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri sırasıyla tatil bütçesi bulma, teknoloji/ internet araçları ile bulma, sorunların çözüm yollarını bulma, turist profilini bulma, turizm etkinliklerini bulma, turistik yer/değeri bulma, avantajlı tatil fırsatlarını bulma ve işletmesine kaynak/ortak bulma olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı temel seviyesinde yer alan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağının 5.düzeyi olan Keşfetme temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre keşfetme temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları deneyim13, yeni/alternatif turizm 9, yöresel yemek 6, beklenti ve değişim 5, pazarlama stratejileri 4, turizmin etkisi 3, hizmet türleri 3 ve turizmin nedenleri 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Problem Çözme basamağının 5.düzeyi olan keşfetme temasındaki sekiz kazanım önerisine bakıldığında, turizm deneyimini keşfetme 13 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri sırasıyla yeni/alternatif turizm seçeneklerini keşfetme, yöresel yemekleri keşfetme, beklenti ve değişimi keşfetme, pazarlama stratejileri keşfetme, turizmin etkisini keşfetme, hizmet türlerini keşfetme ve turizmin nedenlerini keşfetme olarak belirlenmiştir.

5.4 Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Yönelik Tartışma: Turizm ve Eğitim Bilimleri Alanında Uzman Akademisyenler ile Turizm İşletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Eleştirel Düşünme Basamağı ve Alt Temalarına Göre Turizm Okuryazarlığı Kazanım Önerileri

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Eleştirel Düşünme basamağı Turizm Okuryazarlığı (TOY) kazanım önerileri MAXQDA Pro2020 programında analiz edilmiştir. Elde edilen veri setinde değerlendirildiğinde ileri seviye basamağı olan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağında altı tane alt tema keşfedilmiştir. Bu temalar sırasıyla Analiz Etme, Sınıflama, Karşılaştırma, Ayırt Etme, Yargılama ve İlişkilendirme şeklinde olup Eleştirel Düşünme basamağına ilişkin alt temaların dağılımı; %17,6 Yargılama, %17,2 Sınıflama, %16,9 Ayırt Etme %16,5 Karşılaştırma, %16,1 İlişkilendirme ve %15,7 Analiz Etme olarak belirlenmiştir.

Eleştirel Düşünme basamağına ilişkin alt temaların Turizm Okuryazarlığı kazanım önerileri sayılarına bakıldığında en çok %17,6 ile yargılama temasına ilişkin kazanım önerisi getirilirken, en az kazanım önerisi %15,7 analiz etme temasında keşfedilmiştir. Eleştirel Düşünme basamağı alt temalarında ortaya çıkan Turizm Okuryazarlığı

kazanım önerilerinin kod sayıları ise sırasıyla analiz etme teması sekiz kod, sınıflama teması yedi kod, karşılaştırma teması yedi kod, ayırt etme teması on iki, yargılama teması sekiz kod ve ilişkilendirme teması on bir kod olmak üzere toplam elli üç kod olarak saptanmıştır.

Aybek ve Demir (2013) yaptıkları araştırma sonucuna göre öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri ile medya okuryazarlığı düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki bulunduğunu tespit etmişlerdir. Feuerstein (1999) yapmış olduğu ön test-son test araştırma deseninde medya okuryazarlık programına yönelik araştırmasında, medyadan gelen mesajları eleştirme becerisi kazandırılmaya çalışılan kontrol grubunun eleştirel düşünme becerilerinin ve medya okuryazarlığı düzeylerinin artmış olduğunu tespit etmiştir Kurt ve Kürüm (2010) yaptıkları araştırma sonucuna göre, eleştirel düşünme ile medya okuryazarlığı arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiş ve eleştirel düşünmenin kazandırılması için medya okuryazarlığı eğitiminin önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisine yönelik farkındalık düzeyinin artmasının medya okuryazarlığı düzeylerini de arttırabileceği, bu durumun etkinliklerle desteklendiğinde daha da kuvvetli olabileceği saptanmıştır. Yapılan araştırmanın sonuçları, yapılan bu çalışma ile örtüşmektedir. Kurt ve Kürüm (2010) aynı zamanda eleştirel düşünme becerisinin bireylerin medyadan gelen mesajları çözümlemesine ve kendi mesajlarını oluşturabilmesine katkı sağlayacağını saptamış, bireylerin medya okuryazarlığını eleştirel düşünmeye uygun bir yaklaşım ile değerlendirebilmesinin önemi üzerine yoğunlaşmıştır Eleştirel düşünme basamağı alt temalarında belirlenen Turizm Okuryazarlığı (TOY) kazanım önerilerine ilişkin sonuçlar aşağıdadır.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı ileri seviyesinde yer alan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağının 1.düzeyi olan Analiz Etme temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre Analiz Etme temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları güçlü/zayıf yönler 10, turizmin etkileri 7, memnuniyet 6, sürdürülebilirlik 5, veri 4, kapasite/potansiyel 4, turist profili 3 ve fiyat 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Eleştirel Düşünme basamağının 1.düzeyi olan analiz etme temasındaki sekiz kazanım önerisine bakıldığında, turizme ilişkin

güçlü/zayıf yönleri analiz etme 10 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri sırasıyla turizmin etkilerini analiz etme, memnuniyeti analiz etme, sürdürülebilirlik durumunu analiz etme, turizm ile ilgili verileri analiz etme, kapasite/potansiyeli analiz etme, turist profilini analiz etme ve turizme ilişkin fiyatları analiz etme olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı ileri seviyesinde yer alan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağının 2.düzeyi olan Sınıflama temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre Sınıflama temasında yedi kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları turizm işletmeleri 13, turist tipleri 9, turizm etkinlik ve türleri 9, destinasyon 6, turizm çekicilikleri 4, rekreasyon, 3 ve pazarlama stratejileri 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Eleştirel Düşünme basamağının 2.düzeyi olan sınıflama temasındaki yedi kazanım önerisine bakıldığında, turizme ilişkin işletmeleri sınıflama 13 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri sırasıyla turist tiplerini sınıflama, turizm etkinlik ve türlerini sınıflama, destinasyonları sınıflama, turizm çekiciliklerini sınıflama, rekreasyon faaliyetlerini sınıflama ve pazarlama stratejilerini sınıflama olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı ileri seviyesinde yer alan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağının 3.düzeyi olan Karşılaştırma temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre Karşılaştırma temasında yedi kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları turistik yerler 14, turistik hizmetler 8, turizm işletmeleri 7, deneyim 6, maliyet 4, turizm türleri 3 ve turist tipleri 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Eleştirel Düşünme basamağının 3.düzeyi olan karşılaştırma temasındaki yedi kazanım önerisine bakıldığında, turistik yerleri karşılaştırma 14 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri sırasıyla turistik hizmetleri karşılaştırma, turizm işletmelerini karşılaştırma, turizm deneyimlerini karşılaştırma turizm ile ilgili maliyetleri karşılaştırma, turizm türlerini karşılaştırma ve turist tiplerini karşılaştırma olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı ileri seviyesinde yer alan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağının 4.düzeyi olan Ayırt Etme temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre Ayırt Etme temasında on iki kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları hizmet kalitesi 6, turizmin etkileri 5, turizm okuryazarı 5, turist tipleri 5, etik 4, destinasyon 4 sürdürülebilirlik uygulamaları 4, imaj 3, güçlü/ zayıf yönler 3, çekicilik 2, taşıma kapasitesi 2 ve memnuniyet 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Eleştirel Düşünme basamağının 4.düzeyi olan karşılaştırma temasındaki on iki kazanım önerisine bakıldığında, turizm hizmet kalitesini ayırt etme 6 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri sırasıyla turizmin etkilerini ayırt etme, turizm okuryazarı bireyi ayırt etme, turist tiplerini ayırt etme, turizm ile ilgili etik uygulama veya ihlalleri ayırt etme, destinasyonları ayırt etme, sürdürülebilirlik uygulamalarını ayırt etme, turizm ile ilgili imaj durumunu ayırt etme, ,turizme ilişkin güçlü/ zayıf yönleri ayırt etme, turistik çekicilikleri ayırt etme, turizm taşıma kapasitelerini ayırt etme ve turizm ile ilgili memnuniyet durumunu ayırt etme olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı ileri seviyesinde yer alan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağının 5.düzeyi olan Yargılama temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre Yargılama temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları turizmin etkileri 10, etik dışı uygulamalar 10, beklentiler 8, turizm hizmeti 7, sürdürülebilirlik 4, yerel halk yaklaşımı 3, aidiyet 3 ve yerel yöneticiler 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Eleştirel Düşünme basamağının 5.düzeyi olan yargılama temasındaki sekiz kazanım önerisine bakıldığında, turizmin etkilerini yargılama ve turizmde etik dışı uygulamaları yargılama 10'ar kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken diğer kazanım önerileri sırasıyla turizme ilişkin beklentileri yargılama, turizm hizmetini yargılama, sürdürülebilirlik durumunu yargılama, turizme yerel halkın yaklaşımını yargılama, aidiyet durumunu yargılama, ve destinasyon yerel yöneticilerinin turizme ilişkin yaklaşımlarını yargılama olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı ileri seviyesinde yer alan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağının 6.düzeyi olan İlişkilendirme temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre İlişkilendirme temasında on bir kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları güncel olaylar 9, ekonomi 7, deneyim 5, memnuniyet 4, güncel eğilimler 4, çevre 3, turizm unsurları 3, turizm hizmeti 2, boş zaman 2, turizm işletmeleri 2 ve standartlar 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Eleştirel Düşünme basamağının 6.düzeyi olan ilişkilendirme temasındaki on bir kazanım önerisine bakıldığında, turizm ile güncel olayları ilişkilendirme 9 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken, turizm ile ekonomiyi ilişkilendirme, turizm deneyimlerini ilişkilendirme, turizm ile memnuniyeti ilişkilendirme, turizm ile güncel eğilimleri ilişkilendirme, turizm ile çevreyi ilişkilendirme, turizm unsurlarını ilişkilendirme turizm hizmetlerini ilişkilendirme, boş zaman ile rekreasyon faaliyetlerini ilişkilendirme, turizm işletmelerini birbirleri ile ilişkilendirme ve turizmdeki standartları olarak belirlenmiştir.

5.5 Araştırmanın Beşinci Alt Problemine Yönelik Tartışma: Turizm ve Eğitim Bilimleri Alanında Uzman Akademisyenler ile Turizm İşletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Yaratıcılık Basamağı ve Alt Temalarına Göre Turizm Okuryazarlığı Kazanım Önerileri

Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin Haladyna Taksonomisi Yaratıcılık basamağı Turizm Okuryazarlığı (TOY) kazanım önerileri MAXQDA Pro2020 programında analiz edilmiştir. Elde edilen veri setinde değerlendirildiğinde uzman seviyesi basamağı olan ve üst düzey okuryazarlık becerilerini içeren Yaratıcılık basamağında üç tane alt tema keşfedilmiştir. Bu temalar sırasıyla Oluşturma, Yaratma ve Dizayn Etme şeklinde olup Yaratıcılık basamağına ilişkin alt temaların dağılımı; %34,3 Oluşturma, %34,3 Diyazn Etme ve %31,3 Yaratma olarak belirlenmiştir. Üst bilişe göre yaratıcılık bireylerin kendi düşünme süreçlerini kontrol altında tutarak, kendi öğrenme ve oluşturmalarını gerçekleştirebilme farkındalığına sahip olmasını ifade etmektedir (Sindhvani ve Sharma, 2013). Benzer diğer araştırmalara bakıldığında; Bektaş vd. (2019) araştırmalarında 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını iş birliği, iletişim, eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerileri açıları ile

incelemiş ve araştırma sonucuna göre iş birliği ve iletişim beceri düzeylerinin eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerileri düzeylerine göre daha yüksek düzeyde olduğunu belirlemiştir. Atlı (2019) araştırmasında öğretim programlarının yaratıcılık becerisini destekleme durumunu incelemiştir. Bu amaçla dokuzuncu, onuncu, on birinci ve on ikinci sınıflara ilişkin 2018 yılı biyoloji dersi öğretim programını yirmi birinci yüzyılın önemli bir becerisi olan yaratıcılık becerisi açısından incelemiştir. Araştırma sonucuna göre dokuzuncu, onuncu, on birinci ve on ikinci sınıflara ilişkin 2018 biyoloji dersi öğretim programında yer alan kazanımların öğrencilerde yaratıcılık becerisini kazandırmak için yeterli düzeyde olmadığı sonucuna varılmıştır. Deveci vd. (2018) ise araştırmalarında 2018 yılı fen bilimleri dersi öğretim programı kazanımlarını analitik düşünme, karar verme, iletişim, girişimcilik, takım çalışması, yaratıcı düşünme gibi yaşam becerileri açılarıyla incelemiş ve araştırma sonunda en fazla karar verme, iletişim ve analitik düşünmeye ilişkin becerileri geliştirmeye yönelik kazanımlar bulunduğu tespit etmişlerdir. Ancak, takım çalışması, girişimcilik ve yaratıcı düşünmeye yönelik becerileri geliştirmeye ilişkin kazanımların daha az sayıda bulunduğu belirlenmiştir.

Yaratıcılık basamağına ilişkin alt temaların Turizm Okuryazarlığı kazanım önerileri sayılarına bakıldığında en çok %34,3 Oluşturma, ve %34,3 ile Diyazn Etme temalarına ilişkin kazanım önerisi getirilirken, en az kazanım önerisi %31,3 Yaratma temasında keşfedilmiştir. Yaratıcılık basamağı alt temalarında ortaya çıkan Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerinin kod sayıları ise sırasıyla oluşturma teması dokuz kod, yaratma teması yedi kod, dizayn etme teması yedi kod, ayırt etme teması on iki, yargılama teması sekiz kod ve ilişkilendirme teması on bir kod olmak üzere toplam yirmi dört kod olarak saptanmıştır. Yaratıcılık basamağı alt temalarında belirlenen Turizm Okuryazarlığı (TOY) kazanım önerilerine ilişkin sonuçlar aşağıdadır.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı uzman seviyesinde yer alan ve üst düzey okuryazarlık becerilerini içeren Yaratıcılık basamağının 1.düzeyi olan Oluşturma temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre oluşturma temasında dokuz kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları eylem planı 10, seyahat programı 8, rota-harita 8, tanıtım 7, sürdürülebilirlik 3, pazarlama stratejileri 3, destinasyon yönetim merkezi 3, etkinlik-festival 2 ve memnuniyet 2

olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin yaratıcılık basamağının 1.düzeyi olan oluşturma temasındaki dokuz kazanım önerisine bakıldığında, turizm ile ilgili eylem planı 10 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken, seyahat programı oluşturma, turistik rota-harita oluşturma, tanıtım aktiviteleri oluşturma, turizmde sürdürülebilirliği oluşturma, turizmde pazarlama stratejilerini oluşturma, destinasyon yönetim merkezini oluşturma etkinlik-festival oluşturma ve turizm ile ilgili memnuniyet oluşturma olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı uzman seviyesinde yer alan ve üst düzey okuryazarlık becerilerini içeren Yaratıcılık basamağının 2.düzeyi olan Yaratma temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre yaratma temasında yedi kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları etkinlik tasarımı 9, turistik ürün 9, sürdürülebilirlik 7, imaj 7, tanıtım 4, strateji 3, ve kültürel doku 3 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin yaratıcılık basamağının 2.düzeyi olan yaratma temasındaki yedi kazanım önerisine bakıldığında, turizm ile ilgili bir etkinlik tasarımı yaratma ve turistik ürün yaratma 9’ ar kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken, turizmde sürdürülebilirlik iklimini yaratma, turizme ilişkin imaj yaratma, turizm tanıtım faaliyetleri yaratma, turizme ilişkin stratejiler yaratma ve turizmde kültürel doku unsurlarını yaratma olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Turizm Okuryazarlığı uzman seviyesinde yer alan ve üst düzey okuryazarlık becerilerini içeren Yaratıcılık basamağının 3.düzeyi olan Dizayn Etme temasına ilişkin yazmış oldukları Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerine göre Dizayn Etme temasında sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların frekansları özgünlük 14, estetik değerler 9, kişiye özel 5, güncel eğilimler 5, dezavantajlı gruplar 4, imaj 4, sürdürülebilirlik 3 ve dijital tur 2 olarak saptanmıştır. Katılımcı akademisyen ve turizm işletmecilerinin yaratıcılık basamağının 3.düzeyi olan Dizayn etme temasındaki sekiz kazanım önerisine bakıldığında, turizm ile ilgili ürün veya hizmeti özgün olarak dizayn etme, 14 kazanım önerisi ile ön plana çıkmakta iken turizme ilişkin estetik değerleri dizayn etme, turizmde kişiye özel hizmet veya ürün dizayn etme, turizmi güncel eğilimlere göre dizayn etme turizm faaliyetlerini dezavantajlı

gruplara göre dizayn etme turizmde imaj dizayn etme, turizm sürdürülebilirlik uygulamalarını dizayn etme ve dijital turlar dizayn etme olarak belirlenmiştir.

6. SONUÇLAR

Çalışmanın temel amacı turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde mevcut eğitim sisteminin rolünün ne olduğunun tespit edilerek nasıl bir öğretim programı tasarımı ile bireylere turizm okuryazarlığı yeterlilik ve yetkinliklerinin verilebileceğine yanıt aramaktır. Bu doğrultuda tasarlanacak öğretim programları vasıtasıyla kişilerin turizm okuryazarlığı ile ilgili temel konularda bilgi, tutum ve beceriyi kazanmalarına, bireylerin kendilerine gerekli olan turizm deneyimlerini edinerek bilinçli bir turizm kullanıcısı seviyesine ulaşmasına, nihayetinde turizm okuryazarlığı yeterlilik ve yetkinliklerine sahip bir birey olarak yetiştirilmesine katkı sağlamak hedeflenmektedir. Bu bağlamda öncelikle Turizm Okuryazarlığı ile ilgili öğretmen görüşleri resmedilmeye çalışılmış, yeni bir eğitim alanı olarak görülen Turizm Okuryazarlığının mevcut görünümü değerlendirilmiştir. Çalışma alan yazında farklı okuryazarlık türleri yapılmış birçok araştırma olmasına rağmen konuya ilişkin araştırmaların yeterli düzeyde olmaması ve öğretmenlerin Turizm Okuryazarlığı ile ilgili görüşlerini ortaya koyarak bu boşluğun doldurması açısından önemli görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulguların sonuçları aşağıda sıralanmıştır:

1. Öğretmen görüşlerine göre turizm okuryazarlığının mevcut görünümü değerlendirildiğinde öğretmenlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli bilgisinin olmadığı hatta bu kavramı ilk defa duydukları görülmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli bilgilerinin bulunmadığı ve turizm okuryazarlığı yetkinliklerine yeterince sahip olmadığı çıkarımı yapılmıştır.
2. Öğretmenler Turizm Okuryazarlığı yetkinliklerine sahip bireyler yetiştirmede eğitim sisteminin rolünü öğrencilere genel turizm bilgisi ve turizm bilinci kazandırmak şeklinde ifade etmiş oldukları görülmektedir. Bu bağlamda öğretmen görüşlerine göre eğitim sisteminin turizm okuryazarlığına sahip bireyler yetiştirmedeki rolünün öğrencilere turizm bilinci kazandırmak ve genel turizm bilgisi vermek rolü olduğu çıkarımı yapılmıştır.

3. Öğretmenler okul yaşantıları boyunca aldıkları eğitimlerin Turizm Okuryazarı bir birey olmadaki katkısını genel kültür düzeyinde kaldığını, çok yetersiz olduğunu belirtmişler, hatta bazı katılımcılar, turizm okuryazarlığı konusunda bir eğitim almadıklarını ifade etmiştir. Bu durum öğretmenlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli eğitim almadıklarını göstermektedir. Bu durumda öğretmenlerin okul yaşamları boyunca aldıkları eğitimlerin turizm okuryazarlığı konusunda yeterli düzeyde katkı sağlamadığı çıkarımı yapılmıştır.

4. Öğretmen görüşlerine göre Turizm Okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde etkili olan faktörler değerlendirildiğinde; öğretmenlerin büyük çoğunluğu turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde eğitim faktörüne dikkat çekmişlerdir. Dolayısıyla öğretmen görüşlerine göre turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde eğitimin en önemli faktör olduğu çıkarımı yapılmıştır. Bu kapsamda bireylerin Turizm Okuryazarlığı yetkinliklerine sahip olabilmesi için turizm okuryazarlığına ilişkin güncel bir eğitim-öğretim programının hazırlanması gerekliliği görülmüştür.

5. Öğretmen görüşlerine göre Turizm okuryazarlığına sahip bir bireyin yetişmesinde eğitimin yanı sıra çevre, aile ve maddi imkân faktörleri de önemli görülmektedir. Bu faktörlerin yanı sıra öğrencilerin de ilgi, merak, araştırmacı bir ruh ile bulunduğu coğrafyayı sahiplenmesi gerekmektedir.

6. Öğretmenler turizme olumlu bir bakış açısının geliştirilmesine yönelik olarak öğrencilere doğal, tarihi ve kültürel bileşenlerin iyi kavratılmasını, eğitimde fırsat eşitliği sağlanmasını, gezi ve gözlem faaliyetlerine yeteri kadar zaman ayrılmasını, okul dışı öğrenme etkinliklerinin artırılmasını, eğitim faaliyetlerinin teknolojik gelişmelere paralel olarak dizayn edilmesini önemsemektedir. Ayrıca turizm faaliyetlerinde hizmet kalitesi standartlarının artırılması bir ihtiyaç olarak görülmüş, bu kapsamda turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, işletmelerin daha kaliteli hizmet vermesi ve konukların verilen hizmetten daha iyi yararlanması ve belli bir standardizasyona ulaşılması temalarına yoğunlaşmıştır.

7. Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin görüşlerine göre Haladyna Taksonomisi Turizm Okuryazarlığı (TOY) başlangıç seviyesi olan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren Anlama basamağının temalarında başta ziyaretçiler yerel halk ve turizm işletmecileri olmak üzere tüm paydaşlara yönelik toplam 50 kazanım önerisi sunulmuştur. Anlama basamağı kazanımlarının temalarına bakıldığında ilk tema olan tanımlama temasına dokuz kazanım önerisi getirilirken, gösterme temasına sekiz kazanım önerisi, betimleme temasına dokuz kazanım önerisi, bulma temasına sekiz kazanım önerisi, örnekleme temasına sekiz kazanım önerisi ve listeleme temasına sekiz kazanım önerisi getirilmiştir. Bu kazanım önerilerini içeren tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6.1 Turizm okuryazarlığı (TOY) anlama basamağı temaları kazanım önerileri

<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Anlama Basamağı Temaları</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
1-Tanımlama Teması	1.1. Turizm kavramını tanımlama
	1.2. Turizm işletmelerini tanımlama
	1.3. Destinasyon/varış noktasını tanımlama.
	1.4. Turizmin önemini tanımlama
	1.5. Rekreasyonu tanımlama
	1.6. Turizm paydaşlarını tanımlama
	1.7. Turizmin özelliklerini tanımlama
	1.8. Turizm türlerini tanımlama
	1.9. Turistik etkinliği tanımlama
2- Gösterme Teması	2.1. Turistik çekicilikleri gösterme
	2.2. Turizm etkinliklerini gösterme
	2.3. Harita vasıtasıyla gösterme
	2.4. Turizm işletmelerini gösterme
	2.5. Turistik bölgeleri gösterme
	2.6. Turistik ürünleri gösterme
	2.7. Teknoloji ve internet vasıtasıyla gösterme
	2.8. Turistik tabelaları gösterme
3-Betimleme Teması	3.1. Turizmin özelliklerini betimleme
	3.2. Turistik yeri betimleme
	3.3. Gastronomiyi betimleme
	3.4. Turistik etkinlikleri betimleme
	3.5. Turizm işletmelerini betimleme
	3.6. Turistik çekicilikleri betimleme
	3.7. Turisti betimleme
	3.8. Turistik ürünü betimleme
	3.9. Turizm hizmetini betimleme
4-Bulma Teması	4.1. Teknoloji ve internet kaynaklarını bulma
	4.2. Güvenli seyahat olanaklarını bulma
	4.3. Turistik yerleri bulma
	4.4. Harita ile bulma
	4.5. Yön bilgisi ile bulma
	4.6. Kültürel miras değerlerini bulma
	4.7. Turistik tabelalar yardımı ile bulma
	4.8. Seyahat acentalarını bulma

Tablo 6.1'in devamı

<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Anlama Basamağı Temaları</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
5- Örneklememe Teması	5.1.Turizmin etki alanlarını örneklememe
	5.2.Turizm yararlarını örneklememe
	5.3.Turizm işletmelerini örneklememe
	5.4.Destinasyonları örneklememe
	5.5.Turistik çekicilikleri örneklememe
	5.6.Turizm türlerini örneklememe
	5.7.Turizmde etik değerlere örnek verme
	5.8.Turizm kavramına örnek verme
6-Listelememe Teması	6.1.Turizmin çeşitlerini listelememe
	6.2.Turizm işletmelerini listelememe
	6.3.Turistik yerleri listelememe
	6.4.Turizm beklentilerini listelememe
	6.5.Turizm sivil toplum kuruluşlarını listelememe
	6.6.Turizm hizmetlerini listelememe
	6.7.Coğrafi işaretli ürünleri listelememe
	6.8.Turizm kavramını listelememe

Tablo 6.1'e göre Anlama basamağında en fazla kazanım önerisi, dokuz kazanım ile tanımlama ve betimleme temalarına getirilirken diğer temalara getirilen kazanım önerisi sayısının sekiz olduğu görülmüştür.

8. Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin görüşlerine göre Haladyna Taksonomisi Turizm Okuryazarlığı (TOY) temel seviyesi olan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağının temalarında tüm paydaşlara yönelik toplam 36 kazanım önerisi sunulmuştur. Problem çözme basamağı kazanımlarının temalarına bakıldığında ilk tema olan cevaplama temasına yedi kazanım önerisi getirilirken, hesaplama temasına sekiz kazanım önerisi, sonuç çıkarma temasına altı kazanım önerisi, bulma temasına dokuz kazanım önerisi ve keşfetme temasına sekiz kazanım önerisi getirilmiştir. Bu kazanım önerilerini içeren tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6.2 Turizm okuryazarlığı (TOY) problem çözme basamağı temaları kazanım önerileri

<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Problem Çözme Basamağı Temaları</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
1-Cevaplama Teması	1.1. Turizme ilişkin sorunlar ve çözümleri
	1.2. Turizmin faydasını cevaplama,
	1.3. Deneyimlere ilişkin soruları cevaplama
	1.4. Beklentiler/memnuniyete ilişkin soruları cevaplama
	1.5. Turizmin özelliklerini cevaplama
	1.6. Turistik yerlere ilişkin soruları cevaplama
	1.7. Turizmin etkilerini cevaplama

Tablo 6.2'nin devamı

<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Problem Çözme Basamağı Temaları</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
2- Hesaplama Teması	2.1. Maliyet/bütçe hesaplama
	2.2. Seyahat/ konaklama süresini hesaplama
	2.3. Turizmin etkilerini hesaplama
	2.4. Paket turu hesaplama
	2.5. Hedef kitleyi hesaplama
	2.6. Kapasite/doluluk oranını hesaplama
3-Sonuç Çıkarma Teması	3.1. Turizm deneyimi ile ilgili sonuç çıkarma
	3.2. Memnuniyete ilişkin sonuç çıkarma
	3.3. Veri ve istatistiklere ilişkin sonuç çıkarma
	3.4. Çevre gözlemine ilişkin sonuç çıkarma
	3.5. Turizmin etkilerine ilişkin sonuç çıkarma
	3.6. Müşteri ilişkileri becerilerine ilişkin sonuç çıkarma
4-Bulma Teması	4.1. Güvenli turizm ile ilgili seçenekleri bulma
	4.2. Tatil bütçesi bulma
	4.3. Teknoloji/ internet araçları ile bulma
	4.4. Sorunların çözüm yollarını bulma
	4.5. Turist profilini bulma
	4.6. Turizm etkinliklerini bulma
	4.7. Turistik yer/değeri bulma
	4.8. Avantajlı tatil fırsatlarını bulma
	4.9. İşletmesine kaynak/ortak bulma
5- Keşfetme Teması	5.1. Turizm deneyimini keşfetme
	5.2. Yeni/alternatif turizm seçeneklerini keşfetme
	5.3. Yöresel yemekleri keşfetme
	5.4. Beklenti ve değişimi keşfetme,
	5.5. Pazarlama stratejileri keşfetme
	5.6. Turizmin etkisini keşfetme
	5.7. Hizmet türlerini keşfetme
	5.8. Turizmin nedenlerini keşfetme

Tablo 6.2'ye göre Problem Çözme basamağında en fazla kazanım önerisi, dokuz kazanım ile bulma temasına getirilirken en az kazanım önerisi altı kazanım ile hesaplama ve sonuç çıkarma temalarına getirilmiştir.

9. Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin görüşlerine göre Haladyna Taksonomisi Turizm Okuryazarlığı Haladyna Taksonomisi Turizm Okuryazarlığı (TOY) ileri seviyesi olan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel düşünme basamağının temalarında tüm paydaşlara yönelik toplam 53 kazanım önerisi sunulmuştur. Eleştirel analiz etme basamağı kazanımlarının temalarına bakıldığında ilk tema olan analiz etme temasına sekiz kazanım önerisi getirilirken, sınıflama temasına yedi kazanım önerisi, karşılaştırma temasına yedi kazanım önerisi, ayırt etme temasına on iki kazanım

önerisi, yargılama temasına sekiz kazanım önerisi ve ilişkilendirme temasına on bir kazanım önerisi getirilmiştir. Bu kazanım önerilerini içeren tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6.3 Turizm okuryazarlığı (TOY) eleştirel düşünme basamağı temaları kazanım önerileri

<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Eleştirel Düşünme Basamağı Temaları</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
1-Analiz Etme Teması	1.1. Turizme ilişkin güçlü/zayıf yönleri analiz etme
	1.2. Turizmin etkilerini analiz etme
	1.3. Memnuniyeti analiz etme
	1.4. Sürdürülebilirlik durumunu analiz etme
	1.5. Turizm ile ilgili verileri analiz etme,
	1.6. Kapasite/potansiyeli analiz etme,
	1.7. Turist profilini analiz etme
	1.8. Turizme ilişkin fiyatları analiz etme
2-Sınıflama Teması	2.1. Turizme ilişkin işletmeleri sınıflama,
	2.2. Turist tiplerini sınıflama
	2.3. Turizm etkinlik ve türlerini sınıflama
	2.4. Destinasyonları sınıflama
	2.5. Turizm çekiciliklerini sınıflama
	2.6. Rekreasyon faaliyetlerini sınıflama
	2.7. Pazarlama stratejilerini sınıflama
3-Karşılaştırma Teması	3.1. Turistik yerleri karşılaştırma,
	3.2. Turistik hizmetleri karşılaştırma
	3.3. turizm işletmelerini karşılaştırma
	3.4. Turizm deneyimlerini karşılaştırma
	3.5. Turizm ile ilgili maliyetleri karşılaştırma
	3.6. Turizm türlerini karşılaştırma
	3.7. Turist tiplerini karşılaştırma
4-Ayırt Etme Teması	4.1. Turizm hizmet kalitesini ayırt etme
	4.2. Turizmin etkilerini ayırt etme
	4.3. Turizm okuryazarı bireyi ayırt etme
	4.4. Turist tiplerini ayırt etme
	4.5. Turizm ile ilgili etik uygulama veya ihlalleri ayırt etme
	4.6. Destinasyonları ayırt etme
	4.7. Sürdürülebilirlik uygulamalarını ayırt etme
	4.8. Turizm ile ilgili imaj durumunu ayırt etme
	4.9. Turizme ilişkin güçlü/ zayıf yönleri ayırt etme
	4.10. Turistik çekicilikleri ayırt etme
	4.11. Turizm taşıma kapasitelerini ayırt etme
	4.12. Turizm ile ilgili memnuniyet durumunu ayırt etme
5- Yargılama Teması	5.1. Turizmin etkilerini yargılama
	5.2. Turizmde etik dışı uygulamaları yargılama
	5.3. Turizme ilişkin beklentileri yargılama
	5.4. Turizm hizmetini yargılama
	5.5. Sürdürülebilirlik durumunu yargılama
	5.6. Turizme yerel halkın yaklaşımını yargılama
	5.7. Aidiyet durumunu yargılama
	5.8. Destinasyon yerel yöneticilerinin turizme ilişkin yaklaşımlarını yargılama

Tablo 6.3'ün devamı

<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY)</i> <i>Eleştirel Düşünme Basamağı</i> <i>Temaları</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
6-İlişkilendirme Teması	6.1.Turizm ile güncel olayları ilişkilendirme
	6.2.Turizm ile ekonomiyi ilişkilendirme
	6.3. Turizm deneyimlerini ilişkilendirme
	6.4.Turizm ile memnuniyeti ilişkilendirme
	6.5.Turizm ile güncel eğilimleri ilişkilendirme
	6.6.Turizm ile çevreyi ilişkilendirme
	6.7.Turizm unsurlarını ilişkilendirme
	6.8.Turizm hizmetlerini ilişkilendirme,
	6.9.Boş zaman ile rekreasyon faaliyetlerini ilişkilendirme
	6.10.Turizm işletmelerini birbirleri ile ilişkilendirme
	6.11.Turizmdeki standartları ilişkilendirme

Tablo 6.3'e göre Eleştirel düşünme basamağında en fazla kazanım önerisi on iki kazanım ile ayırt etme temasına getirilirken, en az kazanım önerisi yedi kazanım önerisi ile sınıflama ve karşılaştırma temasına getirilmiştir.

10. Turizm ve eğitim bilimleri alanında uzman akademisyenler ile turizm işletmecilerinin görüşlerine göre Haladyna Taksonomisi Turizm Okuryazarlığı Haladyna Taksonomisi Turizm Okuryazarlığı (TOY) uzman seviyesi olan ve üst düzey okuryazarlık becerilerini içeren Yaratıcılık basamağının temalarında tüm paydaşlara yönelik toplam 24 kazanım önerisi sunulmuştur. Yaratıcılık basamağı kazanımlarının temalarına bakıldığında ilk tema olan oluşturma temasına dokuz kazanım önerisi getirilirken, yaratma temasına yedi kazanım ve dizayn etme temasına sekiz kazanım önerisi getirilmiştir. Bu kazanım önerilerini içeren tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6.4 Turizm Okuryazarlığı (TOY) yaratıcılık basamağı temaları kazanım önerileri

<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY)</i> <i>Yaratıcılık Basamağı Temaları</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
1-Oluşturma Teması	1.1. Turizm ile ilgili eylem planı oluşturma,
	1.2.Seyahat programı oluşturma,
	1.3. Turistik rota-harita oluşturma
	1.4. Tanıtım aktiviteleri oluşturma
	1.5. Turizmde sürdürülebilirliği oluşturma
	1.6. Turizmde pazarlama stratejilerini oluşturma
	1.7. Destinasyon yönetim merkezini oluşturma
	1.8. Etkinlik-festival oluşturma
	1.9. Turizm ile ilgili memnuniyet oluşturma

Tablo 6.4'ün devamı

<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Yaratıcılık Basamağı Temaları</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
2-Yaratma Teması	2.1. Turizm ile ilgili bir etkinlik tasarımı yaratma
	2.2. Turistik ürün yaratma
	2.3. Turizmde sürdürülebilirlik iklimini yaratma
	2.4. Turizme ilişkin imaj yaratma
	2.5. Turizm tanıtım faaliyetleri yaratma
	2.6. Turizme ilişkin stratejiler yaratma
	2.7. Turizmde kültürel doku unsurlarını yaratma
3-Dizayn Etme Teması	3.1. Turizm ile ilgili ürün veya hizmeti özgün olarak dizayn etme
	3.2. Turizme ilişkin estetik değerleri dizayn etme
	3.3. Turizmde kişiye özel hizmet veya ürün dizayn etme
	3.4. Turizmi güncel eğilimlere göre dizayn etme
	3.5. Turizm faaliyetlerini dezavantajlı gruplara göre dizayn etme
	3.6. Turizmde imaj dizayn etme
	3.7. Turizm sürdürülebilirlik uygulamalarını dizayn etme
	3.8. Dijital turlar dizayn etme

Tablo 6.4'e göre Yaratıcılık basamağında en fazla kazanım önerisi dokuz kazanım ile oluşturma temasına getirilirken, en az kazanım önerisi yedi kazanım ile yaratma temasına getirilmiştir.

7. ÖNERİLER

Bu bağlamda öneriler aşağıda şu şekilde sıralanmıştır:

1. Turizme dair her kazanım önem arz edeceği ve bireyin okuryazarlık düzeyine olumlu bir yansıması olacağı düşünüldüğü için Turizm Okuryazarlığı yetkinliği var veya yok şeklinde değil de derece olarak ifade edilebilir.

2. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde turizm alanında sunu, slayt, animasyon çalışmaları hazırlanabilir, Turizm Okuryazarlığı içerikleri üretilebilir. Bu içeriklerin ilkokul seviyesinden itibaren verilmesi ile öğrencilerin kendi bölgesinden başlayarak yaşadığı yeri ve coğrafyayı tanınmasına olanak sağlayabilir. Okul hayatları sırasında öğrencilerin çeşitli turizm faaliyetlerine yönelmesi için gerekli maddi destekler verilerek, fırsat eşitliği sağlanmalı, öğrencilerin bu faaliyetlerde kendi ilgi alanlarını keşfetmelerine imkân tanınmalıdır.

3- Öğretmenlerin özellikle bulunduğu bölgeyi çok iyi tanınmasını sağlanarak, öğrencileri ile bu alanlarda gezi gözlem ve incelemeler yapmaları faydalı olacaktır. Bu kapsamda öğretmenlere Turizm Okuryazarlığına ilişkin hizmet içi seminerler verilebilir.

4. Milli Eğitim Bakanlığı Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde yer alan okuryazarlık becerileri ile Turizm Okuryazarlığı yetkinlik ve becerileri ilişkilendirilerek özellikle sürdürülebilir kalkınma hedefleri ekseninde Turizm eğitime ilişkin müfredatın yeniden tasarlanması önerilmektedir.

5. Turizm işletmelerinin faaliyetlerini dezavantaj gruplara göre dizayn etmesi de önemli görülmektedir. Bunun yanında ev hanımlarının çocukları ile birlikte katılabilecekleri ücretsiz veya düşük ücretli turlar yerel yönetimler vasıtasıyla düzenlenebilir.

6. Ülkemizin çeşitli yerlerine gelen turistlerin genel ve lokal anlamda ülke ve bölge ekonomilerine katkısı hakkında halkın daha çok bilgilendirilmesinin yapılarak

turizmin gelir getirdiğinin tüm toplumda görünür hale getirilebilir. Bu konuda özellikle kamu sektörünün önemli görevleri bulunmaktadır. Valilikler ve yerel yönetimler, şehirlerde turizm bilincinin geliştirilmesiyle ilgili tüm çalışmaların planlayıcısı durumunda oldukları için sorumlulukları büyüktür. Turizm Okuryazarlığı yeterliliği bulunan kamudaki tüm paydaşlardan bölgenin turizm çekiciliklerine ilişkin tanıtım faaliyetleri konularında daha etkin bir rol oynaması beklenilmektedir. Ayrıca Turizm Okuryazarlığı yetkinliği bulunan yöneticiler ile ulusal ve yerel turizm faaliyetleri daha doğru ve etkin bir şekilde yürütülebilir.

7. Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşılabilmesi adına sürdürülebilir turizm, önemli bir görev üstlenmekte olup, sürdürülebilir bir turizm için sektördeki tüm paydaşlara yönelik Turizm Okuryazarlığına ilişkin eğitim süreçlerinin gelecekteki değişim ve eğilimlere göre planlanarak başlatılması ve devam ettirilmesi önerilmektedir.

8. Turizm Okuryazarlığı yetkinliğini ve yeterliliğini yansıtan benzer bir araştırmaya rastlanılmaması, araştırma konusuna ilişkin araştırmaların sınırlı düzeyde olması araştırmanın özgün bir değer taşıdığını göstermektedir. Araştırma bulgu ve sonuçlardan hareketle elde edilen Turizm Okuryazarlığı kazanım önerilerinin öncelikle turizm sektöründeki tüm paydaşlara katkı vereceği düşünülmektedir. Ancak araştırma çalışma grubunun sadece bir şehirle sınırlı oluşu araştırma sonuçlarının dar bir alanı temsil etmesine yol açmaktadır. Bu nedenle özellikle Turizm Okuryazarlığı ve yetkinlikleri konusunda araştırma yapacak araştırmacıların farklı bölge ve şehirlerden elde ettikleri bulgular hem sonuçların karşılaştırılmasına imkân verecek hem de Turizm Okuryazarlığı ve yetkinliklerine ilişkin sonuçların pekiştirilmesine fayda sağlayacaktır. Bunun yanında Turizm Okuryazarlığına ilişkin Türkiye ve Dünya genelinde yapılacak yeni araştırma sonuçları ile mevcut araştırmanın karşılaştırılması suretiyle şehir, bölge ve ülkeler arası farklılıklar da ortaya çıkarılabilecektir.

7.1 Turizm Okuryazarlığı (TOY) Model Önerisi

Elde edilen bulgu ve sonuçların tartışılıp analiz edilmesi ile geliştirilmiş olan Turizm Okuryazarlığı (TOY) model önerisi Haladyna Taksonomisi basamak ve temalarına göre tasarlanmış olup, bu tasarımda turizm okuryazarlığı becerisi seviye olarak başlangıç seviyesi, temel seviye, ileri seviye ve uzman seviyesi olmak üzere dört düzeyde okuryazarlık becerisine ayrılmıştır. Modeli sadeleştirmek ve bir standarda ulaşabilmek adına temalarda kazanım önerilerinin frekansına göre en yüksek beş kazanım önerine yer verilmiş, diğer kazanım önerilerine ise model önerisinde yer verilmemiştir. Model önerisinde bu dört düzeyin alt temalarına göre tüm paydaşlara yönelik Anlama basamağı temalarında 30 kazanım önerisi, temel seviye Problem çözme basamağı temalarında 25 kazanım önerisi, ileri seviyeyi yansıtan Eleştirel düşünme basamağı temalarında 30 kazanım önerisi ve uzmanlık seviyesini yansıtan Yaratıcılık basamağı temalarında 15 kazanım önerisi olmak üzere toplam 100 kazanım önerisi bulunmaktadır. Turizm okuryazarı bir bireyden bu kazanım önerileri hakkında bilgi sahibi olması ve farkındalığının bulunması yanında bahsi geçen basamak ve temalardaki okuryazarlık becerilerine sahip olması beklenilmektedir. Bu bağlamda bahsi geçen model önerisi aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7.1 Turizm Okuryazarlığı (TOY) model önerisi tablosu

<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Basamak ve Temaları</i>	<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Seviyesi</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
1.Anlama Basamağı Ve Temaları	Başlangıç Seviyesi	Alt düzey okuryazarlık becerisi kazanımlarını içermektedir.
	Başlangıç Seviyesi	1.1.1.Turizm kavramını tanımlama
	Başlangıç Seviyesi	1.1.2. Turizm işletmelerini tanımlama
1.1.Tanımlama Teması	Başlangıç Seviyesi	1.1.3.Destinasyon/varış noktasını tanımlama.
	Başlangıç Seviyesi	1.1.4.Turizmin önemini tanımlama
	Başlangıç Seviyesi	1.1.5. Rekreasyonu tanımlama
	Başlangıç Seviyesi	1.2.1.Turistik çekicilikleri gösterme
1.2.Gösterme Teması	Başlangıç Seviyesi	1.2.2.Turizm etkinliklerini gösterme
	Başlangıç Seviyesi	1.2.3.Harita vasıtasıyla gösterme
	Başlangıç Seviyesi	1.2.4.Turizm işletmelerini gösterme
	Başlangıç Seviyesi	1.2.5.Turistik bölgeleri gösterme
	Başlangıç Seviyesi	1.3.1.Turizmin özelliklerini betimleme
1.3.Betimleme Teması	Başlangıç Seviyesi	1.3.2.Turistik yeri betimleme
	Başlangıç Seviyesi	1.3.3.Gastronomiyi betimleme
	Başlangıç Seviyesi	1.3.4.Turistik etkinlikleri betimleme
	Başlangıç Seviyesi	1.3.5.Turizm işletmelerini betimleme

Tablo 7.1'in devamı

<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Basamak ve Temaları</i>	<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Seviyesi</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
1.4.Bulma Teması	Başlangıç Seviyesi	1.4.1.Teknoloji ve internet kaynaklarını bulma
	Başlangıç Seviyesi	1.4.2.Güvenli seyahat olanaklarını bulma
	Başlangıç Seviyesi	1.4.3.Turistik yerleri bulma
	Başlangıç Seviyesi	1.4.4.Harita ile bulma
	Başlangıç Seviyesi	1.4.5.Yön bilgisi ile bulma
1.5.Örnekleme Teması	Başlangıç Seviyesi	1.5.1.Turizmin etki alanlarını örnekleme
	Başlangıç Seviyesi	1.5.2.Turizm yararlarını örnekleme
	Başlangıç Seviyesi	1.5.3.Turizm işletmelerini örnekleme
	Başlangıç Seviyesi	1.5.4.Destinasyonları örnekleme
	Başlangıç Seviyesi	1.5.5.Turistik çekicilikleri örnekleme
1.6.Listeleme Teması	Başlangıç Seviyesi	1.6.1.Turizmin çeşitlerini listeleme
	Başlangıç Seviyesi	1.6.2.Turizm işletmelerini listeleme
	Başlangıç Seviyesi	1.6.3.Turistik yerleri listeleme
	Başlangıç Seviyesi	1.6.4.Turizm beklentilerini listeleme
	Başlangıç Seviyesi	1.6.5.Turizm sivil toplum kuruluşlarını listeleme
2.Problem Çözme Basamağı ve Temaları	Temel Seviye	Orta düzey okuryazarlık becerisi kazanımlarını içermektedir.
2.1.Cevaplama Teması	Temel Seviye	2.1.1. Turizme ilişkin sorunlar ve çözümleri
	Temel Seviye	2.1.2. Turizmin faydasını cevaplama,
	Temel Seviye	2.1.3. Deneyimlere ilişkin soruları cevaplama
	Temel Seviye	2.1.4. Beklentiler/memnuniyete ilişkin soruları cevaplama
	Temel Seviye	2.1.5. Turizmin özelliklerini cevaplama
2.2.Hesaplama Teması	Temel Seviye	2.2.1. Maliyet/bütçe hesaplama
	Temel Seviye	2.2.2. Seyahat/ konaklama süresini hesaplama
	Temel Seviye	2.2.3. Turizmin etkilerini hesaplama
	Temel Seviye	2.2.4. Paket turu hesaplama
	Temel Seviye	2.2.5. Hedef kitleyi hesaplama
2.3.Sonuç Çıkarma Teması	Temel Seviye	2.3.1. Turizm deneyimi ile ilgili sonuç çıkarma
	Temel Seviye	2.3.2.Memnuniyete ilişkin sonuç çıkarma
	Temel Seviye	2.3.3. Veri ve istatistiklere ilişkin sonuç çıkarma
	Temel Seviye	2.3.4. Çevre gözlemine ilişkin sonuç çıkarma
	Temel Seviye	2.3.5. Turizmin etkilerine ilişkin sonuç çıkarma
2.4.Bulma Teması	Temel Seviye	2.4.1.Güvenli turizm ile ilgili seçenekleri bulma
	Temel Seviye	2.4.2. Tatil bütçesi bulma
	Temel Seviye	2.4.3.Teknoloji/ internet araçları ile bulma
	Temel Seviye	2.4.4. Sorunların çözüm yollarını bulma
	Temel Seviye	2.4.5. Turist profilini bulma

Tablo 7.1'in devamı

<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Basamak ve Temaları</i>	<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Seviyesi</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
2.5.Keşfetme Teması	Temel Seviye	2.5.1.Turizm deneyimini keşfetme
	Temel Seviye	2.5.2.Yeni/alternatif turizm seçeneklerini keşfetme
	Temel Seviye	2.5.3. Yöresel yemekleri keşfetme
	Temel Seviye	2.5.4. Beklenti ve değişimi keşfetme,
	Temel Seviye	2.5.5. Pazarlama stratejileri keşfetme
3.Eleştirel Düşünme Basamağı Ve Temaları	İleri Seviye	Yüksek düzey okuryazarlık becerisi kazanımlarını içermektedir.
3.1.Analiz Etme Teması	İleri Seviye	3.1.1.Turizme ilişkin güçlü/zayıf yönleri analiz etme
	İleri Seviye	3.1.2. Turizmin etkilerini analiz etme
	İleri Seviye	3.1.3. Memnuniyeti analiz etme
	İleri Seviye	3.1.4. Sürdürülebilirlik durumunu analiz etme
	İleri Seviye	3.1.5. Turizm ile ilgili verileri analiz etme,
3.2.Sınıflama Teması	İleri Seviye	3.2.1. Turizme ilişkin işletmeleri sınıflama,
	İleri Seviye	3.2.2.Turist tiplerini sınıflama
	İleri Seviye	3.2.3. Turizm etkinlik ve türlerini sınıflama
	İleri Seviye	3.2.4. Destinasyonları sınıflama
	İleri Seviye	3.2.5.Turizm çekiciliklerini sınıflama
3.3.Karşılaştırma Teması	İleri Seviye	3.3.1 Turistik yerleri karşılaştırma,
	İleri Seviye	3.3.2.Turistik hizmetleri karşılaştırma
	İleri Seviye	3.3.3.Turizm işletmelerini karşılaştırma
	İleri Seviye	3.3.4.Turizm deneyimlerini karşılaştırma
	İleri Seviye	3.3.5.Turizm ile ilgili maliyetleri karşılaştırma
3.4.Ayırt Etme Teması	İleri Seviye	3.4.1. Turizm hizmet kalitesini ayırt etme
	İleri Seviye	3.4.2. Turizmin etkilerini ayırt etme
	İleri Seviye	3.4.3. Turizm okuryazarı bireyi ayırt etme
	İleri Seviye	3.4.4. Turist tiplerini ayırt etme
	İleri Seviye	3.4.5. Turizm ile ilgili etik uygulama veya ihlalleri ayırt etme
3.5.Yargılama Teması	İleri Seviye	3.5.1.Turizmin etkilerini yargılama
	İleri Seviye	3.5.2.Turizmde etik dışı uygulamaları yargılama
	İleri Seviye	3.5.3.Turizme ilişkin beklentileri yargılama
	İleri Seviye	3.5.4. Turizm hizmetini yargılama
	İleri Seviye	3.5.5. Sürdürülebilirlik durumunu yargılama
3.6.İlişkilendirme Teması	İleri Seviye	3.6.1.Turizm ile güncel olayları ilişkilendirme
	İleri Seviye	3.6.2.Turizm ile ekonomiyi ilişkilendirme
	İleri Seviye	3.6.3. Turizm deneyimlerini ilişkilendirme
	İleri Seviye	3.6.4.Turizm ile memnuniyeti ilişkilendirme
	İleri Seviye	3.6.5.Turizm ile güncel eğilimleri ilişkilendirme

Tablo 7.1'in devamı

<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Basamak ve Temaları</i>	<i>Turizm Okuryazarlığı (TOY) Seviyesi</i>	<i>Kazanım Önerisi</i>
4.Yaratıcılık Basamağı Ve Temaları	Uzman Seviye	Üst düzey okuryazarlık becerisi kazanımlarını içermektedir.
4.1.Oluşturma Teması	Uzman Seviye	4.1.1.Turizm ile ilgili eylem planı oluşturma,
	Uzman Seviye	4.1.2.Seyahat programı oluşturma,
	Uzman Seviye	4.1.3. Turistik rota-harita oluşturma
	Uzman Seviye	4.1.4. Tanıtım aktiviteleri oluşturma
	Uzman Seviye	4.1.5.Turizmde sürdürülebilirliği oluşturma
4.2.Yaratma Teması	Uzman Seviye	4.2.1.Turizm ile ilgili bir etkinlik tasarımı yaratma
	Uzman Seviye	4.2.2.Turistik ürün yaratma
	Uzman Seviye	4.2.3.Turizmde sürdürülebilirlik iklimini yaratma
	Uzman Seviye	4.2.4.Turizme ilişkin imaj yaratma
	Uzman Seviye	4.2.5.Turizm tanıtım faaliyetleri yaratma
4.3.Dizayn Etme Teması	Uzman Seviye	4.3.1.Turizm ile ilgili ürün veya hizmeti özgün olarak dizayn etme
	Uzman Seviye	4.3.2.Turizme ilişkin değerleri estetik olarak dizayn etme
	Uzman Seviye	4.3.3.Turizmde kişiye özel hizmet veya ürün dizayn etme
	Uzman Seviye	4.3.4. Turizmi güncel eğilimlere göre dizayn etme
	Uzman Seviye	4.3.5.Turizm faaliyetlerini dezavantajlı gruplara göre dizayn etme

Tablo 7.1'e ilişkin diğer bilgiler aşağıda sunulmuştur:

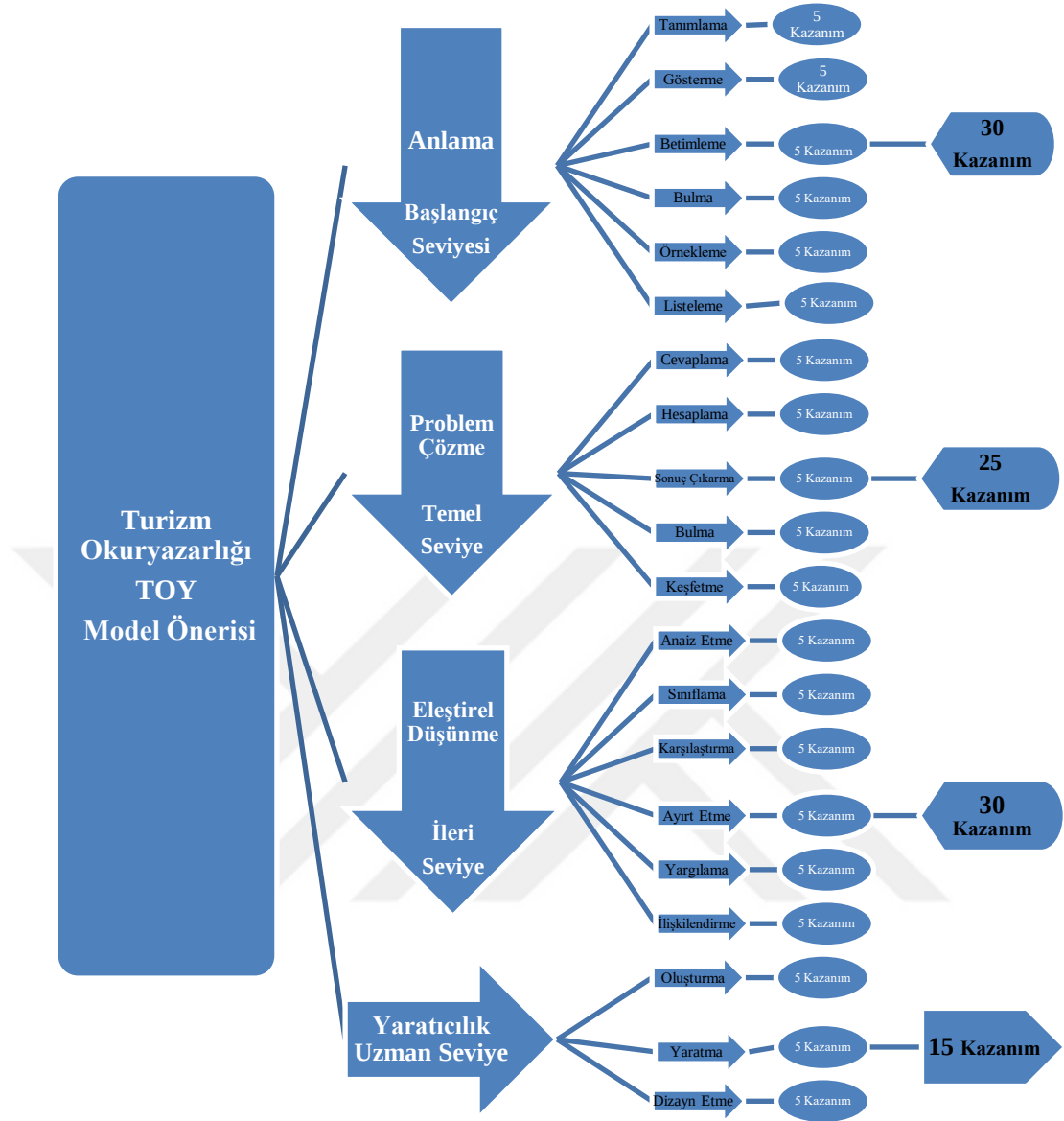
Haladyna Taksonomisi basamaklarına göre Turizm Okuryazarlığı (TOY) becerisi seviyelerine göre başlangıç seviyesi olan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren Anlama basamağı temalarında sırasıyla Tanımlama, Gösterme, Betimleme, Bulma, Örnekleme ve Listeleme olmak üzere altı tema bulunmaktadır. Model önerisinin Anlama basamağında her temadan beş kazanım önerisi olmak üzere toplam 30 kazanım önerisi sunulmuş olup, Turizm okuryazarı bir bireyden alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren başlangıç seviyesindeki bu 30 kazanım önerisi hakkında bilgi sahibi olması ve farkındalığının bulunması beklenilmektedir.

Turizm Okuryazarlığı (TOY) becerisi seviyelerine göre temel seviye olan ve orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren Problem Çözme basamağı alt temalarında sırasıyla Cevaplama, Hesaplama, Sonuç Çıkarma, Bulma ve Keşfetme temaları olmak üzere beş tema bulunmaktadır. Model önerisinin Problem Çözme basamağında her

temadan beş kazanım önerisi olmak üzere toplam 25 kazanım önerisi sunulmuş olup, Turizm okuryazarı bir bireyden orta düzey okuryazarlık becerilerini içeren temel seviyedeki bu 25 kazanım önerisi hakkında bilgi sahibi olması ve farkındalığının bulunması beklenilmektedir.

Turizm Okuryazarlığı (TOY) becerisi seviyelerine göre ileri seviye olan ve yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren Eleştirel Düşünme basamağı alt temalarında sırasıyla Analiz Etme, Sınıflama, Karşılaştırma, Ayırt Etme, Yargılama ve İlişkilendirme temaları olmak üzere altı tema bulunmaktadır. Model önerisinin Eleştirel Düşünme basamağında her temadan beş kazanım önerisi olmak üzere toplam 30 kazanım önerisi sunulmuş olup, Turizm okuryazarı bir bireyden yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren ileri seviyedeki bu 30 kazanım önerisi hakkında bilgi sahibi olması ve farkındalığının bulunması beklenilmektedir.

Turizm Okuryazarlığı (TOY) becerisi seviyelerine göre uzman seviye olan ve üst düzey okuryazarlık becerilerini içeren Yaratıcılık basamağı alt temalarında sırasıyla Oluşturma, Yaratma ve Dizayn Etme temaları olmak üzere üç tema bulunmaktadır. Model önerisinin Yaratıcılık basamağında her temadan beş kazanım önerisi olmak üzere toplam 15 kazanım önerisi sunulmuş olup, Turizm okuryazarı bir bireyden yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içeren ileri seviyedeki bu 15 kazanım önerisi hakkında bilgi sahibi olması ve farkındalığının bulunması beklenilmektedir.

Şekil 7.1 Turizm okuryazarlığı (TOY) model önerisi şeması

Şekil 7.1’de Turizm Okuryazarlığı (TOY) model önerisinin basamakları ve alt temaları gösterilerek, bu basamaklara ilişkin kazanım öneri sayıları şemada belirtilmiştir.

Elde edilen bulgu ve sonuçların tartışılıp analiz edilmesi ile geliştirilmiş olan Turizm Okuryazarlığı (TOY) kazanımlarını gösteren model önerisi ile araştırmacılar ve tüm paydaşlara yönelik toplam 100 kazanım önerisi sunulmuştur. Haladyna Taksonomisi basamaklarına göre Turizm Okuryazarlığı (TOY) becerisi seviyelerine göre başlangıç seviyesi olan ve alt düzey okuryazarlık becerilerini içeren Anlama basamağı temalarında 30 kazanım önerisi, temel seviye Problem çözme basamağı temalarında 25 kazanım önerisi, ileri seviyeyi yansıtan Eleştirel düşünme basamağı temalarında 30

kazanım önerisi ve uzmanlık seviyesini yansıtan yaratıcılık basamağı temalarında 15 kazanım önerisini içeren Turizm Okuryazarlığı (TOY) model önerisindeki yetkinlik ve yeterlilikler güncel bir eğitim-öğretim programına dönüştürülerek tüm turizm paydaşlarına katkı sunmak hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda araştırmada, turizm eğitimi ve programlarının tasarımı ve geliştirilmesine yönelik önerilere de yer verilmiştir.

KAYNAKLAR

- Açık, S. (2013). *Lise öğrencilerinin öğrenme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Adalar, H. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen eğitiminde finansal okuryazarlık ve öğretimi: bir model önerisi*. [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi
- Afacan, Ş. ve Şentürk, N. (2016). Okul öncesi ve sınıf anabilim dallarına yönelik müzik okuryazarlığının ölçeğinin geliştirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (25), 228-247.
- Akarsu, S. (2017). Ortaokul (5-8) müzik öğretimi programı kazanımlarının yapılandırmacı yaklaşım ilkelerine göre değerlendirilmesi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (39), 152-170.
- Akat, Ö. (2000). *Pazarlama ağırlıklı turizm işletmeciliği*. (3. Baskı). Motif Matbaa.
- Akbolat, M., Sezer, C., Ünal, Ö., Amarat, M. ve Durmuş, A. (2016). The effects of direct violence and witnessed violence on the future fear of violence and turnover intention: a study of health employees. *Current Psychology*, 40(9), 4684-4690.
- Akbulut, E. (2006). Müzik öğretmeni adaylarının mesleklerine ilişkin öz yeterlik inançları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 24-33
- Akengin, H., ve Süer, S., (2013). Coğrafi kavramlar bakımından öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ve bu kavramların geliştirilmesi üzerine deneysel bir araştırma. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 26-48.
- Akın, A. Şimşek, M. Y.ve Akın, A. (2012). Turizm sektörünün ekonomideki yeri ve önemi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 4(7), 63-81.
- Akkoyunlu, B., Orhan, F. ve Umay, A. (2005). Bilgisayar öğretmenleri için “Bilgisayar öğretmenliği öz-yeterlilik ölçeği” geliştirme çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 1-8.
- Aktuğ, S. S. (2020). Development of fintech sector in Turkey. *BİLTÜRK Journal of Economics and Related Studies*, 2(3), 487-499.
- Akyol, H. (2010). Okuma bozukluğu olan bir öğrencinin okuma ve yazma becerisinin geliştirilmesine yönelik bir durum çalışması. *Education Sciences*, 5(4), 1690-1700.

- Alkaya, A. ve Yağlı, İ. (2015). Finansal okuryazarlık, finansal bilgi, davranış ve tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 585-599.
- Altınbilek, M. S. ve Sanalan, V. A. (2005). Coğrafya okuryazarlığı I: Giriş. *Doğru Coğrafya Dergisi*, (13), 341-357.
- Altınöz, N. (2010). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeyleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Altun, A. (2005). *Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar*. Anı Yayıncılık.
- Altun, A. (2010). *Medya okuryazarlığının sosyal bilgiler programıyla ilişkilendirilmesi ve öğretimi*. [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Altun, A. (2012). Kanada'daki sosyal bilgiler programlarında medya okuryazarlığı eğitimi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 230-244.
- Arı, Y. (2008). Coğrafyayı neden çok boyutlu olarak tanımlama ve öğretmeye ihtiyaç vardır?. R. Özey, A. Demirci (Ed.), *Coğrafya öğretiminde yöntem ve yaklaşımlar* İçinde (s. 1-22). Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Atalar, E. (2009). *Eko-etiketlemenin sürdürülebilir turizmdeki yeri*. [Uzmanlık Tezi]. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü.
- Atlı, K. (2019). Biyoloji dersi öğretim programının 21. yüzyıl becerilerinden yaratıcılık becerisi açısından değerlendirilmesi. *Anadolu Öğretmen Dergisi*, 3(1), 85-104.
- Aufderheide, P. (1993). *Media Literacy: A Report of The National Leadership Conference on Media Literacy*. Washington, DC, Aspen Institute.
- Aybek, Y. B.ve Demir, U. R. (2013). Lise öğrencilerinin medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 287- 304.
- Aydın, M. (2016). Enerji verimliliğinin sürdürülebilir kalkınmadaki rolü: Türkiye değerlendirmesi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(28), 409-441.
- Backler, A. & Stoltman, J. (1986). The nature of geographic literacy. *ERIC Clearing House for Social Studies/Social Science Education*, 35(1), 3-4.
- Bajović, M. & Elliott, A. (2011). The intersection of critical literacy and moral literacy: implications for practice. *Critical Literacy: Theories & Practices*, 5(1), 27-37.

- Balçık, P.Y., Taşkaya, S. ve Şahin, B. (2014). Sağlık okuryazarlığı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 13(4), 321-326.
- Balkan-Kıyıcı, F., Atabek-Yiğit, E., ve Darçın, E. S. (2014). Doğa eğitimi ile öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerindeki değişimin ve görüşlerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 17-27.
- Barrett, G. & Riddell, W.G. (2016). *Ageing and literacy skills: Evidence from. IALS, ALL and PIAAC*, IZA Discussion Paper No. 10017
- Barton, K. C. (2005). Best not to forget them: secondary students' judgements of historical significance in Northern Ireland. *Theory and Reserach in Social Education*, 33 (1), 9-44.
- Başol, K. (2012), *Türkiye ekonomisi*. Türkmen Kitabevi.
- Bawden, D. (2001). Information and digital literacies: a review of concepts. *Journal of Documentation*, 57(2), 218-259.
- Bayer, E. (1998). Türkiye meslek yüksekokulları turizm eğitimi kalitesinin geliştirilmesinde sanal yöntemlerin rolü, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 145-156.
- Bayrakçı, S. (2020). *Dijital yetkinlikler bütünü olarak dijital okuryazarlık: ölçek geliştirme çalışması*. [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Bayram, S.S. (2014). Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama. *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*, 2 (2), 105-135.
- Bektaş, M., Sellüm, F. S. ve Polat, D. (2019). An examination of 2018 life study lesson curriculum in terms of 21st century learning and innovation skills. *Sakarya University Journal of Education*, 9(1), 129-147.
- Benzer, E. (2010). *Proje tabanlı öğrenme yaklaşımıyla hazırlanan çevre eğitimi dersinin fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığına etkisi*. [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Berk, R. A. (2009). Multimedia teaching with video clips: TV, movies, youtube, and mtvu in the college classroom. *International Journal of Technology in Teaching & Learning*, 5(1), 1-21.
- Bilecik, S. (2015). *Din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin din okuryazarlık becerisine etkisi: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma*. [Doktora Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.

- Bilim, İ. (2012). *Sürdürülebilir çevre açısından eğitim fakültesi öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Bone, E. & Agombar, J. (2011). *First Year Attitudes Towards and Skills in Sustainable Development*.
- Brabers, A. E., De Jong, J. D., Groenewegen, P. P., & Van Dijk, L. (2016). Social support plays a role in the attitude that people have towards taking an active role in medical decision-making. *BMC health services research*, (16), 1-11.
- Burmark, L. (2002). *Visual literacy (Learn to see, see to learn)*. Association for Supervision & Curriculum Development.
- Busby, G. (2001). Vocationalism in higher level tourism course. *The British Perspective*, 25(1), 30-43.
- Büyükkaragöz, S.S. ve Çivi, C. (1999). *Genel öğretim metotları öğretimde planlama ve öğretim*. Beta Basım Yayın.
- Bybee, R. W., Powell, J. C., Ellis, J. D., Giese, J. R., Parisi L., & Singleton, L. (1991). Integrating the history and nature of science and technology in science and social studies curriculum. *Science Education*, 75(1): 143-155
- Chang, K. T., Huang, C. C., & Tsaur, S., H. (2019). Tourist geographic literacy and its consequences. *Tourism Management Perspectives*, (29), 131-140, <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.11.005>
- Childe, G. (2007). *Tarihte neler oldu?*. (4. Baskı). (M. Tunçay, A. Genel, Çev.), Kırmızı Yayınları.
- Chmiliar, I. (2010). Multiple-case designs. In A. J. Mills, G. Eurepas & E. Wiebe (Eds.), *Encyclopedia of case study research* (pp 582-583). USA: SAGE Publications.
- Christensen, L. B. (2004). *Experimental methodology*. United States of America: Pearson Education
- Ciardiello, A.V. (2004). Democracy's young heroes: an instructional model of critical literacy practices. *The Reading Teacher*, 58(2), 138-147.
- Comber, B. (2001). Critical literacy: Power and pleasure with language in the early years. *Australian Journal of Language and Literacy*, 24(3), 168-181.

- Converse, P. E. (1964). The nature of belief systems in mass publics. In David E. Apter (Ed.), *Ideology and Discontent*. Glencoe, IL: Free Press.
- Coşan, M. E. (1995). *Ailenin ahlâk kılavuzu*. Seha Yayınevi.
- Crews, J. W. (2008). *Impacts of a teacher geospatial technologies professional development project on student spatial literacy skills and interests in science and technology in grade 5–12 classrooms across Montana*. [Doctoral Dissertation]. University of Montana.
- Crick, B. (2007). Citizenship: The political and the democratic. *British Journal of Educational Studies*, 55(3), 235-248.
- Çakmak, E. (2010). *İngiltere ve Türkiye'deki ilköğretim medya okuryazarlığı eğitimi program ve uygulamalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. [Doktora Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Çam, A. V. ve Barut, A. (2015). Finansal okuryazarlık düzeyi ve davranışları: Gümüşhane Üniversitesi önlisans öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 4 (7), 63-72.
- Çapa, M. (2012). Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş sürecinde Türkiye'de tarih öğretiminin tarihçesi. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(3), 1-28.
- Çapkın, Ö. ve Karatekin, K. (2020). *Sosyal bilgiler dersinde hafıza mekanları. Bilim insanı Dr. Mustafa Eski'ye armağan eğitime adanmış bir ömür*. Pegem Akademi
- Demiralp, N. (2009). Haritalarla Öğrenme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 955-973.
- Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Demirdirek, M. (2019). *Ders dışı etkinliklerle desteklenen öğrenci merkezli çevre eğitiminin 7. sınıf öğrencilerinin çevre okuryazarlıklarına etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Aksaray Üniversitesi.
- Deveci, İ., Konuş, F. Z., ve Aydı, M. (2018). 2018 yılı fen bilimleri dersi öğretim programı kazanımlarının yaşam becerileri açısından incelenmesi. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 47(2), 765-797.
- Dikmenli, Y. (2014). Geographic literacy perception scale (GLPS) validity and reliability study. *Mevlana International Journal of Education (MIJE)*, 4(1), 1-15.

- Dilek, D. (2007). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi*. Nobel Yayınevi
- Disinger, F. J. (2005). The Purposes of Environmental Education: Perspectives of Teachers, Governmental Agencies, NGOs, Profesional Societies, and Advocacy Groups. In E. Johnson, M. Mappin (Ed.). *Environmental Educationand Advocacy. Changing Perspectives of Ecologyand Education*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Dobres, M. (1995). Gender and prehistoric technology: On the social agency of technical strategies. *World Archeology*, 27(1), 25-49.
- Doğan, Y. ve Burak, D. (2018). 4.sınıf fen bilimleri dersi kazanımlarının revize edilmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(23), 34 -56.
- Doğanay, A. (2007). Üst düzey düşünme becerilerinin öğretimi. A. Doğanay. (Ed.). *Öğretim ilke ve yöntemleri içinde* (s. 279-331). Pegem A Yayıncılık.
- DPT. (2010). *Gönüllü karbon ticaretinden Türkiye'nin kazanımları*. [Çevrim-içi: www.dpt.gov.tr], Erişim Tarihi: 02.09.2010.
- Dreisbach, C. (2016). *Constitutional literacy a twenty-first century imperative* Palgrave Macmillan.
- Duman, B. ve Girgin, M. (2007). Eğitim fakültesi öğrencilerinin harita okuryazarlığına ilişkin görüşleri, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 12(17), 185-202.
- Dünya Turizm Örgütü (1993). *Sustainable Tourism Development, 7.World Tourism Organization*. Sustainable Tourism Development: Guide for Local Planners. Madrid: WTO
- Edis, S. (1997). *Medeni hukuka giriş ve başlangıç hükümleri*. (6. Baskı). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
- Eidson, H.D. (2018) Stetson Kennedy and the CIO-PAC: Labor education for civic literacy. *Journal of Labor and Society*, 21(2), 561-578.
- Elkins, J. (2003). *Visual studies, A skeptical introduction*. New York and London: Routledge.
- Erdoğan, İ. (1998) Bilgi toplumu olmanın gerektirdiği eğitim paradigması. *Yeni Türkiye Dergisi*, 4(19), 870-876.
- Erdoğan, İ. (2005) *Yeni bir binyıla doğru Türk eğitim sistemi II sorunlar ve çözümler*, Sistem Yayıncılık.

- Erginel, N. (2001). ISO 14001 Çevre yönetim sistemleri standardı ve Türkiye'deki durumu. *II. Ulusal Üretim Araştırmaları Sempozyumu*, İTÜ Sosyal Tesisleri İstanbul.
- Erten, S. (2005). 5.sınıf öğrencilerinde "çöplerin azaltılması" bilincinin kazandırılmasına yönelik bir öğretim modeli. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 94-103.
- Eshet, Y. (2002). Digital literacy: A new terminology framework and its application to the design of meaningful technology-based learning environments. *World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications (EDMEDIA)*. (s.493-498). Chesapeake, VA: AACE
- Felten, P. (2008). *Visual Literacy*. Change, November-December.
- Ferdman, B. M. (1990). Literacy and cultural identity. *Harvard Educational Review*, 60(2), 181-204.
- Ferrari, A. (2012). *Digital competence in practice: An analysis of frameworks*. Publications Office of the European Union.
- Fettahlioğlu, P. (2012). *Fen bilgisi öğretmeni adaylarının çevre okuryazarlığının geliştirilmesine yönelik olarak argümantasyon ile probleme dayalı öğrenme yaklaşımının kullanımı*. [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Feuerstein, M. (1999). Media literacy in support of critical thinking. *Journal of Educational Media*, 24(1), 12-43.
- FinEquity (2020) *FinEquity Brief Gender Data in Financial Inclusion*. [Çevrim-içi: https://www.findevgateway.org/sites/default/files/publications/2020/FinEquity_GenderDataBrief_Final.11.06.2020.pdf], Erişim Tarihi: 14.05.2023.
- Freire, P. (2003). *Ezilenlerin pedagojisi*. Ayrıntı Yayınları.
- Fyfe, I. (2007). Hidden in the curriculum: Political literacy and education for citizenship in Australia. *Melbourne Journal of Politics*, 32, 110-134.
- Gartner, W. C. (1996). *Tourism development principles, process and policies*. Von Nostrand Reinhold.
- Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. Wiley Computer Publications.
- Goeldner, C.R. (2001) Tourism education, *Journal of Teaching in Travel*, 1(1), 97-107.

Gökmen, H. (2012). *Finansal okuryazarlık*. Hiperlink Yayınları.

Gözübüyük, A.Ş. (2009). *Yönetmelik yargı*. Turhan Kitabevi.

Gültekin, M. ve Burak, D. (2019). 4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarının Bloom ve revize Bloom taksonomilerine göre incelenmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(18), 121-140.

Güneş, F. (1997). *Okuma-yazma öğretimi ve beyin teknolojisi*. Ocak Yayınları.

Güneş, F. (2013). Görsel okuma eğitimi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-17.

Güngör, M. (2017). Bir kimlik inşası olarak ulus-devlet yurttaşlığı ve yurttaşlık kavramının dönüşümü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 438-464.

Gürbüz, H. ve Kışoğlu, M. (2017). Biyoloji öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığını artırmaya yönelik öğrenci merkezli etkinlikler hakkındaki düşünceleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 74-90.

Gürdal, M. (2002) Türkiye’de mesleki turizm eğitiminin yapısal analizi, okullaşma eğitiminin kalitesi-staj- istihdam sorunları ve çözüm önerileri. *Turizm Eğitimi Konferansı Workshop* (s. 391-400). Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü.

Gürdal, O. (2003) İnternet’te bilgi erişim ve bilgi erişim kaynakları. *Ankara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Bülteni*, 27, 1- 4.

Güven, E. (2011). Yavaş güzeldir: Yavaş yemekten yavaş medyaya hızlı tüketime dair bir çözüm önerisi. *Selçuk İletişim Dergisi*, 7(1), 113- 121.

Hacıoğlu N, Kaşlı, M., Seda Ş. ve Tetik N. (2008). *Türkiye’de turizm eğitimi*. Detay Yayıncılık.

Haladyna, T. M. (1997) *Writing test items to evaluate higher order thinking Allyn & Bacon*. Needham Heights.

Heidegger, M. (2010). The question concerning technology. In Craig Hanks (Ed.). *Technology and Values Essential Readings* (pp. 99-113) Blackwell Publishing Ltd.

Henderson, M. V. & Scheffler, A.J. (2003). New literacies, standards and teacher education. *Education* 124 (2), 390-396.

- Hirsch, E.D. (1987). *Cultural literacy*. Mifflin Company.
- Hitchcock, K.R. (1997). *Culturel economic and enviromental impacts of tourism, tourism and culture*. State Universty of NY Press.
- Hobbs, R. (2007). *Reading the media: Media Literacy in high school English*. Teachers College Press.
- Hobbs, R. (2010). *Digital and media literacy: A plan of action*. The Aspen Institute.
- Horton, F. W. (2008). *Understanding information literacy: A primer*. UNESCO.
- Husna, N., Zulfahita, Mulyani, S. & Rahman, S. (2020). Reading literacy, mathematical literacy, and selfconfidence of junior high school students in Singkawang. *Journal of Education. Teaching and Learning*, 5(2), 253-262.
- Huston, S. J. (2010). Measuring financial literacy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296-316.
- International Technology Education Association (ITEA), (2000). *Technology for All American Project; Standards For Technological Literacy: Content for The Study of Technology*. Reston, Virginia, 2000.
- ISO 1401. (2019) ISO 1401. [Çevrim-içi: http://www.iso.org/iso/introduction_to_iso_14001.pdf], Erişim Tarihi: 11.11.2019.
- İnce, F. (1998) *Turizm sektöründe sertifikasyonun yeri ve önemi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- İzbırak, R. (1986). *Coğrafya terimleri sözlüğü*. Milli Eğitim Basımevi.
- Johnson, P. C. (2014). Cultural literacy, cosmopolitanism and tourism research. *Annals of Tourism Research*, 44, 255-269.
- Kabakçı, I. ve Odabaşı, F. (2004). Teknolojiyi kullanmak ve teknogerçekçi olabilmek. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 19-28.
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2006). *Turizm ve çevre*. Detay Yayıncılık.
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2012). *Turizm ve çevre*. Detay Yayıncılık.
- Karabağ, S. (2001). *Sosyal bilgiler programlarında coğrafya konularının içeriği konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu (Sosyal bilgiler, vatandaşlık ve insan hakları eğitimi, T.C. inkılâp tarihi ve Atatürkçülük)*. Nobel Yayıncılık.

- Karacaoğlu, Ö. C. (2011). *Online eğitimde program geliştirme*. İhtiyaç Yayıncılık.
- Karaçam, Z. (2015). Bilimsel araştırma makalesinde tartışma bölümü ve sınırlılıkların yazımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 31(2), 86-97.
- Karakaya, Ç. (2016). *İnsan ve çevre ünitesi için sınıf dışı öğretim uygulamasının çevre okuryazarlığı üzerine etkisi*. [Doktora Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Karakaya-Akçadağ, Ç.ve Çobanoğlu, E. O. (2018). İnsan ve çevre” ünitesi için sınıf dışı öğretim uygulamasının çevre okuryazarlığı üzerine etkisi. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 1–23.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (7. Baskı). 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Karatekin, K. (2011). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*. [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Karatekin, K. Çapkın, Ö. ve Üstün S (2017). The importance of the places of memory in teaching social studies the sample of Kastamonu. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 518 - 542.
- Karatekin, K. ve Aksoy, B. (2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 7(1), 1423–1438.
- Karayılan, G. (2017). *Oyun temelli ekolojik ayak izi etkinliklerinin dört ve beşinci sınıf öğrencilerinin çevre okuryazarlığına etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kaya, M. (2019). *Sosyobilimsel konulara dayalı fen eğitiminin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin bilimsel okuryazarlık ve çevre okuryazarlık düzeylerine etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Kaypak, Ş. (2011). Küreselleşme sürecinde sürdürülebilir bir kalkınma için sürdürülebilir bir çevre, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (1), 19-33.
- Keçe, M. (2009). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin tarihsel okuryazarlık durumlarının belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Üniversitesi.
- Keegan, P. (2021) Critical affective civic literacy: A framework for attending to political emotion in the social studies classroom. *The Journal of Social Studies Research*, 45, 15-24.

- Kellner, D. (1995). Multiple literacies and critical pedagogy in a multicultural society. *Educational Theory*, 48(1), 103-122.
- Kellner, D. (2001). New technologies/new literacies: Reconstructing education for the new millennium. *International Journal of Technology and Design Education*, 11, 67-81.
- Kışoğlu, M. (2009). *Öğrenci merkezli öğretimin öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığı düzeyine etkisinin araştırılması*. [Doktora Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Kışoğlu, M., Gürbüz, H., Sülün, A., Alaş, A. ve Erkol, M. (2010). Çevre okuryazarlığı ve çevre okuryazarlığı ile ilgili türkiye’de yapılan çalışmaların değerlendirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(3), 772-791.
- Kızılırmak, İ. (2011). Dünya’da ve Türkiye’deki turizm işletmelerinde çevre korumaya yönelik uygulamalar: Amacı ve önemi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 1-12.
- Kocadaş, B. (2005). *Kültür ve medya*. Bilig, (34), 1-13.
- Kocatürk, D. (2016). *Çevre sorunlarını ve eylemlerini araştırma ve değerlendirme modeline dayalı öğretim yönteminin 7. sınıf öğrencilerinin çevre okuryazarlığına ve kavram öğrenmelerine etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Koç, H. (2020). Kış turizm merkezlerinin yer seçiminde ve alansal dağılımında etkili olan coğrafi faktörler. *Türkiye’nin kış turizm merkezleri ve potansiyelleri* içinde (s. 28-40), Eğitim Yayınevi.
- Koç, H. ve Karatekin, K. (2013). Coğrafya öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (28), 139-174.
- Korkmaz, M. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık seviyelerinin belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Kozak, M. A. ve Bahçe, A. S. (2009). *Özel ilgi turizmi*. Detay Yayıncılık.
- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M. ve Kozak, M. (2012). *Genel turizm: ilkeler-kavramlar*. Detay Yayıncılık.
- Kozak, N., Kozak, M. ve Kozak, M. (2014). *Genel turizm ilkeler ve kavramlar*. Detay Yayıncılık.

- Köse, İ. A. ve Çıkrıkçı, N. D. (2007). Öğretmen öz-yeterlik algısı ölçeğinin farklı gruplarda yapı geçerliliğinin sınanması. *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tokat, Türkiye.
- Köseoğlu, F., Atasoy, B., Kavak, N., Akkuş, H., Budak, E., Tümay, H., Kadayıfçı, H. ve Taşdelen, U. (2003). *Yapılandırıcı öğrenme ortamı için: bir fen ders kitabı nasıl olmalı*. Asil Yayın Dağıtım.
- Köstüklü, N. (2001). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Günay Ofset.
- Krathwohl, D. R. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. *Theory into Practice*, 41(4), 212- 264.
- Krosnick, J. A. (1990). Government policy and citizen passion: A study of issue publics in contemporary America. *Political Behavior*, 12(1), 59-92.
- Kurt, A.ve Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 20-34.
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel S. (2010). 21.Yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *TÜBAR*, 28, 283-298.
- Lee, R.J. (2011). Historical analogies, military surges, (and economic crises): who should be consulted? *Vanderbilt University The Forum*, 9 (2), ISSN (Online) 1540-8884. [Çevrim-içi: http://www.degruyter.com/view/j/for.2011.9.2_20120105083457/for.2011.9.2/for.2011.9.2.1437/for.2011.9.2.1437.xml], Erişim Tarihi: 21.02.2022.
- Lee, T.H. & Kim, H.W. (2015). *An Exploratory Study on Fintech Industry in Korea: Crowdfunding Case*. [Çevrim-içi: http://iieng.org/images/proceedings_pdf/7333E0815045.pdf], Erişim Tarihi: 2.05.2023.
- Leu, D. J. & Kinzer, C. K. (2000). The convergence of literacy instruction with networked technologies for information and communication. *Reading Research Quarterly*, 35(1), 108-127.
- Lin, C. (2020). *Understanding cultural diversity and diverse identities*. Quality education.
- Luke, A. (2004). *Critical literacy and second language learning*. At Last: The Trouble with English.
- Maitles H. (2000) Thirty Years of Teaching Political Literacy in Scottish Schools: how effective is Modern Studies?. In Lawton, Cairns and Gardner (Eds.) *Education for Citizenship*. London: Continuum

- Mavi Bayrak. (2019). *Mavi bayrak*. [Çevrim-içi: http://www.mavibayrak.org.tr/tr/icerikDetay.aspx?icerik_refno=1], Erişim Tarihi: 12.11.2019.
- McCarroll, M. & Hamann, H. (2020). What we know about water: A water literacy review. *Water*, 12(10), 2803.
- McFadzean, E. & McRenzie, J. (2001), Facilitating virtual learning groups: A practical approach. *Journal of Management Development*, 20(6), 470-494.
- McLaughlin, M., & De Voogd, G. (2004). Critical literacy as comprehension: expanding reader response. *J. Adolesc. Adult Lit.* 48 (1), 52–62.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber, 3. baskıdan çeviri*. (S. Turan, Çev.), Nobel Yayın Dağıtım.
- Merryfield, M. M. (1989). Cultural literacy and African education. *Annual Conferance of the African Studies Association*, Atlanta.
- Messaris, P. (1994), *Visual literacy: Image, mind and reality*, Westview Press Oxford.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2005a). *İlköğretim fen ve teknoloji programı*. Talim Terbiye Kurulu.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2005b). *İlköğretim matematik 6-8. sınıflar öğretim programı kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2008). *Milli Eğitim Bakanlığı* [Çevrim-içi: <http://www.meb.gov.tr>], Erişim Tarihi: 7.02.2023.
- Moore-Russo, D., Conner, A. & Rugg, K. (2011). Can slope be negative in 3-space? Studying concept image of slope through collective definition construction. *Educational Studies in Mathematics*, 76(1), 3-21.
- Morgan, L. A. (2016). Developing civic literacy and efficacy: Insights gleaned through the implementation of project citizen. *Inquiry in Education*, 8(1), 1-18.
- Murray, D. E. (2001). Changing technologies, changing literacy communities. *Language Learning Technology*, 4(2), 43-58.
- Navruz, C. (2016). *Kırsal kesimde ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarının incelenmesi (Erzincan-Çayırlı ilçesi örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Erzincan Üniversitesi.
- Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy?. *Computers & Education*, 59(3), 1065-1078.

- Ochoa, G. G., McDonald, S. ve Nicholas, M. (2018). Open-space learning techniques to teach cultural literacy. *Open Cultural Literacy Studies*, 2(1), 510-519.
- Odabaşı, Y. (2012). *Post modern pazarlama*. MediaCat Kitapları.
- Oigara, J. (2006). *A multi-method study of background experiences influencing levels of geographic literacy*. [Doctoral Dissertations]. Binghamton University. Binghamton
- Olalı, H. (1973) Turizm eğitim ve öğretimi. *İktisadi Coğrafya ve Turizm Enstitüsü Konferansları*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Güler Matbaası, İstanbul.
- Olalı, H. (1982). *Turizm politikası ve planlaması*. Ege Üniversitesi Matbaası.
- Olalı, H. (1984). *Türkiye’de turizm eğitiminin yapısı ve sorunları, turizm eğitimi tebliğ ve tartışmalar*. Turizm Bankası AŞ. Vakfı Yayınları.
- Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD) Policy Guidance. (2018). *Digitalisation and financial literacy*. OECD Publishing
- Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P. (2004). *Curriculum Foundations: Principles and Theory*. Boston: Allyn and Bacon.
- Orr, D. W. (1990). Environmental education and ecological literacy. *The Education Digest*, 55 (9), 49-53.
- Önal, H. İ. (2009). IFLA/UNESCO School library manifesto for creating one World. *Libri*, 59(1), 45-54.
- Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık. *Bilgi Dünyası*, 11(1), 101- 121.
- Özcan, C. ve Kaptan, F. (2019). 2018 Fen bilimleri öğretim programının fen bilimleri için uyarlanmış Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 78-90.
- Özçelik, D.A. (1998). *Eğitim programları ve öğretim*. ÖSYM Yayınları.
- Özel, N. (2013). *Araştırma görevlilerine bilgi ve iletişim teknolojileri bağlamında bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması*. [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Özgen, K. ve Bindak, R. (2008). Matematik okuryazarlığı öz-yeterlik ölçeğini geliştirmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 517-528

- Öztunç, S. (1994). *Okuma kavramları testi'nin Türk çocuklarına uyarlanması*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Padurean, L. ve Maggi, R. (2011). TEFI Values in tourism education: A comparative analysis. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 11(1), 24-37.
- Parker, W.C. (2001). *Social studies in elementary education*. Merrill Prentice Hall.
- Parsa, A.F. (2004). İmgenin gücü ve görsel kültürün yükselişi. *Ana Dili*, 33, 59-66.
- Patton, Q. M. (2014) Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. (M. Bütün, S.B. Demir, Çev. Edt.). PegemA Yayıncılık
- Pearson, P.D. & Stephens, D. (1994). Learning about literacy: A 30-year journey. In R.B. Ruddell, M.R. Ruddell, & H. Singer (Eds.), *Theoretical models and processes of reading* (4th ed., pp. 22–42). Newark, DE: International Reading Association
- Peşkircioğlu, N. (2016). 2030 sürdürülebilir kalkınma hedefleri: Küresel verimlilik hareketine doğru. *Anahtar Dergisi*, 335, 4-6.
- Peterson, R. E. (2009). Teaching how to read the world and change it: Critical pedagogy in the intermediate grades. *The Critical Pedagogy Reader*, 2, 305-323.
- Petterson, R. (1993), *Visual information, educational technology*. Englewood Cliffs.
- Pheonix, A. (2009). De-colonising practices: negotiating narratives from racialised and gendered experiences of education. *Race Ethnicity and Education*, 12(1), 101-114.
- Pink, S. (2008). Sense and sustainability: The case of the slow city movement. *Local Environment*, 13(2), 95-106.
- Potter, J.W. (2001). *Media literacy*. Sage Publications.
- Potter, J.W. (2005). *Media literacy, third edition*. Sage Publications.
- Prasad, H.İ., Meghwal, D. & Dayama, V. (2018). Digital financial literacy: a study of households of udaipur. *JBM The Journal of Business and Management*, 5 (1), 23-32.
- ProjectWET, (2011). *Curriculum ve activity guide generation 2.0*. Montana: ProjectWET Foundation. 2011.

- Radovanov, B., Dudic, B., Gregus, M., Marcikic Horvat, A., ve Karovic, V. (2020). Using a Two-Stage DEA Model to Measure Tourism Potentials of EU Countries and Western Balkan Countries. *An Approach to Sustainable Development. Sustainability*, 12(12), 4903.
- Roney, S.A. (2011). *Turizm: Bir sistemin analizi*. Detay Yayıncılık.
- Roth, C. E. (1992). *Environmental Literacy: Its roots, evolution and directions in the 1990s. Columbus: OH: ERIC Clearinghouse for Science, Mathematics, and Environmental Education*
- Ryu, H.S. (2017). What makes users willing or hesitant to use fintech? The moderating effect of user type. *Industrial Management & Data Systems*, 118(3), 541-569.
- Saçlı, A. (2009). *Uluslararası çevre politikaları çerçevesinde çevre-teknoloji ilişkisi*. [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Sağlamöz, F., ve Soysal, Y. (2021). 2018 İlköğretim fen bilimleri dersi öğretim programlarının kazanımlarının yenilenmiş bloom taksonomisi'ne göre incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 111-145.
- Salo-Lee, L. (2007). Towards cultural literacy. *Education For Global Responsibility Finnish Perspectives*, 31, 73-82.
- Samırkaş, M. ve Bahar, O. (2013). *Turizm, yoksulluk ve bölgesel gelişmişlik farklılıkları*. Detay Yayıncılık.
- Saraç, B. ve Alptekin, N. (2017). Türkiye’de illerin sürdürülebilir kalkınma göstergelerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(1), 19-49.
- Sarıpek, D. B. (2006). Sosyal vatandaşlık ve günümüzde yaşadığı dönüşüm: aktif vatandaşlık sosyal politika açısından bir değerlendirme. *Çalışma ve Toplum*, 2(9), 67-95.
- Schiavo R. (2020). The role of civic literacy in infodemic management. *Journal of Community Healthcare*, 13(4), 253–255.
- Schimmel, D. & Militello, M. (2007). Legal literacy for teachers: a neglected responsibility. *Harvard Educational Review*, 77(3), .257–284.
- Schusler, T. M. & Krasny, M. E. (2008). Youth participation in local environmental action: An avenue for science and civic learning? *Participation and Learning*, 2, 268-284.

- Seixas, P. (2006). What is Historical Consciousness? In R. Sandwell. (Ed), *History Education, Public Memory & Citizenship in Canada*, (pp.11-22). Toronto: University of Toronto Press.
- Sem, J. & Clements, C. (1996). Tourism and Recreation Management: Strategies for Public Lands. *Parks and Recreation*, 31(9), 92-105.
- Serin, B.N. ve Derin, R. (2008). İlköğretim öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerisi algıları ve denetim odağı düzeylerini etkileyen faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-18.
- Sezer, A. ve Kadioğlu, H. (2014). Yetişkin sağlık okuryazarlığı ölçeğinin geliştirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17(3), 165-170.
- Sezgin, M. (2015). Turizm kavramı ve kapsamı. Aslan, Z. (Ed.). *Genel turizm*. İçinde (ss.15-30). Grafiker Yayınları.
- Sezgin, O. M. (2001). *Genel turizm ve turizm mevzuatı*. Detay Yayıncılık.
- Sezgin, O. ve Acar, Y. (1991). *Turizm*. Baştem Yayınları.
- Sheldon, P.J., Fesenmaier, D.R. & Tribe, J. (2011). The tourism education futures initiative (tefi): activating change in tourism education. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 11(1), 2-23.
- Sıdar, R. (2011). *Bilim sanat merkezinde okuyan öğrencilerin yaratıcılıklarının problem çözme becerilerine etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Üniversitesi.
- Sırım, V. (2012). Çevreyle bütünleşmiş bir yerel yönetim örneği olarak “sakin şehir” hareketi ve Türkiye’nin potansiyeli. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 119-131.
- Sindhvani, A. & Sharma, M. K. (2013). Metacognitive learning skills. *Educationia Confab*, 2(4), 68-79.
- Smircich, L. (1983). Concepts of culture and organizational analysis. *Administrative Science Quarterly*, 28(3), 339–358.
- Snavely, L. & Cooper, N. (1997). The information literacy debate. *The Journal of Academic Librarianship*, 23(1), 9-13.
- Sonekinici, A. (2019). *Çevre okuryazarlığı kapsamında geliştirilen materyallerin öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık ve epistemolojik inanışlarına olan etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Adıyaman Üniversitesi.

- Sönmez, Ö.F. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde harita becerileri*. [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Sözcü, U. (2019). *Doğal afetler ve doğal afet okuryazarlığı*. Pegem Yayınları.
- Spenceley, A., Ashley, C. & Kock, M. (2009). *Tourism-Led Poverty Reduction Programme (Core Training Module)*. ITC (International Trade Centre).
- Spiro, R.J., Feltovich, P.J., Jacobson, M.J. & Coulson, R.L. (1991). Cognitive flexibility, constructivism, and hypertext: Random access instruction for advanced knowledge acquisition in ill-structure domains. *Educational Technology*, 2(5), 24-33.
- Stambler, L.G. (2013). *Civic Literacy*. [Çevrim-içi: https://pier.macmillan.yale.edu/sites/default/files/files/Global%20Youth%20in%20the%20Digital%20Age/14_%20CIVIC%20LITERACY.pdf], Erişim Tarihi: 10.06.2022
- Staubs, M.O. (2007). *Economics education: Attitudes and practices of elementary and middle grade teacher candidates*. [PhD Dissertation]. Graduate School of the University of Alabama.
- Stoltman, J.P. (1991). *Research On Geography Teaching*. In *Handbook of Research on Social Studies Teaching and Learning*. New York: Macmillan.
- Swarbrooke, J. & Horner, S. (2007). *Consumer behaviour in tourism*. Oxford Butterworth-Heinemann.
- Şafak, B. (2020). *Eğitim teknolojisi araçlarıyla desteklenen çevre Eğitiminin fen bilimleri öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığına etkisinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Şıvgın, H. (2009). Ulusal tarih eğitiminin kimlik gelişimindeki önemi. *Gazi Akademik Bakış*, 2(4), 35-52.
- Şişik, L. (2012). *Turizm sektöründeki eko etiket uygulamaları: İstanbul'daki otellere yönelik bir uygulama*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). *On birinci kalkınma planı 2019-2023*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). *On ikinci kalkınma planı 2024-2028*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.

- Taylor, T. & Young, C. (2003). *Making history: A guide for the teaching and learning of history in Australian school*. Curriculum Corporation.
- Tekin, B. ve Tekin, S. (2004). Matematik öğretmen adaylarının matematiksel okuryazarlık düzeyleri üzerine bir araştırma, [Çevrim-içi: <http://www.matder.org.tr/Default.asp?id=85>], Erişim Tarihi: 27.02.2022.
- Tekin, H. (2009). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Yargı Yayınevi.
- Tezel, Ö. ve Tezgören, I. (2019). Sekizinci sınıf öğrencilerinin bilimsel okuryazarlık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 4(2), 68-84.
- Thakur, G. (2011). *Nurturing civic literacy through BCGC*. Pillai College of Education and Research.
- Theobald, W. (1994). *Global tourism the next decade*, Butterworth-Heinemann Ltd.
- Thoman, E. (2003). *Skills and Strategies for Media Education*. [Çevrim-içi: www.medialit.org], Erişim Tarihi: 28.02.2006.
- Timur, A. (1978) *Turizm fiyat enflasyon ilişkileri*. [Doktora Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Timur, S. (2011). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*. [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Tokur, F. (2019). *Çevreye ilişkin duygu boyutu kazandırılmış Etkinliklerin fen bilimleri öğretmen adaylarının çevre okuryazarlıklarına ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarına etkisi*. [Doktora Tezi]. Adıyaman Üniversitesi.
- Topçu, N. (2009). *Millet mistikleri*. (2. Baskı). E. Erverdi, İ. Kara, (Ed.), Dergâh Yayınları.
- Tuman, M. (1994) *Word perfect: Literacy in computer age*. Falmer London.
- Turan, R. ve K. Ulusoy, K. (2011). *Sosyal bilgilerin temelleri*. Pegem Akademi.
- Turgut, H. (2007). Scientific Literacy For All. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 40(2), 233-256. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000176
- Turner, T. N. (2004). *Essentials of elementary social studies*. Pearson Education.

Tutkun, Ö. F. ve Okay, S. (2012). Bloom'un yenilenmiş taksonomisi üzerine genel bir bakış. *Sakarya University Journal of Education*, 1(3), 14-22.

TÜRÇEV. (2022). *Mavi bayrak uygulaması*. [Çevrim-içi: http://www.mavibayrak.org.tr/tr/icerikdetay.aspx?icerik_refno=1], Erişim Tarihi: 25.02.2022

TÜRÇEV. (2023). *Türçev*. [Çevrim-içi: http://www.turcev.org.tr/V2/icerikDetay.aspx?icerik_id=124], Erişim Tarihi: 25.12.2023

Tüzel, S. (2012). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde medya okuryazarlığı eğitimi: bir eylem araştırması*. [Doktora Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

Uçan, A. (2005), *Müzik eğitimi*. Evrensel Müzikevi.

Ufuktepe, Ü. (2003). *Matematik eğitiminde yenilik*. [Çevrim-içi: <http://www.matder.org.tr>], Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Ulusoy, K. (2007). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih ve ahlâk eğitimi ilişkisi üzerine görüşleri (Sakarya il örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(13), 155-177.

UNDESA. (2015). *Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs.

URL-1 (2022). <https://www.linkedin.com/pulse/turizm-ve-standartlar>. Erişim Tarihi: 14.03.2022.

URL-2 (2021). *Cittaslow International Charter*. <https://www.cittaslow.org/content/charter>. Erişim Tarihi: 26.05.2021.

URL-3 (2024) *Cittaslow Türkiye*. <https://cittaslowturkiye.org/>. Erişim Tarihi: 28.05.2024.

URL-4, (2019) *Green Key, 2019*. <http://www.greenkey.global>. Erişim Tarihi: 12.11.2019.

Urry, J. (2009). *Turist bakışı*. (E. Tataroğlu ve İ. Yıldız, Çev.), Bilgesu Yayınevi.

Ursavaş, N. ve Genç, O. (2021). Enhancing middle school students' cognitive structure of water cycle through the use of water cycle educational game. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 29 (1), 239-253.

- Uşak, M. (2006). Çevre nedir?. M. Aydoğdu ve K. Gezer, (Ed.), *Çevre bilimi içinde* (s. 1-10). Anı Yayıncılık.
- Uyar, A. (2016). *Bilgisayar destekli çevre eğitiminin bilgisayar teknolojileri programı öğrencilerinin çevre okuryazarlığına etkisinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Üçüncü, O. (2009). *Turizmde çevre etiketi olarak mavi bayrak*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Ünal, M. ve Zavalı, Y.S. (2012). Küreselleşme karşıtı bir hareket: Yavaş hareketi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 889-912.
- Üstünay, M. (2008). *İşletmelerin sosyal sorumluluk çerçevesinde yeşil pazarlama uygulamaları ve kimya sektörüne yönelik bir inceleme*. [Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Valfredini, A. (2018). Developing cultural literacy: The contrastive study of TV advertisement. *The Journal and Language and Teaching Technology*, 1(1), 1-14.
- Van der Zee, E. & Vanneste, D. (2015). Tourism network unravelled; A review of the literature on networks in tourism management studies. *Tourism Management Perspectives*, 15(1), 46-56.
- Vasquez, V. (2004). *Negotiating critical literacies with young children*. Lawrence Erlbaum.
- Weare, K. (2004). *Developing emotionally literate schools*. Sage Publications
- White, S. H. (1995). *An examination of the effects of mixed-age grouping on learning map reading skills*, Unpublished Dissertation, A&M University, Texas.
- Winship, J. M. (2004). *Geographic Literacy and world knowledge among undergraduate college students*. [Unpublished Master's Thesis]. Virginia Polytechnic Institute and State University,
- Wood, G. (2104). *Water literacy and citizenship: education for sustainable domestic water use in the east midlans*. [Doctoral dissertation] University of Nottingham
- World Tourism Organization (UNWTO). (2023). *UNWTO World Tourism Barometer*. [Çevrim-ı: <https://www.unwto.org/unwto-world-tourism-barometer-data>], Erişim Tarihi: 18.10.2023.

- Yeşildal, A. (2020). 2030 *Sürdürülebilir kalkınma gündemi ve kentsel gelişim: Sorunlar, zorluklar ve fırsatlar*. Journal of History School
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, H. İ. ve Şensoy, Ö. (2011). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimi üzerine eleştirel düşünme becerilerini temel alan fen öğretiminin etkisi. *Kastamonu Education Journal*, 19(2), 523-540.
- Yıldız, A. (2012). *Çevre yönetimi uygulayan yeşil otel işletmelerinde yeşil müşteri deneyimi üzerine bir araştırma*. [Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Yılmaz, V. ve Tuncay, M. (2012). Finansal liberalizasyonun tasarruf ve yatırım üzerine etkisi: Türkiye örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(3-4), 345-363.
- Yucasu, Ş. (2015). *Proje tabanlı öğrenme yönteminin fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığına etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Yurdabakan, İ. (2012). The effect of co- and peer assessment training on selfassessment skills of teacher trainees. *Education and Science*, 37(163), 190-202.
- Yüksel, S. (2007). Bilişsel alanın sınıflamasında taksonomi yeni gelişmeler ve sınıflamalar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 479-511.
- Zariski, A. (2011). *What is legal literacy*. [Çevrim-içi: <http://sals.lms.athabascau.ca.>], Erişim Tarihi: 21.12.2022 tarihinde erişildi.
- Zarnowski, M. (2009). The thought experiment: An imaginative way into civic literacy. *The Social Studies*, 100(2), 55-62.

EKLER

EK A Öğretmenlere Uygulanan Görüşme Formu

YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Sayın Katılımcı,

Şu an yanıtlamakta olduğunuz görüşme formu ile elde edilecek bilgiler “Yeni Bir Eğitim Alanı: Turizm Okuryazarlığı” konulu doktora tezi çalışması için toplanmaktadır. Görüşme çerçevesinde vereceğiniz yanıtlar yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacak olup, başka herhangi bir kişi ya da kurum ile kesinlikle paylaşılmayacaktır. Çalışmada isim bilgisinin sorulmamış olması bu konudaki kararlılığın bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sizi ve çalışmış olduğunuz okulun tanımlayıcı bilgilerini sağlayacak sorular yer almıştır. İkinci bölümde ise “Yeni Bir Eğitim Alanı: Turizm Okuryazarlığı” ile ilgili sizin bakış açınızı ortaya koymaya yönelik sorular yer almaktadır. Çalışma amaçlarına ulaşılabilmesi için yöneltilen sorulara nesnel yanıtlar vermeniz önem taşımaktadır. Katılımlarınız ve destekleriniz teşekkür eder, saygılar sunarız.

Sınıf Öğrt. Mehmet KÜÇÜKAHMETOĞLU (Doktora Öğr.)
Kastamonu Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

BİRİNCİ BÖLÜM

Yaşınız : () 20-29 () 30-39 () 40-49 () 50-59 () 60 ve üzeri

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

Medeni Durumunuz: () Evli () Bekâr

Eğitim Durumunuz: () Ön Lisans () Lisans () Lisansüstü

Okulunuz: () Okul Öncesi () İlkokul () Ortaokul () Lise

Branşınız:

Mesleki Deneyiminiz: (Yıl olarak lütfen belirtiniz ...yıl)

Bu Okuldaki Deneyiminiz: (Yıl olarak lütfen belirtiniz ... yıl)

Son 3 Yıl İçinde Tatil Deneyimine Katıldınız mı? () Evet () Hayır

Çalışma sonuçlarını sizlere göndermemizi isterseniz lütfen e posta adresinizi yazınız
Hertürlü soru ve önerileriniz için bize ulaşabilirsiniz: e-posta:

EK A'nın devamı

İKİNCİ BÖLÜM

1. Size göre Turizm Okuryazarlığı nedir? Turizm okuryazarlığı hakkında neler biliyorsunuz?
2. Size göre Turizm Okuryazarlığına sahip olan bir bireyde bulunan özellikler nelerdir?
3. Size göre Turizm Okuryazarlığına sahip birey yetiştirmede eğitim sisteminin rolü nelerdir?
4. Sizin okul yaşamı boyunca aldığınız eğitimin Turizm Okuryazarı bir birey olmadaki katkısı nelerdir?
5. Size göre Turizm Okuryazarlığına sahip olan bir bireyin yetişmesinde etkili olan faktörler nelerdir?
6. Turizm Okuryazarlığını geliştirmek için önerileriniz nelerdir?

Görüşme burada bitti. Katılımınız ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

Çalışma sonuçlarını sizlere göndermemizi isterseniz lütfen e posta adresinizi yazınız
Hertürlü soru ve önerileriniz için bize ulaşabilirsiniz: e-posta:

EK B Akademisyen ve Turizm İşletmecilerine Uygulanan Görüşme Formu

YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Sayın Katılımcı,

Şu an yanıtlamakta olduğunuz görüşme formu ile elde edilecek bilgiler “Yeni Bir Eğitim Alanı: Turizm Okuryazarlığı” konulu doktora tezi çalışması için toplanmaktadır. Görüşme çerçevesinde vereceğiniz yanıtlar yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacak olup, başka herhangi bir kişi ya da kurum ile kesinlikle paylaşılmayacaktır. Çalışmada isim bilgisinin sorulmamış olması bu konudaki kararlılığın bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sizi ve çalışmış olduğunuz kurumun tanımlayıcı bilgilerini sağlayacak sorular yer almıştır. İkinci bölümde ise “Yeni Bir Eğitim Alanı: Turizm Okuryazarlığı” doktora tezi çalışması ile ilgili Haladyna Taksonomisine Göre hazırlanan Turizm Okuryazarlığı (TOY) Seviyesi Kazanım Öneri Tablosuna belirtilen seviye ve basamaklara uygun sizin bakış açınızı ortaya koymaya yönelik kazanım önerilerinizi yazmanız beklenmektedir. Çalışma amaçlarına ulaşılabilmesi için yöneltilen sorulara nesnel yanıtlar vermeniz önem taşımaktadır. Katılımlarınız ve destekleriniz teşekkür eder, saygılar sunarız.

Sınıf Öğrt. Mehmet KÜÇÜKAHMETOĞLU (Doktora Öğr.)
Kastamonu Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

BİRİNCİ BÖLÜM

Yaşınız : () 20-29 () 30-39 () 40-49 () 50-59 () 60 ve üzeri

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

Medeni Durumunuz: () Evli () Bekâr

Unvanınız :

Ana Bilim Dalı :

Mesleki Deneyiminiz: (Yıl olarak lütfen belirtiniz ...,yıl)

Bu Kurumdaki Deneyiminiz: (Yıl olarak lütfen belirtiniz ... yıl)

Çalışma sonuçlarını sizlere göndermemizi isterseniz lütfen e posta adresinizi yazınız
Hertürlü soru ve önerileriniz için bize ulaşabilirsiniz: e-posta:

EK B'nin devamı

**Haladyna Taksonomisine Göre Turizm Okuryazarlığı (TOY) Seviyesi
Kazanım Öneri Tablosu**

BASAMAKLAR	TURİZM OKURYAZARLIĞI (TOY) SEVİYESİ	TOY KAZANIMLARI(ÖRNEK)	TOY KAZANIMLARI (ÖNERİLER)
1.ANLAMA (UNDERSTANDING)	Başlangıç Seviyesi	Alt düzey okuryazarlık becerilerini içerir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
1.1. Tanımlama	Başlangıç Seviyesi	1.1.1.Turizm kavramını tanımlar. 1.1.2.Turist kavramını tanımlar.	
1.2.Gösterme	Başlangıç Seviyesi	1.2.1. Yaşadığı ülke/yöre/şehir/ yerdeki turistik çekicilikleri gösterir. 1.2.2.Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerdeki turistik yerleri harita, fotoğraf veya başka görsel araçlar kullanarak gösterir.	
1.3.Betimleme	Başlangıç Seviyesi	1.3.1.Yaşadığı ülke/yöre/şehir/ yeri betimler. 1.3.2.Yaşadığı ülke, yöre, şehir veya yerin turistik özelliklerini betimler.	
1.4.Bulma	Başlangıç Seviyesi	1.4.1.Yön bilgisini kullanarak aradığı yeri haritada bulur. 1.4.2.Belirli bir turistik yerin konumunu harita üzerinde bulur.	
1.5.Örnekleme	Başlangıç Seviyesi	1.5.1. Turizmin yararlarına örnekler verir. 1.5.2.Turizmin ekonomik, kültürel veya sosyal yararlarına dair örnekler verir.	
1.6.Listeleme	Başlangıç Seviyesi	1.6.1.Turizm çeşitlerini sınıflandırır ve listeler. 1.6.2.Turizm özelliklerini sınıflandırır ve listeler.	
2.PROBLEM ÇÖZME (PROBLEM SOLVING)	Temel Seviye	Orta düzey okuryazarlık becerilerini içerir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
2.1.Cevaplama	Temel Seviye	2.1.1.Gerçekleştirdiği turizm faaliyeti sonrasında, bu deneyimin kendisine ne gibi katkılarının olduğuna yanıt arar. 2.1.2. Bir turistik yerdeki ziyaretçi yoğunluğunun artmasıyla ilgili basit bir soruna çözüm önerileri sunar.	

EK B'nin devamı

2.2.Hesaplama	Temel Seviye	2.2.1 Yıl içinde katıldığı turizm etkinliklerinin kendi yıllık bütçesi içindeki payını hesaplar. 2.2.2 Bir turistik gezinin maliyetini hesaplayabilir. Bir turistik gezinin maliyetini bütçesiyle karşılaştırabilir	
2.3.Sonuç Çıkarma	Temel Seviye	2.3.1. Katılmış olduğu turizm deneyiminin sonucuna göre sonra yapacağı turizm etkinliklerini planlar. 2.3.2.Belirli bir turistik yerdeki ziyaretçi profiliyle ilgili verileri inceleyerek, o bölgedeki turistik taleplerle ilgili basit çıkarımlarda bulunur.	.
2.4.Bulma	Temel Seviye	2.4.1.Kendi bütçesine uygun turizm etkinliklerini araştırıp bulma tutumunu sergiler. 2.4.2.Belirli bir turistik yerin özellikleri hakkında temel bilgileri bulabilir.	.
2.5. Keşfetme	Temel Seviye	2.5.1.Katıldığı turizm deneyiminin kendisinde yarattığı değişiklikleri keşfeder. 2.5.2Belirli bir turistik bölgede yeni bir turistik aktivite veya hizmet keşfeder.	
3.ELEŞTİREL DÜŞÜNME (CRITICAL THINKING)	İleri Seviye	Yüksek düzey okuryazarlık becerilerini içerir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
3.1.Analiz Etme	İleri Seviye	3.1.1.Bir tatil deneyiminin zayıf ve güçlü yanlarını analiz ederek açıklar. 3.1.2.Bir turistik yerin sürdürülebilirlik stratejilerini analiz eder	
3.2.Sınıflama	İleri Seviye	3.2.1.Gitmiş olduğu turizm destinasyonundaki çekicilikleri sınıflandırır. 3.2.2.Farklı turistik faaliyet türlerini sınıflandır	
3.3.Karşılaştırma	İleri Seviye	3.3.1.Turistik ürünü seçerken önceki deneyimleri ile karşılaştırır. 3.3.2İki farklı turistik yeri avantajları ve dezavantajları açısından karşılaştırır.	
3.4.Ayırt Etme	İleri Seviye	3.4.1. Turizm okuryazarı bireylerin özelliklerini ayırt eder. 3.4.2.Bir turistik etkinliğin sosyal ve kültürel etkilerini ayırt eder	

EK B'nin devamı

3.5.Yargılama	İleri Seviye	3.5.1. Katıldığı turizm deneyiminin sonuçlarının beklentilerini ne derece karşıladığını ifade eder. 3.5.2.Bir turistik projenin sürdürülebilirlik açısından etik değerlendirmesini yapar. 3.5.3Bir turistik projenin toplumsal etkilerini yargılar.	
3.6.İlişkilendirme	İleri Seviye	3.6.1. Güncel olaylar ile yapacağı/yaptığı tatil deneyimini ilişkilendirir. 3.6.2.Turizm endüstrisinin yerel ekonomi, kültür ve çevre üzerindeki etkilerini ilişkilendirir.	
4.YARATICILIK (CREATIVITY)	Uzman Seviyesi	Üst düzey okuryazarlık becerilerini içerir.	Lütfen basamaklara uygun en az bir kazanım önerisi yazınız.
4.1.Oluşturma	Uzman Seviyesi	4.1.1.Destinasyon Yönetim Merkezi koordinesinde yöresine uygun güncel bir turizm programı oluşturur. 4.1.2.Bir turizm destinasyonuna ilişkin turistik harita ve rotaları oluşturur.	
4.2. Yaratma	Uzman Seviyesi	4.2.1.Yeni bir turistik ürün yaratır. 4.2.2.Sürdürülebilir turizm ilkelerini içeren bir turistik destinasyon tasarlar.	
4.3. Dizayn Etme	Uzman Seviyesi	4.3.1.Farklı veya çok konteksli bir tatil deneyimi dizayn eder. 4.3.2.Turistik alanların estetik değerlerini artırıcı bir dizayn geliştirir.	.

Görüşme burada bitti. Katılımınız ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

Çalışma sonuçlarını sizlere göndermemizi isterseniz lütfen e posta adresinizi yazınız
Hertürlü soru ve önerileriniz için bize ulaşabilirsiniz: e-posta:

EK C Etik Kurul Kararları

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve
Yayın Etiği Kurulu

TOPLANTI SAYISI
8

KARAR SAYISI
12

TOPLANTI TARİHİ
11.07.2023

DAĞITIM YERLERİNE

Turizm Fakültesi'nde Öğretim Üyesi olarak görev yapan Prof. Dr. Kutay OKTAY'ın yardımcı araştırmacı, Mehmet KÜÇÜKAHMETOĞLU'nun sorumlu araştırmacı olarak yapmayı planladıkları **"Yeni Bir Eğitim Alanı: Turizm Okuryazarlığı"** isimli çalışması; Kurulumuzca uygun bulunmuştur.

Bu bilgiler ışığında; Onam Formlarının gönüllülere imzalatılarak gerekli bilgilendirmelerin yapılması, veri toplama araçlarının (anket, ölçek, mülakat, ...) uygulama izninin gerekli kurumlardan alınması, veri toplamaya etik kurul kararından sonra başlanması ve etik davranış ilkelerine uyulması şartıyla söz konusu araştırmanın yapılması Etik Kurulumuzca uygun görülmüş ve onaylanmasına toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir.

*Kurul Üyesi Prof. Dr. Kutay OKTAY, başvurusu görüşülür iken toplantıya katılmamıştır.

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Yavuz UNAT
Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Tolga ULUSOY
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Eyüp AKMAN
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Burhan BALTACI
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Serkan DİLEK
Kurul Üyesi

DAĞITIM LİSTESİ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kuruluna
Sayın Prof. Dr. Kutay OKTAY

Belge Doğrulama Kodu: U7A7PFD

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi: www.kastamonu.edu.tr/belgedogrulama

Adres: Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü, Kuzeykent Kampüsü, Merkez/Kastamonu

Telefon No: (0 366) 2801012

e-Posta:

Kep Adresi: kastamonuuniversitesi@hs01.kep.tr

Faks No: (0 366) 2801038

İnternet Adresi: www.kastamonu.edu.tr

Bilgi için :

Serdar Durur
Raporör

Telefon No: (0 366) 2801000 - 1144

EK C'nin devamı

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve
Yayın Etiği Kurulu

TOPLANTI SAYISI
1

KARAR SAYISI
41

TOPLANTI TARİHİ
10.01.2024

DAĞITIM YERLERİNE

Turizm Fakültesi'nde Öğretim Üyesi olarak görev yapan Prof. Dr. Kutay OKTAY'ın yardımcı araştırmacı, Mehmet KÜÇÜKAHMETOĞLU'nun sorumlu araştırmacı olarak yapmayı planladıkları **"Yeni Bir Eğitim Alanı: Turizm Okuryazarlığı"** isimli çalışma; Kurulumuzca uygun bulunmuştur.

Bu bilgiler ışığında; onam formlarının gönüllülere imzalatılarak gerekli bilgilendirmelerin yapılması, veri toplama araçlarının (anket, ölçek, mülakat,...) uygulama izninin gerekli kurumlardan alınması, çalışmada kullanılacak olan veri toplama araçlarını geliştiren kişilerden müsaadelerinin alınmış olması, çalışmada ses/görüntü kaydı alınacaksa katılımcılardan gerekli izinlerin alınması, veri toplamaya etik kurul kararından sonra başlanması ve etik davranış ilkelerine uyulması şartıyla söz konusu araştırmanın yapılması Etik Kurulumuzca uygun görülmüş ve onaylanmasına toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir.

*Kurul Üyesi Prof. Dr. Kutay OKTAY; başvurusu görüşülürken toplantıya katılmamıştır.

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Yavuz UNAT
Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Eyüp AKMAN
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Burhan BALTACI
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Serkan DİLEK
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Tolga ULUSOY
Kurul Üyesi

DAĞITIM LİSTESİ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kuruluna
Sayın Prof. Dr. Kutay OKTAY

Belge Doğrulama Kodu: 774MAI17

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi: www.kastamonu.edu.tr/belgedogrulama

Adres: Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü, Kuzeykent Kampüsü, Merkez/Kastamonu

Telefon No: (0 366) 2801012

e-Posta:

Kep Adresi: kastamonuuniversitesi@hs01.kep.tr

Faks No: (0 366) 2801139

İnternet Adresi: www.kastamonu.edu.tr

Bilgi için :

Serdar Durur
Raporör

Telefon No: (0 366) 2801000 - 1144

